

St.prp. nr. 118
(1991–92)

Verneplan IV for vassdrag

INNHold

	Side		Side
DEN GENERELLE DEL		4.2.2	Referansevassdrag 33
1. Innledning og sammendrag	7	4.2.3	Typevassdrag 34
2. Arbeidet med en landsplan for vern av vassdrag	9	4.2.4	Kystvassdrag 34
2.1.1 Innledning	9	4.2.5	Brevassdrag 34
2.1.2 Verneplan I	9	4.2.6	Vassdrag uten kraftpotensiale 35
2.1.3 Verneplan II	9	4.2.7	Andre verneinteresser 35
2.1.4 Verneplan III	10	4.3	Sammenhengen mellom Verneplane- ne og Samlet plan for vassdrag 35
2.1.5 Vassdrag vernet utenom Verneplan for vassdrag	10	4.4	Forholdet mellom Verneplanene og Landsplan for nasjonalparker 36
2.2 Verneplan IV	10	5. Forvaltningen av de vernede vass- dragene	37
2.2.1 Arbeidet med Verneplan IV	10	5.1	Verneplanens rettslige status 37
2.2.2 Kontaktutvalgets rapport (NOU 1991:12 A)	11	5.2	Kraftutbyggingstiltak i vernet vass- drag 37
2.2.3 Høringsrunden	16	5.3	Styringsmuligheter i lovverket 38
2.2.4 Norges vassdrags- og energiverks uttalelse	20	5.4	Differensiert forvaltning 40
2.2.5 Departementshøringen	24	5.5	Videreføring av arbeidet med Ver- neplan for vassdrag 41
3. Vern og vannkraftutbygging	26	5.5.1	Innledning
3.1 Energipolitikken og vern av vassdrag	26	5.5.2	Gjennomgang av Verneplan I og II ...
3.2 Sammenfatning av forslaget til ytterli- gere vern av vassdrag	26	5.5.3	Særlig vern av referansevassdrag
3.3 De økonomiske kostnadene ved å verne vassdrag mot kraftutbygging ...	27	6. Verneobjektene geografiske om- fang og spørsmål om erstatning	43
3.3.1 Innledning	27	6.1	Verneobjektets geografiske omfang ...
3.3.2 Utbygging og kraftpriser	27	6.2	Erstatning og kompensasjon 43
3.3.3 Utviklingen av krafttetterspørselen ...	28	7. Økonomiske og administrative konsekvenser av Vernplan IV.	45
3.3.4 Betydningen av gasskraft	28		
3.3.5 Omfanget av utenlandshandelen	29	DEN SPESIELLE DEL	
3.3.6 Forskning og utvikling av nye for- nybare energikilder	29	8. Departementets forslag til lands- plan	46
3.4 Hvor mye bør vernes nå?	29	8.1	Generelle opplysninger 46
3.5 Nærmere om anslag på kostnadene ved vern av vassdrag.	30	8.2	Departementets forslag til Verneplan IV
4. Grunnlaget for vurderingene av vassdragsobjektene	32	8.3	Den samlede Verneplan for vassdrag .
4.1 Nasjonalt og internasjonalt vernean- svar	32	8.4	Tabelloversikt Verneplan IV 47
4.1.1 Innledning	32	8.5	De enkelte verneobjekter 52
4.1.2 Nasjonalt verneansvar	32	ØSTFOLD	
4.1.3 Internasjonalt verneansvar	32	Obj.nr. 001/1 Enningdalselva	52
4.2 Bevaring av ulike vassdrag	33		
4.2.1 Generelt	33		

	Side		Side
HEDMARK		022/2 Høyeåna	70
Obj.nr. 002/16 Auståa	52	022/3 Lona	70
002/20 Unsetåa	52	022/4 Ronavassdraget	70
002/22 Tegninga	53	024/1 Nesheimvassdraget ...	70
002/25 Vangrøfta	53	025/1 Litleåa	70
311/1 Rotna	53		
OPPLAND		ROGALAND	
Obj.nr. 002/3 Vismunda	54	Obj.nr. 026/1 Sokndalselva	71
002/5 Tromsa	54	030/1 Fra fjordelva	71
002/9 Finna	54	030/2 Espedalselva	72
002/10 Bøvri	55	035/2 Norddalsåna	72
002/11 Skjøli	55	035/3 Hålandselva	73
002/12 Ostri med Tundra	56	036/1 Hamrabøåna	73
002/13 Tora med Føysa	56	036/2 Lingvangelva	73
002/14 Jora	57	036/3 Tengedalselva	74
012/18 Etna	57	037/1 Malldalselva	75
012/20 Reina	57	037/2 Sagåna	75
012/22 Sundheimselvi	58	037/3 Hustveitelva	75
012/23 Vinda	58	039/1 Haugevassdraget	76
BUSKERUD		HORDALAND	
Obj.nr. 012/1 Nedalselva	59	Obj.nr. 041/1 Etnevassdraget	76
012/4 Sævreelvi	59	042/2 Mosneselva	77
012/11 Hivjuåni	59	044/1 Røydlandselva	77
012/13 Grytå	59	045/1 Hattebergvassdraget ..	77
012/16 Sokna	59	046/1 Æneselvi	78
015/3 Lyngdalselva	60	046/2 Furebergselvi	78
015/4 Sørkjeåi	60	047/1 Storelvi	78
015/5 Nørdsteå	60	048/1 Kvitnoelva	79
015/6 Eidsåi	60	050/2 Bjotveitelvi	79
015/7 Rolv	60	050/3 Erdalsvassdraget	79
015/8 Gvetaåi	61	051/1 Døgro	79
		053/1 Femangerelva	80
		071/2 Nærøyelva	80
TELEMARK		SOGN- OG FJORDANE	
Obj.nr. 016/4 Rusåi	61	Obj.nr. 068/1 Dingja	81
016/5 Klevastølåi	61	070/1 Sleipo	81
016/7 Fulldøla	62	071/1 Dyrdalselvi	81
016/8 Kåla	62	071/3 Nisedalselvi	82
016/9 Raua	62	072/3 Kolarselvi	82
016/10 Skjerva	63	072/4 Sagelvi	82
016/11 Digeråi	63	073/1 Erdalselvi	82
016/12 Gjuvåi	63	077/1 Sogndalselvi	83
017/2 Kjølbørnnselva	64	077/2 Henjeelvi	83
017/4 Gautefallelva	64	079/1 Tenndalselvi	83
019/3 Kilåi	64	079/2 Nesselvi	83
019/5 Sognedalsåi	65	079/3 Mårdalselva	83
AUST-AGDER		081/1 Engevikvassdraget	84
Obj.nr. 018/1 Leivasselva	65	081/2 Hagelva	84
018/3 Gjevingelv	65	082/1 Storelva (Storaker) ...	84
018/4 Molandsvassdraget ...	66	082/2 Sagelva (Langesjøen) .	84
019/1 Sognevassdraget	66	082/3 Gjølangerelva	84
019/2 Lilleelva	66	082/4 Guddalsvassdraget ...	84
020/1 Grimeelva	67	083/2 Gaularvassdraget	85
020/2 Ånavassdraget	67	084/1 Nausta	86
020/3 Tovdalsvassdraget	67	085/1 Solheimsvassdraget ..	87
VEST-AGDER		086/1 Vingelva	87
Obj.nr. 022/1 Søgneelva	69	087/1 Ryggelva	88
		088/2 Steindøla	88

	Side
089/1 Tvinna	88
089/2 Rimstadvassdraget ...	88
091/1 Revvikvassdraget	88
091/2 Dalsbøvassdraget	89

MØRE OG ROMSDAL

Obj.nr. 094/1 Stigedalselva	89
096/1 Vågselva	90
098/1 Bygdaelva	90
098/2 Geirangelva	90
099/1 Norddalsvassdraget ...	91
101/1 Solnørelva	91
101/2 Tennfjordelva	91
102/1 Hildreelva	91
102/2 Hjelsteinelva	91
103/1 Måna	91
103/3 Rauma	92
104/1 Visa	93
105/1 Osvassdraget	93
107/1 Stavikelva	93
108/1 Sagelva	94
113/1 Todalselva	94
115/1 Fuglevågvasdraget ...	94
116/1 Gjelasvassdraget	94

SØR-TRØNDELAG

Obj.nr. 002/26 Hitterelva	95
002/27 Håelva	95
002/28 Øvre Glomma	96
119/2 Åstelva	96
121/1 Svorka	96
123/2 Homla	97
123/3 Garbergselva	97
123/4 Rotla	98
123/5 Hena	98

NORD-TRØNDELAG

Obj.nr. 127/2 Verdalsvassdraget	99
138/2 Årgårdsvassdraget	99
139/4 Sanddøla	99
139/6 Rekarvasselva	100
140/1 Salsvassdraget (Moelva)	101
144/1 Saglielva	101
307/1 Rennselelva	101

NORDLAND

Obj.nr. 144/2 Urvollelva	102
149/1 Vassdrag i Indre Vis- ten	102
151/2 Vefsna	102
154/1 Hestadelva	104
157/1 Helgåga	104
157/2 Flostrandvassdraget ..	104
157/3 Silavassdraget	104
157/4 Stuvlandselva	105
157/5 Kjerringåga	105
158/1 Tomsvikelva	105
159/1 Gjervaelva	105
159/2 Østerdalselva	105

	Side
160/1 Reipåga	106
160/2 Skauvollelva	106
162/2 Lakselva (Misvær)	106
163/1 Saltdalsvassdraget	106
163/2 Botnelva	107
163/3 Saksenvikelva	107
167/1 Bonåa	107
167/2 Groelva	108
167/3 Sagelva	108
167/4 Trollelva	108
168/1 Lappvasselva	108
168/2 Lommerelva	108
169/1 Mellomelva	108
169/2 Hasselbakkkelva	109
170/1 Varpavassdraget	109
170/2 Brennvikvassdraget ..	109
171/1 Forsåelva	109
171/2 Vassdrag til Hellemo- fjord	109
171/3 Mannfjordelva	110
173/1 Kjeldelva	110
173/2 Rånaelva	110
177/4 Sneiselva	111
177/5 Heggedalselva	111
177/6 Bresjeelva	111
178/1 Vassdrag til Vest- pollen/ Innerfjorden ..	111
178/2 Gardselva	112
179/1 Fiskebølvasdraget ...	112
180/1 Farstadvassdraget	112
180/2 Urdvassdraget	112
180/3 Bøvassdraget	112
181/1 Åvassdraget	112
181/2 Sørvågvassdraget	113
185/1 Alsvågvassdraget	113
185/2 Nordsandvassdraget ..	113
185/3 Nykvågvassdraget	113
186/1 Åelva	113
186/2 Melaelva	113

TROMS

Obj.nr. 196/2 Lakselva (Aursfjorden)	114
196/3 Sjørdalselva	114
197/1 Rakkfjordelva	114
203/3 Jægerelva	114
203/4 Botnelva (Strupskar- delva)	115
204/1 Kvalvikelva	115
207/1 Nord-Rekvikelva	115
210/1 Skalsaelva	115

FINNMARK

Obj.nr. 211/1 Fjorddalsvassdraget ..	115
212/1 Mattiselva	116
213/2 Skillefjordelva	116
213/3 Store Leresfjordelva .	116
215/1 Melkeelva	116
229/1 Ifjordelva	116
231/1 Risfjordelva	116
235/1 Trollfjordelva	117

	Side
8.6	Objekter som ikke er behandlet ordi- nært av kontaktutvalget 117
	Obj.nr. 086/2 Gjengedalsvassdraget . 117
	088/3 Stryne- og Loenvass- dragene 117
	048/4 Lomsdalsvassdraget .. 119
8.7	Avgrensning av tidligere vernede objekter 120

	Side
Obj.nr. 0/159	Dagali 120
050/4	Veig 120
062/1	Vossovassdraget 121
Vedlegg 1 Tabelloversikt Verneplan for	
vassdrag	 122
Vedlegg 2 Vannkraftpotensialet pr. 15.6.92	.. 128

St.prp. nr. 118

(1991–92)

Verneplan IV for vassdrag

*Tilråding fra Olje- og energidepartementet av 19. juni 1992
godkjent i statsråd samme dag.*

Den generelle del

1. Innledning og sammendrag

Olje- og energidepartementet legger med dette fram forslag om en plan for vern av vassdrag mot kraftutbygging (Verneplan IV). Planen her er en videreføring av tidligere verneplaner (Verneplan I, II og III) som Stortinget vedtok henholdsvis 6. april 1973, 30. oktober 1980 og 18. juni 1986. Verneplan IV er den siste delen av landsplanen for vern av vassdrag mot kraftutbygging. De fire verneplanene utgjør med andre ord sammen en landsplan for vern av vassdrag.

I proposisjonens kapittel 2 gir departementet en kort oversikt over bakgrunnen for landsplanen. Blant annet oppsummerer en her arbeidet med de tre foregående verneplaner.

I kapittel 2 gjennomgår en også innstillingen i NOU 1991:12A Verneplan for vassdrag IV (Kontaktutvalgets rapport). NOU:1991:12A ble sendt på høring, og resultatet fra denne høringen og Norges vassdrags- og energiverks uttalelse behandles i samme kapittel. Utredningen ble sammen med uttalelsen fra Norges vassdrags- og energiverk videre sendt de berørte departementer til uttalelse. Også denne høringen er omhandlet i kapittel 2.

Kapittel 3 går igjennom vern av vassdrag sett i forhold til de økonomiske og miljømessige gevinster ved ny kraftutbygging. Det legges opp til et omfattende vern av vassdrag. Samtidig legges forholdene til rette for opprustning og utvidelse av kraftanlegg. Kapittel 3 gjennomgår noen sentrale avveininger mellom ytterligere vern av vassdrag og de økonomiske og miljømessige gevinstene ved vannkraftutbygging. Urørte vassdrag gir vesentli-

ge naturverdier som det er nødvendig å bevare. Vannkraften skaper store verdier for samfunnet. Vannkraften har også store miljømessige fordeler fordi kraftproduksjon foregår uten skadelige utslipp til luft. Både på grunn av de nasjonale målene om begrensning av utslipp og på grunn av internasjonale avtaler bør vannkraften tillegges en høyere økonomisk verdi enn tidligere. Forslagene til vern er basert på en fortsatt økende etterspørsel og høyere kraftpriser på lang sikt. Det er lagt opp til en aktiv ønk politikk rettet mot brukerne for å lette den langsiktige tilgangen til en knappere krafttilgang. Vilkårene for ytterligere tildelinger av kraft til nye prosjekter er fastlagt gjennom Stortingets behandling av St. prp. nr. 104 for 1990-91, jfr Innst. S. nr. 30 for 1991-92. Det vil bli åpnet for eksport av kraft på kontrakter med varighet inntil 5 år innenfor et tak på 4 TWh/år i nye kontrakter. Det vil fortsatt bli ført en meget restriktiv linje overfor kontrakter av lengre varighet som innebærer nettoeksport av energi, jfr St. prp. nr. 82 (1991-92).

Kapittel 4 inneholder de generelle retningslinjene som departementet har lagt til grunn ved vurderingen av om et vassdrag skal vernes eller ikke. Punkt 4.1 tar opp Norges nasjonale og internasjonale verneansvar, og punkt 4.2 tar opp behovet for bevaring av ulike typer vassdrag. Landsplanen for vern av vassdrag suppleres med en stortingsmelding om Samlet plan for vassdrag som Miljøverndepartementet fremmer samtidig med proposisjonen her. Punkt 4.3 inneholder en nærmere gjennomgang av forholdet mellom de to planene.

Objektene som nå foreslås vernet finnes i dag særlig i kategori III i den någjeldende Samlet plan. Enkelte objekter er også hentet fra kategori II. Situasjonen er nå at alle aktuelle vassdrag i Norge har vært vurdert i vernesammenheng. Dette får betydning for behandlingen i Samlet plan. Siden et betydelig vannkraftpotensiale i kategori II og III må tilrås tatt med i Verneplan IV, går Regjeringen inn for at Samlet plan forenkles gjennom at planen deles i to kategorier. De vassdrag som ikke blir gjenstand for varig vern i de fire verneplanene, vil som hovedregel inngå i Samlet plan og må disponeres etter de retningslinjene som er trukket opp der. Kapittel 4.4 inneholder en gjennomgang av forholdet til Landsplanen for nasjonalparker. Også Landsplanen for nasjonalparker har betydning for vern av vassdrag. Landsplanen inneholder tilsammen 40 objekter som er til vurdering i Verneplan IV.

Forvaltningen av de vernede vassdragene tas opp i kapittel 5. Stortinget har tidligere uttalt at en skal forsøke å hindre at andre inngrep enn vassdragsutbygging reduserer verneverdiene i vassdragene. I punkt 5.1 har departementet vurdert stortingsvedtakets rettslige status. Konklusjonen er at stortingsvedtaket vil være en bindende instruks til de offentlige organer som behandler søknader om utbygging av et vassdrag.

Punkt 5.2 tar opp kraftutbyggingstiltak i vernede vassdrag. I de tidligere verneplanene har det vært sagt at prosjekter som krever tilatelse etter vassdragsloven §§ 104-106 ikke kan settes igang i vernede vassdrag. Dette vil få uheldige konsekvenser for opprustning av kraftverk i vernede vassdrag. Olje- og energidepartementet mener derfor at det nå er grunnlag for å åpne for muligheten til å gi konsesjon etter vassdragsloven i forbindelse med opprustning av kraftverk selv om kraftverket ligger i et vernet vassdrag. Det forutsettes at det ikke skal være omfattende tiltak. I tillegg til de rene opprustninger kan det være tale om begrenset heving av overvann/senking av undervann, eventuelt sammen med

en økning av maskininstallasjon/slukeevne. Det vil i alle tilfeller være en forutsetning at en slik opprustning ikke berører verdier som ligger til grunn for vernevedtaket, og at fordelene av tiltaket vil være større enn ulempene for de allmenne interesser.

Hvilke muligheter andre lovbestemmelser gir til å bevare verneverdien i vassdragene blir behandlet i kapittel 5.3. Kapittel 5.4 tar for seg en differensiert forvaltning av vassdragene. Kapittel 5.5 behandler behovet for en videreføring av vernearbeidet. Her blir behovet for en gjennomgang av Verneplan I og II tatt opp. En ser også på behovet for å velge ut noen referansevassdrag som skal underlegges et særlig strengt vern.

I kapittel 6 gjennomgås vernevedtakets geografiske omfang. Utgangspunktet for vernet er at hele vassdragets nedbørfelt er vernet dersom noe annet ikke er uttrykkelig fastslått i vernevedtaket. Dette ble fastslått allerede i Verneplan II. I kapittel 6 har en også behandlet spørsmålet om erstatning til kommuner når vassdrag blir vernet mot kraftutbygging. Kapittel 7 ser på de administrative og økonomiske konsekvensene av verneplan IV.

Kapittel 8 inneholder en fylkesvis gjennomgang av de enkelte vassdrag som foreslås vernet. Regjeringen forslår å verne 127 objekter i Verneplan IV. Objektene har et samlet kraftpotensiale på 11,6 TWh. I tillegg vil vern av vassdragsområder som vil kunne følge av Ny landsplan for nasjonalparker kunne utelukke en del utbyggingsprosjekter. I vassdrag som har vært til vurdering i Verneplan IV dreier dette seg om et potensiale på 0,7 TWh. Det betyr at det kraftpotensiale som samlet vil kunne bli holdt utenfor utbygging/konsesjonsbehandling totalt er ca. 34,6 TWh eller ca. 20% av totalpotensialet. Etter at Verneplan III ble vedtatt har det oppstått uklarheter om hvor langt enkelte vernevedtak rekker. Kapittel 8 inneholder derfor også en avklaring av grensene for de vedtakene som har vist seg uklare. Dette gjelder Veig, Dagali og Vosso.

2. Arbeidet med en landsplan for vassdrag

2.1 VERNEPLAN I, II OG III

2.1.1 Innledning

Stortinget tok allerede i 1960 opp spørsmålet om å utarbeide en landsplan for vern av vassdrag mot kraftutbygging. Bakgrunnen var et ønske om å få en samlet vurdering av et antall vassdrag som var helt eller delvis uberørt av kraftutbygging. En antok at en landsplan ville lette avveiningen mellom utbyggings- og verneinteressene i de forskjellige delene av landet.

Behovet for en verneplan var særlig aktuelt på dette tidspunktet fordi en var midt inne i en periode med intensiv vannkraftutbygging. En slik landsplan måtte derfor komme mens det fortsatt var flere store vassdrag som ikke var utbygd. Samtidig krevde stadig nye brukergrupper, for eksempel naturverninteressene, at deres interesser ble tatt hensyn til i utbyggingssaker.

2.1.2 Verneplan I

I Innst.S. nr. 284 (1959-60) ba Stortinget Industridepartementet om å utarbeide en oversikt over verneverdige områder. Arbeidet skulle skje i samråd med Norges vassdrags- og elektrisitetsvesens hovedstyre og departementet oppnevnte derfor Undersøkelseskomiteen vedrørende fredning mot vassdragsutbygging (Gabrielsen-komiteén). Komiteén avga innstilling 26. november 1963. Med utgangspunkt i komiteéns innstilling ble St. meld. nr. 26 (1968-69) lagt frem for Stortinget. Stortingskomiteen behandlet meldingen i Innst. S. nr. 305 (1968-69).

Behandlingen i Stortinget ledet til at Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen ble bedt om å utarbeide en plan over vassdrag som ut fra friluft-, natur- og miljøverninteressene burde unntas fra kraftutbygging. Det ble nedsett et utvalg (Sperstadutvalget) for kontakt, informasjon og drøftelse mellom representanter for Vassdragsdirektoratet og de offentlige organ som representerer naturvern og friluftsinteressene i vassdragsspørsmål. Utvalget la fram sin rapport 30. desember 1970 til Industridepartementet, Kommunaldepartementet og Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. Hovedstyret la fram sin innstilling 24. juni 1971 til Industridepartementet. Utvalgets rapport og Hovedstyrets innstilling ble sendt en rekke instanser for uttalelse.

Regjeringen la i St.prp. nr.4 for 1972-73 saken frem for Stortinget. Regjeringen foreslo å

velge vassdrag som skulle vernes ut fra følgende fire forutsetninger:

- a) De utvalgte vassdrag med tilstøtende områder bør representere et variert tilbud av verneinteresser og typer av vassdragsområder. Noen av områdene bør være av betydelig størrelse.
- b) Verneplanen må gi en rimelig fordeling på de ulike landsdeler, men likevel slik at den gir de vassdragsområder som er sentralt beliggende og som betyr mye for mange mennesker prioritet.
- c) Planen må ikke få et slikt omfang at dekning av landets elektrisitetsbehov vil medføre for store økonomiske ofre.
- d) En må unngå andre inngrep i de sikrede områder som kan redusere deres verdi for naturvern og friluftsmål og vitenskap.

Industrikomiteén foreslo i Innst. S.nr. 207 for 1972-73 at 95 vassdragsobjekter med et samlet kraftpotensiale på 7,1 TWh midlere årsproduksjon ble varig vernet. 51 objekter med et kraftpotensiale på 9,3 TWh ble midlertidig vernet i 10 år. For 35 objekter foreslo en å utsette behandlingen til senere i verneperioden. Planen ble vedtatt av Stortinget 6. april 1973.

2.1.3 Verneplan II

I innstilling til Verneplan I (Innst. S. nr.207 for 1972-73) ba Stortingets industrikomité departementet vurdere lignende opplegg for å fullføre arbeidet med en endelig verneplan for vassdrag ut fra den erfaring en hadde fått under arbeidet med verneplanen. I St.meld. nr. 100 for 1973-74 ble spørsmålet om en videreføring av verneplanen på ny tatt opp.

I brev av 18. oktober 1974 bad Industridepartementet Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen etablere et kontaktutvalg for verneinteresser i de vassdragene som ikke ble behandlet i den første verneplanen. For dette formålet ble det tidligere kontaktutvalget gjenopprettet og fikk navnet Kontaktutvalget for verneplan for vassdrag.

Kontaktutvalget leverte sin rapport i april 1976 til Industridepartementet, Miljøverndepartementet og Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen. Også denne rapporten ble sendt på høring til en rekke instanser. På bakgrunn av disse uttalelsene avga Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektri-

sitetsvesen sin innstilling til Industridepartementet 20. desember 1977.

I St. prp. nr. 77 for 1979-80 la Regjeringen fram Verneplan II for Stortinget. Forslaget betydde varig vern av 45 vassdragsobjekter med et samlet kraftpotensiale på 1,1 TWh og midlertidig vern av 11 vassdragsobjekter med et samlet kraftpotensiale på 2,9 TWh. De øvrige vassdragsobjekter som var til vurdering i Verneplan II fant en på det daværende tidspunkt ikke å kunne foreslå vern av.

I Innst. S. nr. 10 for 1980-81 foreslo stortingskomiteen at 51 objekter med et samlet kraftpotensiale på 2,6 TWh skulle vernes. 13 objekter med et kraftpotensiale på 3,7 TWh ble foreslått vernet mot kraftutbygging fram til våren 1985. Planen ble vedtatt av Stortinget 30. oktober 1980.

2.1.4 Verneplan III

I innstillingen til Verneplan II (Innst.S. nr.10 for 1980-81) ba Stortingets industrikomite departementet fortsette arbeidet med de vassdrag som var tatt ut til midlertidig vern i Verneplan II og de vassdrag som ble gitt vern fram til 1985 i Verneplan I.

I brev av 19. november 1976 ba Industridepartementet det tidligere Kontaktutvalget for vern av vassdrag (Sperstadutvalget) om å forestå utredningsarbeidet.

Sperstadutvalgets rapport forelå i oktober 1983 (NOU 1983:41 Verneplan for vassdrag III). Etter høring avga Hovedstyret for Norges- vassdrags og elektrisitetsvesen sin innstilling til Olje- og energidepartementet 14. mai 1984. Også Hovedstyrets innstilling ble sendt på høring. Stortinget behandlet Verneplan III 19.juni 1986 på bakgrunn av St. prp. nr. 89 (1984-85) og Innst. S. nr. 243 (1985-86). Ved vedtagelsen av Verneplan III ble 46 objekter (ca 8,7 TWh) vernet. Det totale antall objekter vernet gjennom Verneplan I, II og III var da kommet opp i 195 (medregnet Dagali og Veig), og utgjorde en kraftmengde på 21 TWh (ca 12%) av et potensiale på ca 171 TWh. Vefsna, vassdrag i Indre Visten og vassdrag til Hellemofjord ble også vurdert av utvalget, men disse vassdragene henviste Stortinget til behandling i Verneplan IV. Andre særlig verdifulle vassdrag fra Samlet plan ble også henviset til behandling i Verneplan IV.

2.1.5 Vassdrag vernet utenom Verneplan for vassdrag

Utenom de foreliggende verneplaner har Regjeringen og/eller Stortinget i forbindelse med behandlingen av konkrete enkeltsaker vedtatt ikke å bygge ut vassdrag som av forskjellige årsaker fremtrer som spesielt verne-

verdige. Dette har som oftest skjedd på den måten at en har foretatt en større eller mindre beskjæring av omsøkte utbyggingsplaner, eller vurdert en omsøkt utbygging i sammenheng med andre vassdrag i området, og samtidig gitt uttrykk for at disse vassdragsområdene ikke bør bygges ut. I slike tilfeller er disse vassdragene tatt inn i verneplanen, og forutsettes forvaltet på samme måten som de øvrige verneplanvassdragene. Som eksempel på dette kan nevnes at i forbindelse med Verneplan II ble Alta- Kautokeinovassdraget med unntak av den vedtatte utbyggingen, Tverrelva, Veigvassdraget og fallene i Dagali tatt med i verneplanen.

I forbindelse med behandlingen av utbyggingen av Saltfjell-Svartisen og opprettelse av nasjonalpark og landskapsvernområder der, ble betydelige vassdragsområder vedtatt vernet, og departementet mener at også disse vassdragene bør regnes inn i verneplanen. Tilsammen representerer de et kraftpotensiale på ca. 1,3 TWh midlere årsproduksjon.

Departementet vil i denne sammenheng understreke at ikke enhver reduksjon eller avslag i en kraftutbyggingssak regnes som vern av vassdrag, selv om det er verneinteresser som er årsaken til reduksjonen. I så fall ville det som skulle regnes inn i verneplanen ha et større omfang.

2.2 VERNEPLAN IV

2.2.1 Arbeidet med Verneplan IV

Ved behandlingen av Verneplan III (St.prp. nr. 89 for 1984-85 og Innst. S. nr. 243 1985-86) vedtok Stortinget å videreføre vernearbeidet i en Verneplan IV. Det ble bedt om at arbeidet ble utført i nært samarbeid med miljøvernmyndighetene. Olje- og energidepartementet oppnevnte derfor 18. mars 1988 et kontaktutvalg for denne oppgaven. Kontaktutvalget besto av representanter fra Norges vassdrags- og energiverk, Riksantikvaren, Landbruksdepartementet, Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning og Statens friluftsråd/Naturvernråd. Utvalget ble ledet av Pål Mellquist, daværende vassdragsdirektør i Norges vassdrags- og energiverk.

Kontaktutvalget fikk som mandat:

1. Å vurdere vassdrag som etter videreføringen av Samlet plan viser seg å ha særlige verdier for verneinteressene.
2. Å vurdere Vefsna-vassdraget, vassdrag i indre Visten og vassdrag til Hellemofjord.
- 3.¹⁾ Å foreslå ny avgrensning for objekter fra

¹⁾ Departementet har når det gjelder punkt 3 i tillegg funnet det nødvendig å ta opp igjen avgrensingen for vernet i Vossovassdraget, jfr s. 207 nedenfor.

tidligere verneplaner hvor det har vist seg at avgrensningen er uklar. (Veig og Dagali).

4. Å fortsette det arbeidet som ble påbegynt av det forrige utvalget om hvordan verneverdiene i vassdraget kan sikres mot andre typer inngrep.

2.2.2 Kontaktutvalgets rapport

Kraftsituasjonen

Kontaktutvalget avga sin rapport til Olje- og energidepartementet i mars 1991. Rapporten er inndelt i 7 kapitler. Kapittel 1 inneholder et sammendrag og utvalgets konklusjoner. I kapittel 2 har utvalget gått nærmere inn på utvalgets oppnevning og mandat. Kapittel 3 gir en historisk gjennomgang av verneplanarbeidet frem til i dag. I kapittel 4 har utvalget gitt en oversikt over landets kraftpotensial og sett på hvilke faktorer som påvirker størrelsen og realiserbarheten av dette potensialet. Utvalget har dessuten diskutert den uklare energipolitiske situasjonen landet befinner seg i. I utredningen viser utvalget dessuten at et lands vannkraftpotensial kan beregnes på flere prinsipielt forskjellige måter:

- 1) Rent teoretisk ut fra fysiske prinsipper, uten begrensninger av økonomisk eller annen art.
- 2) Med økonomisk begrensning, dvs.: Bare vannkraft som er billigere å bygge ut enn alternativ energi regnes med. Skadevirkninger som kan måles tas med i lønnsomhetskalkylen.
- 3) Som 2), men ut fra antatt realiserbare prosjektplaner som i varierende grad har tatt hensyn til ikke kvantifiserbare skader og ulemper.

Norges vannkraftpotensiale, slik det framstår i de vanlige statistikker, er blitt beregnet etter prinsipp 3).

Denne summen er mindre enn økonomisk nyttbar vannkraft, beregnet etter prinsipp 2). Differansen er betydelig, og dersom det var mulig å påvise den, kunne den vært registrert som «vernet» potensiale. Vannkraftpotensialet er enten vernet under planleggingen fordi utbyggeren ikke regnet med å få konsesjon for et slikt prosjekt, eller under selve konsesjonsbehandlingen.

Med prinsipp 3 lagt til grunn beregnet utvalget at Norge hadde et nyttbart vannkraftpotensial på 171,5 TWh midlere års produksjonsevne den 1. januar 1990.

Utbygd og konsesjonsgitt vannkraft utgjør 110,8 TWh. 21,0 TWh er varig vernet gjennom Verneplan I, II og III. Dersom det utbygde og

konsesjonsgitte og det som er vernet trekkes fra totaltallet på 171,5 TWh, blir dette 39,7 TWh. Dette er det vannkraftpotensialet som det ikke er tatt noen endelig beslutning om.

Av disse 39,7 TWh er det 15,4 TWh som er klar til å bli konsesjonsbehandlet nå. Legges disse 15,4 TWh til de 110,8 TWh som er utbygd eller konsesjonsgitt får man 126,2 TWh. Utvalget påpeker at dette tallet ligger nær 125 TWh som i flere stortingsmeldinger i 1980-årene er kalt «en rimelig illustrasjon på en skånsom vannkraftutbygging».

I kapittel 4 drøfter utvalget også kraftsituasjonen i Norge.

Etter Norges vassdrags- og energiverks tall er kraftbalansen positiv til noen år etter århundreskiftet. Videre fremover er vannkrafttilgangen mer usikker, og vil være avhengig av en rekke faktorer, som for eksempel energioptimering, nye fornybare energikilder og prisutviklingen på alternative energibærere. Innføring av miljøavgifter vil kunne forskyve etterspørselen mot vannkraft. Fokusering på luftforurensning og klimaendringer kan endre synet på vannkraftutbygging. En forsterkning av utenlandsforbindelsene kan også øke etterspørselen etter norsk vannkraft. Konjunktursituasjonen for industrien vil også ha betydning.

Disse og andre usikkerhetsfaktorer mener utvalget gjør at vi befinner oss i en uklar energipolitisk situasjon. Utvalget mener det vil være behov for en viss handlefrihet, og mulighet for valg mellom ulike energibærere. Utvalget mener at mye kan tyde på at det kan bli en større etterspørsel etter norsk vannkraft enn vi forestiller oss i dag, ikke minst i internasjonal sammenheng. I hvilken grad dette vil påvirke utbyggingstakten i årene framover, tar ikke utvalget stilling til.

Bruk og vern

I kapittel 5 tar utvalget opp interesseavveiningene mellom bruken av vassdragene og vern av vassdrag og hvilke konflikter vi kan få mellom bruk og vern.

Først ser utvalget på *bruken* av vassdrag. Vassdrag brukes til kraftutnyttelse, produksjon av oppdrettsfisk, vannforsyning, jordbruk, skogbruk, bygdeturisme og reindrift. Det brukes til samferdsel, reiseliv og turisme og til resipientbruk.

Energiproduksjon og annen kraftutnyttelse har lenge vært en viktig bruk av vassdrag. Tidligere var det møller, sagbruk, tresliperier o.l. som ble direkte drevet med vannkraften. I senere tid er energiproduksjon viktigst. Vannkraften dekker 99% av landets elektrisitetsbehov. Dersom denne kraften skulle erstattes med elektrisk kraft fra oljefyrte var-

mekraftverk ville dette bety et årlig utslipp på 44 millioner tonn CO₂ i atmosfæren, omkring en fordobling av dagens utslipp. På den annen side er kraftutbyggingen den bruksmåten som gjør de største inngrepene i vassdragene. Selv om utbyggingen i dag er mer skånsom enn tidligere, fører utbygging til store inngrep med skadevirkning både for annen bruk av vassdraget og for verneinteresser.

Vassdragene har alltid vært brukt til *vannforsyning* til husholdning, industri og jordbruk. Dette er en høyt prioritert brukerinteresse i vassdragene. Vannforsyningen er dimensjonert etter behovet, og ved byer og store tettsteder er det derfor vanligvis bygd store anlegg som kan berøre flere vassdrag. Store vannverk kan ofte ha konsekvenser som er lik de en ser ved større kraftanlegg med damanlegg, reguleringstiltak, pumpeanlegg m.v. En rekke *vernede* vassdrag utnyttes i dag til vannforsyning i større eller mindre grad.

I enkelte områder med intensivt jordbruk fører også jordbruksvanningen til redusert vannføring i vassdragene.

Forskjellige former for *akvakultur* - særlig oppdrett av laks - er blitt en stadig viktigere del av næringslivet i mange kyststrøk.

Produksjon av laks skjer i to faser. Først klekking og oppforing av smolt, deretter oppforing av fisken i saltvann før slakting og salg. Produksjon av smolt krever tilføring av store mengder ferskvann og smoltanlegg legges derfor i små og mellomstore kystvassdrag. Oppdrett av laks har stor innvirkning på de ville laksestammene. Store mengder oppdrettsfisk rømmer hvert år fra sette- og matfiskanleggene for senere å vandre opp i vassdragene for å gyte.

Oppdrettsnæringen er i rask utvikling. Nye fiskearter og nye produksjonsmetoder kommer i løpet av kort tid. Det er blant annet planer om å sette igang oppdrett av sjørøye. Dette er en produksjon som krever store mengder ferskvann om vinteren. Det er også planer om å oppdrette saltvannsfisk i poller og lavtliggende innsjøer på land ved å pumpe saltvann inn i disse. Denne oppdrettsmetoden vil endre den kjemiske og de biologiske forholdene i oppdrettsområdet og er trolig irreversibel. En tredje oppdrettsform under utvikling er havbeite, det vil si at tam fisk slippes ut i havet for naturlig oppforing. Dette vil, hvis det gjennomføres i noe omfang, øke behovet for smolt vesentlig. Det vil føre til press på vassdrag som egner seg for smoltproduksjon.

Vassdragene har alltid vært en viktig lokaliseringfaktor for *landbruket*. Vann er en betingelse for all plantevekst. På grunn av store variasjoner i nedbørmengder er kunstig vanning aktuelt flere steder i landet for å få pro-

duksjonen opp på et høyere og mer stabilt nivå. Om lag 10 prosent av fulldyrket areal har i dag kunstig vanning. Et mer intensivt og spesialisert landbruk fører til større slitasje og mer forurensing av vassdragene, samtidig går tidligere kulturlandskap tapt på grunn av gjengroing eller tiltak for å bedre produktiviteten (drenering, planering).

Vassdragene er en del av kulturlandskapet og har blitt preget av omleggingen i landbruket. Områder er tørrlagt og det er satt opp flomsikringer. Kantvegetasjon er fjernet, bekker og elver er kanalisert, rettet ut og lukket. Tidligere ble det gitt store statlige tilskudd til slikt arbeid, men i dag ønsker en ikke å stimulere landbruket til tiltak som har utilsiktede miljøkonsekvenser.

Det har også vært en øking av aktiviteten i *skogbruket* de senere årene. Skogplanting og skogreisingstiltak har økt virkesproduksjonen vesentlig. Overgang til flatedrift har ført til endringer i skogsmiljø og i avrenning. Hvilke konsekvenser flatehogst har er lite kjent og påaktet i Norge, mens en i USA er svært opptatt av dette. I tillegg har skogsbilveier vært anlagt i eller i nærheten av elver, bekker og innsjøer, til dels med store skadevirkninger. Disse inngrepene har i praksis ikke vært omfattet av noen form for offentlig reguleringer.

Produksjonssituasjonen i landbruket har gjort det nødvendig å satse på alternative måter å skape ny sysselsetting og inntektsmuligheter for landbruket. *Bygdeturisme* er her et viktig satsingsfelt, jfr. NOU 1990:14 «Norsk bygdeturisme». I St.meld. nr. 14 (1986-87) er det lagt til grunn at norsk natur kan bli en enda viktigere del av norske turistprodukter i framtiden.

I tillegg til urørt natur vil også Norges særpregede kulturlandskap og våre tradisjoner for utnytting av utmark, jakt og fiske være viktige elementer i bygdeturismen. Det er derfor viktig for reiselivsnæringen at *kulturlandskap* opprettholdes.

Miljøhensyn har blitt stadig viktigere i utformingen av virkemidler for landbruket. Kravene til effektivitet skal kombineres med hensynene til miljø og ressursgrunnlag. Produksjonstillegget er derfor erstattet av et produksjonsuavhengig areal- og kulturlandskapstillegg. Når kraftutbygging og landbruket tidligere hadde kolliderende interesser la en mest vekt på hensynet til landbrukets produksjonsgrunnlag. I dag legger en stadig større vekt på å bevare også landskapet, økosystemer, kulturelle, historiske og estetiske kvaliteter.

I Finnmark har det i de senere årene skjedd en betydelig økning i antall rein, med påfølg-

gende overbeskattung av beiteområdene og problemer for reindriften. En regner med at 20 prosent av reindriftnæringens ressursgrunnlag har blitt borte som en følge av naturinngrep. Næringen er i økologisk ubalanse og en regnet i 1991 med at det var ca 40.000 dyr for mye i forhold til beitegrunnlaget. Det vil derfor være avgjørende for ressursene at beitekapasiteten nå klarlegges og driften avstemmes i forhold til denne. Også en avpassing av andre inngrep - som for eksempel veiutbygging og hyttebygging - må gjennomføres.

Vassdragene har alltid hatt stor betydning for *samferdselen*. Bosettingsmønsteret i Norge er i stor grad knyttet til vassdragene. Utbyggingen av transportnettet har derfor i stor grad fulgt dalene og dermed vassdragenes løp. Bygging av vei og jernbane kommer lett i konflikt med andre interesser, særlig landbruket og hensynet til lokalbefolkningen i tettsteder. I vår tid har det derfor blitt vanlig å plassere slike anlegg langs strandsonen til elver og innsjøer. Anlegging av nye veier og omlegging av eksisterende traséer forbi tettsteder gjør i dag store inngrep i strandsonene. Det er nå etablert et samarbeid mellom myndigheter for bedre å ivareta miljøhensyn i vegplanleggingen. Bygging av skogsbilveier skjer også ofte langs elver og innsjøer ved utfylling og fjerning av kantvegetasjon. Det bygges i dag flere ganger så mange kilometer skogsbilveier som offentlige veier.

I løpet av de siste ti år har det skjedd en kraftig vekst innenfor *reiselivs*sektoren. Vår natur er en av hovedattraksjonene for utenlandske turister. Både elvestrengen og vannene er attraktive for sportsfiskere og andre.

Svært mange av våre vassdrag brukes som *resipient* (mottaker) av tildels urensset avløpsvann fra husholdning og industri samt avrenning fra jordbruksaktiviteter. En vassdragsregulering vil kunne forsterke forurensningsproblemer som allerede er til stede. Redusert vannføring gir mindre fortykning av forurensnings-tilførselene. Begrenset tilførsel av næringssalter kan i enkelte tilfeller virke positivt i form av økt produktivitet for vannlevende organismer, men i større mengder er det ødeleggende. I tillegg har sur nedbør i en årrekke påvirket vannkvaliteten negativt. Påvirkningens betydning for vannkvalitet og de avledede virkninger er av betydelig omfang.

Etter gjennomgangen av bruken av vassdragene tar utvalget i kapittel 5.2 opp vernverdiene i vassdrag. Utvalget viser til at det er mange verdier å verne i vassdragene, for eksempel de naturfaglige verdiene, naturens egenverdi, genetiske ressurser og hele nedbørfeltet som en verneenhet. Utvalget ser vi-

dere på referansevassdrag, typevassdrag, landformer, geofaglige prosesser, vegetasjon og dyreliv i og langs vassdrag, kulturminneverdier, landskapsverdier og friluftsliv.

Naturfaglige verdier - naturens egenverdi er svært viktig fordi det er et erklært mål å bevare et tverrsnitt av norsk natur. Vernet må være i et slikt omfang at variasjonsbredden og produksjonsevnen opprettholdes og at norsk landskaps egenart sikres, jfr. St. meld. nr. 68 (1980-81). Vassdragene og de nærmeste omgivelser er meget viktige. De utgjør naturtyper der urørte arealer i dag er sterkt redusert. Alle organismer og samfunn er genetisk tilpasset forholdene på sitt levested. I forhold til målet om å bevare genetiske ressurser innebærer dette at færrest mulig organismer eller samfunn skal miste sin genetiske variasjon eller utryddes. Inngrep i vassdrag med påfølgende endringer av det biologiske og fysiske miljø er usikkerhetsfaktorer i denne sammenheng. Norge har også et klart internasjonalt ansvar når det gjelder vassdragsvern. Flere av Europas dypeste innsjøer og høyeste fosser ligger i Norge.

Det er også viktig å ta hensyn til hele *nedbørfeltet*. Utvalget påpeker at naturen ikke er statisk, men et dynamisk system hvor gradvise forandringer finner sted. Det vil være et samspill mellom planter, dyr og de fysiske/kjemiske forhold. De enkelte komponenter er samtidig et produkt av og en påvirkning på de andre komponentene. I sterkere grad enn tidligere er vi nå klar over at en må se på de samlede aktiviteter innenfor nedbørfeltet. I Verneplan III ble det slått fast at nedbørfeltets grenser som hovedregel skulle være avgrensningsenhet.

Utvalget peker på at det er viktig å ta vare på et representativt utvalg av lite påvirkede vassdrag som kan tjene som *referanse* ved sammenligninger med andre vassdrag. Hensikten er at disse vassdrag kan tjene som målestokk for endringer forårsaket av naturinngrep og påvirkninger av ulike slag i andre sammenlignbare vassdrag.

Referansevassdragene må underlegges et strengt vern for å hindre alle typer inngrep som forringer verneinteressen. Slike vassdrag må forvaltes spesielt med dette for øyet hvis de skal kunne fylle sin funksjon.

Det er et mål å få alle *naturtyper* representert i vernesammenheng. Store vassdrag har som regel en spennvidde av naturtyper/former som gjør dem til gode typevassdrag. Det er viktig å få med hele høydegradienten fra fjell til fjord.

Nedbørfeltet er et sammenhengende dynamisk system, der alle delene er knyttet sam-

men av vannsystemet. Endringer i disse geosystemene kan virke inn på de biologiske systemene, og disse kan i sin tur igjen virke tilbake på geosystemene. Berggrunnen har stor betydning for de andre delene av økosystemet. Utvalget mener at det derfor bør sikres en variasjon av *berggrunnsområder* i verneplanen.

Vegetasjon i og langs vassdrag omfatter arter som enten er tilpasset et liv i vann, både land og vann eller i hovedsak tilpasset et liv på land. Kantvegetasjonen er i dag truet av en rekke forskjellige inngrep. Ved siden av å være en artsrik og høyproduktiv naturtype og et viktig element i landskapsbildet har kantskogen også stor betydning som biotop for dyreliv i land og langs elvene, og som filter for jordbruksforurensning.

Faunaen i et område er summen av enkeltartene, og består såvel av lavere som høyere dyregrupper. Under bestemte miljøforhold og sett over noe tid finnes bestemte grupperinger av dyrearter i omtrent det samme mengdeforhold. Som plantene har forskjellige dyregrupper og -arter forskjellig toleranse overfor naturinngrep av ulike slag. Det er derfor nødvendig å bevare et variert spekter av intakt vassdragsnatur hvis vi skal kunne bevare en variert fauna for ettertiden.

Kulturminnevernet har som oppgave å forvalte kulturhistorien i våre omgivelser i form av de enkelte kultuurminner og kulturmiljøer. Dette er verdifulle kilder og i mange tilfeller de eneste - til kunnskap om tidligere tiders levekår.

Kulturminnene får størst verdi når de sees i en større sammenheng i forhold til sine omgivelser i tid og rom, til det nære kulturmiljø og til landskapet. Enkeltojekter vil ofte inngå i en helhet.

Vann og vassdrag er viktige lokaliseringsfaktorer for bosetning og ferdsel. Det er stor variasjon av kulturminner langs vassdragene og det vil være en rekke typer kulturminner som har direkte funksjonell tilknytning til vassdragene. I vår tid har bruken av vassdrag som energikilde blitt mer og mer vesentlig.

Vern av hele nedbørfelt er vesentlig både for de kulturhistoriske verdier og de naturfaglige verdier. Ofte faller nedbørfeltgrensen sammen med kulturhistoriske grenser. Spesielt verdifulle er vassdrag som strekker seg gjennom mange økologiske soner. Vern av helheten er ønskelig for å forstå enkeltelementene. I de fleste tilfeller vil nedbørfelt være menigsfylte avgrensninger i kulturhistorisk sammenheng.

I vurderingene av vassdragenes kulturhistoriske verneverdier er det lagt stor vekt på mangfold og tidsdybde. Et område som har

stor variasjon av kulturminner som viser ulike tilpasningsformer over et langt tidsrom er spesielt verdifullt. Det er av betydning at et område er lite berørt av moderne tekniske inngrep, slik at landskapet har bevart elementer av tidligere bruksformer. Bare da kan vi oppleve samspillet mellom natur og kultur.

Vårt vassdragslandskap er særpreget med stor variasjonsrikdom. *Opplevelsesverdien i landskapet* er knyttet til naturens variasjonsrikdom der estetiske verdier og visuelle forhold som romdannelse, form, farge og tekstur vil påvirke mennesket. Landskapet er ikke bare et rom for naturopplevelser. Landskapet er også i stor grad et resultat av menneskers liv og virke gjennom hele vår historie. Det er langs vassdragene folk har bosatt seg og drevet sine næringer.

Friluftsliv har etter hvert fått en stadig større plass i vår hverdag med både helsemessige og næringsmessige aspekter knyttet til virksomhetene. Økt satsing på turisme kan utisiktet føre til en ytterligere reduksjon av naturkvaliteten dersom det ikke utvises tilstrekkelig omtanke. Fritidsfiske i ferskvann er en av de største friluftaktiviteter i Norge. Anslagsvis 1 million nordmenn driver en eller annen form for sportsfiske i ferskvann. I 1988 var det ca. 165 000 personer som løste jaktkort. Uansett om det gjelder det daglige friluftslivet eller lengre turer, bekrefter undersøkelser den vanlige oppfatning at kontakt med naturen er et av de viktigste bidrag til folks trivsel. Det er et offisielt mål å bevare og videreutvikle friluftslivet som en verdifull del av det norske livsmønsteret.

Etter denne gjennomgangen av verneverdiene tar utvalget i kapittel 5.3 opp *konfliktene mellom bruk og vern*. Det behandler først konflikter mellom vannkraftutbygging og naturfaglige verdier. Det er særlig magasiner, regulererte elver, anleggsveier, overskuddstein og masseuttak som konfliktene er knyttet til. Men utvalget ser også på konsekvenser i anleggsperioden, i de første reguleringsår og varige virkninger av vassdragsutbygging.

Deretter blir konflikten mellom naturfaglige verdier og annen virksomhet i vassdragene drøftet. Problemer knyttet til landbruk, veibygging, flomsikring, kanalisering og grusuttak tas opp.

Konflikter mellom bevaring av kulturminner og inngrep i vassdrag og i landskap er det neste punktet. Ulike inngrep som hindrer friluftsliv blir også gjennomgått. Til slutt drøfter utvalget konflikter knyttet til landbruk og reindrift og kraftutbygging.

Naturfaglige verdier og vannkraftutbygging har mange konfliktfylte grenseflater. *Reguleringsmagasiner* kan være naturlige ma-

gasiner (sjøer og vann), eller kunstige magasiner dannet ved neddemming av en elvedal. Store kunstige magasiner var tidligere ikke uvanlig, men i og med at dette er svært konfliktfylte inngrep, søker man i dag å unngå dette. Ved etablering av et oppdemningsmagasin vil større eller mindre deler av dalbunnen legges under vann. Effekten på dyrelivet kan være langt større enn det størrelsen på det berørte areal skulle tilsi. Magasiner vil foruten at de reduserer landarealene også kunne hindre trekkleier og dermed begrense/endre den naturlige bruk av området for streifende dyrearter.

Nedenfor magasinene og overføringspunktene i *regulerte elver* kan man registrere alt fra total tørrlegging til mindre reduksjoner. Virkningene vil følgelig variere med graden av endring. Om produksjonsarealet for planter og dyr blir begrenset, vil dette normalt føre til reduksjon i fiskeproduksjonen. Balansen mellom andre fiskearter kan også bli endret. Det er meget kompliserte sammenhenger mellom de enkelte organismers krav til oppholdssted, næringstilgang, energiforbruk og reproduksjonsmuligheter som avgjør hvordan og i tilfelle i hvilket omfang de blir påvirket av vannførings- og temperaturendringer. Det er videre vist at en med relativt enkle former for tilretteleggelse og tiltak kan redusere skader og ulemper vesentlig.

Kraftlinjer er en hyppig dødsårsak for en rekke fuglearter, enten ved direkte kollisjoner, eller pga. kortslutning. Omfanget er betydelig, for enkelte arter er kollisjon med kraftlinjer den viktigste dødsårsak.

Bygging av *anleggsveier* påvirker store arealer. Særlig uheldig er det om anleggsveiene legges gjennom områder med spesielt sårbart planteliv, eller gjennom viktige hekke- eller yngleområder. Anleggsveier vil ofte føre til etablering av hyttefelter, fritidsanlegg og økende inngrep fra primærnæringenes side. I forbindelse med kraftutbygginger er ofte disse konsekvensene vel så store og alvorlige som selve inngrepet i vannsystemet.

Tipper og massetak legger beslag på noe areal, men utover forstyrrelser i selve anleggsperioden har de neppe noen særlig effekt på dyre- og plantelivet når de legges fornuftig.

Anleggsperioden kan strekke seg fra noen få år til 10 - 15 år, avhengig av anleggets størrelse. Virksomheten er stor, det bygges anleggsveier, dammer, kraftstasjoner, kraftlinjer og det drives drifts- og overføringstunneler. Anleggsperioden kan derfor virke forstyrrende inn på dyrelivet, og spesielt da overfor sky og følsomme arter. Trekkleier kan bli hindret og hekke- og beiteområder kan bli temporært eller permanent forlatt, ofte i betyde-

lig avstand fra der den menneskelige aktiviteten foregår.

I de første reguleringsår er et regulert vassdrag et meget ustabilt system.

I svært mange tilfeller vil inngrep i den faste undergrunn bety ny kunnskap om de berggrunnsgeologiske forhold. Derimot kan spesielle forekomster som fossiler, mineraler m.v. lett bli ødelagt.

De naturfaglige verneverdier kommer også lett i konflikt med annen bruk av vassdraget enn i energiproduksjonen. *Landbrukets og vegsektorens aktiviteter* berører store områder i og langs vassdrag. Det har vært foretatt tildels omfattende bakkeplaneringer, senkning og kanaliseringer, forbygninger, bekkelukkinger og skogsbilvegbygging. Elvekantskog fjernes og blir sterkt redusert i areal. Vegsektorens aktiviteter får mye av de samme konsekvensene som jordbruket. Senkning, kanalisering og forbygning kan, om de utføres etter for rendyrkede hydrauliske prinsipper, omgjøre vassdragene til ensformige og biologisk lite attraktive områder. Mange vassdrag inneholder store mengder sand og grus. Dette er verdifulle ressurser, og det har ført til store grusuttak. Negative følger av dette er en mer finkornet elvebunn, undergravde brukar og forbygninger og mye blottlagt leire i elvebunn og elvekant.

Kulturminner er en ikke-fornybar ressurs. Større inngrep i terrenget vil i mange tilfeller kunne ødelegge kulturminner.

Vannkraftutbygging innebærer en rekke inngrep av ulik art som må vurderes samlet, magasin, veier, kraftlinjer, kraftstasjon, massetak, tipper osv., dessuten mer eller mindre tørrlagte elver og bekker. I tillegg kommer riggområder, tilførselsveger o.a. i forbindelse med anleggsperioden. Disse inngrepene kan få direkte eller indirekte virkninger. Noen inngrep er det mulig å tilpasse i forhold til kulturminner og landskap, andre er stedsbetinget og irreversible. Sammenlagt vil slike inngrep stort sett være konfliktfylte, men i svært varierende grad.

Veibygging legger beslag på store arealer. Veibygging og massetak blir også foretatt i andre sammenhenger enn for allmennhetens transportbehov. Innen landbruket er det også foretatt arealinngrep som skulle vært forelagt kulturminnemyndighetene for vurdering. Vannforsyning som fordrer kunstige magasiner, nedgraving av rør m.v. vil kunne ødelegge kulturminner på samme måte som tilsvarende inngrep i et vannkraftprosjekt. Akvakulturanlegg medfører store inngrep i og omkring utløpet av elver. Tiltak som flyplasser, industrianlegg, militæranlegg, urbanisering o.l. vil oftest få store negative konsekvenser for kulturminnevernet.

Et landskap er det totale kompleks av de fysiske elementer som finnes i et område. Alle inngrep vil derfor uansett utforming eller karakter være en del av landskapet. Samspillet mellom de naturgitte og menneskeskapte deler danner hovedpreget som gir grunnlag for opplevelsesverdien av landskapet. Vannkraftutbyggingen har ført til et stort antall inngrep i vassdragene. Andre typer inngrep i vassdrag kan være like uheldige og ødelegge eller redusere verdien av elva som element i landskapet, for eksempel forbygninger eller vei lagt i elveleiet eller strandsonen.

Vassdragsreguleringer er blant de naturinngrepene som har skapt mest debatt. En utbygging kan få negative konsekvenser for *friluftslivet* både fordi den kan redusere mulighetene for å utøve en aktivitet som f.eks. fiske, turgåing, båtliv, og fordi mulighetene til å ferdes i urørt natur stadig blir mindre. Fiske er blant de friluftslivsaktivitetene som i sterkst grad blir skadelidende som følge av en kraftutbygging ved at fiskebestanden forringes eller mulighetene for fiske reduseres. Andre typer inngrep enn vannkraftutbygging har likeartede negative konsekvenser for friluftslivsbruken.

Vassdragsreguleringenes store arealmessige inngrep skjer for en stor del i høyereliggende strøk. Landbruket kan som regel tåle slike inngrep i høytliggende strøk og lite produktive arealer. Nyere utbygginger tar mer hensyn til verdifulle landbruksarealer enn før. For landbruket vil en vassdragsregulering ofte bety fordeler ved at flomfrekvensen i vassdragene reduseres og årvisse skadeflommer unngås. Det blir ved konsesjonsbehandlingen fastsatt konsesjonsvilkår og manøvreringsreglement som er sentrale både for utbyggere og for landbruket.

Da mange store kraftutbygginger skjer i fjellområdene, vil de ofte berøre sentrale reinbeiter og påføre *reindriften* tap og ulemper. Beiter langs vassdrag er ofte spesielt frodige og produktive. Reindrift krever store arealer og som regel er det vanskelig å finne arealmessig kompensasjon for de problemer en kraftbygging påfører næringen.

Etter gjennomgangen av konfliktområdene tar utvalget opp forvaltningen av de vernede vassdragene. Dette behandles nærmere i denne proposisjonens kapittel 5. Kapittel 7 inneholder utvalgets vurderinger og forslag til vern av vassdrag. Dette vil bli behandlet i denne proposisjonens kapittel 8.

2.2.3 Høringsrunden

Det har vært innhentet høringsuttalelser fra en rekke offentlige organer, organisasjoner og institusjoner. I dette punktet går departemen-

tet gjennom de generelle synspunktene til landsomfattende offentlige organer, institusjoner og organisasjoner. Fylkeskommunenes uttalelser vil bli referert under den fylkesvise gjennomgangen av de ulike vassdragsobjektene. Kommunenes uttalelser vil bli referert under det enkelte objekt som kommunen har uttalt seg om (se kapittel 8).

Direktoratet for naturforvaltning (DN) støtter utvalgets enstemmige forslag om vern og går i tillegg inn for vern av Bøvri, Skjølvi, Ostri/Tundra, Tovdalsvassdraget, Lingvang/Tengesdal, Gaular, Nausta, Rauma, Sanddøla/Luru og Vefsna. Med unntak av Vefsna er dette i tråd med flertallets innstilling.

Etter direktoratets oppfatning bærer utvalgets innstilling preg av at verneforslagene er tilpasset de foreliggende prosjektforslagene i Samlet plan, og dette er ikke intensjonen med verneplanen.

Direktoratet mener at Utvalget verken har klart å fylle målsettingen om å bevare vassdrag av betydelig størrelse eller å bevare hele nedbørfelt. Direktoratet mener det er ytterst få vassdrag av noen størrelse der utvalget enstemmig går inn for vern av hele nedbørfeltet.

Utvalget har i sin regionvise gjennomgang av behovet for typevassdrag og spesielt referansevassdrag pekt på flere mangelfullt dekkede regioner, og vist til de vassdrag som er mest egnet. Etter direktoratets mening har ikke utvalget tatt konsekvensen av dette fullt ut og foreslått vern av de aktuelle vassdragene. Dette gjelder spesielt Øvre Ottavassdragene, Tovdalsvassdraget, Lingvang/Tengesdal, Gaularvassdraget, Rauma, Sanddøla/Luru og Vefsna. Direktoratet mener at også disse vassdragene må vernes for å følge opp intensjonen i verneplanen.

Direktoratet mener at utvalgets maksimalforslag ikke er i konflikt med Stortingets skiserte tak for vannkraftutbygging. Norges viktigste miljøbidrag til Europa er etter direktoratets oppfatning å bevare vår vassdragsnatur urørt. I tillegg til de nevnte vassdragene mener direktoratet at også Kilåi, Hustveitelva, Etne, Solheimsvassdraget, Stryn, Håelva, deler av Verdalsvassdraget og Lomsdalen bør vernes. Direktoratet ser det som positivt at et betydelig antall kystvassdrag foreslås vernet, fordi det anser dette som helt nødvendig for å oppfylle verneplanens intensjoner.

Direktoratet er enig i utvalgets betraktninger om vern mot andre inngrep, og er også meget positiv til utvalgets tilrådninger når det gjelder bedre forvaltning av vernede vassdrag.

Statens forurensningstilsyn (SFT) har ingen merknader til den generelle delen i verneplanen. Når det gjelder utvalgets vurderinger og

forslag valgte SFT, på grunn av relativt kort høringsfrist, å prioritere og kommentere enkelte av dissensvassdragene.

SFT skriver at fire vassdrag, som er til vurdering i Verneplan IV, overvåkes i regi av Statlig program for forurensningsovervåking (1980-); program for overvåking av langtransportert forurenset luft og nedbør (sur nedbør). Dette gjelder:

020/3 Tovdalsvassdraget, Aust-Agder

041/1 Etnevassdraget, Hordaland

083/2 Gaularvassdraget, Sogn og fjordane

138/2 Årgårdsvassdraget, Nord-Trøndelag

Samtlige av disse vassdragene har verdi som referanselokalitet i forbindelse med overvåking av forurensningsvirkning i de ulike deler av Sør- og Midt-Norge. Tre av disse vassdragene er også med i det såkalte SNSF-prosjektet (sur nedbørs virkning på skog og fisk) som pågikk i tidsrommet 1972-80. Vi har således langtids dataserier helt fra begynnelsen av 70-tallet i Tovdalselva, Etneelva og Nausta. SFT understreker betydningen av å kunne følge utviklingstendensene med hensyn på virkningen av nedfall av forsurende komponenter via luft og nedbør i uregulerte vassdrag.

I tillegg peker SFT på Øvre Otta-vassdragene, Bøvri, Skjøli, Ostri/Tundra og Tora/Føysa og Joras betydning for vannkvaliteten lokalt og ikke minst for vannkvaliteten i Mjøsa.

SFT peker også på forurensningssituasjonen i Sanddølas nedbørfelt. SFT ser det som sterkt ønskelig at innsjøene i Lierne unntas fra regulering.

Riksantikvaren peker på betydningen av forholdet mellom vassdragsvern og kulturminneforvaltning. Både direkte og indirekte virkninger av regulering av elver og vann, har redusert opplevelsesverdier knyttet til mange vassdragstilknyttete kulturminner. Det finnes derfor mange vassdrag der hensynet til kulturminneverdier krever vern mot vassdragsutbygging. Riksantikvaren peker på at Verneplan for vassdrag representerer et vesentlig arbeid for kulturminneforvaltningen.

Når det gjelder de vernede vassdragene og forholdet til andre typer inngrep, støtter Riksantikvaren utvalgets innstilling. Riksantikvaren skriver at det er behov for en betydelig innskjerping av vernet overfor andre tiltak enn kraftutbygging, hvis verneplanen skal ha noen funksjon. Ellers blir verneplanen bare et eksklusivt hinder for en måte å utnytte ressursene i vassdraget på. Den store variasjonsbredden i vassdragenes karakter og vernebe grunnelse gjør det nødvendig å kategorisere vassdrag og vassdragsavsnitt i forhold til vernegrunnlag og krav til forvaltning av dem. Ut-

valgets forslag til differensiert forvaltning er etter Riksantikvarens oppfatning et konstruktivt bidrag i denne sammenheng.

Riksantikvaren understreker at kulturinteressene ikke har vært utredet for en del av kystvassdragene som har vært behandlet i denne verneplanen.

Statens naturforvaltningsråd understreker at Verneplan IV som den siste verneplan for vassdrag, må sikre de verneverdier som ikke er dekket opp tidligere.

Rådet følger et særlig ansvar for norsk vassdragsnatur på bakgrunn av blant annet «Ny landsplan for nasjonalparker». Rådet understreker at flere nedbørfelt som omfatter store, uberørte og sammenhengende vassdrag fra fjell til fjord må bli vernet mot kraftutbygging. Rådet viser til at en rekke av verneforslagene bare omfatter deler av vassdrag. Hele vassdrag av noen størrelse, og i særlig grad brevassdrag, er mangelvare. Rådet ber om at det tas hensyn til dette i det videre arbeidet. Rådet beklager at utvalget av formelle grunner ikke har tatt stilling til Breheimen/Stryn. Rådet deler utvalgets standpunkt til at vern mot kraftutbygging også må få konsekvenser for andre typer vassdragsinngrep. Rådet tilrår et differensiert vassdragsvern etter avtagende verneprioritet, basert på virkemidlene i naturvernloven, plan og bygningsloven og en revidert vassdragslov, og mener Miljøverndepartementet må få et samlet og overordnet ansvar for vassdragsforvaltningen.

Rådet understreker sammenhengen mellom vassdragsforvaltning og øvrig norsk energipolitikk, som igjen er koplet til klimapolitikken. Det vises til de store skadevirkningene nye større vannkraftprosjekter vil kunne få for natur, landskap og friluftsliv. Om energien er «ren» i forhold til klimaeffekter, er den «ikke ren» i forhold til naturmiljøet.

Rådet viser til de betydelige energimengder som kan innspares ved energiøkonomiseringstiltak som for eksempel varmepumper.

Rådet mener at usikkerheten omkring Norges framtidige energipolitikk ikke må føre til en amputert verneplan. De vassdrag der det av energipolitiske årsaker er dissens i utvalget, bør bli vernet mot utbygging.

Sametinget skriver at det registrerer at flere vassdrag i de samiske områder er foreslått tatt med i Verneplan IV. Sametinget er enig i dette og er tilfreds med at utvalget i sitt arbeid har søkt å kartlegge virkninger eventuelle utbygginger av vassdrag har for samisk rein drift og for samiske kulturminner, og at dette er tatt med i vurderingene i forslaget til verneplan. Sametinget skriver at det ved flere anledninger har tilkjennegitt prinsipielle betenkeligheter ved utbygginger og naturinngrep

som innskrenker og er til skade for samisk kultur og næringsinteresser. Ut fra dette er Sametinget positivt til at flere vassdrag er foreslått vernet.

Sametinget har også prinsipielle betenkeligheter mot naturinngrep før rettighetsspørsmålet vedrørende land og vann er avklart. Sametinget skriver at Samerettsutvalgets arbeid med disse spørsmål vil bli sentralt i fremtiden.

Ut fra dette mener Sametinget at flere vassdrag i de samiske områder, fra Engerdal og nordover, bør vernes inntil disse spørsmålene er avklart.

Universitetet i Oslo (UiO) er skuffet over de mange dissensene i utvalgets innstilling, men mener at verneplanen kan fylle sin rolle hvis alle vassdragene der det er uenighet i utvalget, blir vernet.

Universitetet mener innstillingen vitner om at det har vært liten utvikling i forhold til foregående verneplan når det gjelder en dypere forståelse for betydningen av vern.

Universitetet gir sin tilslutning til forslaget om å gjennomgå lovverket og utarbeide retningslinjer for forvaltning og organisering av overvåkningsansvaret. Universitetet uttaler at fylkenes miljøvernavdelinger bør trekkes inn i dette arbeidet, samtidig som verneverdiene innarbeides i kommuneplanene.

Universitetet finner det positivt at utvalget legger stor vekt på å sikre type- og referansevassdragene, og uttrykker ønske om at det foretas basisundersøkelser og langsiktige målinger i egnede referansevassdrag i forbindelse med avslutningen av verneplanarbeidet. Universitetet påpeker at Norge har en internasjonal forpliktelse til å verne om de etter hvert sjeldne økosystemene som urørt vassdragsnatur representerer. I den forbindelse etterlyses en bred faglig gjennomgang av verdien av norsk vassdragsnatur sett i internasjonalt perspektiv.

Universitetet peker på den betydningen energioptimalisering må ha i den fremtidige energibalansen og de lavenergistrategier som Verdenskommisjonen for miljø og utvikling omtaler.

Når det gjelder de enkelte vassdrag, støtter Universitetet i hovedsak flertallet i utvalget som går inn for det største vernealternativet.

Universitetet i Trondheim skriver at det ikke har tatt opp spørsmålet om vassdragsutbygging til prinsipiell drøfting, og viser til faglige uttalelser fra Den Allmennvitenskaplige Høgskolen (AVH), Vitenskapsmuseet og Norges Tekniske Høgskole (NTH). Den Allmennvitenskaplige Høgskolen mener at sentrale midt-norske vassdrag som Rauma, Lakselva (Misvær), Verdalsvassdraget, Sanddøla

og Lomsdalen burde innkluderes i verneplanen. Høgskolen mener det er på høy tid at det blir tatt opp tiltak for å beskytte vassdragene mot nye inngrep i vannstrengen som vesentlig reduserer verneverdien.

Vitenskapsmuseet mener det rent generelt er ønskelig at andre kriterier enn vassdragsregulering skal danne utgangspunkt for verneplaner. Når det gjelder kulturinteresser, skriver vitenskapsmuseet at det er grunnlag for å hevde at vassdragsreguleringer vanligvis fører til langt mindre skader enn moderne skogsdrift. Mekaniseringen i skogbruket med påfølgende utbygging av veier, kultivering og planting er den virkelig store trusselen mot utmarkskulturminner. I den grad dagens lovverk ikke fungerer godt nok, må arbeid settes igang for å forbedre situasjonen. Vitenskapsmuseet vil også støtte undersøkelser for å klarlegge omfanget og typen av ødeleggelser i vernede vassdrag og den betydning slike inngrep har hatt for de opprinnelige verneverdiene.

Det er en svakhet ved planen at ingen av de største vassdragene Gaular, Rauma, Sanddøla og Vefsna er foreslått vernet til tross for svært store og godt dokumenterte verneverdiene.

Norges Tekniske Høgskole støtter i hovedtrekk konklusjonene i Verneplan IV, for de objektene der utvalget er enig. Sammen med tidligere verneplaner sikrer dette et betydelig og representativt utvalg av vassdrag mot kraftutbygging, og ivaretar på en balansert måte miljømessige hensyn og hensyn til økonomiske og energipolitiske forhold. Når det gjelder vassdrag der det er dissens i utvalgets vurderinger, tilrår høgskolen en viss tilbakeholdenhet med hensyn til vern. Dette begrunnes ut fra ønsket om en størst mulig handlefrihet både ut fra energipolitiske og miljøpolitiske vurderinger i en usikker situasjon. Et varig vern av objekter det rår usikkerhet om vil være vanskelig å omgjøre, mens et fravær av vern likevel vil sikre grundig og balansert vurdering av vassdragenes verdi dersom en senere utbygging skulle bli aktuell. Vurdering av fremtidig bruk eller vern av vassdrag må bygge på en langsiktig strategi over ønsket utvikling og verdigrunnlag. Vurderinger som bygger på dagens spesielle situasjon med kombinasjon av lavkonjunktur og uvanlig høyt tilsig, bør ikke tillegges for stor vekt, da dette er forhold som kan endres raskt. Med raske endringer vedrørende økonomi og arbeidsplasser, miljømessige forhold, energipolitikk og markedsutvikling, kan en fleksibilitet med hensyn på senere valg være den beste strategi, skriver høgskolen.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker (SRN)

(felles for Norges Naturvernforbund, Norges Jeger- og Fiskerforbund, Den Norske Turistforening og Verdens Naturfond) er skuffet over utvalgets arbeid. Samarbeidsrådet tar avstand fra utvalgets oppsplitting av vassdrag og tilpassing av verneforslag til aktuelle kraftutbyggingsplaner. Regjeringen bør i stedet verne hele vassdrag. Dagens energisituasjon er preget av et stort kraftoverskudd og et stort utnyttet ENØK-potensiale. Også de prognoser som NVE har utarbeidet viser at kraftoppdekkingen er rimelig god for de kommende 10 - 15 år. Hensynet til landets kraftoppdekking gir derfor rom for en omfattende verneplan.

Organisasjonene mener at utvalgets tilråding om Verneplan IV er for svak. Det er nødvendig å sikre vern av de store verneverdige dissensvassdragene som Rauma- Ulvåa, Tovdalsvassdraget, Gaular og Øvre Otta-vassdragene. Videre må Etnevassdraget, Lomsdal og Breheimen-Stryn vernes.

Verneplan IV må inneholde våre viktigste gjenværende, urørte og meget verneverdige vassdrag. Den må fange opp den variasjon og de verneverdier som finnes. SRN ber derfor Regjeringen om å gå inn for vern av disse vassdragene.

Organisasjonene ber også Regjeringen forsere arbeidet med å sikre lovhjemmel for å verne vassdragene mot andre inngrep enn kraftutbygging.

Samarbeidskontoret for Frittstående Vassdragsgrupper (SAK) viser til de målsettinger som Mellquistutvalget har satt opp for sitt arbeid, og som kontoret mener ikke er fulgt opp i utvalgets konkrete forslag til objekter som skal tas med i verneplanen. Det er ikke mulig å oppfylle målsettingen om å fylle hullene i verneplanen og verne typevassdrag, referansevassdrag, brevassdrag og vassdrag av betydelig størrelse, uten at «dissensvassdragene» i innstillingen blir vernet. Målsettingen kan heller ikke nås ved å verne deler av verdifulle vassdrag. Samarbeidskontoret ber om at det i det videre arbeid blir tatt hensyn til disse synspunkter, og at vassdrag som utvalget av formelle grunner ikke har vurdert, også blir inkludert i verneplanen.

Samarbeidskontoret viser til at Verneplan IV gir en mulighet for å sikre et representativt utvalg av norsk vassdragsnatur, og denne muligheten må en ikke skule bort.

Friluftsrådernes Landsforbund (FR) ser det som særlig viktig at vassdrag som fungerer som nær- og/eller helgeturområder for store befolkningsgrupper bevares. Av de vassdrag som er til behandling i Verneplan IV er dette i særlig grad Tovdalsvassdraget, Etnevassdraget, Rauma og Homla.

Også andre vassdrag har betydning for friluftslivet og bør derfor vernes. Det gjelder Rotna, Enningdalselva, Ostri m/Tundra, Skjøli, Tora m/Føysa, Bøvri, Songevassdraget, Fra-fjordelva, Espedalselva, Lingvang/Tengesdal/Hamrabø, Malldal, Hustveitelva, Gaularvassdraget, Strynevassdraget, Tennfjordelva, Svorka, Vassdrag i indre Visten, Vefsna og Lomsdalsvassdraget.

Vassdragsregulantenenes Forening (VR) er positive til ønsket om et altomfattende vern av bestemte naturkvaliteter, og håper at verneplanen vil føre til at Samlet plan ikke lenger skal bære preg av en verneplan.

Foreningen mener primært at sluttbehandlingen av Verneplan IV må utsettes ut fra flere forhold. For å unngå en bit-for bit behandling på vernesiden, er det helt nødvendig at behandlingen av Verneplan IV samordnes med behandlingen av andre pågående vernearbeider, med rulleringen av Samlet plan og med lovarbeider i forbindelse med mer markedsbasert kraftomsetning.

Lovgrunnlaget er uklart eller mangler helt når det gjelder vern mot andre inngrep enn kraftutbygging selv om disse inngrepene kan redusere verneverdien like sterkt som vannkraftutbygging. Planen har dessuten vesentlige faglige mangler. Verneplanene har fått et meget stort omfang, idet de nå omfatter ca. 1/3 av Norges areal og vel 30 TWh av vårt samlede vannkraftpotensiale. Dette medfører blant annet at planen blir svært vanskelig å forvalte og at fremtidig valgfrihet med hensyn til valg av energibærer blir sterkt redusert. Når verneverdiene samtidig ikke er sikret lovmessig mot andre inngrep med tilsvarende virkninger for miljøet som kraftutbygging, er planen lite kostnadseffektiv. Hvis planen likevel blir sluttbehandlet nå, mener foreningen at planens omfang må bli vesentlig redusert.

Norges energiverkforbund er generelt av den oppfatning at Verneplan IV for vassdrag er en verdifull gjennomgåelse av verneinteressene i de berørte vassdrag. Forbundet støtter utvalgets tilråding om at det igangsettes en vurdering av vassdrag vernet i de tidligere verneplaner for å klarlegge vernegrunnlaget og om prosjekter kan frigjøres for vannkraftutbygging.

Forbundet støtter også utvalgets forslag til en differensiert forvaltning der vassdragene grupperes etter hvilke formål de har i verneplanen. En deler utvalgets bekymring for den svekkelse som finner sted i vassdragsforvaltningens sentrale organer og at denne svekkelse ytterligere vil redusere mulighetene for å sikre verneverdiene.

Verneplan IV må ses i sammenheng med revisjonen av Samlet plan, mulig utbygging av

gasskraftverk, utviklingen på miljør siden og ny energilov. I den sammenheng legges det stor vekt på at det blir tilfredsstillende koordinering mellom Verneplan og Samlet plan. Det er også viktig at det åpnes for større fleksibilitet i praktisering av Samlet plan og at konsekssjonsbehandlingen gis tilsvarende tilpasning, skriver Energiverkforbundet.

Landssamanslutninga av Vasskraftkommunar (LVK) viser til de ukklarheter vedrørende kraftutbygging som er skapt gjennom det utredningsarbeidet Finansdepartementet har igangsatt om kraftverksbeskatning. Dette vil i stor grad prege kommunenes holdninger til vern eller utbygging. Landssammenslutninga ber derfor verneplanmyndighetene bidra til at dagens beskatning i hovedtrekk beholdes.

Landssammenslutninga deler utvalgets oppfatning om at det er behov for en gjennomgang av lovverket med sikte på avklaring og eventuelt bedring av hjemmelsgrunnlaget for forvaltning av vernete vassdrag. De viser til at det er særlig aktuelt å knytte vern av vassdrag til de verne- og fredningsvedtak som i dag treffes med hjemmel i naturvernloven. De savner imidlertid en gjennomgang av de erstatningsspørsmål vernevedtak reiser, og viser til Sandeneutvalgets innstilling av 11. desember 1970 om kompensasjon for ikke-utbygging av vassdrag.

Norges Skogeierforbund viser til at verneplanene for vassdrag i første rekke omfatter vern mot kraftutbygging, og den alminnelige oppfatning er at selve vannstrengen vernes mot vannkraftutbygging. Utvides vassdragsvernet til å omfatte vern av spesielle verneverdier i hele nedbørfeltet, må disse verneforslagene konkret tas med i planen om vern for det enkelte vassdrag. Nedbørfeltene til de vassdrag som er eller er foreslått vernet utgjør nesten en tredjedel av Norges areal. Hvis vern av vassdrag mot kraftutbygging også medfører at hele nedslagsfeltet kan pålegges restriksjoner som f.eks. kan hindre eller begrense flatehogst, skogplanting, grøfting og veibygging, er dette noe som ikke var forutsatt da verneplanene var ute på høring.

Norges Skogeierforbund kan derfor ikke godta den oppfatning at vern av vassdrag mot kraftutbygging medfører at vernet også kan omfatte annen arealbruk i nedbørfeltet. Spesielle verneverdier må vernes etter naturvernloven.

2.2.4 Norges vassdrags- og energiverks uttalelse

I sine generelle synspunkter på verneplanen uttrykker Norges vassdrags og energiverk (NVE) anerkjennelse til Mellquist-utvalget for det arbeid som er utført med de

rammebetingelser, ressurser og tidsfrister som utvalget har arbeidet under. Utvalget har gitt et gjennomarbeidet og viktig bakgrunnsmateriale for beslutninger om disponeringen av store deler av norsk vassdragsnatur.

NVE har imidlertid enkelte prinsipielle synspunkter på verneplanen som verktøy for forvaltningen av naturressursene i og ved vassdrag.

NVE viser til at en i samtlige verneplaner har lagt til grunn de generelle kriterier fra St.prp. nr. 4 (1972-73).

- a) De utvalgte vassdrag med tilstøtende områder bør representere et variert tilbud av verneinteresser og typer av vassdragsområder. Noen av områdene bør være av betydelig størrelse.
- b) Verneplanen må gi en rimelig fordeling på de ulike landsdeler, men slik at vassdragsområder som er sentralt beliggende og betyr mye for mange mennesker gis prioritet.
- c) Planen må ikke gis et slikt omfang at deknningen av landets elektrisitetsbehov vil medføre for store økonomiske ofre.
- d) Andre inngrep som kan redusere de sikrede områders verdi for naturvern, friluftsliv og vitenskap må søkes unngått.

NVE mener at det i punkt c ligger en forutsetning om konsekvensanalyser av kraftutbyggingsinteresser mot andre interesser, spesielt verneinteressene.

NVE etterlyser en systematisk vurdering av de økonomiske konsekvensene av verneforslagene. NVE viser til at utvalget har hatt tilgang til konsekvensanalyser der de aktuelle verneobjektene omfatter prosjekter som er eller vil bli behandlet i Samlet plan eller har vært konsesjonssøkt. Denne informasjonen er imidlertid ikke presentert som beslutningsgrunnlag for forslag om vern i utvalgets innstilling. NVE ser det som svært viktig at økonomiske konsekvensanalyser gjøres tilgjengelig som beslutningsgrunnlag i den videre behandlingen av verneplanen.

Det går fram av utvalgets drøftinger av de enkelte objektene at hensynet til kraftproduksjonen har vært av stor betydning for utvalgets forslag. Særlig har NVE merket seg at grunnlaget for tilrådingene i mange av de sentrale «dissensvassdragene» ligger i kunnskap om konsekvenser av vannkraftprosjektene. NVE mener det er en metodisk svakhet ved alle verneplanene, at det ikke foreligger konsekvensanalyser av aktuelle utbyggingsprosjekter.

Mellquist-utvalget og NVE har imidlertid tatt til etterretning det hovedprinsipp som har ligget til grunn for tidligere verneplaner at det er verneinteressene som i første rekke skal

vurderes og at nedbørfelt er en naturlig økologisk enhet.

I Verneplan II ble det slått fast at hele vassdragets nedbørfelt omfattes av vernevedtaket. I St.prp. nr. 89 Verneplan III (1984-85) ble dette gjentatt og Olje- og energidepartementet la denne hovedregel til grunn. Det var kun i særlige tilfeller dette prinsipp burde avvikes.

Både Mellquist-utvalget og NVE har imidlertid ment at i enkelte store vassdrag med både store kraft- og verneinteresser må det være riktig å forsøke å finne fram til en forvaltning som kan ivareta både kraft og verneinteressene på en rimelig måte. I de tilfeller NVE har gått inn for delvis vern av enkelte vassdrag har det bakgrunn i kjennskap til kraftprosjekter.

NVE har i sin tilråding også lagt vekt på momenter som vern av kulturlandskap, landskapsetikk og naturopplevelse.

NVE stiller seg tvilende til hvor hensiktsmessig verneplanen vil være som forvaltningsinstrument for å ta vare på bestemte naturkvaliteter og naturtyper mot inngrep. Verneplanene gjelder bare generelt vern mot kraftutbygging, selv om Stortinget gjennom sin behandling har forutsatt at det ikke bør finne sted andre inngrep som kan skade eller ødelegge verneverdiene.

Mellquist-utvalget har i sin utredning diskutert de vernede vassdrags rettslige status og forhold til annet lovverk. NVE støtter utvalget når det hevder at lovverket er for fragmentert og at forvaltningen er spredd på for mange myndighetsorganer på for mange ulike forvaltningsnivåer. Det er også et problem at det ikke finnes lovhjemler som beskytter mot enkelte typer inngrep i vernede vassdrag, eller at hjemlene som finnes ikke er tatt i bruk på enkelte områder.

NVE viser til at fylkesmennene og en rekke andre høringsinstanser har sluttet massivt opp om utvalgets fokusering på forholdet mellom verneinteressene og de ulike sektorlovers virkeområde, og nødvendigheten av en avklaring på dette punkt.

NVE støtter utvalget fullt ut på dette punkt og mener det er urimelig at inngrep med likeartede konsekvenser for verneinteressene ikke behandles tilnærmet likt. Når samfunnet har valgt å gi avkall på så betydelige verdier som en kraftutnyttelse representerer, må dette få konsekvenser også for andre disposisjoner i nedbørfeltet. Det må skje en overordnet avklaring og nødvendig koordinering mellom de ulike lovverk. Der deler av lovverket er i innbyrdes motsetningsforhold, må det avklares hvilke lover som «går foran» andre, og eventuelle «kjøreregler» for disse. Dette

spørsmål bør få stor oppmerksomhet i forbindelse med den igangværende revisjon av vassdragsloven, og bør om mulig også tas i betraktning når revisjon av vassdragsreguleringsloven legges fram for Stortinget.

NVE vil også vise til Fossheim-utvalgets innstilling om saksprosedyrer ved inngrep i h.h.t. vassdragsloven §§ 104-106. Dersom de prosedyrer som der foreslås iverksettes og følges, vil det bli et viktig skritt i retning av å ivareta interessene i de vernede vassdrag. NVE mener at NVE både har den myndighet og kompetanse som skal til, og tilrår at arbeidet med å iverksette og informere om Fossheim-utvalgets saksprosedyrer prioriteres.

NVE skriver videre at de vernede vassdragene spenner fra det helt urørte og til å være elementer i kulturlandskap med betydelig næringsvirksomhet både innen primærnæring og industri. Det kan derfor verken tjene verneinteressene eller samfunnet å ha samme strenge krav til forvaltningen av alle de vernede vassdragene. NVE støtter utvalgets enstemmige innstilling om behovet for å utarbeide differensierte forvaltningsregler for de vernede vassdragene. NVE er av den oppfatning at det er en betydelig oppgave å forvalte vel 300 vernede vassdrag med nedbørfelt som utgjør ca $\frac{1}{3}$ av landets areal. NVE vil derfor sterkt understreke behovet for at det lages forvaltningsregler. I disse bør verneverdiene vurderes i forhold til hva som kan aksepteres eller er ønskelig av virksomhet i vassdragene uten å ødelegge verneverdiene. NVE støtter Mellquist-utvalgets forslag om å dele forvaltningsreglene i fire hoveddeler, og mener arbeidet med disse spørsmål bør gå etter den lest utvalget har foreslått. NVE vil påpeke at denne prosessen har mye til felles med og i mange tilfeller er en del av vannbruksplaner eller flerbruksplaner og følgelig må sees i sammenheng med disse. NVE finner det urealistisk å lage vannbruksplaner for alle de vernede vassdragene.

Det er viktig at forvaltningen av verneplanvassdragene innarbeides i fylkes- og kommunepplaner. Enkle forvaltningsregler må utarbeides i samarbeid med fylkeskommunale og kommunale myndigheter. Sammen med differensiert forvaltningsopplegg vil dette kunne sikre de vernede vassdragene mot ulike typer inngrep på en tilfredsstillende måte.

NVE vil samtidig understreke det betydelige ansvar som kommunene gjennom plan- og bygningsloven allerede i dag har for å påse at verneverdiene i de vernede vassdragene ikke forringes eller ødelegges. NVE påpeker at særlig for vassdrag i kulturlandskap må vernet ikke være til hinder for vedlikehold og restaurering av kulturminner, sikring av area-

ler mot flom, erosjon og isgang og andre tiltak som har til oppgave å sikre liv og eiendom og de verneverdier som lå til grunn for vernet.

Når det gjelder forholdet til eksisterende kraftverk i vernede vassdrag, viser NVE til de føringer som kom fram både ved behandlingen av Verneplan II (St.prp. nr. 77 (1979-80)) og Verneplan III (St.prp. nr. 89 (1984-85)). Det er akseptert at eksisterende kraftverk og reguleringer må kunne bestå i framtiden under samme forutsetninger som tidligere selv om vassdraget er vernet, og det må være anledning til alminnelig vedlikehold og fornyelse av nedslitt maskineri og anlegg. NVE viser ellers til de prosedyrer som er foreslått i Fossheim-utvalget.

NVE har i forbindelse med omorganiseringen av NVE vurdert om ikke NVE burde ha en viss myndighet og rådgivningsfunksjon vedrørende betydelige inngrep i vassdragenes nærhet. Dette kan gjelde masseuttak eller betydelige endringer i arealbruk som har konsekvenser for avrenning, erosjon, flomforhold og andre forhold i vassdragene. NVE mener det er støtte for disse tanker i høringsuttalelsene.

NVE peker på betydningen av å ta vare på kantvegetasjonen langs vassdragene. NVE arbeider nå med å sette strengere vilkår om avståelse av grunn til slike formål i forbindelse med offentlige bidrag til forbyggingsarbeider.

NVE råder Olje- og energidepartementet til å nedsette et utvalg med representanter fra blant annet miljøvernmyndighetene, fylkesmennene og NVE for å arbeide videre med spørsmålene om differensiert forvaltning. Dette spesielle utredningsarbeidet mener NVE at NVE selv bør ha ansvaret for og at arbeidet må skje i samarbeid med miljøvernmyndighetene. NVE vil i denne forbindelse påpeke den posisjon som NVE har i framtidig vannressursforvaltning.

NVE er av den oppfatning at regler om differensiert forvaltning bør tas inn i framtidige konsesjonsbetingelser der utbyggingskonsesjon blir gitt i deler av vassdrag som for øvrig har verneverdier.

I sin uttalelse skriver NVE at en har merket seg at Mellquist-utvalget har lagt vekt på å få etablert et representativt utvalg av type- og referansevassdrag i Norge. Utvalget har gitt et vesentlig bidrag til avklaring av begreper og behov for type- og referansevassdrag. Langt på vei synes det å være enighet i utvalget om de fleste type- og referansevassdrag, men uenigheten kommer spesielt frem for enkelte av de såkalte «dissensvassdragene». NVE har bemerket at uenigheten blant annet kommer frem i viktige vassdrag som Gaularvassdraget, Rauma og Tovdalsvassdraget. Her er av-

veiningen mellom kraftinteresser og ønsket om å verne hele vassdrag utgangspunktet for dissenser i utvalget.

NVE mener at argumentasjonen for å verne vassdrag som referansevassdrag ikke virker overbevisende når dette argumentet er brukt der utvalget er uenig om vassdrag skal vernes. NVE føler behov for et bedre beslutningsgrunnlag og en bredere diskusjon om disse spørsmålene. NVE vil følgelig være tilbakeholdende med å anbefale vern av hele vassdrag der dette spørsmålet er sentralt.

NVE ser det som meget viktig at en får et definert og håndterbart utvalg av referansevassdrag, som det er realistisk å bevare i tilnærmet samme tilstand for framtiden. Forvaltningen av disse bør være avpasset til formålet og strengt håndhevet. Det er de langsiktige perspektiver som her må legges til grunn.

Etter NVEs mening er det behov for en faglig avklaring på dette felt. NVE mener det må være riktig å ha et begrenset antall referansevassdrag som det tas skikkelig vare på. Referansevassdragene bør ha god geografisk spredning. NVE vil som utvalget skille klart mellom referanse- og typevassdrag. Det avgjørende for at et vassdrag skal få referansestatus er om det er lite påvirket av tekniske inngrep.

NVE er enig med utvalget når det påpeker at den nordiske regionsinndelingen gjør det vanskelig å velge ut typevassdrag. Denne er spesielt basert på vegetasjonskriterier og er mindre egnet for andre fagfelt. Innen de rammer Mellquistutvalget har hatt for sin virksomhet, har det etter NVEs mening ikke vært rom for en mer gjennomgående behandling av et så omfattende problemområde. NVE antar at med den gode geografiske spredning som det er lagt opp til for type- og referansevassdragene, kan en inkludere det vesentligste, uavhengig av hvordan en senere måtte inndelege Norge ut fra ulike faglige synsvinkler.

NVE påpeker betydningen av at en nå styrker overvåking og undersøkelser i flere av referansevassdragene, slik at en på sikt får de langsiktige måleserier som er nødvendig. NVE er kjent med prosjektet som er igangsatt av Direktoratet for naturforvaltning (DN) og Statens forurensningstilsyn (SFT) og som blant annet ser på de langsiktige biologiske svingninger og kjemiske forhold i Atnavassdraget. NVE har også selv satt igang prosjekter. NVE mener det her ligger godt til rette for et utstrakt samarbeid mellom forvaltningsorganer som NVE, DN og SFT på den ene siden og forskningsinstitusjoner og universiteter på den andre siden.

NVE støtter forslaget fra utvalget om at det bør foretas en gjennomgang av de vassdrage-

ne som er vernet i Verneplan I og II. Det er for enkelte vassdrag kommet opplysninger om at verneverdiene er betydelig redusert eller helt ødelagt på grunn av andre former for inngrep. Det er da nødvendig å vurdere påny om vassdraget skal vernes mot kraftutbygging. Det er ikke hensiktsmessig å opprettholde et vern der det ikke lenger er grunnlag for det. Det vil videre vanskeliggjøre forvaltningen av disse vassdrag både på lokalt og nasjonalt plan. Etter NVEs mening vil dette uthule hele vernefilosofien og kunne virke mot sin hensikt. NVE er klar over at det er gjort noe på dette felt, men mener mer burde vært avklart i forkant av Verneplan IV.

NVE mener en i denne gjennomgangen av vassdragene i Verneplan I og II også må foreta en grundig dokumentasjon og vurdering av hvilke av disse vassdrag, som kan ha referanse kvaliteter eller andre faglige kvaliteter.

NVE vil også etter innføring av en markedsbasert kraftutbygging ha som oppgave å vurdere leveringskvaliteten i system og kraftbalansen på lang sikt, jfr. St.prp. nr. 100 (1990-91).

I november 1989 utarbeidet NVE en prognose for framtidig etterspørselsutvikling innen alminnelig forsyning. Den anga under gitte forutsetninger en etterspørselsøkning på ca. 1 TWh pr år fram til 2005. Med energiloven er det juridiske grunnlag lagt for en markedsbasert utbygging og omsetning av kraft. Det vil heretter ikke bli satt opp nasjonale utbyggingsmål av Stortinget. Stortinget vil heller ikke fastsette statskraftpriser til alminnelig forsyning. Energiverkenes oppdeckningsplikt blir avvirket. Engrosprisen for kraft i markedet forventes derfor å stige opp mot hva ny kraft koster.

Det må forventes at produksjonssystemet som en følge av markedsmekanismen vil bli presset til å yte noe mer kontraktskraft ved en mer effektiv drift.

Økende energipriser vil kunne gjøre enøktiltak mer lønnsomme. Områdekonsesjonene etter ny energilov pålegger distribusjonsverkenes å drive lokal energiplanlegging etter balanseprinsippet. De skal også informere og gi råd til forbrukerne i området.

Opprusting og utvidelse av eldre kraftverk antas å ville skje i et betydelig omfang utover mot og forbi år 2000, på grunn av kraftverkens alderssammensetning.

Ved økt utveksling av kraft og en bedre samplanlegging av driften mellom de nordiske land, vil kraftproduksjonen fra det nordiske system kunne økes vesentlig.

NVE konkluderer med at kraftbalansen for alminnelig forsyning for et antall år kan sikres ved

- å utnytte den øyeblikkelige overkapasiteten,
- å få i produksjon de anlegg som er under bygging,
- å bygge ut de allerede konsesjonsgitte, ikke påbegynte prosjekter,
- mer effektiv kraftverksdrift innen landet som en følge av energiloven,
- større krafttilgang gjennom et utdypet NORDEL-samarbeid,
- opprusting og utvidelse av eldre vannkraftverk,
- realisering av 5%-programmet for utvikling av mer effektiv vannkraftteknologi,
- større enøk-innsats hos brukerne,
- noe utbygging av ny vannkraft.

Lønnsomheten ved nye, fornybare energikilder vil også øke med stigende energipriser i markedet. Nøkkernt sett bør vi likevel neppe legge til grunn noe utover rent marginale bidrag de første 10-15 år.

En framtidig sterkere økning i prisene på oljeprodukter enn på elektrisitet kan komme til å øke etterspørselen etter elektrisitet innen alminnelig forsyning utover det NVEs prognose antyder.

Kraftintensiv industri og treforedling indikerer et økt kraftbehov på 5-9 TWh på årsbasis i løpet av 1990-tallet, til en pris på maks. 12-15 øre pr kWh. En del av de mulige krafttilganger som er indikert ovenfor, kan tenkes disponert for kraftintensiv industri. Det meste må i praksis skaffes fra ny krafttilgang og i en prisklasse som ovenfor indikert. Disse industrier vil som regel trenge større kraftkvanta ad gangen. Med disse kriteriene lagt til grunn kan denne industrien ikke basere sitt kraftbehov på *ny* vannkraft.

I dagens situasjon krever derfor pkt. c) i kriteriene for verneplanene en spesiell drøfting, da det implisitt i dette punkt ligger at vannkraft er eneste aktuelle energikilde for produksjon av elektrisitet i Norge. Økonomisk kan imidlertid i dag gasskraft under visse forutsetninger konkurrere med vannkraft.

Ut fra en rent økonomisk synsvinkel skulle vi derfor kunne gå til et meget omfattende vassdragsvern uten at det vil medføre økonomiske ofre for samfunnet.

Å ta i bruk større mengder gass i Norge, synes i dag uforenlig med målet om å begrense CO₂-utslippet i landet på 1989-nivå innen år 2000. I Revidert nasjonalbudsjett for 1991 gis det en utførlig redegjørelse for Regjeringens arbeid med begrensning av utslipp av klimagasser, blant annet CO₂-begrensning på internasjonal basis. Om det lykkes, kan det åpne for gasskraftproduksjon i Norge.

NVE viser til utvalgets mandat og de be-

grensninger som ligger i det. Etter NVEs mening burde det vært anledning til å vurdere et bredere spekter av vassdrag enn bare de som etter den forutsatte videreføring av Samlet plan hadde store verneverdier, som det heter i mandatet. Etter NVEs mening burde også andre vassdrag ha blitt trukket inn. I den forbindelse har NVE merket seg utvalgets formuleringer om Lomsdalen, og har forståelse for de tanker som der har kommet fram. NVE vil også vise til de store verneverdier som finnes i Stryne- og Loenvassdragene. NVE vil videre peke på Gjengedalsvassdraget. Det vil ikke være mulig etter Rådets mening å finne fram til tilfredsstillende løsninger uten at disse trekkes inn i helhetsvurderingen. Både for Gjengedalsvassdraget og Stryne- og Loenvassdragene har derfor NVE utarbeidet en kort beskrivelse av verneverdiene og kraftinteressene.

2.2.5 Departementshøringen

Etter den alminnelig høringen oversendte NVE innstillingen fra utvalget til Olje- og energidepartementet sammen med sin egen uttalelse som er referert ovenfor. Olje- og energidepartementet sendte materialet til berørte departementer for uttalelse. Det ble opprettet en arbeidsgruppe bestående av representanter fra Olje- og energidepartementet, Finansdepartementet og Miljøverndepartementet som skulle se på forholdet mellom Verneplan IV og Samlet plan. På den bakgrunn avga ikke Miljøverndepartementet høringsuttalelse.

Næringsdepartementet uttaler i sin høringsuttalelse at de legger til grunn at kraftbehovet i Norge fram til år 2005-2010 kan dekkes ved utbygging av prosjekter i kategori I, dersom det forutsettes en økning i forbruket i alminnelig forsyning på 1,5% pr. år og et uendret forbruk i kraftkrevende industri.

Stortinget har i Innst. S. nr. 30 (1991-92) om fornyelse av Statkrafts industrikontrakter m.v. (jfr. St.prp. 104), fastlagt vilkårene for eksisterende og fremtidige kontrakter med kraftkrevende industri og treforedling. Industrien er der gitt gode betingelser i form av pris og ved at det åpnes for inngåelse av konsernkontrakter.

Næringsdepartementet uttaler at kraftkrevende industri og treforedlingsindustrien har investeringsplaner på tilsammen ca. 22 mrd. kroner, og realiseringen av disse planene medfører et kraftbehov på 6-7 TWh. Med de betingelsene Stortinget har vedtatt for industriens krafttilgang, er det sannsynlig at industrien vil gjennomføre en vesentlig del av de foreliggende investeringsplanene.

Utvalget viser til at NVE anser det for å væ-

re mange små og relativt dyre prosjekter i kategori I i Samlet plan, samtidig som mange av prosjektene har vært mer kontroversielle enn antatt. Dette indikerer at det vil være vanskelig å realisere hele det potensiale som ligger i kategori I i Samlet plan.

På bakgrunn av disse utsiktene tilrår Næringsdepartementet at en ikke tar med i verneplanen de prosjekter det er uenighet om i utvalgets innstilling. Dette omfatter 5,7 TWh. Departementet støtter utvalgets innstilling om de resterende objekter.

Næringsdepartementet støtter utvalgets forslag om en gjennomgang av vernede vassdrag for å få oversikt over de vassdrag der andre typer inngrep har redusert verneverdien. Det er ikke hensiktsmessig å opprettholde vern mot kraftutbygging i de tilfeller der vernegrunnlaget ikke lenger er tilstede.

Ved å øke rammene for vannkraftutbygging i Norge, vil forholdene også legges til rette for videreutvikling av energiindustrien, der Norge har opparbeidet en betydelig kompetanse og markedsposisjon internasjonalt.

Ved en internasjonal implementering av tiltak mot CO₂-utslipp vil verdien av vannkraft øke. Dette bør tas med i betraktning når rammene for norsk vannkraftutbygging fastlegges.

Landbruksdepartementet påpeker at konflikt i forhold til landbruksinteressene vil kunne oppstå både ved vern av vassdrag og ved kraftutbygging. Fordeler ved kraftutbygging kan bl.a. være at en får kontroll med flomtopper og at anleggsveier kan nyttiggjøres av skogbruket. Generelt blir jord- og skogbruksinteressene best ivaretatt ved at vassdragene unntas fra kraftutbygging. Utbygging medfører vanligvis endring av grunnvannstand (tørrlegging eller heving) slik at det blir neddemning av produktive areal, forsumping eller tørkeskader. Arealkrevende overføringslinjer, veianlegg og tippmasser er også uheldig. Det er i landbrukets interesse at vern også hindrer nedbygging av de vassdragsnære arealene.

Reindriften er den næring som er mest på kollisjonskurs med kraftutbyggingsinteressene og som det som oftest er vanskeligst å finne tilfredsstillende løsninger for. Ulempene kan være direkte som tap av beiteareal, trekkveier, kalvingsland og lignende, eller indirekte som utilgjengelige beiteareal og uro som en følge av økt menneskelig aktivitet.

I NOU 1991:12A legges det opp til at vassdragsvernet ikke bare vil omfatte vern mot kraftutbygging, men at også nedbørfeltet vil bli vernet mot inngrep som kan medføre vesentlige økologiske forandringer i eller i tilknytning til vassdraget. Etter Landbruksde-

partementets oppfatning må dette praktiseres slik at det som hovedregel ikke hindrer aktiv utnyttelse av jord- og skogbruket i nedbørfeltet.

Når samfunnet velger å gi avkall på såvidt betydelige verdier som det kraftutnyttelse representerer, er det rimelig at dette får konsekvenser også for andre inngrep med liknende virkning. Hva som regnes som «liknende virkning», bør drøftes nærmere. Ved vern av hele nedbørfelt må jord- og skogbruksmessige konsekvenser klarlegges. En nærmere avklaring kan etter Landbruksdepartementets syn komme i Rikspolitiske retningslinjer for vassdrag.

NOU 1991:12A lister opp en hel del generelle tiltak som kan berøre verneverdiene i et vassdrags nedbørfelt. Flere av disse tiltakene berører landbruksinteressene, for eksempel gjødsling, nydyrking og hogst. Det gis uklare signal om hvilke restriksjoner og rammevilkår landbruket får drive under. Endel fylkeslandbrukskontor og landbrukskontor er skeptiske til at det legges restriksjoner på hele vassdragets nedbørfelt. De mener, at bruk av sektorlovgivningen, kombinert med plan- og bygningsloven bør være den ordinære strategi for å sikre verdier i tilknytning til vassdrag som primært vernes mot kraftutbygging.

Dersom vassdragsvern skal omfatte hele

nedbørfelt, mener Landbruksdepartementet utgangspunktet må være at vanlig landbruksdrift må kunne utøves som før. For mindre områder bør konkrete tilpasninger kunne drøftes.

Differensiert forvaltning kan være et tjenlig virkemiddel. Bakgrunnen for differensiert forvaltning er nettopp erkjennelsen av at Verneplan I-IV får betydning for så store areal at det ikke er mulig å legge begrensninger på alle typer virksomhet i de vernede vassdragenes nedbørfelt. Fra en landbruksfaglig vurdering er differensiert forvaltning ønskelig. Restriksjonene for vern må i utgangspunktet ikke være mer omfattende enn det som er nødvendig for å bevare vassdragets verneverdi.

Landbruksdepartementet understreker generelt nødvendigheten av at Verneplan IV og Samlet plan for vassdrag blir lagt fram for Stortinget for en samtidig behandling. I den sammenheng vil det være naturlig å samordne disse planene med meldingen om landsplan for nasjonalparker som er under utarbeidelse.

Landbruksdepartementet har i sin uttalelse konsentrert seg om «dissensvassdragene» og de vassdrag som landbruksmyndighetene hadde merknader til. Det vil imidlertid presisere at et nei til vern ikke er det samme som et ja til utbygging.

3. Vern og vannkraftutbygging

3.1 ENERGIPOLITIKKEN OG VERN AV VASSDRAG

Dette kapitlet drøfter de økonomiske kostnadene ved ytterligere vern av vassdrag. Verneplanene må vurderes ut fra et langsiktig tidsperspektiv. I St. meld. nr. 60 for 1991-92, Om Samlet plan for vassdrag, drøftes forholdet mellom Samlet plan og andre viktige elementer i energipolitikken. Der blir det også gitt en vurdering av utviklingen i kraftbruk og kraftpriser gjennom 1990-årene. Jf. kapittel 2 i meldingen. I begge dokumenter trekkes det på vurderinger som er gjort i en interdepartemental gruppe som har utarbeidet ulike scenarier for utviklingen i kraftproduksjon og kraftpriser.

Vassdragene er sentrale deler av norsk natur. Mange vassdrag gir vesentlige naturverdier som det er nødvendig å bevare. Vassdrag uten inngrep kan også gi direkte økonomisk avkastning som en del av næringsvirksomhet, for eksempel gjennom sin betydning for friluftsliv og rekreasjon.

Utnyttingen av vannkraft har skapt store økonomiske verdier for samfunnet, og den kapitalen som er nedlagt i utbygde kraftanlegg og reguleringer er en betydelig del av landets nasjonalformue. Det er pr. 1.1. 1992 bygd ut vannkraftprosjekter som gir en beregnet middelproduksjon på 108,1 TWh/år. Installert effektkapasitet er 26 900 MW.

Vannkraften har store miljømessige fordeler fordi kraftproduksjonen foregår uten skadelige utslipp til luft. I de fleste andre land er kraftforsyningen basert på fossile brenslers eller kjernekraft. Den langsiktige økonomiske verdien av denne miljøfordelen ved vannkraften må vurderes i lys av de målene som er satt for å begrense utslippene av karbondioksid og nitrogenoksider.

Ved verneplan I - III er det vernet vassdrag med en beregnet kraftproduksjon på 21 TWh/år. Før Verneplan IV er vedtatt, er det et gjenværende utbyggingspotensiale på 42 TWh/år. Av dette potensialet er ca. 3 TWh/år konsesjonsgitt mens ca. 15 TWh/år er frigitt for konsesjonsbehandling ved at de er plassert i kategori I i nåværende Samlet plan eller er holdt utenfor Samlet plan. Resten, ca. 24 TWh/år, ligger i kategori II eller III i Samlet plan og er således ikke frigitt for konsesjonsbehandling. Det er på denne måten betydelige muligheter for ytterligere kraftutbygging, men det er samtidig klart at den mest omfattende utbyggingsperioden i norsk vannkraftforsyning er tilbaketrukket. I 1960-årene ble det utbygget 27

TWh/år, i 1970-årene 30 TWh/år og i 1980-årene 20 TWh/år. I de siste 5 årene er det bare ferdigstilt 5 TWh/år i ny kapasitet.

Forslagene til ytterligere vern er basert på en avveining av hensynet til vern av vesentlige naturverdier mot de økonomiske og miljømessige fordelene ved ytterligere utbygging av vannkraft. Denne avveiningen må gjøres på grunnlag av en meget langsiktig vurdering av økonomiske kostnader mot fordelene ved å beholde vassdrag uten inngrep. Det foreslås i denne proposisjonen et omfattende vern av vassdrag. Samtidig vil det bli ført en aktiv politikk for å legge til rette for opprustning og utvidelse av kraftanlegg. I det nye opplegget av Samlet plan og verneplanen er det lagt stor vekt på å få frigjort vassdrag som kan gi bedre utnyttelse av de utbygginger som er foretatt.

Det har ikke vært aktuelt å basere forslaget til ny verneplan på at kraftproduksjon med gass som energikilde kan erstatte vannkraftutbygginger. En eventuell åpning for å bygge gasskraftverk skal bare skje dersom utslippene kan forsvares innenfor rammen av målene i klimapolitikken og de krav som kan komme som en følge av internasjonale miljøavtaler.

Tidspunktet for valg av vern av et vassdrag er også sentralt. I vassdragspolitikken har en funnet det riktig å få en samlet vurdering av vern og utbygging. Dette er bakgrunnen for verneplanene. Formålet er å få en helhetlig plan for å unngå at økonomisk og politisk press fører til at vassdrag blir bygget ut ett for ett. På den annen side er det også argumenter som taler for at beslutninger om vern bør utsettes så lenge som mulig. På den måten vil en kunne utnytte informasjon om priser, teknologi og miljøproblemer på en best mulig måte.

På bakgrunn av at Verneplan IV er ment å være den siste verneplanen som legges frem, har det også vært viktig å få en samordning av Verneplan IV, Landsplan for nasjonalparker og Samlet plan. Regjeringen legger stor vekt på å få en helhetsvurdering av disse planene for å unngå at mer kortsiktige økonomiske interesser bestemmer hvilke vassdrag som skal bygges ut.

3.2 SAMMENFATNING AV FORSLAGET TIL YTTERLIGERE VERN

I vedlegg 1 er det gitt en oversikt over de vassdragene som Regjeringen foreslår å verne i tillegg til de vassdragene som er tatt inn i tidligere verneplaner. Valget er begrunnet ut fra nasjonale og lokale avveininger mellom vern

og utbygging. I alt er det foreslått å verne vassdrag som til sammen har en beregnet utbyggingmulighet for vannkraft på 11,6 TWh/år. Det er særlig vassdragene Stryn, Gaular, Rauma, Vefsna og Lomsdalen hvor avveiningene har vært vanskelige. For å utnytte mulighetene for opprustning og utvidelse er blant annet deler av Vefsna, Lingvang og Tengesdal holdt utenom verneplanen. Regjeringen har tatt utgangspunkt i utredning 4 fra kontaktutvalget for kraftutbygging og naturvern, NOU 1991: 12A, avgitt i mars 1991. Regjeringen har også lagt til grunn innstillingen fra NVE, jf. avsnitt 2.2.4.

Gjennom en omfattende revisjon av Samlet plan er det lagt opp til at det kan gjennomføres opprustnings- og utvidelsesprosjekter som tilsammen gir muligheten for å bygge ut ca 11 TWh/år ny kraft. Samlet plan er forenklet til to kategorier. Jf. St. meld. nr. 60 for 1991-92. I Stortingsmeldingen om Samlet plan er det lagt opp til at det skal ligge et potensiale på 16,6 TWh i kategori I. En vesentlig del av dette potensialet er opprustnings- og utvidelsesprosjekter. I tillegg er 4,3 TWh holdt utenfor Samlet plan. Av dette potensialet utgjør 2,7 TWh opprustnings- og utvidelsesprosjekter.

3.3 DE ØKONOMISKE KOSTNADENE VED Å VERNE VASSDRAG MOT KRAFTUTBYGGING

3.3.1 Innledning

Omfanget av vern må vurderes ut i fra en avveining av økonomiske og miljømessige fordeler ved utbygging mot de verneverdier som ligger i det enkelte vassdrag. Et omfattende ytterligere vern av vassdrag innebærer at mange av de store gjenværende vassdragene blir vernet. Disse vassdragene er ofte også rimelige å bygge ut. Den økonomiske gevinsten ved kraftutbygging ved et mer beskjedent vern består i at samme kraftteterspørsmål kan dekkes til lavere kostnader og i den økonomiske verdien for forbrukerne av at det kan brukes mere kraft. Størrelsen på den økonomiske gevinsten vil blant annet avhenge av:

- kostnadene ved tilgjengelige prosjekter i ulike verneplaner
- kraftteterspørselen
- omfanget av alternative produksjonsmåter som gasskraft
- omfanget av utenlandshandelen med kraft.

Nedenfor er det gitt en gjennomgang av disse faktorene.

De institusjonelle rammene for kraftforsy-

ningen er endret på vesentlige punkter i de senere årene. Energiloven legger opp til at produksjon og salg av kraft bør skje ut i fra forretningsmessige vurderinger. Regjeringen har omorganisert forvaltningsbedriften Statkraft til et statsforetak for produksjon og salg av kraft og et statsforetak for det sentrale overføringsnettet.

Omorganiseringen i kraftforsyningen har ingen direkte konsekvens for omfanget av de verneplanene som det legges opp til. Det er fortsatt en faglig og politisk vurdering som må ligge bak vedtakene om vern. Energiloven legger vekt på betydningen av en nasjonal kraftomsetning. Tidligere var mange utbyggingsplaner bestemt ut fra kravet til dekning av et lokalt forbruk. Med en nasjonal og forretningsmessig omsetning vil prisene i større omfang enn før bli satt ut fra det kjøperne er villige til å betale for den kraften som er tilgjengelig. Prisfastsettingen vil bli mer fleksibel og utbyggingen vil i større grad enn tidligere bli vurdert ut fra forventninger om framtidige inntekter. Prisene kan øke og dermed gjenspeile at vannkraften blir en knapp ressurs etter som det gjenstår færre prosjekter å bygge ut.

3.3.2 Utbygging og kraftpriser

Det er samfunnsøkonomisk riktig å bygge ut vassdrag som kan konsesjonsbehandles når de forventede inntektene er høye nok til å dekke kostnadene. Forretningsmessig drevne kraftselskaper vil i hovedsak følge denne regelen i sin utbygging. De vil normalt ikke bygge ut så lenge kraftprisene er for lave til at prosjektet lønner seg. Det er da sett bort i fra den forskjellen som elavgift og kraftverksbeskatning kan gi mellom privatøkonomisk og samfunnsøkonomisk lønnsomhet. Det er også samfunnsøkonomisk lønnsomt at billigere utbygginger vil bli satt i gang før mer kostbare utbygginger. Ved en nasjonal omsetning av kraft er det som oftest en fordel for selskapene å bygge ut de billigste prosjektene først. Men også andre forhold enn en ren prosjektvurdering kan spille en rolle for kraftselskapenes utbyggingsplaner. En utbyggingstrategi der det bygges ut etter stigende kostnader innebærer at kraftpriser vil gjenspeile utbyggingskostnadene i de siste prosjektene som det lønner seg å bygge ut. Kraftprisene kan dermed øke dersom det ikke stadig utvikles billigere utbyggingsmåter eller annen elektrisk kraft kommer til. Knapp tilgang på nye prosjekter med økende naturgitte kostnader vil dermed slå ut i høyere kraftpriser. Høyere kraftpriser vil samtidig begrense etterspørselen.

3.3.3 Utviklingen i kraftteterspørselen

Etterspørselen etter elektrisk kraft vil avhenge av den økonomiske utviklingen. Vurderingen av de økonomiske kostnadene ved verneforslagene må baseres på at kraftforbruket vil bli tilpasset fortsatt økonomisk vekst. Utviklingen i produksjon og inntekter har gått sammen med en stadig mer omfattende bruk av elektrisitet. Denne utviklingen kan fortsette, men det er imidlertid ikke noen ubrytelig forbindelse at økte inntekter skal gi økt forbruk av elektrisk kraft. Sammensetningen i forbruk i husholdninger og produksjon kan vris mot andre energikilder og mot mindre kraftkrevende aktiviteter. Forbruket kan gjøres mer effektivt og bruken av energitjenester kan reduseres.

Økte priser på elektrisk kraft vil stimulere til en mer forsiktig og effektiv bruk av elektrisiteten. Det vil trolig også utvikles en mer effektiv teknologi og forbrukerne vil lære å utnytte energien bedre. Disse faktorene vil være bestemmende for en mer effektiv bruk av elektrisk kraft.

I tillegg til denne tilpasningen vil energibruken reduseres gjennom en effektiv enøkpolitikk. I de senere årene har det vært en betydelig vekst i de statlige bevilgningene til energioptimalisering. I St.meld. nr. 18 for 1991-92, Heidrunmeldingen, sa Regjeringen at den vil legge fram en handlingsplan for enøkarbeidet mot 2000, med sikte på en mer effektiv energibruk enn i dag. Det er lagt fram flere rapporter internt i departementet. Rapportene drøfter tiltak vedrørende organiseringen av den statlige enøkvirksomheten, tilskuddsordningene og energiverkenes rolle i enøkarbeidet. Det er nødvendig for Olje- og energidepartementet og andre berørte departementer med en videre oppfølging. I Innst. S. nr. 172 for 1991-92 sier Energi- og industrikomiteen at den forutsetter at arbeidet med en økplan legges fram for Stortinget i inneværende år. Olje- og energidepartementet vil legge fram en slik plan så raskt som mulig, men en tilfredsstillende utredning kan kreve at Stortinget først kan få saken til behandling tidlig i vårsesjonen 1993.

Det er gode muligheter for en mer økonomisk bruk av elektrisk kraft i boliger, forretningsbygg, industri mv. En bedre bruk av energien avhenger imidlertid av at eierne og brukerne selv gjennomfører de nødvendige tiltakene. Når en ser bort fra statlige, fylkeskommunale- og kommunale bygg, kan myndighetene bare påvirke energibruken indirekte ved å supplere i gjennomføringen av tiltakene. Som regel vil de som gjennomfører investeringer med sikte på høyere effektivitet ta

ut noe av gevinsten i økt forbruk, særlig i boligsektoren. Det er derfor vanskelig å slå fast hvor stor den langsiktige virkningen av en aktiv enøkpolitikk vil bli på den samlede etterspørselen av elektrisk kraft, men jo mer som kan oppnås gjennom en effektiv energibruk, desto mindre blir de økonomiske kostnadene ved vern av vassdrag.

Kraftutbyggingen og utviklingen av kraftintensiv industri og treforedling har vært nært knyttet til hverandre. I St.prp. nr. 104 for 1990-91 om fornyelse av industrikontraktene er vilkårene fastlagt både for fornyelser av kontrakter med Statkraft SF som går ut i 1990-årene og for tildelinger til nye prosjekter. Gjennom 1980-årene har forbruket i kraftintensiv industri omlag vært uendret samtidig som ny aktivitet har avløst bedrifter som er blitt nedlagt. Endringer i sammensetningen av næringene vil fortsatt finne sted. Det er derfor usikkert om det samlede forbruket i kraftintensiv industri vil øke.

3.3.4 Betydningen av gasskraft

Utnytting av gass til elektrisitetsproduksjon er økonomisk sett i utgangspunktet en mulighet for kraftforsyningen i Norge. Det er imidlertid miljømessige ulemper ved bygging av gasskraftverk knyttet til utslipp til luft. Disse ulempene kan blant annet bli gjenspeilet i miljøavgifter som svekker lønnsomheten for kraftprodusentene ved bruk av gass. I meldingen om ilandføringen av gass fra Heidrunfeltet (St. meld. nr. 18 (1991-92)) sier Regjeringen at det ikke er aktuelt å basere tilgangen på ny kraft på at det nå legges opp til bygging av gasskraftverk i forbindelse med ilandføring av gass fra Heidrunfeltet. Den internasjonale miljøpolitikken vil gi de langsiktige rammene for å ta i bruk gass til kraftproduksjon i Norge.

Prisene på gasskraft vil avhenge av prisen på gass levert ved kraftstasjonen og av eventuelle miljøavgifter. Prisene vil trolig ligge på et nivå som kan gjøre gasskraftverk til et alternativ til mange av de gjenstående vannkraftprosjektene. Bygging av gasskraftverk vil bidra til å senke de økonomiske kostnadene ved vern av vassdrag og dermed gjøre det lettere å foreta et mer omfattende vern. Regjeringen legger imidlertid stor vekt på de målene som er satt for miljøskadelige utslipp. Verneplan IV bygger derfor på den forutsetningen at gasskraft ikke er et aktuelt alternativ til vannkraft. På bakgrunn av dette har Regjeringen foreslått at også noen av de kontroversielle vassdragene frigis for konsesjonsbehandling.

3.3.5 Omfanget av utenlandshandelen

I St.prp. nr. 81 for 1991-92, Omorganiseringen av utenlandshandelen med elektrisk kraft, åpner Regjeringen for eksport av kraft på kontrakter med inntil 5 års varighet, og innenfor et tak på 4 TWh/år i nye kontrakter. Salg av kontrakter på inntil 5 års varighet vil gi bedre muligheter til å jevne ut overskudd og underskudd av kraft i det norske vannkraftsystemet. Det vil imidlertid fortsatt bli ført en meget restriktiv linje overfor kontrakter som innebærer nettoeksport av lengre varighet. Det er ikke ønskelig å få et økt press på utbyggingen av vannkraft som følge av langsiktige eksportkontrakter.

Uten vesentlige miljøavgifter på bruken av fossile brenslers, vil de langsiktige kostnadene ved kraftproduksjon i utlandet ikke være vesentlig høyere enn kostnadene ved nye vannkraftprosjekter i Norge. Med sterke miljøbegrensninger på fossile brenslers vil imidlertid vannkraften kunne få en betydelig konkurransefordel i forhold til varmekraft. Det er imidlertid uansett en interessant mulighet å utnytte vannkraftsystemets egenskaper i forhold til varmekraftsystemet i form av salg av effekt og reguleringstjenester.

Med et omfattende vern av vassdrag og uten bygging av gasskraftverk kan også langsiktig import av kraft bli en aktuell mulighet for Norge.

3.3.6 Forskning og utvikling av nye fornybare energikilder

Internasjonalt drives det en omfattende forskning for å utvikle nye teknologier innen nye fornybare energikilder. Utviklingen er i ferd med å gjøre nye fornybare energikilder mer kommersielt interessant. I norsk sammenheng er det i første rekke vindkraft og sol- og bioenergi som er mest aktuelle. Det produseres vindkraft til en kostnad på 40 øre/kWh i Norge. Kostnadene kan synke med bedre teknologi. Sol- og bioenergi vil i første rekke komme som konkurrerende alternativer til fyringsolje og el på brukersiden. Bioenergi er i dag tilgjengelig til en energikostnad på 35 øre/kWh. Undersøkelser har vist at det er et potensiale for bioenergi på 12-15 TWh/år til priser fra 35-70 øre/kWh. Solenergi vil kunne realiseres med kostnader fra 45 øre/kWh og oppover. Kostnadsoverslagene er usikre. Videre kan overførings- og fordelingskostnader fram til forbruker være lavere ved nye fornybare energikilder enn ved vannkraftverk.

Det er fortsatt aktuelt med FoU-innsats på nye fornybare energikilder for å kunne ha tilgang på miljøvennlig teknologi etterhvert

som det blir en stadig mer knapp tilgang på vannkraft. En mulighet kan også være utbyggingen av mindre vannkraftverk som i dag faller for kostbare å satse på.

3.4 HVOR MYE BØR VERNES NÅ?

Spørsmålet om når vassdragene skal vernes er avhengig av i hvor stor grad det er hensiktsmessig å binde opp framtidige beslutninger.

Gjennom verneplanen og Samlet plan legges rammer for den videre forvaltning av vassdragsressursene. I vassdragspolitikken er det lagt opp til å binde utnyttningen av vassdragene gjennom arbeidet med verneplanene og ved prosjektvurderingene i Samlet plan. Det er hensynet til en helhetlig forvaltning av disse naturressursene som er grunnlaget for dette. Rammene for vassdragsutbygginger er ikke nødvendigvis en økonomisk kostnad fordi det kan være en fordel å ha klarhet i omfanget av den framtidige ressurstilgangen.

Kraftbalansen i Norge og i det sammenknyttede nordiske kraftmarkedet er romslig. I de senere år har rikelig med nedbør, milde vintre og en svak økonomisk utvikling ytterligere medvirket til en rikelig tilgang i forhold til etterspørselen. Prisene i det nordiske utvekslingsmarkedet er gjennomgående meget lave i forhold til kostnadene ved å bygge ut ny kraft. De lave prisene på utvekslingskraft presser også prisene på kontraktskraft. På denne bakgrunnen regner mange det som økonomisk risikabelt å sette i gang med nye utbygginger i de nærmeste årene. Det er usikkert når det igjen blir vurdert som tilstrekkelig attraktivt å satse på nye større utbygginger. Ut fra en slik vurdering haster det ikke med å vedta en verneplan nå. En utsettelse ville ha den fordel at Regjeringen kunne vente med forslag til ytterligere vern til det foreligger best mulig informasjon omkring forhold som i dag er beheftet med vesentlig usikkerhet, i første rekke fremtidige markedsforhold, miljøkrav og utbygginger. Beslutningsgrunnlaget kan endres og verdien av fleksibilitet med hensyn til fremtidig valg kan være stor. Det økonomiske tapet ved uheldige utbyggingsbeslutninger kan være betydelig.

Etter Regjeringens vurdering bør imidlertid beslutningen om vern av vassdrag baseres på langsiktige vurderinger der utviklingen de nærmeste årene spiller mindre rolle. Kostnadene ved de nye utbyggingsprosjektene vil være en viktig størrelse. Mange av de rimeligste utbyggingsprosjektene representerer også betydelige verneverdier. At disse vassdragene er blant de som er mest lønnsomme å bygge ut tilsier også at hovedtrekkene i et ytterligere vern blir bestemt nå. For aktørene i kraftmar-

kedet er det også fordeler ved å ha klare rammer i den langsiktige planleggingen. Departementet legger derfor fram forslag til vern som binder opp beslutningene mer enn det som en kortsiktig vurdering skulle tilsi.

Det legges videre opp til å forenkle Samlet plan i to kategorier. Vilåårene for konsesjonsbehandling i den nye kategori II er knyttet til eventuelt nye prosjektløsninger med mindre konfliktgrad eller utviklingen i energibehovet.

3.5 NÆRMERE OM ANSLAG PÅ KOSTNADENE VED VERN AV VASSDRAG

Som en bakgrunn for arbeidet med Verneplan IV og Samlet plan, ble det utarbeidet ulike scenarier for utviklingen i kraftproduksjon og kraftpriser på lang sikt. Dette arbeidet tok utgangspunkt i verneplanene og Samlet planinndelingen før forslagene til Verneplan IV og ny Samlet plan forelå. Nedenfor er det gitt en kort presentasjon av tall som illustrerer hva priser og produksjon kan bli med basis i slike scenarier. Det gis tall for 2010 for å få fram de langsiktige perspektivene. Det er også gjort oppsummerende beregninger basert på de forslagene til Verneplan IV og Samlet plan som Regjeringen legger fram. Det er stor usikkerhet knyttet til disse beregningene.

Beregningene baserer seg på at nye kraftprosjekter vil bli bygd ut etter stigende kostnader. Det er lite trolig at utbyggingen i praksis fullt ut vil foregå på en slik måte, men en forretningsmessig vurdering av prosjektene og en landsomfattende kraftomsetning vil bidra til en slik utvikling. En utbygging på denne måten gir normalt også den beste samfunnsøkonomiske utnyttningen av utbyggingsressursene.

Kostnadene er basert på anslag fra NVE for hvert prosjekt. Anslagene er usikre. Det kan være at økt konkurranse kan medvirke til lavere utbyggingskostnader. Vannkraftproduksjon er svært kapitalkrevende og finansieringskostnadene er usikre. I dag er de reelle lånekostnadene høye. NVE har lagt til grunn en samlet kapitalavkastning på 7 prosent pr. år. Til tross for denne usikkerheten, er det liten tvil om at kraftprisene kan komme svært høyt når en nærmer seg slutten på mulighetene for vannkraftutbygging. Dette illustreres ved de ulike scenariene. Det er ikke i noen av scenariene lagt inn virkninger av eventuelle klimaendringer på tilgang og anvendelse av kraft.

Scenarie 1. I dette scenariet unntas alle prosjekter i tidligere Samlet plans kategorier II og III fra utbygging.

Dette gir en beregnet kraftpris til forbruker

på 85-90 øre/kWh i 2010. Middelproduksjonen anslås til rundt 120 TWh/år. I 1991 var prisen til forbruker i gjennomsnitt 51 øre/kWh og middelproduksjonen var 108 TWh/år. I løpet av 18 år blir det dermed i henhold til beregningene bygd ut i alt bare 12 TWh/år.

Muligheten for andre kraftkilder som gasskraft og import av kraft er det sett bort i fra. Det er antatt at forbruket i kraftintensiv industri holder seg på 30 TWh/år som omlag er dagens forbruksnivå.

Scenarie 2. I et annet scenarie tenker en seg at det åpnes for en betydelig utbygging av de billigste gjenværende vannkraftprosjektene både i kategori II og III. Forutsetningene for øvrig er som i scenarie 1.

Det er beregnet at prisen til forbruker da kommer opp i 70-75 øre/kWh og at det blir en beregnet middel produksjon som dekker innenlands etterspørsel på rundt 125 TWh/år. Det blir dermed bygd ut 17 TWh fra i dag og til 2010.

I Verneplan IV foreslår Regjeringen å verne 12 TWh i tillegg til de 21 TWh/år som tidligere er vernet. Dette reduserer gjenværende prosjekter i kategori II og III og gir en pris til forbruker på 74-78 øre/kWh i 2010 og beregnet middelproduksjon på rundt 124 TWh.

Scenarie 3 er utarbeidet på grunnlag av det forslag til Verneplan og Samlet plan som Regjeringen legger fram. I Regjeringens forslag til ny Samlet plan er det nå omlag 5 TWh/år mer i kategori I enn tidligere. I scenarie 3 er forslaget til ny kategori I innarbeidet. Ellers er scenarie 3 basert på de samme forutsetningene som scenarie I. I 2010 vil kraftproduksjonen i dette scenariet komme opp i 123 TWh/år midlere produksjon.

Scenarie 4. Gasskraftverk er en økonomisk mulighet som grunnlag for en videre kraftdekning. I et fjerde scenarie er det sett på de virkningene som gasskraft kan ha på kraftproduksjon og priser. For omfanget av vernevedtak baserer anslaget seg på forutsetningene i scenarie 1.

Prisen på gass i 2010 er svært usikker. Med en gasspris på 70 øre/Sm³ og en miljøavgift på 30 øre/Sm³ kan kraftprisen ved stasjonens vegg anslås til 30 øre/kWh. Ingen vannkraftprosjekter som har utbyggingskostnader over 30 øre/kWh, vil da bli bygd ut hvis alle vannkraftprosjekter vurderes ut fra lønnsomheten i hvert prosjekt. I 2010 gir dette en anslått produksjon på rundt 126 TWh/år, hvorav 9 TWh/år er beregnet levert fra gasskraftverk. Prisen til forbruker er anslått til 70-75 øre/kWh.

Scenarie 5. I scenarie 1 er det forutsatt at nettoeksporten gradvis vil opphøre. I scenarie 5 åpnes det for import og eksport. Det er ikke satt noen begrensninger for eksporten av

kontraktskraft. Det legges til grunn at landene fortsatt vil investere med sikte på egendekning av kraft. Det er videre forutsatt at varme-kraftproduksjon i Norden blir pålagt samme reelle CO₂-avgifter som i Norge i 1992. I 2000 vil en ha en felles pris i det nordiske markedet på omlag 27 øre/kWh regnet ved kraftstasjonens vegg. Det er beregnet en eksport fra Norge til det nordiske/nord tyske kraftmarkedet på i alt 4 TWh/år i 2000. I 2010 er det anslått en nettoimport på 8 TWh/år. Prisen til forbruker i Norge er anslått til 75-80 øre/kWh. Kraftproduksjonen i Norge vil i dette scenariet komme opp i 117 TWh i 2010.

Hvis man vurderer scenario 5 i forhold til nye Samlet plan hvor det er frigitt 5 TWh/år mer kraft i kategori I enn tidligere, gir dette en eksport i 2000 på 6 TWh og en import i 2010 på 5 TWh/år. Prisnivået blir omlag det samme.

Scenario 6. Forbruket i kraftintensiv industri har innvirkning både på omfanget av kraftutbyggingen og på prisene til alminnelig forsyning. Det er vurdert hva virkningene av 5 TWh/år mer eller mindre i forbruk i forhold til dagens nivå på 30 TWh i kraftintensiv industri kan bety for kraftproduksjon og kraftpriser med de bindinger som ligger på kraftproduksjonen i scenario 1. Med 5 TWh/år mer i forbruk er prisen til alminnelig forbruk anslått å komme opp i 90-95 øre/kWh og produksjonen er beregnet til 124 TWh/år i 2010. Med en nedjustering på 5 TWh/år blir prisen noe under 80 øre/kWh og det blir en utbygging på 118 TWh/år.

Departementet har også forsøkt å illustrere kostnadene ved Verneplan IV og ved det nye forslaget til Samlet plan. Kostnadene er anslått som innteksttapet for produsenter og forbrukere av at vernede vassdrag ikke kan utnyttes til vannkraftutbygging. Kostnadene består i at samme kraftetterspørsel må dekkes ved dyrere utbygginger og ved at kraftetterspørselen reduseres pga. høyere priser.

Vilkårene for utbygging i nye kategori II i Samlet plan er knyttet til eventuelt andre prosjektløsninger med mindre konfliktgrad enn de som foreligger i dag og til utviklingen i energietterspørselen. Anslagene på kostnadene ved kategori II er basert på at prosjektene ikke blir bygget ut før 2010. 2010 er det siste året i den tidshorisonen som settes for beregningene. Dersom det i 2000 og i 2010 er åpnet for å utnytte kategori II, blir derfor kostnade-

ne ved Samlet plan mindre enn anslått i beregningene.

Kostnadene ved Verneplan IV er regnet i forhold til en utvikling der det ikke gjennomføres ytterligere vern utover Verneplan I-III og der det forutsettes at alle prosjekter som ikke er vernet kan bygges ut. Kostnadene ved foreslaget til ny kategori II i Samlet plan er regnet i forhold til en utvikling der også Verneplan IV er med ved siden av de tidligere verneplanene. Alle prosjekter som ikke er vernet forutsettes også i denne kostnadsberegningen å være klare for utbygging. Anslagene er svært usikre og tallene kan bli endret. Det er ikke tatt hensyn til de økonomiske gevinstene ved at utbygging av vannkraft ikke gir skadelige utslipp til luft. Det må understrekes at verneverdien av disse vassdragene må vurderes som større enn tapet av inntekter fra kraftproduksjonen.

Kostnadene vil øke ved økende etterspørsel etter kraft. Ved en moderat økning av etterspørselen utover dagens nivå er det bare små tilleggsmengder av kraft som skal til og det er ikke vanskelig å finne rimelige erstatninger for utbygging i vassdrag som er vernet. Når etterspørselen blir høyere, blir det dyrere prosjekter som må tas i bruk i stedet for utbyggingen i vernede vassdrag.

Beregninger viser at kostnadene ved Verneplan IV i 2000 er 65 millioner kroner. Ytterligere kostnader ved Samlet plan nye kategori II er anslått til 134 millioner kroner. I 2010 er kostnadene ved Verneplan IV anslått til 300 millioner kroner. Tilleggskostnadene for år 2010 ved Samlet plan kategori II er anslått til 400 millioner kroner. Nåverdien i 1992 av kostnadene fram til 2010 er anslått til 800 millioner kroner for Verneplan IV og 1300 millioner kroner for Samlet plan kategori II. Beregningene tar ikke hensyn til kostnadene ved Verneplan IV og ny Samlet plan kategori II som kommer etter 2010. De årlige kostnadene som påløper senere vil ligge på et høyere nivå.

Kostnadene i 2010 kan også illustreres ved anslagene på kraftpriser til forbruker som er gitt ovenfor. I scenario 3 som bygger på Regjeringens forslag til Verneplan IV og Samlet plan, er kraftpriser til forbruker anslått til 78-33 øre/kWh i 2010. Med en åpning for utbygging av de billigste prosjektene i kategori II og III er prisen anslått til 70-75 øre/kWh, jfr. scenario 2.

4. Grunnlaget for vurderingene av vassdragsobjektenene

4.1 NASJONALT OG INTERNASJONALT VERNEANSVAR

4.1.2 Innledning

Norge har mye nedbør, mange høye fjell og fjellvidder nær havet. Vi har en variert geologi og mange fosser, innsjøer, daler og fjorder. Dette gir til sammen et mangfoldig kyst- og vassdragslandskap som er verneverdig i seg selv.

De samme naturforholdene som gir disse særegne naturforholdene, er også grunnlaget for det store vannkraftpotensialet som vi har. Dette gjør at det blir konflikt mellom verneinteresser og økonomiske interesser.

I dag er to tredjedeler av Norges vannkraftpotensiale utnyttet. Dette berører to tredjedeler av alle de store vassdragene (over 200 km² med utløp i sjøen). 20 av de 25 største innsjøer er regulerte. Norge hadde 9 av de 20 høyeste fossene i verden, men 7 av disse er regulerte. Likevel er de fleste elvestrekninger uberørte, det samme gjelder flertallet av Norges 400 000 innsjøer og tjern.

4.1.2 Nasjonalt verneansvar

I kapittel 2 er det gitt en oversikt over forskjellige brukerinteresser i vassdragene. Kraftproduksjonen er den økonomisk tyngste. Kraftproduksjon kommer ofte i konflikt med andre brukerinteresser. Disse konfliktenes skal avveies gjennom konsesjonsbehandlingen. Det er ikke bare de lokale brukerinteressene som teller i denne vurderingen. I vassdragsreguleringsloven § 4a heter det at «ved utarbeidelsen av planer for vassdragsreguleringer som går inn under denne loven, skal det tas hensyn til almene interesser som blir berørt, herunder særlig interesser knyttet til vitenskap, kultur og friluftsliv.»

At bevaring av uberørt natur er et viktig hensyn, framkommer også i St.meld. nr. 68 (1980-81), i Brundtlandkommisjonens anbefalinger og i naturvernloven § 1. Dette er bakgrunnen for at en forsøker å bevare et representativt utvalg av norsk natur og naturtyper, også i vassdragene.

I naturfaglig sammenheng regnes hele vassdragets nedbørfelt som en enhet som er knyttet sammen av vassdraget. De forskjellige komponenter i denne enheten berører hverandre i stor grad. Derfor er utgangspunktet i verneplanssammenheng at det er ønskelig å verne hele vassdragets nedbørfelt.

Hvis vassdragene er uberørte, kan de tjene

som referansevassdrag. Dersom et større nett av vassdrag vernes, gir dette et godt tverrsnitt av Norges spesielle vassdragsnatur. Vassdrag som løper ut i havet har som regel den største spennvidde av naturformer og naturtyper. De er derfor gode typevassdrag med stor verneverdi.

Fordi bosetninger alltid har vært konsentrert om vassdragene, er vern av nedbørfeltene også viktige for å bevare kulturminner. Også menneskers fritidsinteresser har stor interesse av uberørte vassdrag. Turister vil gjerne se store fosser i fritt fall. For friluftinteresserte er det viktig å kunne drive med fiske, jakt og turliv i uberørt natur.

Til sammen utgjør dette viktige momenter i et nasjonalt verneansvar.

4.1.3 Internasjonalt verneansvar

Miljøverndepartementet har engasjert Universitetet i Oslo til å utrede verdien av norsk vassdragsnatur i europeisk og global sammenheng.

Utredningen viser at det bare er på New Zealand, i det sørøstlige Alaska og sør i Chile at en finner vassdragsnatur som ligner den norske. Norske innsjøer er ganske unike i global sammenheng. Ved siden av norske fjorder er derfor vassdragsnaturen særpregt og spesiell i verdensmålestokk. Det er derfor riktig å konkludere med at Norge har et internasjonalt ansvar for å bevare noe av denne naturen mest mulig uberørt. Inngrepenes internasjonale konsekvenser ligger i at naturen taper sitt mangfold, inngrepene har for øvrig mest nasjonale eller lokale konsekvenser. Tapet av biologisk mangfold er i dag anerkjent som et alvorlig globalt miljøproblem.

Norden har nesten alle de gjenværende urørte vassdragene i Europa, og Norge har bevart variasjonsbredden og størrelsesregisteret best. 6 av Nordens 10 største uberørte vassdrag ligger i Norge. Den gjenværende uberørte naturen gjør Norge attraktiv for turister fra Europa som legger vekt på den uberørte og lite forurensede naturen.

Et spesielt ansvar har Norge for ferskvannsfisken og særlig for de mange ville laksestammene som finnes her. Det samme gjelder for mangfoldet av ville stammer av ørret, røye og sik i norske innsjøer.

Å verne et bredt og helhetlig økosystem i norsk natur, regnes derfor som et viktig internasjonalt verneansvar.

4.2 BEVARING AV ULIKE VASSDRAG

4.2.1 Generelt

Med Stortingets vedtak av 06.04.73, 30.10.80 og 19.06.86 er ialt 195 objekter varig vernet mot kraftutbygging (Verneplan I, II og III). Med denne tilrådning foreslår departementet vern av ytterligere 127 vassdragsobjekter. Premissene for vern har vært ulike, og kunnskapene om objektenes natur- og kulturverdier har vært varierende.

Under arbeidet med Verneplan I hadde man ikke anledning til å foreta feltundersøkelser for å dokumentere eller vurdere verneverdien i de mange forslag som var kommet inn. Dokumentasjonen besto i det materiale som ble samlet inn fra universitetene og andre. For Verneplan II ble det gjort visse befaringer, mens det for Verneplan III ble iverksatt relativt omfattende feltundersøkelser. Med Verneplan IV har en hatt et mye bedre grunnlagsmateriale å vurdere verneverdiene ut fra. De aller fleste vassdragene med kraftpotensiale har vært vurdert i Samlet plan, og i hvert fall deler av nedbørfeltene har vært undersøkt i den sammenheng. De undersøkelser som har vært gjort i Verneplan IV har derfor konsentrert seg om å supplere eksisterende materiale innenfor enkelte fagfelt, samt å utføre enkelte registreringer i vassdrag uten kraftpotensiale. Totalt sett er kunnskapsnivået i Verneplan IV- vassdragene tilnærmet like bra som i Verneplan III.

I forbindelse med Verneplan IV som er ment å skulle være den siste verneplanen, har alle vassdrag i Samlet plan kategori II og III vært aktuelle for vurdering. I tillegg har en vurdert enkelte vassdrag i kategori I med unntak av Lomsdalen og Kilåi. Stortinget har dermed gjennom sine behandlinger av Verneplan for vassdrag kunnet ta stilling til vern av samtlige vassdrag som det er relevant å vurdere i vernesammenheng. Enkelte vassdrag har også vært til vurdering flere ganger.

Departementet mener derfor at de mål man hadde med verneplanarbeidet da man startet opp først på 1970-tallet og som senere har stått fast, nå er oppfylt ut fra de forutsetninger naturen gir oss og de prioriteringer Stortinget har foretatt i verneplansammenheng.

Etter departementets mening bør dette også få følger for den videre vurdering av vannkraftprosjekter og andre vannforvaltnings-spørsmål.

Den store utfordringen i tiden fremover når det gjelder verneplanen, vil etter departementets mening være hvordan vi forvalter verne- de vassdrag og hvordan vi tar vare på verneverdiene slik at de ikke forringes eller ødelegges av andre typer inngrep enn kraftutbygging. Det vises i den sammenheng til kapittel 5.3 og 5.4.

4.2.2 Referansevassdrag

Kontaktutvalget har definert referansevassdrag som:

«Mest mulig uberørte vassdrag der de naturlige prosessene får utvikle seg mest mulig upåvirket av menneskelig aktivitet. Hensikten er at disse vassdragene kan tjene som målestokk for endringer forårsaket av naturinngrep og påvirkninger av ulike slag i andre sammenlignbare vassdrag.»

Følgende kriterier nevnes i prioritert rekkefølge som viktige ved utvelgelsen av referansevassdrag:

- uberørthet
- representativitet
- stabilitet
- undersøkelser pågår eller har pågått tidligere

Uberørthet er et kriterium som går foran størrelse, men referansevassdragene bør i størst mulig grad omfatte hele vassdrag fra fjord til fjell. Dette lar seg imidlertid ikke gjøre over hele landet, men de vassdragene som etableres som referansevassdrag bør ligge slik til at det er mulig å holde dem fri for inngrep og annen påvirkning i overskuelig fremtid.

Referansevassdragene skal tjene som basis for vurderinger av andre vassdrag om hva som er naturlige variasjoner/utviklingstrekk og hva som skyldes menneskelig aktivitet. De vil være viktige for forskning og forvaltning, og vil kunne gi et grunnlag for å si noe om andre vassdrags tålegrenser hva inngrep og påvirkning angår.

Holdningen til inngrep og menneskelig aktivitet må være meget restriktiv i referansevassdrag. Unntaksvis vil det innenfor begrensede områder være fast bosetting hvor det må lempes noe på den restriktive holdningen med hensyn til virksomhet. Forvaltningen av slike vassdrag må vurderes i hvert enkelt tilfelle, og det er her viktig å skille mellom virksomhet som gir varige, og virksomhet som gir midlertidige endringer av forholdene i vassdraget.

Kontaktutvalget lister i sin innstilling opp vassdrag både fra tidligere verneplaner og fra verneplan IV som antas å kunne fylle kriteriene for referansevassdrag. Både NVE og andre høringsinstanser viser til de strenge forvaltningskriterier som bør gjelde for referansevassdrag, og gir uttrykk for at en bør konsentrere seg om et definert og håndterbart utvalg av vassdrag som det er realistisk å bevare i tilnærmet uforandret tilstand for fremtiden. NVE peker også på betydningen av overvåking og undersøkelser i referansevassdragene, og mener at det i denne sammenheng lig-

ger godt til rette for et utstrakt samarbeid mellom forvaltningsorganer og forskningsinstitusjoner/universiteter.

Departementet er inneforstått med at med den restriktive forvaltning som er ønskelig i referansevassdrag er det nødvendig med betydelig realisme og nøkternhet når det gjelder valg og omfang av slike vassdrag. Med det forslag til verneplan som legges frem nå, burde det være mulig å finne frem til et dekkende utvalg av vassdrag som i den videre forvaltning av verneplanen kan forvaltes som referansevassdrag.

Departementet vil i samarbeid med aktuelle faginstitutioner arbeide videre med å finne frem til et slikt utvalg av referansevassdrag, jfr. kap. 5.4. Departementet vil i den sammenheng bemerke at alle de aktuelle referansevassdragene også har andre faglige verneverdier som gjør dem verdifulle på en verneplan for vassdrag.

4.2.3 Typevassdrag

Kontaktutvalget har i sin innstilling foretatt en vurdering av begrepet «typevassdrag» med følgende definisjon:

«Vassdrag som kan representere et større antall vassdrag i den region eller landsdel det tilhører, og som inneholder flest mulig av regionens naturtyper og naturformer med tilhørende plante- og dyreliv.»

Begrepet typevassdrag har vært benyttet av ulike fagmiljøer med ulik betydning. Det kan være enighet om at et typevassdrag er et vassdrag som er representativt for den region det tilhører, men kriteriene for representativitet vil variere avhengig av hvilket fagområde det tas utgangspunkt i.

I Samlet plan og tidligere verneplaner er «Naturgeografisk regioninndeling av Norden» (Nordisk ministerråd 1977 og 1984) mye brukt som grunnlag for å vurdere vassdragets representativitet. Denne inndelingen bygger primært på vegetasjon og flora, og nyere undersøkelser setter også spørsmålstegn ved inndelingen for dette fagfeltet. For andre fagområder som geofag, hydrologi og fiskeribiologi ligger andre faglige prinsipper til grunn for inndelingen, og en får tildels andre regioner for representativiteten av disse fagfeltene.

Kontaktutvalget har i sin vurdering av typevassdrag trukket inn ulike faglige kriterier for regioninndeling, noe som har ført til at et relativt stort antall vassdrag foreslås tatt med på verneplanen for at den skal dekke en tilfredsstillende representativitet av fagfelt, geografisk fordeling og størrelse.

Både NVE og andre høringsuttalelser støtter kontaktutvalget i denne vurderingen.

Departementet er klar over de faglige problemene som knytter seg til typevassdrag og representativitet. Når departementet i så stor grad støtter forslagene om vern av typevassdrag må det sees i sammenheng med at en med denne verneplanen ønsker å nå de mål Stortinget har satt for verneplanarbeidet, og at den eventuelle faglige usikkerheten det måtte være på dette området ikke skal gå ut over verneverdig vassdragsnatur.

Når det gjelder type- og referansevassdrag viser departementet til det utredningsarbeid som er gjort i et samarbeid mellom NVE, Direktoratet for naturforvaltning, universitetene og fylkesmennenes miljøvernavdelinger som er presentert i NVE-publikasjon 7/92.

4.2.4 Kystvassdrag

Kystvassdrag skiller seg fra andre vassdrag ut fra kjemiske og biologiske faktorer som skyldes påvirkning fra havet. Kystvassdrag er som regel uten kraftpotensiale, men vil ofte være utsatt for andre typer inngrep. Kystvassdrag har vært lite påaktet ved tidligere verneplaner og er derfor mangelfullt representert på verneplanen. Departementet har lagt vekt på at verneplanen skal inneholde et representativt utvalg av norsk vassdragsnatur, og har foreslått vern av et antall kystvassdrag selv om det ikke er aktuelt med kraftutbygging.

4.2.5 Brevassdrag

I forutsetningene for verneplanarbeidet heter det at det skal være et variert tilbud av verneinteresser og typer av vassdragsområder. Av vassdragstyper som er lite representert i tidligere verneplaner er de brepåvirkede vassdragene, til tross for at dette er en vassdragstype som Norge burde ha et internasjonalt ansvar for å ta vare på.

Ved de benyttede vernekriterier vil denne vassdragstypen lett komme dårlig ut fordi den i produksjonssammenheng og mangfold vil få lav verdi. Breområder er av natur karrige, elvene er kalde og med et fåtall plante- og dyrearter. Særlig i geofaglig og hydrologisk sammenheng er disse vassdragene interessante.

I tillegg til det som er vernet gjennom verneplanen, er enkelte brevassdrag eller deler av slike vernet gjennom Saltpjell-Svartisen og Jostedalbreen nasjonalparker.

Departementet tar med sitt forslag til verneplan IV sikte på at også vassdrag fra mindre breer skal få plass i verneplanen, slik at med dette forslaget vil et representativt utvalg av norske brevassdrag være sikret mot utbygging.

4.2.6 Vassdrag uten kraftpotensiale

Som i de tidligere verneplanene fremmes det forslag om vern av vassdrag uten kjent kraftpotensiale. Kystvassdragene er tidligere omtalt, men også andre vassdrag er ført opp uten kraftpotensiale.

Endel av disse vassdragene vil ganske sikkert aldri bli interessante i kraftutbyggings-sammenheng. Departementet har imidlertid lagt vekt på at verneplanen skal inneholde et representativt utvalg av vår vassdragsnatur, og vassdrag uten kraftpotensiale, men med klare verneverdier foreslås derfor tatt med i verneplanen. Dette markerer bl.a. overfor andre brukerinteresser at særlige hensyn bør tas til verneverdiene i disse vassdragene. Departementet følger her opp de prioriteringer Stortinget tidligere har gjort i forbindelse med verneplan for vassdrag.

Departementet vil videre peke på at det i mange tilfelle er vanskelig å vurdere om et vassdrag har økonomisk nyttbart kraftpotensiale eller ikke. Både tekniske og økonomiske rammebetingelser kan endres. Det er en lang rekke nedlagte småkraftverk i disse vassdragene. Videre er det ikke umulig at kartleggingsarbeidet så langt kan ha oversett utbyggingsmuligheter.

Departementet har derfor latt verneverdiene i vassdraget være avgjørende for om et vassdrag bør foreslås på verneplanen, og ikke om det er et økonomisk nyttbart kraftpotensiale.

4.2.7 Andre verneinteresser

I beskrivelsen av forutsetningene som ligger til grunn for verneplanen er det påpekt at vassdragene bør representere et variert tilbud av verneinteresser. Gjennom den landsdekning som nå synes å kunne etableres, vil også betydelige verneverdier knyttet til kulturminner og ikke minst friluftsliv bli ivaretatt. Hvor mye av kulturminner som kan og bør bevares gjennom verneplanen er det ikke mulig å gi et endelig svar på, men dersom et representativt utvalg av norsk vassdragsnatur vernes vil også variasjonsbredden i kulturminner ivaretas. Departementet vil i den sammenheng peke på de muligheter som ligger i kulturminneloven til å ta vare på verdifulle enkeltforekomster.

Friluftsinteressene vil også være dekket gjennom opprettelsen av nasjonalparker og landskapsvernområder i tillegg til de områder som vernes gjennom verneplanen.

Det heter i forutsetningene for verneplanarbeidet at noen av de vernede vassdragene bør være av betydelig størrelse. Det vil kunne diskuteres hva som ligger i begrepet, men kon-

taktutvalget har lagt til grunn at nedbørfeltarealet bør være betydelig. Departementet vil peke på problemene med å finne store vassdrag med en karakter som gjør dem egnet på verneplanen, og ikke minst problemene med å håndheve vernet etter Stortingets intensjoner. Etter departementets mening gir det foreliggende verneforslag en verneplan der hensynet til vassdragenes størrelse er tilfredsstillende ivaretatt.

4.3 SAMMENHENGEN MELLOM VERNEPLANENE OG SAMLET PLAN FOR VASSDRAG

Verneplan IV og St. meld. om Samlet plan blir lagt frem for Stortinget for behandling samtidig. Begge disse dokumentene gjelder disponeringen av vassdrag og må ses i sammenheng. Samlet plan er bl.a. en plan over prioritetsrekkefølgen for konsesjonsbehandling av vassdrag som *ikke er vernet*. De vedtak som fattes i Verneplan IV vil få betydning for hvilke prosjekter som blir vurdert i Samlet plan.

Verneplanen er en plan for vern av vassdrag mot utbygging. Verneplanene vurderer vassdrag som helhet. Vernet kan riktignok gjelde en del av vassdraget, men vernevedtaket gjelder vern mot *all* kraftutbygging. Under behandlingen av Verneplan IV fatter Stortinget vedtak om vern eller ikke vern av vassdrag.

Samlet Plan gir en prioriteringsrekkefølge for konsesjonsbehandling av enkeltprosjekter ut fra samfunnsøkonomiske og konfliktmessige vurderinger. Forskjellige prosjekter i samme vassdrag kan være plassert i hver sin kategori. Nåværende kategori I omfatter prosjekter som kan konsesjonsbehandles fortløpende. Prosjekter i kategori II kan også nyttes til kraftutbygging, men kategori II er pr. idag ikke åpnet for konsesjonsbehandling. Kategori III omfatter nå prosjekter som basert på de tekniske utbyggingsløsninger som hittil er vurdert, ikke har vært aktuelle for kraftutbygging på grunn av meget stor konfliktgrad med andre brukerinteresser. For flere av prosjektene i kategori III har type- og referanseverdien vært av avgjørende betydning for plasseringen. Alle vassdrag som har prosjekter i kategori III er vurdert under arbeidet i forbindelse med Verneplan IV. Vernestatusen til disse vassdragene blir dermed avgjort ved behandlingen av Verneplan IV og det blir da også tatt standpunkt til type- og referanseverdien.

Siden et betydelig vannkraftpotensiale i kategori II og III nå tilrås tatt med i Verneplan IV, går Regjeringen inn for at Samlet plan forkles gjennom at planen deles inn i to kategorier.

Kategori I vil da som før omfatte prosjekter som kan konsesjonsbehandles straks. Kategori II vil også som før omfatte prosjekter som kan nyttes til kraftutbygging eller andre bruksformål, men som ennå ikke kan konsesjonsbehandles. De prosjekter som i dag er i kategori III blir enten vedtatt vernet i Verneplan IV og tatt ut av Samlet plan, eller de blir vedtatt ikke vernet og må overføres til kategori I eller II i Samlet plan.

Utgangspunktet for om prosjekter skal plasseres i kategori I eller II i Samlet plan vil være om prosjekter kan konsesjonsbehandles straks eller om de skal være en reserve for et eventuelt fremtidig energibehov. Størrelsen på kategori I vil være avhengig av hvilke scenarier som legges til grunn for fremtidig energibehov, jfr kapittel 3. Dette er etter Regjeringens mening i samsvar med de hovedprinsipper som Samlet planarbeidet bygger på.

Intensjonene bak verneplanene er at de skal representere en variert type av norsk vassdragsnatur. Ved vedtagelsen av verneplanene er det lagt stor vekt på å verne et representativt utvalg av type- og referansevassdrag. Referansevassdrag er vassdrag som er lite påvirket av tekniske inngrep. Typevassdrag er vassdrag som inneholder flest mulig av en regions naturtyper og naturformer med planter og dyreliv.

Type- og referanseaspektet har også vært viktig ved utarbeidelsen av Verneplan IV. Gjennom denne planen er det lagt opp til å ta hensyn til type- og referanseverdiene på landsbasis. På denne bakgrunn er det etter Regjeringens mening som hovedregel ikke lenger relevant å legge vekt på type- og referanseaspektet i vurderingene av de ulike vassdragsprosjektene i Samlet plan.

I Samlet Plan skal det foretas en konkret vurdering av konflikten mellom kraftutbygging og de øvrige brukerinteressene (herunder naturvern). En vektlegging av type- og referanseverdi vil ofte være til hinder for kraftutbyggingsprosjekt i vassdraget og vil derfor som hovedregel ikke være relevant ved den prosjektvurdering som skal foretas i Samlet plan.

Regjeringen har videre lagt vekt på at Samlet plan bør få en mer fleksibel form. Dette gjøres blant annet ved enklere prosedyrer for

vurdering av nye utbyggingsløsninger. Regjeringen foreslår i meldingen om Samlet plan at rulleringen av enkeltprosjekter i Samlet plan kan skje ved administrativ behandling, ikke ved stortingsbehandling slik som i dag. En viser til St. meld. nr. 60.

4.4 FORHOLDET MELLOM VERNEPLANEN OG LANDSPLAN FOR NASJONALPARKER

I forbindelse med behandlingen av St.meld. nr. 68 (1980-81) Om norsk natur ba Stortinget Regjeringen foreta en gjennomgang av nasjonalparkpolitikken herunder se på behovet for nye nasjonalparker. Statens Naturvernråd la etter oppdrag fra Miljøverndepartementet frem innstilling til en slik plan i 1986 (NOU 1986:13). Planen omfatter bl.a. forslag om nye, større verneområder. Det fremgår av St.meld. nr. 46 (1988-89) Miljø og utvikling at det skal fremmes en melding for Stortinget om en ny landsplan for nasjonalparker. Regjeringen har forutsatt en samordnet behandling av nasjonalparkmeldingen, stortingsmeldingen om Samlet plan og stortingsproposisjonen om Verneplan IV.

Ialt 20 av de naturområdene som Regjeringen foreslår viderebehandlet gjennom den nye landsplanen for nasjonalparker inneholder vassdrag som er til vurdering i Verneplan IV, tilsammen ca. 40 vassdragsobjekter.

I de fleste vassdragene er det sammenfall mellom verneplanens ønske om vern av hele vassdraget og landsplanens ønske om vern av naturområdet.

I enkelte av vassdragene kan landsplanens ønske om vern av deler av et nedbørfelt kombineres med mulighet for kraftutbygging i andre deler av nedbørfeltet, og departementet har i disse tilfellene valgt å ikke ta delfeltene med i verneplanen, men avvente avgrensningen av verneområdet til behandlingen av de enkelte nasjonalparkforslag.

Forholdet mellom Verneplan IV og nasjonalparkmeldingen er beskrevet under hvert objekt i kapittel 8. Vi viser i den forbindelse også til St. meld. Om Landsplan for nasjonalparker og St. meld. Om Samlet plan for vassdrag.

5. Forvaltningen av de vernede vassdragene

5.1 VERNEPLANENS RETTSLIGE STATUS

Kongen gir tillatelse til regulering og utbygging av vassdrag (konsesjon), se lov om vassdragsreguleringer av 14. desember 1917 nr 17 § 2 og lov om vassdragene av 15. mars 1940 nr 3 §§ 104 og 105. Dersom søknad om vassdragsregulering avslås, kan konsesjonssøkeren kreve at avgjørelsen forelegges Stortinget, jfr lovens § 8 annet ledd. Større og mer konfliktfylte utbygginger skal uansett forelegges Stortinget før konsesjon gis av Kongen, jfr vassdragsreguleringsloven § 2 annet ledd hvor det heter: «Vil reguleringen øke vannkraften i vassdraget med minst 20.000 naturhesterkrefter, eller står betydelige interesser mot hverandre, bør tillatelse ikke gis før saken har vært forelagt Stortinget».

Verneplanene vedtas av Stortinget i plenum uten hjemmel i lov. Av dette følger at planene ikke direkte pålegger private noen rettigheter eller plikter. Slike pålegg må fattes i lov eller med hjemmel i lov slik det følger av det alminnelige legalitetsprinsippet i norsk rett.

At Kongen i loven gis kompetanse til å treffe avgjørelser, betyr derimot ikke at Stortinget er avskåret fra å gi forvaltningen instruks om hvordan myndigheten skal utøves. Vedtaket om en verneplan har derfor to dimensjoner.

Det er for det første en bindende instruks til Kongen om hvordan den myndigheten Stortinget har gitt skal utøves. Et vedtak om å verne et vassdrag er en instruks om at det ikke skal gis konsesjon til regulering eller utbygging av vassdraget.

For det andre inneholder verneplanen en tilkjennegivelse av at Stortinget ikke vil samtykke til utbygging for de tilfeller der det er påkrevd med slikt samtykke.

Verneplanen gir derfor grunnlag for å avvise konsesjonssøknaden uten realitetsbehandling dersom noen skulle søke om konsesjon til regulering eller utbygging i et vernet vassdrag. Dette gjelder både for utbygging der Kongen har fullmakt til å treffe vedtak på egen hånd og i saker der Stortinget må samtykke.

Et vedtak om vern er en bindende instruks til Regjeringen, men Stortinget kan når som helst oppheve et vernevedtak. Det betyr at vassdraget i tilfelle må tas inn i den vanlige behandlingsprosedyren for ikke-vernede

vassdrag. Slike endringsvedtak vil vanligvis bli fattet i forbindelse med behandlingen av en ny verneplan eller i en revidering av tidligere verneplaner.

Oppdelingen i fire forskjellige verneplaner er begrunnet i saksbehandlingshensyn. Alle verneplaner har samme rettslige status. Hvordan spørsmålet om forvaltningen av vassdrag er vurdert i tidligere verneplaner er ikke bindende for senere planer. Stortinget kan når som helst foreta endringer med de konsekvenser dette får for vassdrag som er behandlet i tidligere verneplaner.

Verneplanen får bare konsekvenser for tiltak som krever konsesjon. Dersom utnytting av et fall ikke krever reguleringer og heller ikke volder skade eller ulempe for andre private eller berører almenne interesser, kreves det ikke konsesjon, jfr vassdragsloven §§ 104 og 105. Dette gjelder også for vernede vassdrag og har betydning for forvaltningen av disse vassdragene, jfr nærmere under punkt 5.2.

5.2 KRAFTUTBYGGINGSTILTAK I VERNEDE VASSDRAG

Verneplanen beskytter mot nye inngrep som eieren trenger konsesjon for å gjennomføre. I mange vernede vassdrag er det imidlertid kraftverk som er bygget før vernevedtaket er truffet. Vernevedtaket betyr ikke at kraftverket må nedlegges, og det kan drives på samme nivå som før vernevedtaket.

Slitasje og teknologiske fremskritt gjør det ofte aktuelt og lønnsomt med en opprusting av kraftverkene. Modernisering og opprusting forutsetter ofte mindre utvidelser av kraftverket for å gjøre investeringen lønnsom. Små utvidelser kan ofte gjøres uten at verneformålet blir skadelidende.

Vernevedtaket er i prinsippet ikke til hinder for opprustning eller modernisering. Det vises i den forbindelse til det som er uttalt om dette i Verneplan II. Forutsetningen er imidlertid at et slikt tiltak ikke trenger tillatelse etter vassdragslovgivningen.

Det kreves konsesjon etter vassdragslovens §§ 104-106 dersom «almene interesser» blir berørt. Som det fremgår av Verneplan III legger konsesjonsmyndighetene til grunn en strengere fortolkning av vassdragsloven §§ 104-106 i vernede vassdrag. Bakgrunnen for dette er at vedtaket i seg selv innebærer at det er sterke allmenne interesser i vassdraget.

Tiltak i vernede vassdrag vil således lettere anses konsesjonspliktig enn tiltak i andre vassdrag.

Konsesjonsmyndighetene har i den senere tid innskjerpet anvendelsen av vassdragsloven. Den mer restriktive praksis gjelder også kraftutbyggingssaker. Bakgrunnen er erfaringene med en del saker hvor det bare er gitt konsesjon for elektriske anlegg etter energiloven (tidligere elektrisitetsloven av 1969). Det har vist seg vanskelig med en oppfølging og etterkontroll av vassdragsrelaterte vilkår/forutsetninger i en konsesjon for elektriske anlegg. I en slik konsesjon bør det derfor bare settes vassdragsrelaterte vilkår som ikke er avhengig av etterkontroll eller oppfølging fra konsesjonsmyndighetenes side. Dersom det er behov for andre vilkår bør disse gis i en tilatelse etter vassdragsloven.

På bakgrunn av det ovennevnte vil det i fremtiden være svært vanskelig å kunne tillate opprustning eller ombygging av kraftverk i vernede vassdrag, i og med at vassdragsloven i disse tilfellene skal fortolkes strengere. Samtidig vil en del opprustninger være ønskelige også utfra miljøhensyn. En opprustning av et kraftverk kan gi grunnlag for å stille nye vilkår som gjør at verneinteressene totalt sett kan bli bedre ivaretatt enn om det eksisterende kraftverket skal drives som før.

Olje- og energidepartementet mener derfor at det nå er grunnlag for å åpne for muligheten til å gi konsesjon etter vassdragsloven i forbindelse med opprustning av kraftverk selv om kraftverket ligger i et vernet vassdrag. Det forutsettes at det ikke skal være omfattende tiltak. I tillegg til de rene opprustninger kan det være tale om begrenset heving av overvann/senking av undervann, eventuelt sammen med en økning av maskininstallasjon/slukeevne. Det vil i alle tilfeller være en forutsetning at en slik opprustning ikke berører verdier som ligger til grunn for vernevedtaket, og at fordelen av tiltaket vil være større enn ulempene for de allmenne interesser. Behandlingen av disse sakene etter vassdragsloven åpner for at det kan fastsettes vilkår som vil være gjenstand for kontroll og tilsyn fra konsesjonsmyndighetene.

5.3 STYRINGSMULIGHETER I LOVVERKET

5.3.1 Innledning

Det er foruten kraftutbygging en rekke andre inngrep som i ulik grad kan tenkes å berøre verneverdien i et vassdrag. Dette kan være:

- bygge- og anleggstiltak (herunder veibygging, urbanisering m.v)

- forurensning og avfallsdeponering
- uttak av masse, stein og fossiler
- utfylling
- drenering (tørrlegging)
- nydyrking, hogst, treslagsskifte
- innføring av nye arter (f.eks. fiskearter, krepsdyr)
- gjødsling
- ferdsel, teltslaging, camping
- jakt/fiske
- oppdrettsvirksomhet
- skytefelt
- kraftledninger
- vannuttak

Mange av disse inngrepene kan ha store konsekvenser for vassdraget. I flere tilfeller har vassdragets verneverdi blitt ødelagt slik at det ikke lenger er noe poeng å verne særskilt mot kraftutbygging. I andre tilfeller er ikke inngrepene så sterke og verneverdien kan kanskje gjenopprettes ved å gjennomføre forskjellige skjøtselstiltak.

Det er naturlig at forvaltningen bruker lovverket for å følge opp Stortingets henstilling om å bevare verneverdiene også mot andre inngrep. Det reiser seg da spørsmål om eksisterende lovverk inneholder de nødvendige hjemler for slike pålegg.

5.3.2 Styringsmuligheter

Plan- og bygningsloven

Lov av 14. juni 1985 Plan- og bygningsloven er den generelle loven om arealforvaltning. Arealforvaltningen skal skje gjennom kommunale og fylkeskommunale planer. Lovens planbestemmelser forvaltes sentralt av Miljøverndepartementet, mens lovens byggesaksbestemmelser forvaltes av Kommunaldepartementet. Kommunene har gjennom sine arealplaner mulighet til å få stor innflytelse på disponeringene av vernede vassdrag.

Vassdragsloven

Lov av 15. mars 1940 nr. 3 om vassdragene § 8 er en hovedbestemmelse, som angir rammene for den fysiske eierrådigheten i vassdrag. En grunneier eller annen rettighetshaver kan ikke benytte retten som de vil. Det må tas hensyn såvel til andre rettighetshavere i vassdrag som til de allmenne interesser som knytter seg til bruken av det. Vassdragsloven §§ 104 og 105 krever konsesjon for ulike inngrep i vassdrag og reglene praktiseres strengere i vernede vassdrag enn i vassdrag som ikke er vernet.

Det er oppnevnt et offentlig lovutvalg som skal foreta en generell revisjon av vassdragsloven.

Naturvernloven

Lov om naturvern av 19. juni 1970 nr. 63 gir anledning til å verne arealer som nasjonalparker, landskapsvernområder, reservater og naturminner. I den grad vassdrag ligger innenfor et slikt område vil de også være vernet. De vernebestemmelser som gjelder for området rundt vil da også gjelde for vassdraget, med mindre det er gjort uttrykkelig unntak. Hva vernet nærmere går ut på avhenger av de bestemmelser som gjelder for verneområdet.

Ved bruk av bestemmelsene om naturminner kan en for øvrig «punktfred» vassdragspartier som f.eks. fosser, jfr. lovens § 11, tredje ledd. Bestemmelsen er hittil ikke benyttet. Man har istedenfor søkt å gjennomføre vassdragsvern gjennom verneplanene for vassdrag.

Forurensningsloven

Forurensning som ikke medfører nevneverdig skade eller ulempe er lovlig, jfr. lov om forurensning av 13. mars 1981 nr. 6 §§ 8 og 9 som gir oversikt over typer av forurensning som på nærmere bestemte vilkår er tillatt. Etter lovens § 11 kan det gis særskilt tillatelse (konsesjon) til forurensende tiltak.

Forurensningsloven kan i tillegg til ved mer tradisjonell forurensning (utslipp av skadelige stoffer o.l.) av vassdrag også komme til anvendelse ved f.eks. gassovermetning eller temperaturforandring i vassdraget p.g.a. ulike tiltak. Loven kan også anvendes på avrenning fra jord- eller skogbruk samt masseuttak. Loven har imidlertid en generell norm for «vanlig forurensning», og det kan ikke benyttes en strengere norm selv om vassdraget er vernet.

Kulturminneloven

Lov om kulturminner av 09.06.1978 nr. 50 fastsetter et direkte lovvern for fornminner fra før-reformatorisk tid. (fram til 1537) og samiske fornminner eldre enn 100 år. Lovens § 4 gir en nærmere angivelse av hvilke forekomster som anses som fornminner. Offentlige og større private tiltak har en undersøkelsesplikt m.h.t. fornminne i det aktuelle område. Dette vil i praksis gjelde alle vassdragsregulerings tiltak av noe omfang. Loven kan få noe effekt for verneinteressene ved at anleggsarbeid må stanses.

Jordloven

Jordloven av 18.03.1955 nr. 2 forutsetter at dyrket og dyrkbar mark ikke må brukes til formål som ikke tar sikte på jordbruksproduksjon. Sentralt står lovens §§ 54 og 55 som hhv. setter forbud mot å ta i bruk dyrket eller

dyrkbar mark til annet enn jordbruksproduksjon, og mot å fradele eiendom som blir brukt eller kan brukes til jordbruk eller skogbruk (altså hhv. et bygge- og et deleforbud). Det har vært noe omtvistet hvorvidt landbruksmyndighetene ved praktiseringen - det vil si ved å gi eller avslå dispensasjon fra disse bestemmelsene - også kan legge vekt på andre hensyn enn de rent landbruksmessige (f.eks. vernehensyn). Sivilombudsmannen har antatt at en ikke kan nedlegge et byggeforbud etter jordloven hvis dette er begrunnet i vernehensyn. Derimot kan en nekte fradeling etter jordloven § 55 hvis det strider mot verneinteressene.

Skogbruksloven

Skogbruksloven av 21.05.1965 har som formål å fremme skogproduksjon, skogreising og skogvern. Videre skal det legges vekt på skogens betydning som rekreasjonskilde for befolkningen, som viktig del av landskapsbildet, som miljø for planter og dyr og som område for jakt og fiske. Lovens § 17 hjemler adgang til å fastsette forskrift for skogområder av særlig verdi for naturmiljø og friluftsliv. Her kan man fastsette andre og mer vidtgående begrensninger på skogbruket enn det loven ellers gir adgang til. Forskrifter er hittil bare gitt for Oslomarka. Det er imidlertid stor pågang for å få slike for en rekke bynære områder. Arbeidsgruppen om flersidig skogbruk (NOU 1989:10) anfører at «det vil være nyttig å få mer erfaring med slike forskrifter enn det man har til nå».

Det er noe uklart hvor langt man kan gå i å legge restriksjoner på skogsdriften ut fra ønske om å sikre verneinteresser i vassdrag. Så vel for § 17a (om skogsbilveger) som § 17 (skogområder av særlig verdi for friluftsliv og naturvern) er det forutsatt at restriksjonene ikke kan gå lenger enn det som er mulig innenfor rammen av en økonomisk skogskjøtsel, jfr. St.prp. nr. 9 for 1974-75. Det er derfor klart at moderne skogdrift i et vernet vassdrag lett kan komme i alvorlig konflikt med de hensyn som har begrunnet at vassdraget er vernet mot kraftutbygging.

Konklusjon

Lovverket - slik det er beskrevet ovenfor - er nokså oppsplittet og forvaltes av ulike myndigheter på ulike nivåer og med ulike verdilurderinger. Dette skaper et uoversiktlig regelverk og uklare kompetanseforhold. De forskjellige lovene er også av nokså ulik alder. Den eldste - vassdragsloven - er som nevnt for tiden under omarbeiding.

I tillegg til at det ikke finnes hjemler på alle

områder har man heller ikke brukt de muligheter som ligger i de ulike lovene til å sikre vernehensynene fullt ut. Det er et sterkt behov for en nærmere avklaring av forholdet mellom verne- og utbyggingsinteressene på prinsipielt plan. Det er av ulike grunner også vist stor tilbakeholdenhet med å bruke eksisterende vernehjemler. Hvis en i fremtiden skal sikre seg mot at andre typer inngrep ødelegger verneverdiene i vassdragene må en både sikre bedre hjemler i de enkelte lover og sikre retningslinjer som gir forvaltningsmyndighetene et felles grunnlag ved forvaltning av vernede vassdrag.

5.4 DIFFERENSIERT FORVALTNING

I forbindelse med behandling av de tidligere verneplaner har Stortinget lagt vekt på at også andre typer inngrep enn kraftutbygging måtte søkes unngått dersom de var egnet til å redusere eller ødelegge de verdiene som lå til grunn for vernet.

Dette har vassdragsmyndighetene tolket og praktisert på den måten at man har lagt en restriktiv vurdering til grunn ved behandling av tillatelser etter vassdragslovgivningen i vernete vassdrag. Noe generelt forbud mot tiltak ligger ikke i Stortingets vedtak. På denne bakgrunn har man forsøkt å vurdere det enkelte inngrep eller sum av inngrep i forhold til de verneverdier man har kjent til og latt dette være avgjørende for om tillatelse kunne gis eller ikke.

På tross av intensjonene om en restriktiv praktisering av vassdragslovgivningen fra vassdragsmyndighetenes side har det vist seg vanskelig å beskytte verneverdiene i de vernede vassdragene mot ødeleggende inngrep. Det er en rekke særlover som regulerer aktiviteten i vassdragene våre slik som vassdragsloven, forurensningsloven, naturvernloven, kulturminneloven, o.a., og de ulike myndigheters praktisering av dem i vernede vassdrag har vært noe forskjellig ut fra Stortingets ønske om å ta vare på verneverdiene.

Videre har det ikke alltid vært like lett ut fra Stortingsproposisjonene, Kontaktutvalgets rapporter m.v. å avgjøre hvilke verneverdier som lå til grunn for det enkelte vernevedtak og ikke minst på hvilken måte og i hvor stor grad et eventuelt inngrep eller sum av inngrep ville kunne redusere eller ødelegge verneverdiene. Særlig dette med totalsummen av flere mindre inngrep som hver for seg kan ha liten innvirkning men der summen kan være ødeleggende på verneverdiene, er vanskelig å håndtere såvel i vernede vassdrag som ellers. Når det i tillegg dreier seg om ulike for-

valtningsetater gir dette et inntrykk av kompleksiteten.

Nok et moment som har vanskeliggjort forvaltningen av de vernede vassdragene har vært at de er svært forskjellige. Noen vassdrag er under 10 km² i areal, mens andre er over 1000 km². Noen renner gjennom byer og tettbebygde strøk, andre gjennom intensive jordbruksområder mens atter andre renner gjennom uberørte områder i lavlandet og i høyfjellet. Og svært mange renner gjennom alle disse landskapstypene. Det er derfor vanskelig å bruke ett sett av forvaltningskriterier i alle de vernede vassdragene.

I tillegg til disse momentene er det slik at inngrep som skjer utenfor selve vannstrengen og som derfor faller utenfor vassdragslovgivningen kan ha vesentlig innvirkning på forholdene i vassdraget og også på verneverdiene.

Den kommunale og fylkeskommunale planlegging er derfor viktig for forvaltningen av de vernede vassdragene. Regjeringen vil vurdere å gi rammer for denne planleggingen.

Det er i denne forbindelse ikke til å se bort fra at informasjonen om og interessen for de vernede vassdragene ikke har vært tilstrekkelig verken overfor sentrale forvaltningsorganer eller kommunale og fylkeskommunale. Når nå arbeidet med verneplan IV, og derved den samlede verneplanen er avsluttet, vil departementet utarbeide et informasjonsopplegg om vernede vassdrag som retter seg mot såvel statlige, fylkeskommunale og kommunale forvaltningsorganer som mot ulike brukergrupper i vassdragene.

Disse forholdene lå til grunn for at departementet ba kontaktutvalget som skulle vurdere verneplan IV, Mellquistutvalget, også vurdere en mulig strategi for forvaltning av de vernede vassdragene. Stortingets ønske om å ta vare på verneverdiene også overfor andre typer inngrep enn vannkraftutbygging kan dermed bedre ivaretas.

I NOU 1991:12A skisserer kontaktutvalget en mulig innfallsvinkel til problemet. Utvalget ser klart at verneplan I-IV får innvirkning på så store areal at det ikke er mulig å legge begrensninger på alle typer virksomhet i de vernede vassdragene. Målet må ifølge utvalget være at virksomheten innenfor disse vassdragene ikke reduserer verneverdiene, og at myndighetene på ulike plan har kjennskap til og styring med hva som foregår. En måte å få kontroll med dette på er å gruppere de vernede vassdragene ut fra verneformål og utarbeide retningslinjer og mål etter dette. Utvalget foreslår en firedelt inndeling med økende re-

striktiv holdning til virksomheter innen nedbørfeltet, og mener at inndelingen langt på vei kan ivare ulike brukerinteresser. De fire kategoriene utvalget foreslår er:

1. Vassdrag nær større befolkningskonsentrasjoner eller i kulturlandskapet.
2. Typevassdrag.
3. Vassdrag med store faglige verdier.
4. Referansevassdrag.

De fleste høringsinstansene sier seg enig i at det må utarbeides differensierte forvaltningsregler for vernede vassdrag. Det blir pekt på at disse må utarbeides som konkrete retningslinjer som kan brukes av forvaltningen på alle nivåer.

I Norges vassdrags- og energiverks tilråding til departementet støttes tankegangen om å utarbeide differensierte forvaltningsregler for vernede vassdrag, og behovet for dette understrekes. Forvaltningsreglene bør angi hvilken virksomhet, og i hvor stort omfang som er akseptabel uten at verneverdiene ødelegges. NVE er av den oppfatning at det videre arbeidet bør følge den lest som Mellquistutvalget har foreslått, og at kommunale og fylkeskommunale myndigheter må trekkes inn.

Etter at høringsrunden for NOU 1991:12 var avsluttet, og departementet registrerte en sterk oppslutning om tanken bak særlige forvaltningsregler for vernede vassdrag, har en arbeidsgruppe i NVE arbeidet videre med dette temaet.

Arbeidsgruppen peker på at ved forvaltningen av vernede vassdrag vil muligheten til å legge restriksjoner på inngrep og virksomhet i vassdragene variere. I vassdrag med stor menneskelig aktivitet vil det være vanskelig gjennomførbart og heller ikke ønskelig å legge sterke begrensninger på bruken av vassdraget. Målsettingen må være at virksomheten innen disse vassdragene ikke reduserer verneverdiene og at myndighetene på ulike plan har kjennskap til og styring med hva som foregår.

Til Mellquist-utvalgets kategoriinndeling er det kommet uttalelser vedrørende bruk av typevassdrag som egen kategori for et differensiert forvaltningsopplegg. Kategorien kan være vanskelig å skille fra andre kategorier da graden av menneskelig påvirkning og de faglige verdiene vil variere.

Arbeidsgruppen mener at et opplegg for differensiert forvaltning vil være lettest håndterbart dersom utgangspunktet for utarbeidelse av forvaltningsregler er graden av menneskelig påvirkning, men der vassdragenes verneverdi innarbeides.

Arbeidsgruppen tar utgangspunkt i at vassdrag og vassdragsavsnitt inndeles i kategorier etter grad av menneskelig påvirkning og verneverdier. Videre ser en på de inngrepstyper som kan tenkes i vassdragssammenheng, og forsøker å gi retningslinjer for i hvor stor grad de enkelte inngrep kan aksepteres innenfor de ulike kategorier. Arbeidsgruppen har foreløpig prøvet systemet i et lite antall vassdrag, bl.a. Salangsvassdraget i Salangen og Bardu kommuner, og så langt synes reaksjonene fra lokalt hold å være positive.

Departementet vil peke på at arbeidet med differensiert forvaltning må betraktes som en del av forvaltningens konkretisering av Stortingets henstilling om at andre inngrep som reduserer vassdragenes verneverdi må søkes unngått. Differensiert forvaltning vil kunne innarbeides i statlige myndigheters forskrifter og retningslinjer for administrative tiltak vurdert etter det eksisterende lovverket, fortrinnsvis vassdragslovgivningen.

Departementet vil også peke på betydningen av et samkjørt regelverk med praktisering av plan- og bygningsloven i vernede vassdrag.

Det er videre av avgjørende betydning at dette arbeidet skjer i nært samarbeid med kommunale og fylkeskommunale forvaltningsmyndigheter. Departementet har i den forbindelse særlig merket seg endel høringsinstansers bekymring for at slike forvaltningsregler skal føre til urimelige restriksjoner på aktivitet og utvikling i kommunene.

Departementet vil på bakgrunn av NOU 1991:12, høringsuttalelsene og arbeidsgruppen i NVE, arbeide videre med forvaltningsregler for vernede vassdrag. På denne måten kan Stortingets ønske om å ta vare på de vernede vassdragene kunne følges opp bedre.

5.5 VIDEREFØRING AV ARBEIDET MED VERNEPLAN FOR VASSDRAG

5.5.1 Innledning

Departementet anser at man med Verneplan IV har fått den landsomfattende Verneplan for vassdrag som Stortinget har bedt om. Som tidligere nevnt synes forutsetningene som lå til grunn for arbeidet med verneplanen å være oppfylt. Departementet ser ikke noe faglig behov for å ta ytterligere vassdrag med. Dersom nye vassdrag eller vassdragsdeler skal tas inn i verneplanen, vil det eventuelt komme som konkrete vedtak ut fra andre prioriteringer enn de som er vurdert i verneplansammenheng.

Departementet legger imidlertid stor vekt på Stortingets henstilling om å ta vare på de

verneverdiene som er sikret gjennom verneplanen. I punkt 5.3.2 er omtalt ulike forvaltningstiltak som departementet i samarbeid med andre departementer og forvaltningsorganer vil arbeide videre med. I tillegg er det enkelte fagsektorer som har behov for en nærmere avklaring for at verneplanvassdragene skal kunne forvaltes på en tilfredsstillende måte.

5.5.2 Gjennomgang av Verneplan I og II

I forbindelse med Verneplan I og II ble det gjort svært lite undersøkelser i vassdragene. Man baserte vurderingene stort sett på det som forelå av opplysninger. I ettertid er det gjort forsøk på å samle inn tilleggsinformasjon om disse vassdragene. Fortsatt gjenstår en god del arbeid før en kan si at kunnskapen om verneverdiene er tilstrekkelige til at de kan ivaretas på en tilfredsstillende måte.

Departementet vil sørge for, i samarbeid med sentrale og lokale miljøvernmyndigheter, å videreføre dette arbeidet som allerede er påbegynt i Norges vassdrags- og energiverk og Direktoratet for naturforvaltning. I denne sammenheng er det også av interesse å få dokumentert utviklingen i de vernede vassdragene fra 1973 og frem til idag.

5.5.3 Særlig vern av referansevassdrag

I kapittel 4.2.2 er spesielt omtalt referansevassdrag. Kravet til uberørthet i referansevassdrag nødvendiggjør en restriktiv holdning til virksomhet i de vassdrag som skal forvaltes som dette. Flere høringsinstanser, herunder også NVE, har påpekt nødvendigheten av at man konsentrerer seg om et begrenset antall vassdrag i referansesammenheng.

Departementet er inneforstått med at med den restriktive forvaltning som er ønskelig i referansevassdrag er det nødvendig med forsiktighet når det gjelder valg og omfang av slike vassdrag.

Departementet vil i samarbeid med miljøvernmyndighetene og aktuelle faginstitusjoner arbeide videre med å finne frem til et slikt utvalg av referansevassdrag. En rekke av de vassdragene som er utpekt som aktuelle referansevassdrag ligger i tilknytning til eksisterende eller foreslåtte verneområder som nasjonalparker eller landskapsvernområder. Ut fra ønsket om restriksjoner på aktiviteten vil det bl.a. være aktuelt å vurdere om referansevassdragene bør sikres etter naturvernloven. Departementet vil eventuelt komme tilbake til disse spørsmålene senere.

6. Verneobjektene geografiske omfang og spørsmål om erstatning

6.1 VERNEOBJEKTENES GEOGRAFISKE OMFANG

Den geografiske avgrensningen av verneobjektene fremgår av kartvedlegget til verneplanen. Utgangspunktet er at hele vassdragets nedbørfelt omfattes av vernevedtaket dersom ikke annet fremgår av Stortingets vedtak. Dette utgangspunktet ble fastsatt allerede i Verneplan II.

I enkelte særlige tilfelle blir denne hovedregelen fraveket. Dette kan gjelde for sidevassdrag som blir regnet som en perifer del av hovedvassdraget og der en utbygging kan skje uten vesentlige skadevirkninger verken for de generelle eller de spesielle verneverdiene. En annen avgrensning er bare aktuelt der det klart blir fastslått at det aktuelle sidevassdraget ikke har noen betydning for den verdi vassdraget som helhet har som verneobjekt.

At de mest kurrante tvilsspørsmål vedrørende vernevedtakets grenser bør kunne løses gjennom drøftinger mellom Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet, ble fastslått allerede i Verneplan II. Tvilsspørsmål vil ellers bli gjort til gjenstand for nærmere undersøkelser og fremlagt for Stortinget jfr Veig, Dagali og Vosso som fremlegges i denne proposisjonen.

6.2 Erstatning og kompensasjon

Retningslinjene for kompensasjon til kommunene for ikke-utbygging av vassdrag ble behandlet av Stortinget 28. mars 1973, jfr. St.meld. nr. 33 for 1972-73 og Innst.S. nr. 193 for 1972-73.

Ingen kommune har krav på å få kompensasjon ved vedtak om ikke-utbygging. Rimelighetsbetraktninger tilsier imidlertid at det kan ytes kompensasjon etter de av Stortinget fastsatte kriterier til økonomisk svakere stilte kommuner som av hensyn til landsomfattende naturverninteresser ikke får bygget ut sine kraftressurser. Behandlingen av søknader om kompensasjon foretas av lokale og sentrale myndigheter som har ansvaret for distriktsutbyggingen i samarbeid med vassdragsmyndighetene. Den endelige avgjørelse treffes av Stortinget i hvert enkelt tilfelle.

Det er fastsatt følgende betingelser for kompensasjon, jfr. forannevnte stortingsdokumenter:

- 1) Det må foreligge en aktuell, reell utbyggingsinteresse fra en kraftutbygger.

- 2) Det berørte distrikt må bestå av økonomisk svake eller relativt mindre godt stillede kommuner. Kompensasjon vil særlig være aktuelt hvor det dreier seg om fjellkommuner og avsidesliggende kommuner med små eller begrensede næringsmuligheter og skatteinntekter.
- 3) Utbygging av vedkommende vassdrag bør være en av få naturgitte muligheter kommunene i vedkommende distrikt har for styrking av næringsgrunnlaget. Utbyggingen bør videre være av en slik størrelse at en eller flere kommuner i vedkommende distrikt ville ha kommet i en vesentlig bedre økonomisk stilling dersom utbyggingen hadde funnet sted.
- 4) Ikke-utbyggingen må være et resultat av en totalvurdering som nevnt foran (avsnitt 2 i dette kapittel), og ikke av hensynet til distriktets befolkning.
- 5) Som begrensning bør etter flertallets mening gjelde at distriktet må avfinne seg med rimelige innskrenkninger i et utbyggingsprosjekt, f.eks. av hensyn til fisket, neddemming av jord eller andre naturhensyn. Det samme bør i stor utstrekning gjelde hvor naturvernmessige vurderinger leder til valg av et alternativ som gir dyrere og mindre kraft og derved mindre inntekter til de berørte kommuner.

Før det kan komme på tale med kompensasjon, må det være endelig avgjort at vassdraget ikke skal bygges ut. Ett av følgende tre vedtak må være truffet:

- 1) Nektelse av konsesjon etter § 8 i lov om vassdragsreguleringer.
- 2) Vernevedtak etter naturvernloven.
- 3) Vedkommende vassdrag blir vedtatt vernet i en verneplan for unntak fra kraftutbygging.

Ved fastsettelse av kompensasjonsbeløpets størrelse vil det bli lagt særlig vekt på følgende momenter:

- Næringsgrunnlag og økonomi i vedkommende kommune(r).
- Antatte konsesjonsavgifter ved utbygging.
- Beregnede skatteinntekter.
- Eventuell reduksjon i tilskudd av skatteutjevningsmidler og lærerlønntilskudd.
- Verdien for lokalsamfunnet av å beholde vassdraget uberørt av kraftutbygging.

Kompensasjonen skal gis som et engangsbeløp og avsettes til et fond for utvikling av næringslivet og trygging av bosettingen i de berørte kommuner. Det er ønskelig at det lokalt blir utarbeidet handlingsprogram med sikte på utvikling av økonomisk framgang i distriktet basert på de økonomiske ressurser som blir tilført.

Olje- og energidepartementet vil bemerke

at ordningen bare har vært benyttet tre ganger, for Trysilvassdraget (Trysil og Engerdal kommune), Saltdalsvassdraget (Saltdal kommune) og Gaula (Holtålen kommune), etter at ordningen ble introdusert i 1973.

Kravene til kommuner som skal motta slik kompensasjon er såvidt strenge at en vanskelig kan tenke seg at ordningen vil få noe omfang i praksis.

7. Økonomiske og administrative konsekvenser av Verneplan IV

Som nyttbar vannkraft regnes i dag et kraftpotensiale på 172 TWh/år midlere årsproduksjon. Dette omfatter kostnadsklassene 1 til 6 i Samlet plan. Dette er et kraftpotensiale som det er samfunnsøkonomisk billigere å utnytte enn alternativ varmekraft.

Hensynet til miljøfaktorene gjør at et økende kraftpotensial blir holdt utenfor utbygging ved at flere store vassdrag blir varig vernet eller ved at deler av en planlagt utbygging blir beskåret ved konsesjonsbehandlingen.

Hvilke direkte økonomiske konsekvenser det har å verne et vassdrag mot kraftutbygginger er vanskelig å angi. Noen vassdrag på verneplanen er dyre å bygge ut samtidig som de er kontroversielle. Disse ville trolig ikke blitt bygget ut uavhengig av verneplanen.

Dreier det seg om rimelige utbyggingsprosjekter med god samfunnsøkonomisk lønnsomhet, kan kostnaden ved varig vern bli betydelig. Dette avhenger av utbyggingspriset i sammenheng med prisen på alternative energikilder.

I denne proposisjonen foreslår Regjeringen å verne vassdrag med et mulig utbyggingspotensiale på omlag 12 TWh. Forslag til ytterli-

gere vern er basert på en avveining av hensynet til vern av vesentlige naturverdier mot de økonomiske og miljømessige fordeler ved ytterligere utbygging av vannkraft. Regjeringen mener at verdien av å ha disse vassdrag som urørte er større enn den gevinsten disse vassdrag kan ha ved vannkraftutbygging. Kostnadene ved Verneplan IV i 2000 og 2010 er anslått til henholdsvis 65 millioner kroner og 300 millioner kroner. Nåverdien i 1992 av kostnadene frem til 2010 er anslått til 800 millioner kroner for Verneplan IV. Det vises for øvrig til kapittel 3 der det er gjort anslag på kostnadene ved vern av vassdrag mot kraftutbygging.

I kapittel 5.4 tar departementet opp behovet for regler om differensiert forvaltning av vernede vassdrag. Dette arbeidet vil bli utført av NVE og krever for 1993 1,2 millioner kroner. Dette dekker engasjement av to medarbeidere, juridiske og forvaltningsmessige utredninger og kjøp av tjenester fra forskningsinstitutt og universiteter. Prosjektet vil trenge midler frem til 1995. Dette dekkes innenfor Olje- og energidepartementets budsjett.

Den spesielle del

8. Departementets forslag til landsplan

8.1 GENERELLE OPPLYSNINGER

I denne proposisjonen er vassdragene nummerert etter samme system som er innført i NVEs nye vassdragsregister. Navnene på objektene er lik de navnene som brukes i siste utgave av Statens Kartverks kartserie M 711. Dersom et vassdrag har flere navn oppover i vassdraget, er det nederste navnet i vassdraget benyttet. Stort sett er disse navnene i overensstemmelse med navnsettingen i NVEs vassdragsregister. Dersom et vassdrag ikke har fått noe offisielt navn på kart og det heller ikke finnes navn i vassdragsregisteret, er lokalt navn benyttet når dette har vært tilgjengelig.

Objektens nedbørfelt er angitt i km². Disse arealopplysningene er hentet fra vassdragsregisteret. Det er også angitt hvilke fylker og kommuner de enkelte objekter berører.

Proposisjonen gir også opplysninger om kraftressursene i vassdraget for hvert objekt. Dette er ikke nødvendigvis identisk med det potensialet som regnes som mulig realistisk krafttilgang ut fra dagens vurdering. For enkelte objekter er det derfor angitt flere alternativer. Kraftpotensialet er angitt som midlere årsproduksjon. Dersom det ikke er angitt noe kraftpotensial betyr det at det ikke så langt en kjenner til - vil bli vurdert prosjekter i Samlet plan. Det betyr ikke uten videre at vassdraget er uinteressant for kraftutnyttelse i fremtiden.

Samlet plan kategori henviser til St.meld. nr. 53 (1986-87).

For naturfag og friluftsliv er det for de fleste objektene utarbeidet faglige beskrivelser for hvert vassdrag som bygger på utarbeidede fagrapporter. For kulturfagene og landbruksinteressene er det også utarbeidet faglige beskrivelser, men her er det ikke egne fagrapporter. For de faglige beskrivelsene med verdurderinger vises til NOU 1991: 12 B. I NOUen er det også satt opp en litteraturliste over de fagrapportene som er utarbeidet.

Kontaktutvalget har ordinært behandlet 207 objekter etter en vurdering av de innkomne forslag. For å tilfredstille Stortingets ønske om en samlet vurdering av vassdragene i Helgelandsområdet fant kontaktutvalget det

nødvendig også å trekke inn Lomsdalsvassdraget i vurderingene.

Utvalget har enstemmig tilrådd vern av 114 objekter med et kraftpotensiale på ca 6 TWh. I 13 av disse er verneomfanget nærmere definert. Videre er det 15 objekter med et potensiale på 8,2 TWh hvor en er uenige om hvor mye som bør vernes. Dette dreier seg bl.a. om Tovdalsvassdraget, Gaularvassdraget, Rauma og Vefsna. I disse 15 objekter er utvalget enig om vern av 2 TWh.

Utvalgets enstemmige tilrådning om vern representerer et kraftpotensiale på 8 TWh, mens det er uenighet om vern av ytterligere 5,7 TWh.

NVE har stort sett fulgt Kontaktutvalgets tilrådning, men har fraveket utvalgets tilrådning for noen objekters vedkommende. NVE fant det dessuten nødvendig, i tråd med enkelte høringsinstanser, å trekke inn Stryne- og Loenvassdragene og Gjengedalsvassdraget i Sogn og Fjordane.

På denne bakgrunn har NVE tilrådd vern av ialt 128 objekter inkl. Stryne/Loen-vassdragene og Lomsdalsvassdraget, med et samlet kraftpotensiale på 11,9 TWh.

8.2 DEPARTEMENTETS FORSLAG TIL VERNEPLAN IV

Det forslag departementet nå legger frem i Verneplan IV omfatter vern av 127 vassdragsobjekter med et samlet kraftpotensiale på 11,6 TWh.

I tillegg vil vern av vassdragsområder som vil kunne følge av Ny landsplan for nasjonalparker kunne utelukke en del utbyggingsprosjekter. I vassdrag som har vært til vurdering i Verneplan IV dreier dette seg om et potensiale på 0,7 TWh.

Av de 127 objekter som foreslås vernet i Verneplan IV er 47 uten registrert kraftpotensiale. Endel av disse er mindre kystvassdrag som er tatt med for å gi verneplanen en ønsket bredde av norsk vassdragsnatur. Videre er det endel vassdrag der en under gitte betingelser ser muligheter for gjenoppbygging av nedlagte småkraftverk eller utvidelse av eksisterende uten at dette er registrert som nyttbart kraftpotensiale i dag.

Etter eksistrende utbyggingsplaner forde-
ler kraftpotensialet i de øvrige 80 vassdragene
seg som følger etter økonomiklassen:

Økonomiklasse	Antall	Kraft- potensiale
Ø 1-2	28	6,5 TWh
Ø 3-4	34	4,2 TWh
Ø 5-6	18	0,9 TWh

Økonomiklassene refererer seg til Samlet
plan for vassdrag og de prosjekteralternativ
som er vurdert der.

8.3 DEN SAMLEDE VERNEPLAN FOR VASSDRAG

Gjennom vedtakelsene av Verneplan I-III
er ialt 195 objekter med et kraftpotensial på 21
TWh unntatt fra kraftutbygging. Her er inklu-
dert Veig og Dagali. I tillegg er vassdragsav-

snitt med kraftpotensial på 1,3 TWh vernet
gjennom nasjonalpark og landskapsvernom-
råder på Saltfjell/Svartisen. Med regjeringens
forslag til Verneplan IV vil nye 127 objekter
med kraftpotensial på 11,6 TWh tas med i ver-
neplanen. Verneplanen vil etter dette omfatte
322 objekter, samt vassdragsavsnitt vernet et-
ter naturvernloven, med et samlet kraftpoten-
sial på 33,9 TWh. I tillegg kommer eventuelt
det potensial på 0,7 TWh som er omtalt i
punkt 8.2. Totalt ligger det derfor an til at ca
34,6 TWh av det samlede registrerte kraftpo-
tensial på ca. 176 TWh eller ca 20% unntas fra
kraftutbygging av hensyn til verneinteresser.

Dersom regjeringens forslag følges opp vil
et areal på i overkant av 100 000 km² omfattes
av Verneplan for vassdrag.

Når det gjelder forvaltning av disse verne-
planobjektene med tanke på vern mot andre
typer inngrep enn kraftutbygging vises til
kap. 5.

8.4 TABELL OVER OBJEKTER SOM ER VURDERT I VERNEPLAN IV

Oversikt over objekter som er vurdert i Verneplan IV med Regjeringens forslag.

Nr.	Navn	Areal km ²	GWh	Regjeringens forslag
ØSTFOLD				
001/1	Enningdalselva	150	3	vern ¹
HEDMARK				
002/16	Auståa	168	–	vern
002/20	Unsetåa	627	218	vern
002/22	Tegninga	89	–	vern
002/25	Vangrøfta	366	54	vern ¹
312/1	Rotna	278	–	vern
OPPLAND				
002/3	Vismunda	203	–	ikke vern
002/5	Tromsa	323	117	vern
002/9	Finna	462	222	vern
002/10	Bøvri	836	510	vern
002/11	Skjøli	190	288	vern
002/12	Ostri med Tundra	472	300	vern
002/13	Tora med Føysa	262	565	ikke vern ²
002/14	Jora	495	310	ikke vern
012/18	Etna	927	250	vern
012/20	Reina	70	16	ikke vern
012/22	Sundheimselvi	100	73	ikke vern
012/23	Vinda	292	51	ikke vern
BUSKERUD				
012/1	Nedalselva	64	19	ikke vern
012/4	Sævreelvi	85	34	ikke vern

Nr.	Navn	Areal km ²	GWh	Regjeringens forslag
012/11	Hivjuåni	59	45	vern
012/13	Grytå	38	35	vern
012/16	Sokna	639	–	vern
015/3	Lyngdalselva	117	–	ikke vern
015/4	Sørkjeåi	36	47	vern
015/5	Nørdsteå	56	38	ikke vern
015/6	Eidsåi	68	–	ikke vern
015/7	Rolv	30	13	vern
015/8	Gvetaåi	13	13	vern
TELEMARK				
016/4	Rusåi	57	43	vern
016/5	Klevastølåi	56	–	vern
016/7	Fulldøla	114	–	ikke vern
016/8	Kåla	46	–	ikke vern
016/9	Raua	148	25	ikke vern
016/10	Skjerva	103	67	vern
016/11	Digeråi	65	117	ikke vern
016/12	Gjuvåi	20	11	ikke vern
017/2	Kjølbørnnselva	51	–	vern
017/4	Gautefallelva	160	59	vern
019/3	Kilåi	65	35	vern
019/5	Songedalsåi	184	40	vern
AUST-AGDER				
018/1	Leivasselva	46	–	ikke vern
018/3	Gjevingelv	20	–	vern
018/4	Molandsvassdraget	59	–	vern
019/1	Songevassdraget	4	–	ikke vern
019/2	Lilleelva	37	–	vern
020/1	Grimeelva	73	–	vern
020/2	Ånavassdraget	5	–	vern
020/3	Tovdalsvassdraget	1856	884	vern ¹
VEST-AGDER				
022/1	Søgneelva	207	–	vern
022/2	Høyeåna	98	16	ikke vern
022/3	Lona	39	–	vern
022/4	Ronavassdraget	10	–	ikke vern
024/1	Nesheimvassdraget	32	–	vern
025/1	Litleåa	229	201	ikke vern
ROGALAND				
026/1	Sokndalselva	294	117	ikke vern
030/1	Frafjordelva	178	500	vern ¹
030/2	Espedalselva	138	93	ikke vern ²
035/2	Norrdalsåna	22	24	vern
035/3	Hålandselva	59	76	vern
036/1	Hamrabøåna	42	140	vern
036/2	Lingvangelva	39	162	ikke vern
036/3	Tengesdalselva	15	33	ikke vern
037/1	Malldalselva	17	34	ikke vern
037/2	Sagåna	22	66	ikke vern
037/3	Hustveitelva	17	32	vern
039/1	Haugevassdraget	9	–	vern

Nr.	Navn	Areal km ²	GWh	Regjeringens forslag
HORDALAND				
041/1	Etnevassdraget	252	433	vern
042/2	Mosneselva	93	300	vern
044/1	Røydlandselva	46	–	vern
045/1	Hattebergvassdraget	71	150	vern ¹
046/1	Æneselvi	50	102	vern
046/2	Furebergselvi	29	66	vern
047/1	Storelvi	54	151	ikke vern
048/1	Kvitnoelva	14	85	ikke vern
050/2	Bjotveitelvi	19	–	vern
050/3	Erdalsvassdraget	71	189	vern
051/1	Døgro	17	49	vern
053/1	Femangerelva	23	–	vern
071/2	Nærøyelva	290	220	ikke vern
SOGN OG FJORDANE				
068/1	Dingja	28	–	vern
070/1	Sleipo	23	160	ikke vern ²
071/1	Dyrdalselvi	51	21	vern
071/3	Nisedalselvi	16	18	vern
072/3	Kolarselvi	58	148	vern
072/4	Sagelvi	31	20	ikke vern
073/1	Erdalselvi	138	313	ikke vern
077/1	Sogndalselvi	175	111	vern
077/2	Henjeelvi	65	162	ikke vern
079/1	Tenndalselvi	23	18	vern
079/2	Nesselvi	37	40	ikke vern
079/3	Mårdalselva	23	58	ikke vern
081/1	Engevikvassdraget	10	–	vern
081/2	Hagelva	8	–	ikke vern
082/1	Storelva (Storaker)	11	–	vern
082/2	Sagelva (Langesjøen)	12	–	ikke vern
082/3	Gjølangerelva	18	–	ikke vern
082/4	Guddalsvassdraget	258	125	vern ¹
083/2	Gaularvassdraget	627	1043	vern
084/1	Nausta	277	482	ikke vern ²
085/1	Solheimsvassdraget	119	138	vern
086/1	Vingelva	11	13	vern
087/1	Ryggelva	60	94	vern
088/2	Steindøla	10	12	ikke vern
089/1	Tvinna	18	22	ikke vern
089/2	Rimstadvassdraget	26	–	vern
091/1	Revvikvassdraget	5	–	ikke vern
091/2	Dalsbøvassdraget	32	–	vern
MØRE OG ROMSDAL				
094/1	Stigedalselva	124	54	vern
096/1	Vågselva	11	–	ikke vern
098/1	Bygdaelva	152	270	vern ¹
098/2	Geirangelva	60	141	vern ¹
099/1	Norrdalsvassdraget	104	124	vern
101/1	Solnørelva	42	39	vern
101/2	Tennfjordelva	41	7	ikke vern
102/1	Hildreelva	16	–	ikke vern
102/2	Hjelsteinelva	15	–	vern
103/1	Måna	109	101	ikke vern
103/3	Rauma	1136	1220	vern

Nr.	Navn	Areal km ²	GWh	Regjeringens forslag
104/1	Visa	126	14	vern
105/1	Osvassdraget	138	17	vern
107/1	Stavikelva	13	–	ikke vern
108/1	Sagelva	55	–	ikke vern
113/1	Todalselva	47	–	vern
115/1	Fuglevågvasdraget	27	–	vern
116/1	Gjelavassdraget	41	–	vern
SØR-TRØNDELAG				
002/26	Hitterelva	156	7	vern
002/27	Håelva	439	57	vern
002/28	Øvre Glomma	385	109	vern
119/2	Åstelva	60	35	vern
121/1	Svorka	321	67	ikke vern
123/2	Homla	157	28	ikke vern
123/3	Garbergselva	158	200	ikke vern ²
123/4	Rotla	257	–	ikke vern ²
123/5	Hena	94	154	ikke vern
NORD-TRØNDELAG				
127/2	Verdalsvassdraget	1229	680	ikke vern
138/2	Årgårdsvassdraget	543	154	vern
139/4	Sanddøla	1582	810	vern
139/6	Rekarvasselva	31	6	vern
140/1	Salsvassdraget (Moelva)	432	63	vern
144/1	Saglielva	32	6	ikke vern
307/1	Rennselelva	75	7	vern
NORDLAND				
144/2	Urvollelva	63	19	ikke vern
149/1	Vassdrag i Indre Visten	252	236	vern
151/2	Vefsna	3310	2152	vern ¹
154/1	Hestadelva	11	–	vern
157/1	Helgåga	98	43	vern
157/2	Flostrandvassdraget	33	–	vern
157/3	Silavassdraget	17	–	ikke vern
157/4	Stuvlandselva	7	–	vern
157/5	Kjerringåga	23	29	ikke vern
158/1	Tomsvikelva	7	–	ikke vern
159/1	Gjervalelva	36	30	vern ¹
159/2	Østerdalselva	68	–	ikke vern
160/1	Reipåga	33	–	ikke vern
160/2	Skauvollelva	26	40	vern
162/2	Lakselva (Misvær)	186	55	ikke vern
163/1	Saltdalsvassdraget	1544	292	vern
163/2	Botnelva	99	160	vern
163/3	Saksenvikelva	67	–	ikke vern
167/1	Bonåa	74	–	ikke vern
167/2	Groelva	54	42	vern
167/3	Sagelva	17	–	vern
167/4	Trollelva	12	–	ikke vern
168/1	Lappvasselva	24	–	vern
168/2	Lommerelva	78	10	vern
169/1	Mellomelva	18	–	ikke vern
169/2	Hasselbakkkelva	9	–	vern
170/1	Varpavassdraget	93	–	vern
170/2	Brennkvassdraget	9	–	ikke vern

Nr.	Navn	Areal km ²	GWh	Regjeringens forslag
171/1	Forsåelva	33	6	ikke vern
171/2	Vassdrag til Hellemofjord	250	265	vern ¹
171/3	Mannfjordelva	18	–	vern
173/1	Kjeldelva	53	–	vern
173/2	Rånaelva	94	–	vern
177/4	Sneiselva	30	40	ikke vern
177/5	Heggedalselva	52	17	vern
177/6	Bresjeelva	21	–	ikke vern
178/1	Vassdrag til Vestpollen/Innerfjorden	71	6	vern
178/2	Gardselva	36	–	ikke vern
179/1	Fiskebølvassdraget	10	–	vern
180/1	Farstadvassdraget	45	–	ikke vern
180/2	Urdvassdraget	9	–	vern
180/3	Bøvassdraget	9	–	vern
181/1	Åvassdraget	7	12	vern
181/2	Sørvågvassdraget	16	–	vern
185/1	Alsvågvassdraget	22	–	vern
185/2	Nordsandvassdraget	10	–	vern
185/3	Nykvågvassdraget	11	–	ikke vern
186/1	Åelva	51	–	vern
186/2	Melaelva	17	–	ikke vern
TROMS				
196/2	Lakselva (Aursfjorden)	89	17	ikke vern
196/3	Sørdalselva	271	–	vern
197/1	Rakkfjordelva	23	–	ikke vern
203/3	Jægerelva	95	–	vern
203/4	Botnelva (Strupskardelva)	27	–	vern
204/1	Kvalvikelva	44	31	vern
207/1	Nord-Rekvikelva	41	9	vern
210/1	Skalsaelva	29	20	vern
FINNMARK				
211/1	Fjorddalsvassdraget	19	–	vern
212/1	Mattiselva	325	283	vern ¹
213/2	Skillefjordelva	94	76	ikke vern
213/3	Store Lerresfjordelva	30	23	ikke vern
215/1	Melkeelva	42	22	vern
229/1	Ifjordelva	100	16	ikke vern
231/1	Risfjordelva	98	5	vern
235/1	Trollfjordelva	102	–	vern

¹ Verneforslaget omfatter ikke hele nedbørfeltet. Arealet er nærmere definert i kapittel 8.6.

² Deler av vassdraget foreslås vernet gjennom Landsplan for nasjonalparker.

Vassdrag som ikke er behandlet ordinært av Kontaktutvalget

086/2	Gjengedalsvassdraget	168	215	ikke vern
088/3	Stryne/Loenvassdragene	806	960	ikke vern
048/4	Lomsdalsvassdraget	240	440	vern

8.5 DE ENKELTE OBJEKTER

ØSTFOLD

Objekt 001/1 Enningdalselva

Kommune: Halden
Nedbørsfelt: 150 km² i Norge
Kraftpotensial: 3 GWh
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til de store natur- og kulturfaglige verdiene knyttet til vassdraget, og at arealene på svensk side er høyt prioritert av myndighetene. Utvalget foreslår vern av objektet, men har ikke noe imot at småkraftverket i Mjølnerødfoss eventuelt realiseres. Utvalget ser det imidlertid som viktig at laksen kan sikres fortsatt oppgang forbi Mjølnerødfoss.

Norges vassdrags- og energiverk er enig i kontaktutvalgets forslag om vern med mulighet for eventuell kraftutnyttelse i Mjølnerfossen.

Østfold Energiverk støtter utvalgets innstilling.

Statens Naturforvaltningsråd går inn for vern uten adgang til kraftverk.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at vassdraget er høyt prioritert i prosjektet «Nordiske vassdrag- vern og inngrep» under Nordisk ministerråd og mener vassdraget bør vernes uten adgang til kraftutbygging.

Fylkesmannen støtter forslaget om vern, men tar ikke stilling til utbygging av Mjølnerødfoss.

Fylkeskommunen er positiv til at Enningdalselva er med på verneplanen, men beklager at en i verneforslaget ikke går imot en bygging av småkraftverk ved Mjølnerødfoss.

Departementet tilrår vern av Enningdalselva, men mener at vernet ikke må være til hinder for en eventuell konsesjonsbehandling av et kraftverk i Mjølnerødfossen. Hva angår forholdene for laksen, mener departementet at dette blir tilfredstillende ivare tatt ved en konsesjonsbehandling.

AKERSHUS

Fylkeskommunen har ikke noe å bemerke til at det ikke er foreslått vernet nye vassdrag i Akershus. En slutter seg til Akershus Energi-verks ønske om at en på det nåværende tidspunkt ikke verner Ostri med Tundra og Tora med Føysa i Øvre Otta, og Håelva og Øvre Glomma i Glomma. Fylkeskommunen mener Miljøverndepartementet bør ha det overordnede ansvar for de vernet vassdragene, men at den viktigste oppfølging av vernevedtakene må ligge på kommunalt nivå. Forvaltningen av de vernet vassdragene må styrkes

gjennom sterkere virkemidler i lovverket, bl.a. naturvernloven og spesielt plan- og bygningsloven.

HEDMARK

Fylkesmannen har med tilfredshet merket seg utvalgets forslag om vern av Auståa, Unsetåa, Vanggrøfta og Rotna. Sammen med tidligere vernet vassdrag vil de utgjøre et representativt utvalg av fylkets vassdrag, og være et viktig element for å sikre interessante naturområder. Vassdragene er ofte utsatt for andre inngrep som i betydelig grad kan forringe verneverdiene, og det eksisterende lovverk har ofte ikke hjemmelsgrunnlag for å forhindre uheldige inngrep. Fylkesmannen vil understreke at når samfunnet velger å gi avkall på såvidt betydelige verdier som kraftutnyttelse representerer, må dette få konsekvenser også for planer om andre inngrep med lignende virkninger. Fylkesmannen er enig i at det er behov for å utvikle forvaltningsstrategier for vernet vassdrag og har i den forbindelse merket seg utvalgets forslag om en differensiert forvaltning.

Fylkeskommunen støtter fylkesmannens uttalelse. Det vises dessuten til at kommunene ikke synes å ha motforestillinger til verneforslagene. Man viser videre til at de synes å ivareta hovedmålene i Vannbruksplan for Glomma.

Objekt. 002/16 Auståa

Kommuner: Grue, Åsnes, Våler og Stange
Nedbørsfelt: 168 km²
Kraftpotensial: -
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget mener vassdraget representerer et stort potensiale som friluftsområde og at det har stor verdi som typevassdrag for sørlige deler av Hedmark. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

NVE støtter utvalgets forslag om vern.

Departementet tilrår vern av Auståa.

Objekt 002/20 Unsetåa

Kommuner: Rendalen, Tynset og Tolga
Nedbørsfelt: 627 km²
Kraftpotensial: 218 GWh(50GWh)
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget legger vekt på de store faglige verdiene i de østlige, øvre deler og Nekas og Spekas egnethet som referanse vassdrag. Utvalget er samtidig klar over at hovedelvas nedre deler er preget av noe inngrep og bosetting. Mye av kraftressursene er også båndlagt gjennom vern. Utvalget foreslår at Unsetåa

ned til og med samløp med Neka tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Rendalen kommune er fornøyd med utvalgets innstilling.

Tynset kommune går inn for vern av hele vassdraget, samtidig med at det utarbeides en forvaltningsplan for vassdraget for å sikre det mot andre typer inngrep som kan ødelegge verneverdiene.

Hedmark Energi AS ber om at Neka og Finnstadåa blir tatt ut av verneplanen av hensyn til kraftprosjekter.

Nord-Østerdal Kraftlag går imot vern av vassdraget.

Glommens og Laagens Brugseierforening mener verneinteressene og kraftinteressene bør avveies gjennom konsesjonsbehandling.

Riksanthikvaren er fornøyd med at vassdraget vernes, og støtter forslaget til avgrensing av objektet.

Departementet er klar over de store verneverdiene i Unsetåa, også i kulturlandskapet i vassdragets nedre del, og tilrår vern av Unsetåa ned til og med samløpet med Tysla.

002/22 Tegninga

Kommuner: Alvdal og Rendalen

Nedbørsfelt: 89 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget har lagt vekt på at regionen er godt representert på tidligere verneplaner, og foreslår at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk er enige i kontaktutvalgets forslag.

Rendalen kommune foreslår Tegninga vernet som referansevassdrag, men presiserer at dette ikke må være til hinder for nødvendig flom- og erosjonssikring.

Departementet viser til betydelige verneverdier i vassdragets nedre del samt at det er tilnærmet uberørt, og tilrår at Tegninga tas med på verneplanen.

002/25 Vangrøfta

Kommuner: Tolga, Os og Røros

Nedbørsfelt: 366 km²

Kraftpotensial: 54 GWh (15 GWh nedenfor Langsåa)

Samlet plan-kategori: III (I)

Kontaktutvalget er klar over de faglige verdiene og Vangrøftas betydning som vassdrag. Utvalget mener likevel at en eventuell utnyttelse i de konsentrerte fallene Brufoss og Bre-

ansfoss ikke vil forringe verneverdiene vesentlig. Utvalget foreslår at objektet ned til og med samløpet Vangrøfta-Langsåa tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av vassdraget ned til og med samløpet med Langsåa.

Nord-Østerdal Kraftlag går imot vern av vassdraget.

GLB mener verneinteressene og kraftinteressene bør avveies gjennom en konsesjonsbehandling.

Departementet tilrår at Vangrøfta ned til og med samløpet med Langsåa tas med i verneplanen.

312/1 Rotna

Kommuner: Grue, Åsnes og Kongsvinger

Nedbørsfelt: 278 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på de verdifulle kulturminnene i området, særlig knyttet til finsk bosetting, men også i forbindelse med fløting og sagdrift. Objektet har visse likhetstrekk med det vernete Kynna, men ligger i en annen naturgeografisk region.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Departementet tilrår vern av Rotna.

OPPLAND

Fylkesmannen er tilfreds med at innstillingen til verneplan IV inneholder et eget kapittel om forvaltning av vernete vassdrag, og at det legges opp til en differensiert forvaltning ut fra hva slags formål vassdragene har i verneplanene. Det ansees som positivt og nødvendig at en foreslår utarbeidelse av rikspolitiske retningslinjer for vernete vassdrag. Fylkesmannen er betenkt over den korte høringsfristen som særlig rammer den politiske behandlingsprosessen. Fylkesmannen prioriterer Jora høyest av de aktuelle vassdragene i Oppland. Forøvrig foreslås vern av Bøvri, Ostra med Tundra og Sundheimselvi. Fylkesmannen støtter også forslaget om vern av Finna og Etna samt Ringebu kommunes ønske om vern av Tromsa. Når det gjelder Tora/Føysa støtter fylkesmannen prinsippet om vern av hele nedbørsfeltet.

Fylkeskommunen oppfatter Verneplan IV til å være den siste verneplanen men at det gjenstår en gjennomgang av tidligere verneplaner med tanke på at verneverdier kan være ødelagt av andre typer inngrep enn kraftutbygging. Fylkeskommunen deler utvalgets syn angående samordning med andre pågåen-

de verneplaner, nasjonalparkplan, rullering av Samlet plan og lovendringer som berører vassdragssektoren. Fylkeskommunen savner delrapport B og muligheten til dialog med distriktene. Dersom det fremtidig blir utarbeidet en forvaltningsstrategi for vernete vassdrag, vil fylkeskommunen se det som svært viktig at dette skjer i nær kontakt med de berørte kommuner/fylkeskommuner.

Glommens og Laagens Brukseierforening (GLB) mener at verneinteressene og kraftinteressene best kan vurderes opp mot hverandre gjennom en konsesjonsbehandling. GLB mener derfor at Øvre Otta, Jora, Finna og Tromsa bør unntas fra vern.

002/3 Vismunda

Kommuner: Gausdal, Nordre Land, Lillehammer og Gjøvik

Nedbørfelt: 203 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget mener at vassdraget har stor typeverdi for regionen, men at dette er dekket opp i tidligere verneplaner. Utvalget foreslår derfor at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Gjøvik kommune går inn for vern.

Gausdal kommune har ingen merknader til forslaget om ikke vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Vismunda ikke tas med i verneplanen.

002/5 Tromsa

Kommuner: Ringeby og Øyer

Nedbørfelt: 323 km²

Kraftpotensial: 117 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalgets medlemmer Gaukstad, Gausemel, Hauge, Moen og Wikholm viser til de store verneverdiene og typeaspektet og foreslår at vassdraget vernes. Medlemmene Hiltestad, Kielland og Mellquist viser til de prioriteringer som er gjort i forbindelse med fylkesplanen for Oppland og peker på at et relativt billig utbyggingsprosjekt videre føres i Samlet plan. De foreslår derfor at vassdraget ikke tas med i Verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk er klar over de store verneverdiene knyttet til naturvern, friluftsliv og kulturminner som er i Tromsa, men mener at disse kan avklares ved en eventuell konsesjonsbehandling av utbyggingsprosjekter. NVE tilrår derfor ikke vern av vassdraget.

Universitetet i Oslo fremhever Tromsa som sterkt verneverdig.

Den norske Turistforening viser til de dokumenterte verneverdier og at foreningens rutenett går i den østre del av nedbørfeltet. De støtter flertallet i kontaktutvalget som går inn for vern.

Ringeby kommune viser til Tromsas betydning for friluftsliv på lokalt, regionalt og nasjonalt plan. Også vilt- og fiskeinteressene er betydelige i Tromsa. Kommunen går derfor inn for vern av vassdraget.

Midt-Gudbrandsdal Energiverk mener at verneverdiene i regionen burde være tilstrekkelig sikret gjennom vern av Åsta, Frøya, Atna og Rondane nasjonalpark. De viser til sitt teknisk og økonomisk gode prosjekt i Tromsa, og mener vassdraget bør frigis til kraftformål.

Fylkesmannen viser til enstemmig formannskapsvedtak i Ringeby kommune, og støtter kommunens ønske om vern.

Fylkeskommunen støtter kommunenes klare ønske om at Tromsa blir vernet.

Landbruksdepartementet mener at en utbygging vil være svært uheldig ut fra de store verneverdiene og at setergrendene kan koples til gårdsturisme. Landbruksdepartementet anbefaler varig vern av vassdraget.

Olje- og energidepartementet er klar over at det er store verneverdier i Tromsa, selv om de i denne sammenheng synes noe oppjustert i forhold til tidligere vurderinger bl.a. i forbindelse med Flerbruksplan Gudbrandsdalslågen. Departementet tilrår at Tromsa tas med i verneplanen.

002/9 Finna

Kommuner: Lom, Vågå, Lesja og Skjåk

Nedbørfelt: 462 km²

Kraftpotensial: 222 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til de store verneverdiene i området, forslag om nasjonalpark i Reinheimen og objektets verdi som type- og referansevassdrag. Utvalget er klar over de betydelige kraftinteressene som knytter seg til Finna, men både Samlet plan og flerbruksplanen for Gudbrandsdalslågen viser at en større kraftutbygging vil få meget store negative konsekvenser for verneverdiene som i dette vassdraget vurderes meget høyt. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Finna.

Lom kommune går inn for vern.

Skjåk kommune går inn for vern.

A/S EIDSFOSS peker på Finnas verdi som kraftressurs og anbefaler vassdraget ikke tatt med i verneplanen.

Fylkesmannen støtter forslaget om vern.

Fylkeskommunen mener at vassdraget bør vernes.

Olje- og energidepartementet mener at selv om Samlet plan ikke på samme måte som en konsesjonsbehandling klarlegger fordeler og ulemper ved en kraftutbygging, synes verneverdiene så betydelige i Finna at vassdraget tilrås tatt med i verneplanen.

002/10 Bøvri

Fylker: Oppland og Sogn og Fjordane

Kommuner: Lom og Luster

Nedbørfelt: 836 km²

Kraftpotensial: 510 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at selv om verneverdiene i vassdraget er noe redusert av tekniske inngrep er de likevel store for hele objektet. Det store spennet i klima, høydenivå og berggrunn gir ekstremt stort mangfold av vegetasjonstyper og plantearter med mange svært sjeldne fjellplanter. Kulturminnene er særlig rike med gammel trehus bebyggelse, fangstanlegg, gravminner og rester etter bosetting fra eldre tid. Friluftinteressene er meget store med innfallsporten til Jotunheimens mange turruter. Kontaktutvalget er delt i synet på dette objektet, der medlemmene Gauksstad, Gausemel, Hauge, Moen og Wikholm mener vassdraget bør vernes mens medlemmene Hillestad, Kielland og Mellquist viser til den helhetlige vannkraftplanleggingen som pågår i Øvre Otta og mener at et vern av dette objektet nå vil være å foregripe resultatet av denne planleggingen.

Norges vassdrags- og energiverk viser til de meget store naturfaglige verdier, friluftinteressene og de meget store opplevelsesverdier vassdraget har for turister, ikke minst knyttet til de rike kulturminnene i området. NVE viser også til de enstemmige høringsuttalelsene og tilrås vern av objektet.

Lom kommune ønsker å profilere kommunen som et nasjonalt natur- og kultursenter og utvikle reiseliv-, landbruk- og servicenæringene i balanse med verneinteressene. Et enstemmig kommunestyre går derfor inn for vern.

Lom kommune går inn for vern.

Luster kommune går inn for vern.

Statkraft og Østfold Energiverk støtter forslaget om ikke vern av Bøvri.

Fylkesmannen anbefaler vern av Bøvri.

Fylkeskommunen mener også at vassdraget bør vernes.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for vern.

Den norske Turistforening og andre friluft- og naturvernorganisasjoner går inn for vern av Bøvri.

Landbruksdepartementet frarår utbygging og tilrås vern av Bøvri.

Olje- og energidepartementet mener at Bøvris rolle i spørsmålet om kraftutbygging i Øvre Otta etter hvert er blitt mer avklart. Samtidig er de samlede verneinteresser så store at vassdraget tilrås tatt med i verneplanen.

002/11 Skjølvi

Fylker: Oppland og Sogn og Fjordane

Kommuner: Lom, Skjåk og Luster

Nedbørfelt: 190 km²

Kraftpotensial: 288 GWh Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget med sine store kontraster og urørthet gir stor opplevelsesverdi. Den norske Turistforenings rutenett inn i Breheimenområdet følger vassdraget i hele sin lengde. Vassdraget har et aktivt fluvialt system med former og prosesser som trer sjeldent klart frem, og da det også er uten inngrep er det velegnet som referansevassdrag. Utvalget er delt i synet på dette objektet idet medlemmene Gauksstad, Gausemel, Hauge, Moen og Wikholm mener vassdraget bør vernes mens medlemmene Hillestad, Kielland og Mellquist viser til den helhetlige vannkraftutbyggingen som pågår i Øvre Otta og mener at et vern nå vil være å foregripe resultatet av denne planleggingen.

Norges vassdrags- og energiverk peker på de store naturfaglige verdier og friluftinteressene i vassdraget. Skjølvi er av de minst berørte sidevassdrag til Otta og derfor meget godt egnet som referansevassdrag. NVE mener dette bør prioriteres og anbefaler vassdraget vernet.

Skjåk kommune understreker den verdi det ligger i å verne de vassdragene som har vært unntatt utbygging. Et enstemmig kommunestyre går inn for vern.

Luster kommune går inn for vern.

Statkraft støtter forslaget om ikke vern av Skjølvi.

Fylkeskommunen anbefaler Skjølvi tatt inn i verneplanen.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for vern.

Den norske Turistforening og de andre friluftslivs- og naturvernorganisasjonene viser til de store verneverdiene i Skjølvi og de enstemmige uttalelsene fra kommune og fylkeskommune.

Landbruksdepartementet har ingen vesentlige motforestillinger til at Skjølvi vernes.

Olje- og energidepartementet er klar over de betydelige verne- og utbyggingsinteressene som ligger i øvre del av Ottadalen. Departementet mener at referanseverdien i Skjølvi sammen med kulturminne- og friluftslivsverdiene i Bøvri og Skjølvi vil sikre et representativt utvalg av vassdragsnatur i området i tillegg til det som allerede er vernet i og omkring Jotunheimen nasjonalpark.

Samtidig er det tilstrekkelige muligheter igjen til en større utbygging både i Øvre Otta og Nedre Otta dersom det skulle bli aktuelt i fremtiden. Departementet tilrår derfor vern av Skjølvi.

002/12 Ostri med Tundra

Fylker: Oppland og Sogn og Fjordane
Kommuner: Skjåk og Luster
Nedbørfelt: 472 km²
Kraftpotensial: 300 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at verneverdiene jevnt over er svært store. Landskapet er kontrastrikt og området er svært godt egnet for tradisjonelt friluftsliv med indre del av Bråtådalen som utgangspunkt for turer i Breheimen og Jostedalen. Ostri har dessuten stor type- og referanseverdi. Utvalget er delt i synet på objektet idet medlemmene Gaukstad, Gausemel, Hauge, Moen og Wikholm anbefaler vern av vassdraget, mens medlemmene Hillestad, Kielland og Mellquist viser til den helhetlige planlegging i Øvre Otta og at et vern nå vil være å foregripe resultatet av denne planleggingen.

Norges vassdrags- og energiverk er klar over verneverdiene og de store kraftinteressene i vassdraget, og mener at vassdraget bør inngå i en samlet vurdering med flere vassdrag i Nord-Ottadalen. NVE tilrår ikke vern av Ostri med Tundra.

Skjåk kommune går inn for vern.

Luster kommune går inn for vern.

Kraftlaget Opplandskraft går imot vern av hensyn til kraftutbyggingsplanleggingen i området.

Statkraft støtter også mindretallsinnstillingen fra kontaktutvalget om ikke vern.

Fylkesmannen anbefaler vern av Ostri med Tundra og viser til at vassdraget er særlig godt egnet som typevassdrag og referansevassdrag.

Fylkeskommunen anbefaler også vern av vassdraget.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for vern.

Den norske Turistforening, Norges Naturvernforbund og andre friluftslivs- og naturvernorganisasjoner går inn for vern av Ostri med Tundra.

Landbruksdepartementet frarår utbygging og anbefaler vern av Ostri med Tundra.

Olje- og energidepartementet viser til vurderingen av verneinteressene under objektet Skjølvi og tilrår at vassdraget tas med på verneplanen.

002/13 Tora med Føysa

Kommune: Skjåk, Lesja og Rauma
Nedbørfelt: 262 km²
Kraftpotensial: 565 GWh(325 GWh)
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er godt egnet til tradisjonelt friluftsliv med ruter over til Tafjordfjella. De øvre områder omfattes av det foreslåtte Reinheimen nasjonalpark.

Utvalget legger vekt på at Tora er et typisk høgfjellsvassdrag med mange store vann. Samtidig kan ca. 315 GWh billig kraft innvinnes ved en overføring av nedre del av Tora/Føysa til Raudalsmagasinet. Utvalget foreslår at Tora oppstrøms ca. kote 980, dvs. der dalen flater ut, og Føysa over ca. kote 1020 tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Skjåk kommune går inn for vern helt ned til samløpet med Otta.

Kraftlaget Opplandskraft går imot vern av noen del av vassdraget.

Statkraft er enig i at et eventuelt vern bør muliggjøre den planlagte overføringen til Raudalsmagasinet, men peker på at en her binder seg til en øvre HRV i Raudalsmagasinet.

Fylkesmannen støtter prinsippet om vern av hele nedbørfelt.

Fylkeskommunen støtter kommunens ønske om vern av Tora/Føysa helt ned til samløpet med hovedvassdraget.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for vern.

Friluftsliv - og naturvernorganisasjoner går inn for vern av hele objektet.

Olje- og energidepartementet er klar over de store verneverdiene i øvre deler av Toras nedbørfelt og at dette området er med i vurderingen av Reinheimen nasjonalpark. Samtidig er de største kraftinteressene knyttet til de nedre deler av vassdraget gjennom en mulig overføring til Raudalsmagasinet. Departementet er enig i at de øvre deler av Tora/Føysa bør

holdes utenfor kraftutbygging og mener at avgrensingen bør gjøres gjennom vedtak om Reinheimen nasjonalpark. Verneverdiene i de nedre deler av vassdraget bør kunne ivaretas gjennom konsesjonsbehandling av en eventuell Øvre Otta-utbygging. Departementet tilrår på denne bakgrunn å ikke ta Tora/Føysa med i verneplanen.

002/14 Jora

Fylker: Oppland, Møre og Romsdal og Sør-Trøndelag

Kommuner: Lesja, Dovre, Sunndal og Oppdal
Nedbørfelt: 495 km²

Kraftpotensial: 310 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget er klar over de store verneverdiene, men viser til at vassdraget var til vurdering i Verneplan III og dengang ikke vedtatt vernet men overført til Samlet planbehandling. Utvalget kan ikke se at det er kommet nye momenter som tilsier endret prioritering og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Lesja kommune går med 13 mot 8 stemmer inn for vern av Jora.

Dovre kommune gjør det samme.

Fylkesmannen prioriterer Jora høyest blant vassdragene i Oppland og ut fra de dokumenterte verneverdier. Siden behandlingen av verneplan III er vassdraget oppprioritert både pga. områdets betydning som høyfjellsøkologisk referanseområde og som leveområde for villreinstammen i Snøhetta-Rondane. Fylkesmannen anbefaler varig vern av Jora

Fylkeskommunen støtter vern av Jora.

Friluftslivs- og naturvernorganisasjonene påpeker det samme som fylkesmannen og foreslår at Jora blir gitt varig vern.

Olje- og energidepartementet er klar over de store verneverdiene i Jora, og viser til de vurderinger som ble gjort i Verneplan III der et større område rundt Dovre, Nord-Gudbrandsdal og Nord Østerdal ble sett i sammenheng. Kraftinteressene i Jora er også store enten ved utbygging mot Gudbrandsdalen eller ved en opprustning av Aura-verkene. Begge utbyggingsalternativer krever betydelige konsekvensanalyser, men departementet mener at med de føringer som ble gitt i Verneplan III, nemlig at det ikke skulle være større magasiner i Jora, vil verneverdiene kunne bli tilfredstillende ivaretatt ved en eventuell konsesjonsbehandling. Departementet tilrår på denne bakgrunn at Jora ikke tas med på verneplanen.

12/18 Etna

Kommuner: Nordre Land, Etnedal, Sør-Aurdal, Nord-Aurdal og Øystre Slidre

Nedbørfelt: 927 km²

Kraftpotensial: 250 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at det ved behandlingen av konsesjons søknaden for kraftutbyggingen i Dokka - Etna ble pekt på de store natur- og kulturfaglige verdier knyttet til Etna og at det ikke ble gitt konsesjon for utbygging av vassdraget. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Etnedal kommune mener Etna bør inn i verneplan under forutsetning at vern ikke er til hinder for tradisjonell næringsutøvelse i og langs vassdraget, at en kan få gjennomført de nødvendige flomforberedende tiltak og at Etnedal kommune gjennom forhandlinger ytes økonomisk kompensasjon for vernet.

Nord-Aurdal kommune er svært godt fornøyd med at Etna er foreslått vernet.

Gausdal kommune har ingen merknader til forslaget om vern av Etna.

Nordre Land kommune går imot at vassdraget vernes.

Fylkesmannen er tilfreds med at Etna er foreslått på verneplanen.

Fylkeskommunen støtter vern av vassdraget.

Riksantikvaren støtter forslaget om vern spesielt på bakgrunn av de store kulturhistoriske verdiene som ble avdekket ved utbyggingen av Dokka.

Departementet tilrår at Etna tas med på verneplanen, men tar ikke stilling til spørsmålet om økonomisk kompensasjon til Etnedal eller andre kommuner.

012/20 REINA

Kommune: Nord-Aurdal, Sør-Aurdal

Nedbørfelt: 70 km²

Kraftpotensial: 16 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at typeverdien i vassdraget kan ivaretas av andre vernede og foreslått vernede vassdrag i området og foreslår at objektet ikke tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Sør-Aurdal kommune har ingen merknader til utvalgets forslag om ikke vern av Reina.

Nord-Aurdal kommune går sterkt imot utbygging av Reina, og ønsker vassdraget på verneplanen.

Departementet tilrår at verneverdiene kan ivaretas ved en eventuell konsesjonsbehandling, og foreslår at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

012/22 Sundheimselvi

Kommuner: Vestre Slidre og Nord-Aurdal
Nedbørfelt: 100 km²
Kraftpotensial: 73 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget mener at objektets natur- og kulturfaglige verdier dekkes ved et vern av Etna.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Vestre Slidre kommune ber om at vassdraget tas med på verneplanen.

Nord-Aurdal kommune foreslår at Sundheimselvi vernes.

Vestfold kraftselskap støtter utvalgets forslag om ikke å ta vassdraget med på verneplanen.

Naturvern- og friluftsansjoner i Oppland ønsker vern av Sundheimselvi.

Fylkesmannen er ikke enig at et vern av Etna fullt ut dekker verneverdiene i Sundheimselvi og ber om at vassdraget tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen støtter vern av Sundheimselvi.

Olje- og energidepartementet er klar over de store kulturhistoriske verdier og vassdragets verdi i friluftslivs- og turistsammenheng. Særlig det siste synes å være hovedgrunnen for at kommunene er negative til de kraftutbyggingsplanene som foreligger. Departementet mener at disse forholdene ivaretas på en tilfredstillende måte ved en eventuell konsesjonsbehandling og tilrår at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

012/23 Vinda

Kommune: Øystre Slidre
Nedbørfelt: 292 km²
Kraftpotensial: 51 GWh
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget mener at objektets natur- og kulturhistoriske verdier og typeaspektet kan dekkes av et vern av Etna, og foreslår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Vestfold kraftselskap støtter forslaget om ikke vern av Vinda.

Fylkeskommunen støtter utvalgets forslag om ikke vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Vinda ikke tas med i verneplanen.

BUSKERUD

Fylkeslandbrukskontoret viser til at vassdragene i Buskerud med unntak av Sokna og Lyngdalselva har vært vurdert i forbindelse med Samlet plan. Spesielle forvaltningsregler for de vernede vassdragene bør generelt ikke være nødvendig da eksisterende forvaltning/drift også i dag er pålagt å ta hensyn til verneinteressene langs vassdraget. Vannbruksplaner vil også bidra til at verneinteressene blir sikret mot inngrep. Fylkeslandbrukskontoret er enig i at de foreslåtte vassdragene med unntak av Sokna, Rolv og Gvetaåi tas med i verneplanen. Vernet forutsettes ikke å medføre restriksjoner for utnyttelse av ressursene i nedbørfeltet til jord-, skog- og turistformål utover det som eksisterende forvaltning krever i dag. Fylkeslandbrukskontoret peker på at det for å ta vare på landbruksinteressene, må gjennomføres inngrep i Dagalivassdraget nedenfor Dagali bru.

Fylkesmannen gir sin tilslutning til utvalgets forslag om nye vernevassdrag i Buskerud. I tillegg foreslås vern av Nedalselva idet dette vassdraget sees som en del av et større sammenhengende område med betydelige kvaliteter når det gjelder naturforvaltningsinteresser og kulturminner. Når det gjelder vern av Dagali mener fylkesmannen at det ut fra Stortingets tidligere vedtak vil være mest logisk å anse vassdraget som vernet helt ned til Pålsbuffjorden. Forøvrig vil kategori-I-prosjektet i Godfarfossen medføre påvirkning på vassdraget opp til Ø. Svangtjern (kote 793 som HRV på inntaksmagasinet). Fylkesmannen er enig i at vassdrag som er vernet mot kraftutbygging har for dårlig vern mot andre inngrep som kan forandre vassdragets karakter og redusere verneverdiene i vesentlig grad. Det er svært viktig at det gis klare retningslinjer for behandling av inngrep på de ulike forvaltningsnivåer. Utvalgets forslag til en differensiert forvaltning av vernete vassdrag synes interessant og bør følges opp videre.

Fylkeskommunen har foreløpig behandlet saken i hovedutvalg for nærings- og miljøspørsmål. Der støtter man utvalgets enstemmige innstilling med unntak av 015/5 Nørsteåi og 015/6 Eidsåi hvor man ønsker vern. For Dagali mener hovedutvalget at vernegrensen bør gå ved toppen av Godfarsfossen. Hovedutvalget mener dessuten at det bør utarbeides rikspolitiske retningslinjer for bruken av de vernede vassdrag.

Kongsberg kommune går inn for vern av alle de opplistede vassdragene i Buskerud.

012/1 Nedalselva

Kommuner: Sigdal og Rollag
Nedbørfelt: 64 km²
Kraftpotensial: 19 GWh
Samlet plan-kategori: I (II)

Kontaktutvalget peker på at objektet ligger inntil det vernede Simoa og Vergja, som med unntak av kulturminner dekker regionen typemessig, og foreslår at objektet ikke tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Fylkesmannen peker på vassdraget som en del av et større, sammenhengende område med store kvaliteter når det gjelder naturforvaltning og kulturminner, og foreslår at Nedalselva tas med i verneplanen.

Riksantikvaren ønsker vern av Nedalselva som har særlig interessante og varierte kulturminneverdier i et kulturlandskap urørt av moderne tekniske inngrep.

Departementet mener at verneinteressene vil kunne ivaretas på en tilfredstillende måte ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår at Nedalselva ikke tas med på verneplanen.

012/4 Sævreelvi

Kommuner: Nes og Flå
Nedbørfelt: 85 km²
Kraftpotensial: 34 GWh
Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker på at referanseverdien er liten pga. en god del inngrep og at typeaspektet dekkes av allerede vernede objekter i området. Utvalget foreslår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Nes kommune går inn for vern av vassdraget.

Børtnes-Ødegårdene grunneierlag og hytte-eierorg. går inn for vern av Sævreelvi.

Darren hyttevel mener bestemt at vassdraget må beholdes i verneplanen.

Fylkeskommunen støtter utvalgets innstilling.

Departementet mener at verneverdiene vil kunne ivaretas på en tilfredstillende måte ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

012/11 Hivjuåni

Kommune: Hol
Nedbørfelt: 59 km²
Kraftpotensial: 45 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til vassdragets særpregede og dramatiske landskapsformer, stor betydning som friluftsområde og tilknytningen til forslaget til Hallingskarvet nasjonalpark. Utvalget legger vekt på urørthet og referanseverdi og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Hol kommune har ingen innvendinger til verneforslaget.

Oslo Lysverker viser til sine utbyggingsinteresser i vassdraget.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter forslaget om vern.

Departementet tilrår at Hivjuåni tas med i verneplanen.

012/13 Grytå

Fylker: Buskerud og Hordaland
Kommuner: Hol og Ulvik
Nedbørfelt: 38 km²
Kraftpotensial: 35 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget legger vekt på vassdragets referanseverdi og at det sammen med det vernede Skårvåi i nord dekker typeverdien i området.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Hol kommune har ingen innvendinger til verneforslaget.

Ulvik kommune foreslår at vassdraget tas med på verneplanen.

Oslo Lysverker viser til sine kraftverksinteresser nedstrøms vassdraget.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter utvalgets innstilling.

Departementet tilrår at Grytå tas med i verneplanen.

012/16 Sokna

Kommuner: Flå, Krødsherad, Ringerike og Sør-Aurdal
Nedbørfelt: 639 km²
Kraftpotensial:-
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til vassdragets betydning som friluftsområde for mange mennesker med sin nærhet til større befolkningsentra og de betydelige kulturminnene i området. Sokna er typisk for de lavere liggende, skogkledte deler på det sentrale Østlandet, og har store verneverdier. Utvalget foreslår at objektet tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Ringerike kommune (byggningsrådet) støtter forslaget om vern, men ønsker muligheten åpen for av kulturhistoriske årsaker å sette igang igjen kraftproduksjon i de nedre deler av Sokna.

Fylkeslandbrukskontoret går imot forslaget om vern.

Landbruksdepartementet kan ikke se at landbruket får noen vesentlige ulemper ved at vassdraget vernes, og tilrår vern av Sokna.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter utvalgets forslag om vern.

Departementet tilrår at Sokna tas med i verneplanen.

015/3 Lyngdalselva

Kommuner: Flesberg og Rollag

Nedbørfelt: 117 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på at vassdraget har endel inngrep og at de faglige verdiene er middels. Det typiske for regionen er dekket gjennom allerede vernede objekter, og utvalget foreslår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Flesberg kommune har ingen spesielle bemerkninger til utvalgets innstilling.

Fylkeskommunen og *Fylkesmannen* støtter utvalgets innstilling.

Departementet tilrår at Lyngdalselva ikke tas med i verneplanen.

015/4 Sørkjeåi

Kommuner: Tinn og Rollag

Nedbørfelt: 36 km²

Kraftpotensial: 47 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til et variert og kontrastrikt landskap nesten uten tekniske inngrep. Kulturminnene er særlig knyttet til jernutvinning i jernalderen, og vassdraget er godt egnet til friluftsliv. Utvalget vil særlig peke på type- og referanseverdien, og tilrår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter forslaget om vern.

Departementet tilrår at Sørkjeåi tas med i verneplanen.

015/5 Nørdsteå

Fylker: Telemark og Buskerud

Kommuner: Tinn, Rollag og Nore og Uvdal

Nedbørfelt: 56 km²

Kraftpotensial: 38 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til at området ikke utmerker seg naturfaglig, men at kulturminnene er mangfoldige og at store Nordmannslepa og kulturminnene knyttet til den har stor nasjonal verdi. Utvalget mener at Sørkjeåi dekker typeverdien i området, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Nore og Uvdal kommune støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen ser vassdraget i sammenheng med et større område, og ønsker vassdraget vernet.

Departementet mener at verneverdiene og brukerinteressene kan ivaretas på en tilfredstillende måte gjennom en eventuell konsekasjonsbehandling, og tilrår at Nørdsteå ikke tas med på verneplanen.

015/6 Eidsåi

Kommuner: Tinn og Nore og Uvdal

Nedbørfelt: 68 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget mener at objektet tilfører verneplanen lite nytt når man har foreslått vern av Sørkjeåi og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Nore og Uvdal kommune viser til tidligere behandling av søknad om overføringer til Sønstevann, og foreslår at vassdraget tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen ser vassdraget i sammenheng med et større område, og ønsker vassdraget vernet.

Departementet er klar over verneverdiene i vassdraget, og mener at de bør ivaretas på annen måte enn gjennom verneplanen, f.eks. gjennom Plan- og bygningsloven eller naturvernloven. *Departementet* tilrår at Eidsåi ikke tas med i verneplanen.

015/7 Rolv

Kommuner: Nore og Uvdal

Nedbørfelt: 30 km²

Kraftpotensial: 13 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker på at Rolv sammen med Gvetaåi dekker høgfjellstypen som drenerer til Numedalslågen. Denne regionen er fra før dårlig representert på verneplanene og sterkt berørt av kraftutbygging.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Nore og Uvdal kommune støtter utvalgets forslag om vern.

Fylkeslandbrukskontoret går imot forslaget om vern.

Landbruksdepartementet tilrår vern av Rolv da det ikke er noen sterke landbruksfaglige argumenter mot vern.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* mener objektet bør tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Rolv tas med i verneplanen.

015/8 Gvetaåi

Kommune: Nore og Uvdal

Nedbørfelt: 30 km²

Kraftpotensial: 13 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker på at Gvetaåi sammen med Rolv dekker høgfjellstypen som drenerer til Numedalslågen, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Nore og Uvdal kommune støtter utvalgets forslag om vern.

Fylkeslandbrukskontoret går imot forslaget om vern.

Landbruksdepartementet tilrår vern av Gvetaåi da det ikke er noen sterke landbruksfaglige argumenter mot vern.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter forslaget om vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Gvetaåi tas med i verneplanen.

TELEMARK

Øst-Telemarkens Brukseierforening viser til en utbyggingsmulighet for 016/9 Raua, 016/10 Skjerva og 016/12 Gjuvåi som kan gi ialt 92 GWh billig kraft. Skjerva er vesentlig i denne planen.

Skien-Telemark Turistforening viser til hvor mye som er bygget ut i Telemark, og hvor lite som er vernet. Foreningen støtter verneforslagene fra utvalget, og anbefaler dessuten vern av Kilå, Raua og Sjøvatn-vassdragene Kåla og Digeråi.

Fylkesmannen viser til utvalgets retningslinjer om regional fordeling av vernede vassdrag og det faktum at ingen av de større vann-

kraftfylkene har bygget ut så mye og vernet så lite som Telemark. I flere av vassdragene som er vernet var vannkraftpotensialet for en stor del bygget ut da vernevedtaket ble fattet. I andre vassdrag er verneverdier forringet eller ødelagt ved annen form for utbygging. *Fylkesmannen* viser også til de energipolitiske mål om økt ENØK-satsing, noe som har spesiell betydning i Telemark med sine mange, gamle kraftverk. *Fylkesmannen* slutter seg ellers til utvalgets synspunkter og forslag om både samordnet forvaltning av de vernete vassdragene, og støtter videre arbeid med rikspolitiske retningslinjer og lovhjemmel etter naturvernloven for disse vassdragene.

Fylkeskommunen støtter forslaget om vern av Rusåi, Kleivastølsåi, Kjølbørnnselva, Gautefallelva og Songedalsåi. Når det gjelder Kilåi støtter fylkeskommunen innstillingen til flertallet i utvalget om å ta vassdraget med på verneplanen.

016/4 Rusåi

Kommuner: Vinje og Tokke

Nedbørfelt: 57 km²

Kraftpotensial: 43 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til områdets egnethet som type- og referanse vassdrag og objektets uberørthet, og foreslår at Rusåi tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Tokke kommune går inn for vern.

Vinje kommune støtter forslaget om vern av Rusåi.

Departementet tilrår at Rusåi tas med i verneplanen.

016/5 Klevastølåi

Kommune: Vinje

Nedbørfelt: 56 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget legger vekt på de store botaniske verdiene sammen med typeverdien og områdets betydning for friluftsliv. Vern av dette objektet sammen med Rusåi i sør vil sikre et større villmarksområde som ivaretar både type- og referanseverdiene. Telemark er ellers svakt representert på tidligere verneplaner. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Klevastølåi.

Vinje kommune støtter forslaget om vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Klevastølåi tas med på verneplanen.

016/7 FULLDØLA

Fylker: Telemark og Buskerud
Kommuner: Notodden og Kongsberg
Nedbørfelt: 114 km²
Kraftpotensial:-
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har middels verneverdier med unntak av friluftsliv og ferskvannsbibliologi og at det i tillegg har endel inngrep i form av hytter, veger, bebyggelse og turistbedrifter. Follsjå er dessuten regulert til drikkevannskilde for Notodden, en regulering som også kan nyttes til kraftproduksjon.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Kongsberg kommune går inn for vern.

Notodden kommune støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeslandbrukskontoret i Telemark tilrår vern.

Fylkesmannen mener at aktuelle vannkraftinteresser kan vurderes opp mot andre brukerinteresser ved en konsesjonsbehandling, og støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen er enig i at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

Landbruksdepartementet har ingen vesentlige merknader til at Fulldøla ikke tas med i verneplanen.

Departementet mener at verne- og brukerinteressene i vassdraget kan vurderes ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår at Fulldøla ikke tas med i verneplanen.

16/8 Kåla

Kommuner: Hjartdal og Notodden
Nedbørfelt: 46 km²
Kraftpotensial: Se Digeråi
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at området er relativt urørt, men har middels faglig verdi. Det ble sammen med Digeråi behandlet i Verneplan III (Sjåvatnområdet), og ikke vernet, men vedtatt overført til videre vurdering i Samlet plan. Utvalget kan ikke se at vesentlige nye momenter har kommet til, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Notodden kommune foreslår at vassdraget tas med på verneplanen av samme grunn som Digeråi.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen støtter vern av Sjåvatnområdet og derved Kåla.

Departementet viser til sin vurdering av objekt 016/11 Digeråi, og tilrår Kåla ikke tatt med på verneplanen.

016/9 Raua

Fylker: Telemark og Buskerud
Kommuner: Tinn, Notodden, Flesberg og Rollag
Nedbørfelt: 148 km²
Kraftpotensial: 25 GWh
Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker på at vassdraget har verdi som typevassdrag og at kulturminnene er spesielt knyttet til skogsdrift og tømmerfløting. Utvalget legger vekt på at kraftressursene kan utnyttes ved et billig prosjekt som nytter fallet mellom Reisjåvatn og Tinnsjå, og som i liten grad vil berøre kulturminnene. Utvalget foreslår at Raua ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Flesberg kommune har ingen merknader til forslaget om ikke vern.

Notodden kommune og Tinn kommune tilrår ikke vern av Raua.

Skien-Telemark Turistforening og andre friluft- og naturvernorganisasjoner viser til vassdragets betydning for et større, sammenhengende friluftsområde, og går inn for vern av vassdraget.

Fylkeslandbrukskontoret i Telemark viser til sin vurdering av vassdraget som meget høy verdi for landbruksinteressene. I utvalgets beskrivelse savner en omtale av et viktig felles-beite. Fylkeslandbrukskontoret tilrår meget sterkt vern av vassdraget.

Fylkesmannen mener at verneinteressene er større enn utbyggingsinteressene i Raua, og går inn for vern.

Fylkeskommunen viser til store friluft- og kulturminneinteresser, og mener at en eventuell utbygging må skje svært skånsomt, med inntak langt oppe i vassdraget som skissert av Øst-Telemarkens Brukseierforening. Ut fra dette er fylkeskommunen enig i utvalgets innstilling om ikke vern.

Olje- og energidepartementet er klar over de store friluft- og kulturinteressene i Raua. Også landbruksinteressene er store. Departementet mener at disse interessene vil kunne bli tilfredsstillende ivarettatt dersom det skulle bli aktuelt med konsesjonsbehandling for kraftutbygging, og tilrår at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

016/10 Skjerva

Fylker: Buskerud og Telemark

Kommuner: Nore og Uvdal, Tinn og Rollag

Nedbørfelt: 103 km²

Kraftpotensial: 67 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har store verneverdier innenfor naturfagene og også interessante kulturminner. Området er godt egnet til friluftsliv både sommer og vinter. Utvalget legger vekt på type og referanseaspektet. Man er klar over enkelte inngrep i øvre deler, men en overveiende del av vannstrengen er inntakt, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Øst-Telemarkens Brukseierforening viser til en vurdering de har gjort av utbyggingsmulighetene i Raua, Skjerva, Gjuvåi, Urdalsåi og Damtjønn der man ved å ta inn vannet på ca. kote 550 og bygge ut mot Tinnsjø vil kunne få en produksjon på vel 90 GWh billig kraft og samtidig i liten grad berøre de verneverdier som er beskrevet i området. Man ber om at Skjerva tas ut av verneplanen og overføres til Samlet plan.

Brukseierforeningen går imot vern av Skjerva.

Nore og Uvdal kommune støtter forslaget om vern.

Tinn kommune går imot vern av hensyn til Øst-Telemarkens Brukseier forenings kraftutbyggingsplaner.

Fylkeslandbrukskontoret i Telemark er enig i vern av Skjerva.

Skiensfjordens kommunale kraftselskap viser til ØTB's planer der Skjerva inngår som en viktig del.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med på verneplanen dersom en utbygging kan skje skånsomt med inntak i vassdraget som skissert av Øst-Telemarkens Brukseierforening.

Olje- og energidepartementet viser til at Telemark var tidlig ute med utbygging av vannkraftressursene, og mulighetene for å finne egnete verneobjekter er begrenset. Departementet er klar over Skjervas betydning for en eventuell kraftutbygging som skissert av Øst-Telemarkens Brukseierforening, men viser til at verneverdiene i Skjerva er meget store. Departementet tilrår at Skjerva tas med i verneplanen.

016/11 Digeråi

Kommuner: Tinn, Notodden, Hjartdal

Nedbørfelt: 65 km²

Kraftpotensial: 117 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget er klar over verneverdiene i området, men viser til at Digeråi sammen med Kåla ble behandlet i Verneplan III under navnet Sjøvatnområdet. Objektet ble da vedtatt overført til videre behandling i Samlet plan. Utvalget kan ikke se at det foreligger vesentlige nye momenter som tilsier endrede vurderinger og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Notodden kommune foreslår at vassdraget tas med på verneplanen.

Hjartdal kommune viser til at Sjøvatnområdet er det eneste større området i Tuddal som er urørt av kraftutbygging, og mener at Digeråi bør tas med på verneplanen.

Tinn kommune støtter utvalgets forslag om ikke vern av Digeråi.

Fylkesmannen viser til at Sjøvatnområdet har meget stor og økende betydning for friluftslivet, og at Tuddal-Gausta-området er hovedsatsingsområde for turisme i Telemark.

Fylkesmannen går inn for varig vern av Sjøvatn med elvene Digeråi og Kåla.

Fylkeskommunen viser til Sjøvatnområdet som hovedsatsingsområde for turisme og friluftsliv, og tilrår at vassdraget tas med på verneplanen.

Den norske Turistforening og andre naturvern- og friluftslivsorganisasjoner mener at det er tatt for lite hensyn til friluftssinteressene både i Verneplan III og nå, og går inn for vern av Digeråi.

Olje- og energidepartementet viser til at objektet ble behandlet i Verneplan III under navnet Sjøvatn. Den gang gikk både kontaktutvalget og Stortinget inn for at spørsmålet om kraftutbygging skulle avgjøres ved en eventuell konsesjonsbehandling. Departementet kan ikke se at verneverdiene har endret seg vesentlig, og tilrår at Digeråi ikke tas med i verneplanen.

016/12 Gjuvåi

Kommune: Tinn

Nedbørfelt: 20 km²

Kraftpotensial: 11 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har relativt middels faglige verdier og liten egnethet som type- og referansevassdrag, og foreslår at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Tinn kommune er positiv til kraftutbyggingsplanene i området, og går ikke inn for vern

Fylkesmannen mener at verneinteressene er større enn utbyggings interessene i Gjuvåi, og går inn for vern.

Fylkeskommunen er enig i utvalgets vurdering, men påpeker at en utbygging må skje med tunnel og ikke rørgate.

Departementet mener at verneinteressene i vassdraget kan ivaretas ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår at Gjuvåi ikke tas med i verneplanen.

017/2 Kjølbrønnselva

Kommuner: Kragerø, Risør og Gjerstad
Nedbørfelt: 51 km²
Kraftpotensial:-
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på at vassdraget representerer kystregionen i Telemark, og ellers har betydning for friluftsliv ved siden av naturfaglige kvaliteter. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* er enig i utvalgets forslag om vern.

Departementet tilrår at Kjølbrønnselva tas med i verneplanen.

017/4 Gautefallelva

Kommuner: Nissedal og Drangedal
Nedbørfelt: 160 km²
Kraftpotensial: 59 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at nedbørfeltet er godt egnet til tradisjonelt friluftsliv samt at fire skogs- og myrområder er tidligere foreslått vernet innen området. Vassdraget har også rike og varierte kulturminner. Utvalget vektlegger de store faglige verdiene og betydningen for friluftslivet, og foreslår vassdraget tatt med i verneplanen.

Drangedal kommune ber om at Gautefallelva ikke tas med i verneplanen.

Fylkeslandbrukskontoret i Telemark er enig i vern av vassdraget.

Skiensfjordens kommunale kraftselskap viser til et gunstig småkraftverkprosjekt i Gautefallelva.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* slutter seg til forslaget om at Gautefallelva tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Gautefallelva tas med i verneplanen.

019/3 Kilåi

Kommuner: Fyresdal og Nissedal
Nedbørfelt: 65 km²
Kraftpotensial: 35 GWh/55 GWh
Samlet plan-kategori: I/III

Kontaktutvalget viser til at Kilåi er lite berørt av inngrep og er et egnet type- og referansevassdrag. Det finnes ikke vernede objekter i nærheten. Området er godt egnet til friluftsliv og brukes mye sommer og vinter. Utvalget prioriterer type- og referanseverdien og de store faglige verdier, og foreslår med unntak av medlemmet Kielland at objektet tas med i verneplanen. Kielland viser til at utbyggingsalternativet med overføring av Kilåi til Fjone kraftverk av Stortinget er plassert i Samlet plan - kategori I, og mener at det derfor er prinsipielt galt å verne objektet.

Norges vassdrags- og energiverk viser til at Telemark som var tidlig ute med kraftutbygging har et svært begrenset antall vernede vassdrag og at det er svært vanskelig å finne egnede type- og referansevassdrag som er lite påvirket av inngrep. NVE vil vektlegge dette meget sterkt, og mener derfor at Kilåi bør tas med på verneplanen.

Fyresdal kommune går ikke inn for vern under forutsetning av en utbygging mot Fyresdalsvassdraget. I motsatt fall går en inn for vern.

Nissedal kommune viser til sin behandling av Samlet plan i 1989 der en gikk imot utbygging.

Vestfold kraftselskap mener at vassdraget ikke bør vernes.

Arendals Vasdrags Brugseierforening viser til behovet for magasiner i Arendalsvassdraget både med tanke på kraftproduksjonen og flomreduksjon, og mener at vassdraget ikke bør vernes.

Naturvern- og friluftsforskningsorganisasjonene peker på de betydelige verneverdiene i vassdraget og støtter kontaktutvalgets klare flertall for vern.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for vern.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* går inn for vern av Kilåi.

Landbruksdepartementet viser til et rikt friluftsliv og at det ikke finnes andre vernede objekter i nærheten, og ser gjerne at vassdraget vernes.

Olje- og energidepartementet er klar over at et av utbyggingsalternativene i Kilåi er satt i kategori I i Samlet plan, men viser til de betydelige verneverdiene i vassdraget, i et område som er sterkt preget av kraftutbygging. De-

partementet tilrår at Kilåi tas med i verneplanen.

019/5 Songedalsåi

Kommune: Fyresdal, Tokke
Nedbørfelt: 70 km²
Kraftpotensial: 40 GWh
Samlet plan-kategori: II/III

Kontaktutvalget viser til at det er knyttet regional og nasjonal interesse til de mange ødegårdene fra middelalderen og den tidlige gruvedriften. Området har også stor verdi for landfaunaen. Vassdraget er satt opp som verneverdig i fylkesvassdragsplanen, og kommunen har gått inn for vern. Utvalget peker på objektets natur- og kulturfaglige verdi og dets egenhet som typevassdrag, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Tokke kommune støtter vern av Songedalsåi.

Fylkeslandbrukskontoret i Telemark er enig i vern av vassdraget.

Fyresdal kommune går også inn for vern.

Riksantikvaren vil spesielt støtte forslaget om vern av Songedalsåi.

Departementet tilrår at Songedalsåi tas med i verneplanen.

AUST-AGDER

Skogeierorganisasjonene påpeker at vernet kun må rette seg mot kraftutbygging og ikke få innvirkning på tradisjonell næringsdrift i nedbørfeltet. Det vises til endel mindre reguleringer i forbindelse med møller, sagbruk o.l. og en ber om at disse evt. også må kunne nyttes til kraftproduksjon der dette kan gjøres uten særlige nye inngrep.

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre går imot vern av Leivasselva, Gjevingelv, Molandsvassdraget, Lilleelva, Grimeelva og Ånavassdraget og peker på at disse vassdragene neppe noen gang vil bli gjenstand for kraftutbygging.

Naturvernforbundet i Aust-Agder støtter alle forslagene om vern i Aust-Agder og vil dessuten ha vern av Songevassdraget.

Fylkesmannen i Aust-Agder er tilfreds med forslaget om vern av kystvassdragene og mener også Songevassdraget bør med. I en samlet vurdering av naturressursutnytting og vern finner fylkesmannen de fremlagte nasjonale vernehensynene tungtveiende nok til å gå inn for vern av hele Tovdalsvassdraget. Fylkesmannen deler utvalgets oppfatning av uoversiktighet og uklare hjemmelsgrunnlag i

eksisterende lovverk, og imøteser med interesse en revidering av vassdragsloven samt ikrafttredelse av Fossheim-utvalgets forvaltningsregler. Fylkesmannen støtter også tankene om differensiert forvaltning dersom reglene blir tilstrekkelig klare.

Fylkeskommunen viser til tidligere vedtak vedr. Samlet plan og behandlingen av fylkesplanen, og går imot vern av Tovdalsvassdraget. Når det gjelder kystvassdragene kan fylkeskommunen ikke gå inn for fredning av disse etter de optrukne retningslinjer. En peker på at disse vassdragene neppe noen gang vil bli gjenstand for kraftutbygging. Den naturlige utnytting av jord-, skog- og fiskeresurser som skjer idag, representerer ingen trussel mot vassdragene eller miljøene i tilknytning til disse. Lovverket for vern av vassdrag synes uklart og lite samordnet. Gjennomgang av lovverket med sikte på et samlet lovverk for vernete vassdrag bør prioriteres, og når dette lovverket foreligger bør verneplan IV for vassdrag tas opp til ny behandling.

018/1 Leivasselva

Kommuner: Kragerø og Risør
Nedbørfelt: 46 km²
Kraftpotensial:-
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på at andre vassdrag på verneplanen dekker kysttypen i området, samtidig som nedbørfeltet har middels naturfaglige kvaliteter, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre går imot vern og peker på at vassdraget er uaktuelt for kraftutbygging.

Departementet tilrår at Leivasselva ikke tas med i verneplanen.

018/3 Gjevingelv

Kommuner: Tvedestrand og Risør
Nedbørfelt: 20 km²
Kraftpotensial:-
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til vassdragets karakteristiske vegetasjon og dyreliv, og nedbørfeltets meget store verdi for naturvern og friluftsliv. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets innstilling.

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre går imot og peker på at vassdraget er uaktuelt for kraftutbygging.

Naturvernforbundet støtter forslaget om vern.

Tvedestrand kommune går imot forslaget om vern av vassdraget av hensyn til konsekvensene for næringslivet.

Fylkeskommunen mener utnyttningen av vassdraget i dag ikke representerer noen trussel mot vassdraget, og går imot vern av vassdraget.

Fylkesmannen er tilfreds med forslaget om vern.

Landbruksdepartementet kan ikke se at vern av vassdraget er til noen ulempe for landbruket, og støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Departementet er klar over at det ikke er sannsynlig med noen større kraftutbygging i vassdraget, men ønsker å følge opp verneplanens intensjon om å dekke ulike typer av vassdragsområder, og tilrår at Gjevingelv tas med i verneplanen.

018/4 Molandsvassdraget

Kommuner: Moland, Tvedestrand og Froland
Nedbørfelt: 59 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at objektet er representativt for vassdrag med relativt store jordbruksarealer i fylkets midtre kystsone, og at deler av nedbørfeltet er turområde for naturvern, friluftsliv og fiske, og utvalget foreslår at vassdraget tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Tvedestrand kommune går imot vern av vassdraget av hensyn til næringslivet.

Moland kommune slutter seg til forslaget om vern.

Moland Skogeierlag, Bondelag og Fiskelag mener det er unødvendig med vern av vassdraget.

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre peker på at vassdraget er uaktuelt for kraftutbygging, og går imot vern.

Fylkeskommunen mener utnyttningen av vassdraget idag ikke representerer noen trussel mot vassdraget, og går imot vern av vassdraget.

Fylkesmannen er tilfreds med forslaget om vern.

Landbruksdepartementet kan ikke se at vern av vassdraget er til noen vesentlig ulempe for landbruket, og støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Departementet viser til sin begrunnelse under objekt 018/1, og tilrår at Molandsvassdraget tas med i verneplanen.

019/1 Songevassdraget

Kommuner: Arendal, Moland

Nedbørfelt: 4 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har stor verdi for naturvern, og meget stor verdi for friluftsliv og fisk, men peker på at de vassdrag som er foreslått vernet langs Aust-Agders kyst dekker regionen tilfredstillende. Utvalget foreslår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Naturvernforbundet ønsker vern av Songevassdraget.

Fylkesmannen mener Songevassdraget må med i verneplanen.

Departementet viser til sin begrunnelse under objekt 018/1, og tilrår at Songevassdraget ikke tas med i verneplanen.

019/2 Lilleelva

Kommuner: Øyestad, Froland og Moland

Nedbørfelt: 37 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at objektet er representativt for vassdrag i midtre kystsone med relativt lite jordbruksareal. Nedbørfeltet har meget stor verdi for naturvern, friluftsliv og fiske, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Moland kommune slutter seg til forslaget om vern.

Moland Skogeierlag Bondelag og Fiskelag og Øyestad Bondelag og skogeierlag mener det er unødvendig med vern av vassdraget.

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre peker på at kraftutbygging er uaktuelt og går imot vern.

Naturvernforbundet støtter forslaget om vern.

Fylkeskommunen mener utnyttningen av vassdraget idag ikke representerer noen trussel mot vassdraget, og går imot vern.

Fylkesmannen er tilfreds med forslaget om vern av Lilleelva.

Landbruksdepartementet kan ikke se at vern av vassdragene er til noen vesentlig ulempe for landbruket, og støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Departementet viser til sin begrunnelse under objekt 018/1, og tilrår at Lilleelva tas med i verneplanen.

020/1 Grimeelva

Kommuner: Birkenes, Grimstad og Lillesand
Nedbørfelt: 73 km²
Kraftpotensial: -
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er nær friområde for folk i Grimstad, Lillesand og Birkenes og har meget stor verdi for friluftslivet. Vassdraget er egnet som typevassdrag for denne kystregionen, og utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Birkenes kommune støtter forslaget om vern.

Fylkeskommunen går imot vern av vassdraget

Lillesand kommune foreslår ikke vern av vassdraget.

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre går imot vern.

Naturvernforbundet støtter forslaget om vern.

Fylkesmannen er tilfreds med at Grimeelva er foreslått på verneplanen.

Landbruksdepartementet kan ikke se at vern av vassdraget er til noen vesentlig ulempe for landbruket.

Departementet viser til sin begrunnelse under objekt 018/1, og tilrår at vassdraget tas med i verneplanen.

020/2 Ånavassdraget

Kommuner: Lillesand og Kristiansand
Nedbørfelt: 5 km²
Kraftpotensial: -
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at objektet er representativt for mindre kystvassdrag i fylkets vestregion med stor verdi for friluftslivet. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Ånavassdraget.

Lillesand kommune foreslår ikke vern av vassdraget.

Aust-Agder fylkeslandbruksstyre går imot vern av Ånavassdraget.

Naturvernforbundet støtter forslaget om vern.

Fylkesmannen er tilfreds med forslaget om vern av kystvassdragene.

Fylkeskommunen går imot vern av vassdraget.

Landbruksdepartementet kan ikke se at vern av Ånavassdraget er til vesentlig ulempe for landbruket.

Departementet viser til sin begrunnelse under objekt 018/1, og tilrår at Ånavassdraget tas med i verneplanen.

020/3 Tovdalsvassdraget

Kommuner: Birkenes, Froland, Bygland, Åmli, Valle, Fyresdal, Lillesand, Grimstad, Iveland, Evje og Hornnes og Kristiansand
Nedbørfelt: 1 856 km²
Kraftpotensial: 884 GWh (750 GWh)
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at Tovdalsvassdraget hydrologisk sett danner en overgang mellom Øst- og Vestlandet og mellom kyst og innland. Vassdraget er svært rikt på kulturminner både fra nyere tid, middelalderen og forhistorie. Med sin størrelse ivaretar Tovdalsvassdraget variasjonen på Sørlandet og er et godt typevassdrag for alle fagfelt. Store deler av vannstrengen er også lite påvirket av tekniske inngrep og har referanseverdi. Reguleringsinngrepene er stort sett konsentrert til Uldalsgrenens elv om det også er endel fløtningsreguleringer øverst i vassdraget. Medlemmene Hillestad, Kielland og Mellquist viser til at de største verneverdiene er knyttet til vassdragets øvre del. Kraftressursene kan eventuelt utnyttes ved overføring til Uldalsgrenen i et rimelig kompromiss mellom verne- og bruksinteressene. Disse medlemmene foreslår vern av Årdalsgrenen fra ca. 2 km oppstrøms Rjukanfossen og oppover. Medlemmene Gaukstad, Gausemel, Hauge, Moen og Wikholm peker på type- og referanseaspektet i tillegg til de betydelige verneverdiene som også fins i de nedre deler. De viser også til at opplevelses- og referanseverdi reduseres ved utbygging, og fremhever spesielt Rjukanfossen som et verdifullt landskapselement. Disse medlemmene foreslår hele objektet vernet.

Norges vassdrags- og energiverk viser til at Tovdalsvassdraget spenner fra det tilnærmet urørte i de øvre deler, via et jordbrukslandskap i midtre deler og er betydelig influert av mange typer inngrep. *Kontaktutvalget* har lagt vekt på at de største verneverdiene både innen naturfagene, friluftslivet og landskapsopplevelse er knyttet til de øvre deler inklusive den fine Rjukanfossen. NVE vil også peke på at kulturlandskapet mellom Dale og Herefossfjorden har vesentlige verneverdier, og foreslår at Tovdalsvassdraget vernes i hovedvassdraget ovenfor Herefossfjorden.

Evje og Hornnes kommune fastholder sitt tidligere vedtak om at en eventuell kraftutbygging må skje mot Otra, og engasjerer seg ikke i spørsmålet om helt eller delvis vern av vassdraget.

Bygland kommune er imot vern. Ved et eventuelt vern forutsetter kommunen at landbruksdrift i Årdalen/Øvre Tovdalen kan fortsette i tråd med den bruks- og verneplanen som er utarbeidet for området. Kommunen vil også kreve full kompensasjon for tapte kraftinntekter til kommunen.

Arendal kommune støtter Arendal energiverks planer for kraftutbygging i Tovdalsvassdraget.

Birkenes kommune støtter forslaget om vern av hele vassdraget, og ber om at det utredes muligheter for kompensasjon for tapte kraftinntekter.

Froland kommune slutter seg til flertallsforslaget om vern av hele vassdraget.

Fyresdal kommune går ikke inn for vern av noen del av Tovdalsvassdraget.

Kristiansand kommune anbefaler at hele Tovdalsvassdraget vernes mot ytterligere kraftutbygging. Begrensninger på aktiviteten anbefales hovedsaklig iverksatt i øvre del av vassdraget.

Iveland kommune har ingen merknader til en eventuell utbygging av Tovdalsvassdraget, og kommunen har tidligere gått inn for Aust-Agder Kraftverks konsesjonssøknad.

Åmli kommune finner det helt uakseptabelt med vern av Tovdalsvassdraget. Konsekvensene av et vernetiltak synes noe uklare, men naturressursene er så viktige for næringsgrunnlaget i Tovdalsvassdragets nedbørfelt, at strenge verneregler vil drepe lokalsamfunnene i dalføret. Kommunen vil forøvrig stå fast på tidligere vedtak der en ser utnyttning til kraftproduksjon som den beste utnyttelse av vassdraget.

Tovdalsvassdragets verneutvalg støtter innstillingen om vern av hele Tovdalsvassdraget.

Agder Skogeierlag har tidligere uttalt seg positivt til kraftutbygging i Tovdalsvassdraget.

Arendal Energiverk ber om at de gjenværende prosjekter i Uldalsgreina ikke tas med på verneplanen.

Aust-Agder Kraftverk vil på det sterkeste frarå at vassdraget fredes i sin helhet, og viser til at Rjukanfossen er nøkkelen til en forsvarlig utnyttelse av kraftressursene i Tovdalsvassdraget. Aust-Agder Kraftverk viser også til en makeskifteavtale fra 1964 der staten overtok kraftmarkedets andel i Sira-Kvina mot at AAK fikk overdratt statens fallrettigheter i Tovdalsvassdraget.

Den norske Turistforening viser til at Tovdalsvassdraget er det eneste store vassdraget fra svenskegrensen til Sogn og Fjordane som nå er stort sett inntakt, og at det har typeverdi både for indre og ytre deler av Sørlandet/Telemark. DNT støtter utvalgets flertall og går inn for vern av hele vassdraget.

Friluftsrådernes Landsforbund peker på den uvurderlige betydningen Tovdalsvassdraget har for Kristiansands befolkning. Både de øvre deler og Oggevatn-området er viktig for friluftslivet, og FL går inn for at Tovdalsvassdraget vernes i sin helhet.

Norges Jeger- og Fiskeforbund peker på at Tovdalsvassdraget representerer en rekke ulike verneverdier samt at det er viktig som type- og referansevassdrag. NJFF nevner spesielt undersøkelsene av forsuring, noe som understreker referanseverdien, og mener at dette svært viktige vassdraget må med i verneplanen i sin helhet.

Norges Naturvernforbund viser til at bare 2% av vassdragene i Aust-Agder er vernet, og mener at hele Tovdalsvassdraget må vernes.

Universitet i Oslo mener at verneverdiene er godt dokumentert og at vassdraget er et verdifullt type- og referansevassdrag. En vil derfor sterkt støtte utvalgets flertall i dets forslag om å verne hele Tovdalsvassdraget.

Statens Naturforvaltningsråd gir sin tilslutning til kontaktutvalgets flertall i forslaget om vern av hele vassdraget.

Riksantikvaren viser til at kulturminneverdiene er svært store i regional og tildels nasjonal sammenheng og de finnes gjennom hele vassdraget. Riksantikvaren går inn for vern av hele vassdraget.

Statens forurensningstilsyn viser til at Tovdalsvassdraget overvåkes i regi av Statlig program for forurensningsovervåking. Vassdraget har verdi som referanselokalitet i forbindelse med forsuringsvirkning. Vassdraget ligger i den mest forsuringutsatte delen av Sør-Norge, og store deler av kraftutbygging kan forsterke denne virkningen ved at surt vann overføres til mindre forsurede lokaliteter. SFT vil tilrå at Tovdalsvassdraget unntas fra utbygginger som vil endre vannførings mønstret over året eller fører vann ut fra vassdraget.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at vassdraget har meget stor variasjon med hensyn til elver og innsjøtyper. Man må vektlegge de betydelige verneverdiene som finnes i de nedre delene. Når det gjelder referanseverdi, er Tovdalsvassdraget det siste store, lite berørte vassdraget på Sørlandet. Det er lite påvirket av industri og lokale utslipp, og data bakover i tid er bedre enn for de fleste norske vassdrag. Vassdraget er lett tilgjengelig, og en restaurering av fiskebestanden vil gjenskape og ytterligere forsterke interessen for vassdraget. Etter DN's syn er vern av Tovdalsvassdraget ikke til å komme forbi.

Fylkesmannen viser til at kraftsituasjonen i landet generelt og i fylket spesielt, synes god.

Elektrisitetsforsyningen i fylket vil være sikret langt ut i de neste to tiår. Av grunnlagsmaterialet som legges frem i NOU 1991:12 er det ingen tvil om at Tovdalsvassdraget har en sentral stilling i å sikre et representativt utvalg av større vassdrag i Norge. Vassdraget representerer store verdier for mange fagområder, dekker et helt vassdragssystem fra fjell til fjord, har store urørte områder med vassdragsnatur, er et viktig typevassdrag og har betydelige referanseverdier for flere fagdisipliner. Skal landsdelen sikres et helt type- og referansevassdrag, deler fylkesmannen opp fatningen til flertallet i utvalget om at det også er betydelige verneverdier i de nedre deler. Disse vil bli vesentlig redusert ved en utbygging.

Fylkeskommunen viser til tidligere vedtak vedrørende Samlet plan og behandlingen av Fylkesplanen, og går inn for at Tovdalsvassdraget ikke tas med i verneplan IV.

Landbruksdepartementet viser til at fylkeslandbruksstyret i Aust-Agder er delt i synet på vern og at de i Vest-Agder går inn for at vassdraget ikke blir videre utbygget. Landbruksdepartementet støtter prinsipielt flertallsforslaget i Kontaktutvalget der type- og referanseaspektet i tillegg til de betydelige verneverdiene i nedre deler av vassdraget, er tillagt vekt. Landbruksdepartementet kan subsidiært gå med på en skånsom utbygging av Urdalsgrenen siden den allerede er berørt av utbygging.

Olje- og energidepartementet er klar over at det er store verneverdier i deler av Tovdalsvassdraget. Samtidig er utbyggingsinteressene store, dels gjennom utbyggingen i områder som er uberørt av kraftutbygging, og dels gjennom utnyttelse av eksisterende magasiner og opprusting av eksisterende kraftverk. I tillegg er Tovdalsvassdraget et vassdrag der ønsket om tekniske inngrep av hensyn til andre brukerinteresser enn kraftutbygging vil kunne gjøre et vern av hele vassdraget lite hensiktsmessig i en forvaltningssammenheng.

Departementet vil derfor tilrå at den mest uberørte delen av Tovdalsvassdraget ovenfor foten av Rjukanfossen tas med i verneplanen og at de øvrige verneverdiene i vassdraget søkes ivaretatt gjennom en helhetlig vassdragsforvaltning etter eksisterende lovverk.

VEST-AGDER

Fylkesmannen i Vest-Agder har intet å bemerke til utvalgets anbefalinger, mens *Miljøvernavdelingen* mener at samtlige vassdrag som er vurdert i Vest-Agder burde vernes.

Fylkeslandbruksstyret har ingen merknader

der til forslagene om vern, under forutsetning av at skogbruk og jordbruk kan drives som tidligere. Under samme forutsetning går en inn for at Tovdalsvassdraget ikke blir videre utbygget.

Fylkeskommunen er enig med utvalget i at vern av et vassdrag mot kraftutbygging må få konsekvenser for andre inngrep med liknende virkning for verneverdiene. Det er derfor behov for en gjennomgang av lovverket med sikte på avklaring og eventuell forbedring av hjemmelsgrunnlaget for forvaltning av verne- te vassdrag. Vern mot kraftutbygging synes ikke hensiktsmessig for vassdrag som har lite eller intet kraftpotensiale. Stortinget kan trolig bare påpeke at vassdraget har verneverdi og henstille at det blir tatt hensyn til dette. Slike vassdrag med tilliggende landskap må forvaltes eventuelt vernes, ved bruk av spesielt plan- og bygningsloven og naturvernloven. Mot denne bakgrunn bør en ikke ta stilling til vernespørsmålet for Søgneelva, Lona, Ronavassdraget og Nesheimvassdraget før disse er behandlet i ordinær plansammenheng. Fylkeskommunen vil anbefale at verneplanarbeidet videreføres og at alle aktuelle vassdrag i fylket blir vurdert.

022/1 Søgneelva

Kommuner: Søgne, Songdalen, Vennesla, Marnadal og Kristiansand

Nedbørfelt: 207 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til Søgneelvas store kulturfaglige og natur faglige verdier og egenhet som typevassdrag, og foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Søgne kommune slutter seg til forslaget om vern.

Fylkeskommunen mener at vern mot kraftutbygging ikke er hensiktsmessig for denne type vassdrag, og mener at en ikke bør ta stilling til et eventuelt vernespørsmål før vassdraget er behandlet i ordinær plansammenheng.

Departementet er klar over at det ikke er aktuelt med noen større kraftutbygging i vassdraget, men ønsker å følge opp verneplanens intensjon om å dekke ulike typer av vassdragsområder. Departementet kan ikke se at dette skaper problemer for den ordinære planbehandlingen etter plan- og bygningsloven, og tilrår at Søgneelva tas med i verneplanen.

022/2 Høyeåna

Kommuner: Marnadal, Sogndalen, Vennesla og Søgne

Nedbørfelt: 98 km²

Kraftpotensial: 16 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at naturtypene som finnes i Høyeåna er representert i Søgne-elva, som foreslås vernet og dels i det allerede vernede Lyngdalsvassdraget. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Marnadal kommune ber om at Høyeåna flyttes til gruppen VERN.

Fylkeskommunen mener Høyeåna står i en særstilling med sin levedyktige og stedeagne stamme av abbor og aure, og mener vassdraget bør vernes.

Departementet tilrår at Høyeåna ikke tas med i verneplanen.

022/3 Lona

Kommuner: Mandal, Søgne

Nedbørfelt: 39 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker særlig på at objektet ivaretar typeaspektet i kystregionen, foruten at det har ferskvannsbiologisk verdi, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Fylkeskommunen mener at en ikke bør ta stilling til vernespørsmålet før vassdraget er behandlet i ordinær plansammenheng.

Departementet viser til sin begrunnelse under objekt 022/1 og tilrår at Lona tas med i verneplanen.

022/4 Ronavassdraget

Kommuner: Mandal og Lindesnes

Nedbørfelt: 10 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget legger vekt på at de spesielle verneverdiene i vassdraget forsøkes sikret etter naturvernloven og at en betydelig del av innsjøene er brakkvann, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkeskommunen mener at en ikke bør ta stilling til vernespørsmålet før vassdraget er behandlet i ordinær plansammenheng.

Departementet tilrår at Ronavassdraget ikke tas med i verneplanen.

024/1 Nesheimvassdraget

Kommune: Farsund

Nedbørfelt: 32 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget har lagt vekt på de svært store natur- og kulturfaglige verdier, og foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Fylkeskommunen mener at en ikke bør ta stilling til vernespørsmålet før vassdraget er behandlet i ordinær plansammenheng.

Departementet viser til sin vurdering under objekt 022/1, og tilrår at Nesheimvassdraget tas med i verneplanen.

025/1 Litleåa

Kommuner: Kvinesdal og Hægebostad

Nedbørfelt: 229 km²

Kraftpotensial: 201 GWh (86 GWh)

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til de store naturfaglige verdier, friluftsinnteressene og områdets egnethet som typevassdrag, og foreslår at Litleåa ned til samløpet med elva fra Fiske-lausvatnet (ca.kote 105) tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om delvis vern av objektet.

Kvinesdal kommune ønsker ikke vern av noen del av vassdraget, og peker på at Litleåa representerer en meget viktig ressurs for kommunen.

Vest-Agder Energiverk peker på behovet for ren og miljøvennlig vannkraft i fremtiden, og går imot at Litleåa blir tatt med i verneplanen.

Den Norske Turistforening, Norges Jeger og Fiskerforbund og andre natur- og friluftsansjoner går inn for vern av hele Litleåa.

Fylkeslandbrukskontoret går inn for vern av hele vassdraget.

Fylkeskommunen mener en bør vurdere mulighetene for å bygge ut øverste del av vassdraget mens en ikke bygger ut i den nedre del for å ta vare på naturkvalitetene der, før en tar endelig stilling til Litleåas status.

Riksantikvaren peker på at nedre deler av vassdraget er rike på kulturminner.

Landbruksdepartementet kan akseptere en tilpasset utbygging i de nedre deler av vassdraget.

Olje- og energidepartementet viser til at Litleåas nabovassdrag Lyngdalsvassdraget er vernet, og mener at dersom det skulle bli aktuelt med konsesjonsbehandling for kraftutbygging i noen del av vassdraget, vil verne-

verdiene kunne ivaretas gjennom konsesjonsbehandlingen. Departementet tilrår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

ROGALAND

Haugaland Naturvern, Opplysningsgruppa for Etnevassdraget, Haugesund Turistforening, Haugaland Natur og Ungdom, Haugesund og omegn Jeger og Fiskeforening og Ølen Naturvern går inn for vern av Hamrabøåna, Hustveitelva og Haugevassdraget samt Etnevassdraget og Mosneselva i Rogaland.

Fylkesmannen beklager den korte høringsfristen for et så viktig arbeide. Fylkesmannen er enig i behovet for bedre vern av de vernete vassdragene sett på bakgrunn av de økonomiske gevinster samfunnet gir avkall på gjennom verneplanen, og etterlyser rikspolitiske retningslinjer. Fylkesmannen etterlyser også en pressisering av at vernet ofte er foretatt ut fra nasjonale hensyn, men at det må følges opp på kommunalt nivå. Rogaland har få vassdrag vernet i verneplan I-III, og fylkesmannen mener bl.a på den bakgrunn at det er behov for å ta med noen flere vassdrag enn utvalgets forslag.

Fylkeskommunen ønsker vern av alle de vurderte vassdragene i Rogaland med unntak av Haugevassdraget. Som lavlandsvassdrag i Nord-Rogaland bør Svinalivassdraget i Tyssvær vurderes. Fylkeskommunen tar forbehold om opprusting av eksisterende kraftverk i Sokndalselva, samt de tiltak i Frafjordelva/Espedalselva som Mellquistutvalget var samstemte om. Her ønsker man i tillegg Langa vatnfeltet i Espedalsfeltet vurdert utnyttet i en Fløyrløpprusting. Fylkeskommunen mener at kommuner uten vesentlige inntekter fra kraftutbygging bør gis økonomisk kompensasjon fra Staten dersom de får vassdrag vernet.

026/1 Sokndalselva

Kommuner: Sokndal, Lund, Eigersund
Nedbørfelt: 294 km²
Kraftpotensial: 117 GWh
Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget er klar over de store natur- og kulturfaglige verdiene i vassdraget, men peker på at deler av feltet allerede er regulert til kraftformål, og at en ved nybygging og sanering av de gamle kraft verkene kan innvinne over 100 GWh ny kraft uten nye større reguleringer. Utvalget ser det som viktig at det tas hensyn til de mer urørte delene av nedbørfeltet ved en eventuell opprusting og utvidel-

se, og foreslår med disse premisser at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Sokndal kommune viser til det omfattende kalkingsarbeidet som har foregått i vassdraget, at de har gått imot videreføringsprosjektet i Samlet plan og til fylkesmannens uttalelse til verneplanen.

Dalane Elverk støtter utvalgets forslag.

Fylkesmannen foreslår primært vern av hele vassdraget, subsidiært med unntak av den utbygde Barstadgreina.

Fylkeskommunen går inn for vern av Sokndalselva, men med unntak for opprusting av eksisterende kraftverk.

Olje- og energidepartementet er klar over at det er betydelige verneverdier i vassdraget, men mener at med de kraftutbyggingsplanene en ser for seg i dag, vil verneverdiene bli tilfredstillende ivaretatt gjennom en eventuell kraftutbygging. Departementet tilrår at Sokndalselva ikke tas med på verneplanen.

030/1 Frafjordelva

Kommuner: Gjesdal, Forsand
Nedbørfelt: 178 km²
Kraftpotensial: 500 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at nedbørfeltet er del av et større, nesten uberørt naturområde med stor verdi for tradisjonelt friluftsliv. De øverste deler av vassdraget er overført til Fløyrlivassdraget, og bygget ut mot Lysefjorden. Utvalget peker på de store verneverdiene innenfor naturvern og kulturvern samt type- og referanseaspektet, og foreslår at objektet tas med i verneplanen. Utvalget mener imidlertid at flomvannet fra Store Hogavatn og ved damstedet i Blåstøldalen kan føres til Fløyrlø og gi en bedre utnyttelse av eksisterende kraftverk der.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Gjesdal kommune går imot forslaget om vern. Dersom vassdraget mot formodning likevel blir vernet, forutsetter kommunen at vernebestemmelsene må tilpasses de lokale forhold slik at det skaper minst problemer for utnytting av arealene til jordbruksvirksomhet. Kommunen forventer også kompensasjon for bortfall av fremtidige konsesjonsavgifter m.v. idet en viser til konkrete kraftutbyggingsplaner, kommunens svake økonomi og at ikke-utbygging vil være resultatet av en totalvurdering ut fra regionale og nasjonale interesser og ikke hensyn til den lokale befolkning.

Forsand kommune har ingen merknader til forslaget.

Maudal Kraftverk er imot vern av hele vassdraget. De mener at ved en moderat justering av verneplanen der Lauvvatnet, Vælevatn, Fodnastølsvatn og Stølsvatn holdes utenom, vil 250- 300 GWh kunne realiseres uten å berøre Fidjadalsvassdraget med Måna-fossen.

Lyse Kraft har ingen merknader til verneforslaget.

Fylkeslandbrukskontoret og *Fylkesmannen i Rogaland* støtter forslaget om vern på de gitte premisser kontaktutvalget foreslår.

Naturvernforbundet og *Stavanger Turistforening* og andre naturvern og friluftsansasjoner mener vassdraget må vernes uten forbehold.

Olje- og energidepartementet viser til verneplanens nasjonale karakter og målsetting, og tilrår at Frafjordvassdraget vernes nedenfor de eksisterende overføringssteder ved Store Hogganvatn og i Blåstøldalen. Dette vil kunne åpne muligheten for en vurdering av ytterligere flomvann overført til Fløyrlø. Når det gjelder Gjesdal kommunes merknader om restriksjoner på bruk av nedbørfeltet og økonomisk kompensasjon, viser departementet til den generelle omtalen av disse sakene i proposisjonens generelle del.

030/2 Espedalselva

Kommuner: Forsand og Gjesdal

Nedbørfelt: 138 km²

Kraftpotensial: 93 GWh(36 GWh)

Samlet plan-kategori: I/III (I)

Kontaktutvalget peker særlig på at Røssdalen med sin uberørthet, frodighet og artsrikdom er verneverdig på tross av at vannføringen er noe redusert ved at avløpet fra Vassleia er overført til Fløyrlø, mens Vindøla-grenen er mer berørt. Kulturlandskapet i både øvre og nedre deler er av stor verdi. Utvalget peker også på at det er mulig å overføre to mindre felt (Øykjavatn og Langavatn) til Fløyrlø kraftverk og innvinne 21 GWh der. Utvalget foreslår at objektet med unntak av Vindøla og vassdraget fra Store Hedlevatn til Espedalselva tas med i verneplanen. Utvalgets forslag vil muliggjøre at 36 GWh i kategori I kan utnyttes.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern på visse premisser.

Forsand kommune kan tilrå en større utbygging enn det utvalgets forslag tilsier, og tilrår at fraføring av Langavatn-feltet aksepteres i forhold til verneplanen.

Lyse Kraft går imot vern av Langavatn som er med i kat I-prosjekt i Samlet plan.

Naturvernforbundet og *Stavanger Turistforening* mener vassdraget må vernes uten forbehold.

Fylkeslandbrukskontoret viser til interesser knyttet til beiting og stølsdrift samt potensielle i turistsammenheng, og støtter utvalgets forslag.

Fylkesmannen mener det er meget uheldig å sette som premiss at deler av Vinddølagrenen kan overføres til Fløyrlø fordi Espedalselva idag periodevis har så lav vannføring at det begrenser mulighetene for fiske og friluftsliv. Fylkesmannen mener vassdraget med unntak av sidevassdraget fra Store Hedlevatn bør vernes. Hedlevatn bør vernes.

Fylkeskommunen går inn for at Espedalselva vernes mot kraftutbygging, men på det vilkår at Øykjavatn-feltet og Langavatn-feltet kan utnyttes i den videre utbygging av Fløyrlø.

Riksantikvaren er særlig tilfreds med det foreslåtte vernet av Espedalselva fordi vassdraget inneholder vesentlige kunnskaps- og opplevelsesverdier knyttet til kulturminner og kulturlandskap.

Departementet er enig i at Røssdalen med sin uberørthet er meget verneverdig og at det i de nedre deler av vassdraget er betydelige verne- og brukerinteresser. Samtidig er det knyttet viktige økonomiske interesser til mindre delnedbørfelt som Langavatn og Øykjavatn i forbindelse med en opprusting og utvidelse av Fløyrlø kraftverk. Departementet mener at verneverdiene i og omkring Røssdalen bedre kan ivaretas gjennom Landsplanen for nasjonalparker (Frafjordheiene) mens de øvrige verne- og bruksinteressene kan ivaretas gjennom en eventuell konsesjonsbehandling. Departementet tilrår med dette at Espedalselva ikke tas med i verneplanen.

035/2 Norddalsåna

Kommuner: Hjelmeland og Suldal

Nedbørfelt: 22 km²

Kraftpotensial: 24 GWh (59 GWh)

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at nedbørfeltet er en del av et større sammenhengende heiområde av regional verdi, og er uten tekniske inngrep. Norddalsåna har jevnt over mindre naturfaglig verdi enn nabovassdraget Hålandselva, men utvalget legger vekt på at det er mindre berørt og har større type- og referanseverdi. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Hjelmeland kommune støtter forslaget om vern.

Suldal kommune viser til sitt tidligere vedtak om Samlet plan, og går inn for vern av Norddalsåna.

Naturvernforbundet, Stavanger Turistforening og Fylkeslandbrukskontoret støtter verneforslaget.

Statkraft prioriterer vern av Norddalsåna fremfor Hålandsåna.

Fylkesmannen har ingen merknader til verneforslaget.

Departementet tilrår at Norddalsåna tas med i verneplanen.

035/3 Hålandelva

Kommune: Suldal

Nedbørfelt: 59 km²

Kraftpotensial: 76 GWh (41 GWh)

Samlet plan-kategori: II/III

Hjelmeland kommune mener at Norddalsåna og Hålandsåna må ses i sammenheng og ber om at også sistnevnte blir tatt med på verneplanen.

Suldal kommune viser til sitt tidligere vedtak om Samlet plan, samt det arbeid som er gjort for laksefiske i Hålandsåna, og tilrår at vassdraget gis varig vern.

Naturvernforbundet og Stavanger Turistforening er av samme mening, og viser til fylkestingsvedtaket fra 1980 om varig vern av Hålandsåna.

Statkraft prioriterer vern av Norddalsåna fremfor Hålandsåna.

Fylkeslandbrukskontoret støtter verneforslaget.

Fylkesmannen har ingen merknader til verneforslaget.

Fylkeskommunen kan ikke akseptere at et vern av Norddalsåna skal skje på bekostning av Hålandsåna, og går inn for vern av Hålandsåna.

Landbruksdepartementet mener at en eventuell konsesjonsbehandling må ivareta landbruksinteressene. Utover dette har Landbruksdepartementet ingen merknader verken til vern eller utbygging.

Departementet er klar over at det er store friluftslivs- og verneinteresser både i Norddalsåna og Hålandsåna, og mener at disse utfyller hverandre i stor grad. Departementet tilrår derfor at Hålandsåna tas med i verneplanen.

036/1 Hamrabøåna

Kommune: Suldal

Nedbørfelt: 42 km²

Kraftpotensial: 140 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er velegnet for tradisjonelt friluftsliv sommer og vinter, og at kulturminnene er rike. Kraftressursene sees særlig i forbindelse med en opp-

rusting og utvidelse av Saudaverkene. Nedbørfeltet er del av et større uberørt område i en region preget av kraftutbygging, og vassdraget har stor typeverdi. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Sauda kommune og Suldal kommune er enige i vern av vassdraget.

Statkraft og Elkem/Saudefallene mener at et eventuelt vern i området kun bør omfatte Hamrabøåna.

Sunnhordland Kraftlag viser til vurderingene i Samlet plan, og mener at vassdraget ikke bør vernes.

Naturvernforbundet og Stavanger Turistforening støtter vern av vassdraget.

Fylkeslandbrukskontoret og Fylkesmannen er enige i vern av Hamrabøåna.

Fylkeskommunen går inn for vern av Hamrabøåna.

Direktoratet for Naturforvaltning går inn for vern.

Departementet tilrår at Hamrabøåna tas med i verneplanen.

036/2 Lingvangelva

Kommuner: Suldal og Sauda

Nedbørfelt: 39 km²

Kraftpotensial: 162 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at nedbørfeltet er del av et større, uberørt område i en region preget av kraftutbygging og uten vernede vassdrag. Objektet har stor type- og referanseverdi. Utvalget, med unntak av Kielland, foreslår at objektet vernes. Kielland viser til at det for tiden foregår en helhetlig planlegging av alle vassdragene mellom Åkrafjorden og Hylsfjorden for neste rullering av Samlet plan, der Lingvangelva og Tingedalselva inngår. Å verne dem nå vil være å foregripe resultatene av denne planleggingen. Kielland foreslår derfor at de to objektene ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk er kjent med den helhetsplanlegging som foregår for fjellområdet mellom Suldal og Åkrafjorden med tanke på opprusting og utvidelse av kraftverkene i Sauda. NVE viser til de store verneverdier som finnes innen området, og at flere av vassdragene er egnede referansevassdrag. NVE viser også til de store utbygginger som har funnet sted i Suldal (Ulla-Førre og Røldal-Suldal). NVE mener det her er naturlig å foreta en helhetsplanlegging og at en avveining mellom kraftinteresser og vern kan skje ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår på denne bakgrunn ikke vern.

Suldal kommune prioriterer vern også av Lingvangelva.

Sauda kommune mener Lingvangelva bør unntas fra verneplanen.

Statkraft og *Elkem/Saudefaldene* viser til den helhetlige vannkraft planleggingen i området, og støtter utvalgets mindretall.

Det samme gjør *Sunnhordland kraftlag* som dessuten viser til at det aktuelle kraftprosjektet i Samlet plan av fylkesmannen er forelått plassert i kategori I.

Naturvernforbundet og *Stavanger Turistforening* peker på viktigheten av å verne hele området mellom Hylsfjorden og Saudafjorden for naturvern og friluftsmål.

Fylkeslandbrukskontoret og *Fylkesmannen* går inn for vern selv om det er forståelse for den helhetlige planleggingen som foregår i dette området, Sauda og Etnefjella.

Fylkeskommunen ser området i en større regional sammenheng, der det nå legges opp til utbygging av Etnevassdraget, Dalselv/Vaule, videre utbygging av Storelvvassdraget og overføringer fra Suldalslågen (Brattlandsdalen). Vern av de mindre vassdragene i Hylsfjordheia som utgjør et større, sammenhengende urørt område, synes å være en rimelig balansert helhetsløsning, idet en legger vekt på at de store kraftutbyggingene i Røldal/Suldal og Ulla-Førre ligger i de umiddelbart tilstøtende områdene. Dette er også en viktig del av begrunnelsen for Suldal kommunes vedtak, som fylkeskommunen finner å måtte tillegge stor vekt. Ved en slik løsning må det også understrekes at Hylsfjordheia vil bli det eneste større høyfjellsområde med vern av vassdrag i den nordlige del av Rogaland. Fylkeskommunen går inn for vern av Lingvangelva.

Direktoratet for naturforvaltning slutter seg til kontaktutvalgets flertall, og går inn for vern av Lingvangelva.

Riksantikvaren støtter den del av utvalget som vil verne Hamrabø/ Lingvang/Tengesdal som et større sammenhengende område. Hamrabø har meget store kulturlandskapsverdier, men kan ikke erstatte Lingvang/ Tengesdal, siden disse representerer ulike typer kulturhistoriske verdier. Riksantikvaren vil samtidig understreke at Malldalselva og Saggåna burde sees i sammenheng med dette område.

Landbruksdepartementet støtter pga. potensialet innenfor bygdeturisme kontaktutvalgets flertall, og tilrår vern av Lingvangelva.

Olje- og energidepartementet er klar over de store verneverdiene i området, også hva angår type- og referanseverdier. Departementet har derfor gått inn for vern av Hamrabøvassdraget for at denne vassdragstypen skal være re-

presentert i verneplanen. Når det gjelder friluftsinnteressene og de uberørte fjellområdene viser planleggingen så langt at det er mulig å kombinere vern av fjellområdene med en viss kraftutbygging uten at verneverdiene blir for sterkt berørt. Departementet legger vekt på en helhetlig vurdering av kraftinteressene og verneinteressene gjennom en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår derfor at Lingvangelva ikke tas med i verneplanen.

036/3 Tengesdalselva

Kommuner: Suldal og Sauda

Nedbørfelt: 15 km²

Kraftpotensial: 33 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at nedbørfeltet er del av et større, uberørt område i en region preget av kraftutbygging og uten vernede vassdrag. Objektet har stor type- og referanseverdi. Utvalget, med unntak av Kielland, foreslår at objektet vernes. Kielland viser til at det for tiden foregår en helhetlig planlegging av alle vassdragene mellom Åkrafjorden og Hylsfjorden for neste rullering av Samlet plan, der Lingvangelva og Tengesdalselva inngår. Å verne dem nå vil være å foregripe resultatene av denne planleggingen. Kielland foreslår derfor at de to objektene ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk er kjent med den helhetsplanlegging som foregår for fjellområdet mellom Suldal og Åkrafjorden med tanke på opprusting og utvidelse av kraftverkene i Sauda. NVE viser til de store verneverdier som finnes innen området, og at flere av vassdragene er egnede referanse vassdrag. NVE viser også til de store utbygginger som har funnet sted i Suldal (Ulla-Førre og Røldalå- Suldal). NVE mener det her er naturlig å foreta en helhetsplanlegging og at en avveining mellom kraftinteresser og vern kan skje ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår på denne bakgrunn ikke vern.

Suldal kommune prioriterer vern også av Tengesdalselva.

Sauda kommune mener Tengesdalselva bør unntas fra verneplanen.

Statkraft og *Elkem/Saudefallene* viser til den helhetlige vannkraft planleggingen i området, og støtter utvalgets mindretall.

Det samme gjør *Sunnhordland kraftlag* som dessuten viser til at det aktuelle kraftprosjektet i Samlet plan av fylkesmannen er forelått plassert i kategori I.

Naturvernforbundet og *Stavanger Turistforening* peker på viktigheten av å verne hele området mellom Hylsfjorden og Saudefjorden for naturvern og friluftsmål.

Fylkeslandbrukskontoret og *Fylkesmannen* går inn for vern selv om det er forståelse for den helhetlige planleggingen som foregår i dette området, Sauda og Etnefjella.

Fylkeskommunen viser til sin uttalelse under objekt 036/2 Lingvang elva, og går inn for vern av Tengedalselva.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for vern av Tengedalselva.

Det samme gjør *Riksantikvaren*.

Landbruksdepartementet støtter pga. potensialet innenfor bygdeturisme kontaktutvalgets flertall, og tilrår vern av Tengedalselva.

Olje- og energidepartementet viser til sin begrunnelse under objekt 036/2 Lingvangelva, og tilrår at Tengedalselva ikke tas med i verneplanen.

037/1 Malldalselva

Kommuner: Sauda, Suldal

Nedbørfelt: 17 km²

Kraftpotensial: 34 GWh

Samlet plan-kategori: I/III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget for de fleste fagfelt er typisk for regionen, men at typeaspektet dekkes av andre vassdrag i regionen. Utvalget foreslår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Suldal kommune går inn for vern.

Sauda kommune frarår vern av Malldalselva.

Statkraft og *Elkem/Saudefallene* støtter forslaget om ikke vern.

Naturvernforbundet og *Stavanger Turistforening* viser til viktigheten av å verne hele området.

Fylkeslandbrukskontoret mener Malldalselva bør vernes.

Fylkesmannen er enig i ikke vern av vassdraget.

Fylkeskommunen viser til sin uttalelse under objekt 036/2 Lingvangelva, og går inn for vern av Malldalselva.

Landbruksdepartementet går prinsipalt inn for at vassdraget vernes. Subsidiært må det i konsesjonsbehandlingen legges betydelig vekt på å ivareta landbruksinteressene.

Olje- og energidepartementet viser til sin begrunnelse under objekt 036/2 Lingvangelva, og tilrår at Malldalselva ikke tas med i verneplanen.

037/2 Sagåna

Kommune: Sauda

Nedbørfelt: 22 km²

Kraftpotensial: 66 GWh

Samlet plan-kategori: I/III

Kontaktutvalget viser til at landskapet har stor opplevelsverdi og at bruken av området er lokal. For de fleste naturfagene og for kulturvernet har vassdraget middels verdi, og utvalget foreslår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Suldal kommune går inn for vern.

Sauda kommune frarår vern.

Statkraft og *Elkem/Saudefaldene* støtter forslaget om ikke vern.

Naturvernforbundet viser til viktigheten av å verne hele området.

Fylkeslandbrukskontoret og *Fylkesmannen* er enig i forslaget om ikke vern av Sagåna.

Fylkeskommunen viser til sin uttalelse under objekt 036/2 Lingvangelva, og går inn for vern av Sagåna.

Departementet viser til sin begrunnelse under objekt 036/2 Lingvang elva, og tilrår at Sagåna ikke tas med i verneplanen.

037/3 Hustveitelva

Kommuner: Sauda, Suldal

Nedbørfelt: 17 km²

Kraftpotensial: 32 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til landskapets estetiske verdi med mange fosser. Særlig verdt er miljøet på gården Hustveit, som er kjøpt av staten til naturvern og friluftsmål. Objektet har jevnt over middels faglige verdi og er ikke prioritert i type- og referanse-sammenheng, og utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Suldal kommune, *Sauda kommune* og *Naturvernforbundet* går inn for vern.

Nord-Rogaland og *Sunnhordland Friluftsråd* mener vassdraget bør vernes.

Fylkesmannen viser til at vesentlige deler av verneinteressene er knyttet opp til elva som renner gjennom Hustveitgården, og foreslår at Hustveitelva tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen viser til de investeringer som er gjort av det offentlige i vassdraget med hensyn til bevaring av kulturminner, tilrettelegging for friluftsliv og vern av områder etter naturvernloven, og finner det noe overraskende at vassdraget ikke er foreslått vernet. *Fylkeskommunen* tilrår at vassdraget tas med i verneplanen.

Direktoratet for naturforvaltning viser også til at Staten her har kjøpt viktige områder til naturvern/friluftslivs- og kulturminneformål, og går inn for vern.

Departementet er enig i at de investeringer som er gjort for å ta vare på verneverdiene til-

sier at disse verdier ikke bør ødelegges eller forringes gjennom en eventuell kraftutbygging, og tilrår at Hustveitelva tas med i verneplanen.

039/1 Haugevassdraget

Kommune: Tysvær

Nedbørfelt: 9 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på at vassdraget representerer kystheitypen i et område som ikke er dekket på tidligere verneplaner. Det er dessuten lite berørt av inngrep, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Tysvær kommune mener at den beste måten å bevare Haugevassdraget på er fortsatt tradisjonell drift med beite av sau og ungdyr og at fredning er helt unødvendig. Kommunen frarår vern av vassdraget.

Fylkeslandbrukskontoret støtter forslaget om vern, og *Fylkesmannen* mener det er sterkt ønskelig at vassdraget kommer med på verneplanen.

Fylkeskommunen har ingen merknader til at et vassdrag av denne typen bør med på verneplanen. Det synes imidlertid som om dokumentasjonen er noe svak, og det bør i denne sammenheng vurderes om ikke Svinali vassdraget i Tysvær bør vernes.

Departementet viser til at tradisjonell drift med beite av sau og ungdyr ikke hindres av verneplanen, og tilrår at Haugevassdraget tas med i verneplanen.

HORDALAND

Fylkeslandbrukskontoret i Hordaland har ingen særlige merknader til utvalgets prioriteringer i Hordaland under forutsetning at eksisterende landbruksmessig drift skal kunne fortsette i vernet vassdrag.

Fylkesmannen viser til det store antall vassdrag og det store kraftpotensialet som er vernet i fylket, og mener at med utvalgets forslag til nye verneobjekter burde målsettingen for verneplanen i Hordaland være bra oppfylt. Fylkesmannen peker på betydningen av forvaltningen av de vernet vassdragene og imøteser rikspolitiske retningslinjer for dette. For vassdrag som renner gjennom tettbygd strøk kan flerbruksplanlegging være et bra hjelpemiddel for en bedre styring, og fylkesmannen slutter seg til prinsippet om differensiert forvaltning og kategoriinndeling av vassdragene etter økende restriksjoner mot inngrep. I tilknytning til det vil fylkesmannen peke på at

inngrep på vernetidspunktet i heller liten grad er blitt registrert, og at det derfor vil være vanskelig å vurdere om intensjonene med vernet er blitt fulgt opp. Det er allikevel en kjennsgjerning at det har skjedd større inngrep i ved vassdrag etter vernetidspunktet, særlig i forbindelse med vegbygging. Når det gjelder de enkelte objekter slutter fylkesmannen seg i hovedtrekkene til utvalgets vurderinger.

Fylkeskommunen ser klart verdien av å ta vare på urørt natur og som en viktig del av dette å verne vassdrag mot kraftutbygging. Gjennom tidligere verneplaner er ca. 1/4 av nyttbar vannkraft i fylket vernet. Fylkeskommunen finner grunn til å understreke dette vesentlige bidraget til vern av norsk vassdragsnatur. Etter en samlet vurdering finner fylkeskommunen å kunne slutte seg til utvalgets forslag om vern av Mosneselva, Røydlandselva, Æneselvi, Furebergelvi, Bjotveitelvi, Erdalsvassdraget, Døgro og Femangerelva. Fylkeskommunen går også inn for vern av Storelvi. En går videre inn for vern av Hattbergvassdraget, men da slik at eksisterende kraftverk i Muradalen kan rustes opp. I den sammenheng ber fylkeskommunen om å få utredet konsekvensene av en senkning av inntaket ved Svartevatn. Fylkeskommunen slutter seg til utvalgets tilråding om ikke vern av Nærøyelva, men forutsetter at en eventuell utbygging lar seg samordne med oppretting av et landskapsvernområde slik det er foreslått i NOU 1986:13 om Landsplan for nasjonalparker.

041/1 Etnevassdraget

Kommuner: Etne og Sauda

Nedbørfelt: 252 km²

Kraftpotensial: 433 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget er klar over de store verdiene både natur- og kulturfaglig og innen friluftsliv, men peker på at deler av Etnevassdraget er berørt av inngrep og reguleringer. Det vises også til at de nyeste kraftutbyggingsplanene er relativt moderate når det gjelder inngrep. Regionen er dessuten sett i sammenheng og utvalget har funnet det viktigere å holde områdene mellom Saudafjorden og Suldalsfjorden urørt. Dessuten er nabovassdraget i sør, Vikedalselva, vernet mot kraftutbygging. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Etne kommune har ingen merknader til forslaget om ikke å ta Etnevassdraget med i verneplanen.

Sunnhordland Kraftlag er tilfreds med utvalgets konklusjon om vassdraget.

Nord-Rogaland og Sunnhordland Friluftsråd mener vassdraget bør vernes.

Naturvernforbundet og andre naturvern- og friluftsansisasjoner viser til vassdragets betydning for friluftslivet i regionen og det rute- og hyttenett som er etablert i området. Selv om vassdraget ligger i Hordaland kommer de fleste brukerne fra Nord-Rogaland/ Hauge-sund. Vassdraget ned til samløpet med Sørrelva har uten tvil stor type- og referanseverdi, og disse organisasjonene anbefaler at vassdraget vernes.

Direktoratet for naturforvaltning peker på de store friluftslivsinteressene og at Etnevassdraget er en av Vestlandets beste lakse- og sjøørettelver. ND er ikke uenig at Lingvang/ Tengesdal prioriteres foran Etne, men etter direktoratets syn er denne regionen så hardt belastet med utbygginger at det er rom for vern av både Etne og Lingvang/ Tengesdal.

Statens forurensingstilsyn viser til at Etnevassdraget overvåkes i regi av Statlig program for forurensningsovervåking (sur nedbør), og at vassdraget har referanseverdi i denne sammenheng. Etnevassdraget var også med i det såkalte SNSF-prosjektet (sur nedbørs virkning på skog og fisk), og det er således langtidss dataer helt fra begynnelsen av 70- tallet.

Riksantikvaren understreker de kulturhistoriske verdiene i Etnevassdraget, men aksepterer den prioritering som et flertall i kontaktutvalget har gjort gjennom forslaget om vern av Lingvang/ Tengesdal. Dette på bakgrunn av foreliggende planer som viser muligheter for å utnytte deler av kraftpotensialet i Etnevassdraget under hensyntaken til de store kulturminneverdiene.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen går ikke inn for at Etnevassdraget tas med i verneplanen.

Departementet er klar over at det er betydelige natur- og kultur faglige verneinteresser i Etnevassdraget og tilrår at Etnevassdraget tas med i verneplanen.

042/2 Mosneselva

Kommuner: Etne, Kvinnherad og Odda

Nedbørfelt: 93 km²

Kraftpotensial: 300 GWh

Samlet plan-kategori: I/II

Kontaktutvalget viser til at bortsett fra at en liten del av øvre felt er overført er nedbørfeltet uten tekniske inngrep og har et stort spenn i naturtyper og kontraster. Objektet har stor verdi ved sin uberørthet, som brevassdrag og som type- og referansevassdrag. Utvalget me-

ner at disse forhold ikke ble tilstrekkelig vektlagt i forbindelse med vurderingene i Samlet plan, der et av utbyggingsalternativene ble plassert i kategori I, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Mosneselva.

Kvinnherad kommune slutter seg til forslaget om vern.

Etne kommune er enig i forslaget om å ta Mosneselva med i verneplanen på vilkår av at dette ikke vil hindre all fremtidig utnytting av ressursene i denne delen av kommunen.

Sunnhordland Kraftlag er overrasket over den endringen i oppfatningen av Mosneselva som har funnet sted fra Samlet plan til Verneplan IV, og vil så sterkt som mulig be om at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen slutter seg til utvalgets forslag om vern av Mosneselva.

Departementet tar kontaktutvalgets og høringsinstansenes sterke oppslutning om vern som en bekreftelse på at konfliktene ved kraftutbyggingsprosjektet ble undervurdert i Samlet plan. Verneverdiene synes godt dokumentert, og Mosneselva tilrås tatt med i verneplanen.

044/1 Røydlandselva

Kommuner: Fitjar og Stord

Nedbørfelt: 46 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker særlig på at vassdraget dekker kystregionen, som ikke er representert på tidligere verneplaner. Utvalget viser også til friluftslivsinteressene og de store faglige verdier, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Stord kommune støtter forslaget om vern.

Fitjar kommune mener verneverdiene kan ivaretas gjennom plan- og bygningsloven og kommuneplanen, og går imot vern av vassdraget.

Departementet ser ingen stor konflikt mellom kontaktutvalgets ønske om å dekke denne del av kystregionen på verneplanen, og Fitjar kommunes ønske om aktiv bruk av plan- og bygningsloven, og tilrår at Røydlandselv tas med i verneplanen.

045/1 Hattebergvassdraget

Kommune: Kvinnherad

Nedbørfelt: 71 km²

Kraftpotensial: 150 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til de store natur- og kulturverdiene ved siden av områdets betydning for friluftslivet. I særklasse står Norges eneste baroni med sin nasjonale betydning. Utvalget er imidlertid også klar over planene for opprusting av Muradalen kraftverk, og kan akseptere en konsesjonsbehandling av dette prosjektet dersom Samlet plan gjør det mulig. Med disse premisser foreslår utvalget at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern på de gitte premisser.

Kvinnherad kommune går med 35 mot 10 stemmer inn for at det gis adgang til å vurdere en opprusting av Muradalen kraftverk.

Kvinnherad Kraftverk støtter forslaget om vern på de gitte premisser.

Informasjonsnemnda for Hattebergvassdraget viser til den typen av vassdragsnatur som hele vestsiden av Folgefonna representerer og der Hattebergvassdraget er selve innfallsporten. Sammen med baroniets enestående stilling og vassdragets betydning for dette kan ikke Informasjonsnemnda akseptere annet enn vern av hele Hattebergvassdraget.

Den norske Turistforening og andre naturvern- og friluftslivs organisasjoner går inn for vern av hele objektet uten åpning for kraftutbygging.

Riksantikvaren understreker de unike kulturminneverdiene i Rosendal, som ikke må forringes ved opprustningsprosjektet i Muradalen.

Statens Naturforvaltningsråd viser til at Hattebergvassdraget berører nasjonalparkforslaget Folgefonna vest og at 85% av vannkraftpotensialet i Kvinnherad allerede er bygget ut. Muraprojektet vil berøre vesentlige verneverdier, og Rådet går på denne bakgrunn inn for at prosjektet plasseres i kategori II i Samlet plan.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen støtter utvalgets forslag til vern, men sistnevnte ber om å få utredet konsekvensene av en senkning av inntaket ved Svartevatn og en ytterligere regulering for å kunne bedre minstevannsforsholdene om sommeren.

Departementet er klar over de betydelige verneverdiene i Hattebergvassdraget både når det gjelder naturvern og friluftsliv og ikke minst de kulturhistoriske verdiene knyttet til baroniet. De mer omfattende kraftutbyggingsplanene som tidligere er vurdert synes nå å ha konkretisert seg til en opprustning/utvidelse av det allerede eksisterende kraftverket i Muradalen. Departementet tilrår at Hattebergvassdraget tas med i verneplanen, men forutsetter at dette ikke er til hinder for en eventuell opprusting av kraftverket i Murada-

len der en også vurderer magasineringsmulighetene, som omtalt av fylkeskommunen.

046/1 Æneselvi

Kommune: Kvinnherad

Nedbørfelt: 50 km²

Kraftpotensial: 102 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget har foruten å få brevassdrag representert på verneplanen, lagt vekt på type- og referanseverdien, friluftsinnteressene og de store natur- og kulturfaglige interessene, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Æneselvi.

Kvinnherad kommune slutter seg til forslaget om vern.

Informasjonsnemnda for Hattebergvassdraget går inn for vern av vassdraget.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen støtter forslaget om vern.

Departementet tilrår at vassdraget tas med i verneplanen.

046/2 Furebergselvi

Kommuner: Kvinnherad

Nedbørfelt: 29 km²

Kraftpotensial: 66 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er tilnærmet urørt, og er velegnet for tradisjonelt friluftsliv. Vassdraget har stor type-referanseverdi, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Kvinnherad kommune slutter seg til forslaget om vern.

Informasjonsnemnda for Hattebergvassdraget går inn for vern av vassdragene.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen støtter forslaget om vern av Furebergselvi.

Departementet mener at Furebergselvi og Æneselvi utfyller hverandre med tanke på å ta vare på vassdragstypen vest for Folgefonna, og tilrår at Furebergselvi tas med i verneplanen.

047/1 Storelvi

Kommuner: Ullensvang og Jondal

Nedbørfelt: 54 km²

Kraftpotensial: 151 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er lett tilgjengelig og velegnet til tradisjonelt fri-

luftsliv, og er svært viktig i lokal sammenheng. Utvalget peker på at objektene lenger sør på Folgefonnhalvøya dekker regionen typemessig, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Jondal kommune går imot utbygging av Storelvi, som er tenkt som en del av Svåsandprosjektet. Kommunen vil derfor på det sterkeste be om at Storelvi blir tatt med i verneplanen.

Ullensvang kommune slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av vassdraget.

Fylkeskommunen støtter Jondal kommunes ønske om vern av vassdraget.

Fylkesmannen slutter seg til kontaktutvalgets vurderinger.

Departementet er klar over Jondal kommunes holdning til en utbygging slik den er skissert i Samlet plan, og de konflikter som ligger i forholdet til drikkevannsinteresser og forurensing. Departementet mener at dette er forhold som vil bli grundig vurdert ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

048/1 Kvitnoelva

Kommuner: Ullensvang, Odda

Nedbørfelt: 14 km²

Kraftpotensial: 85 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til at objektene på vestsiden av Folgefonna ivaretar type- og referanseverdien i regionen og vektlegger dessuten de relativt store, billige kraftressursene i vassdraget, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Ullensvang kommune går med 13 mot 12 stemmer inn for varig vern av Kvitnoelva.

Den norske Turistforening viser til at nedbørfeltet er en mye brukt oppgang til breen fra øst. DNT foreslår vern av Kvitnoelva for å supplere brenaturen rundt Folgefonna med et objekt øst for breen.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter utvalgets forslag om ikke vern for Kvitnoelva.

Departementet tilrår at Kvitnoelva ikke tas med i verneplanen.

050/2 Bjotveitelvi

Kommuner: Eidfjord, Ullensvang

Nedbørfelt: 19 km²

Kraftpotensial: Se Erdalsvassdraget

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at nedbørfeltet er lite berørt av tekniske inngrep, og utvalget ser det som viktig å unngå ytterligere utbygging på Hardangervidda. Objektets verneverdi kan ikke vurderes isolert, men må ses i forhold til den verdi det tilfører Hardangervidda som et hele. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Bjotveitelvi.

Ullensvang kommune slutter seg til forslaget om vern.

Eidfjord kommune peker på vannkraften som en ren og fornybar ressurs med tanke på fremtiden, og anbefaler at vassdraget ikke blir tatt med i verneplanen.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter utvalgets innstilling om vern av Bjotveitelvi.

Departementet tilrår at Bjotveitelvi tas med i verneplanen.

050/3 Erdalselvi

Kommuner: Eidfjord, Ullensvang

Nedbørfelt: 71 km²

Kraftpotensial: 189 GWh (felles med Bjotveitelvi)

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at nedbørfeltet er lite berørt av tekniske inngrep, og utvalget ser det som viktig å unngå ytterligere utbygging på Hardangervidda. Objektets verneverdi kan ikke vurderes isolert, men må ses i forhold til den verdi det tilfører Hardangervidda som et hele. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Erdalselvi.

Ullensvang kommune slutter seg til forslaget om vern.

Eidfjord kommune peker på vannkraften som en ren og fornybar ressurs med tanke på fremtiden, og anbefaler at vassdraget ikke blir tatt med i verneplanen.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* støtter utvalgets innstilling om vern av Erdalselvi.

Departementet tilrår at Erdalselvi tas med i verneplanen.

051/1 Døgro

Kommuner: Ulvik og Eidfjord

Nedbørfelt: 17 km²

Kraftpotensial: 49 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er vanskelig tilgjengelig idet det bare kan nås med båt. Utvalget legger vekt på urørtheten og derved referanseverdien, og tilknytningen til den vestlige delen av Hardangervidda. Ut-

valget foreslår at vassdraget tas med på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Ulvik kommune støtter forslaget om vern av vassdraget.

Eidfjord kommune anbefaler at vassdraget ikke blir tatt med på verneplanen idet de viser til vannkraften som en ren og fornybar ressurs med tanke på fremtiden.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen støtter utvalgets innstilling.

Departementet tilrår at Døgro tas med i verneplanen.

053/1 Femangerelva

Kommuner: Fusa

Nedbørfelt: 23 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er noe berørt i nedre deler, bl.a. ligger et oppdrettsanlegg i utløpet. Utvalget legger imidlertid vekt på at øvre deler er uten tekniske inngrep, og at objektet er typisk for en del av kysten som ikke har vernede vassdrag fra før. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Femangerelva.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets vurderinger.

Departementet tilrår at Femangervassdraget tas med i verneplanen.

071/2 Nærøyelva

Kommuner: Aurland, Leikanger, Vik, Voss

Nedbørfelt: 290 km²

Kraftpotensial: 220 GWh

Samlet plan-kategori: II/III

Kontaktutvalget peker på vassdragets gode tilgjengelighet og at det drives et variert friluftsliv av lokale og regionale brukere. To mektige fosser, Stalheimfossen og Sivlefossen ligger innenfor nedbørfeltet. Kulturlandskapet er spesielt verdifullt og viser samspill mellom ulike typer ressursutnyttelse. Vassdraget har store inngrep i nedre deler, og ca. 10% av nedbørfeltet er overført til Vikvassdraget. Utvalget peker på de mange inngrepe i selve elveløpet og viser til sin prioritering av Dyrdalselvi, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Aurland kommune signaliserer en positiv holdning til vern, men ønsker ikke å ta stilling før spørsmålet om kraftverksbeskatning er ferdig behandlet.

Voss kommune vil understreke de store landskaps- og fiskeverdiene i Nærøyelva. Selv om vassdraget ikke blir tatt med på verneplanen, bør vassdraget ikke frigis for kraftutbygging.

Riksantikvaren peker på de store kulturhistoriske verdier knyttet både til sidedalene, Stalheimsområdet og selve Nærøydalen. Andre former for vern vil imidlertid kunne ivareta de relevante verdiene her.

Fylkesmannen slutter seg til utvalgets vurderinger.

Fylkeskommunen slutter seg til utvalgets tilrådning om ikke vern av Nærøyelva, men forutsetter at en eventuell utbygging lar seg samordne med oppretting av et landskapsvernområde slik det er foreslått i NOU 1986:13 om Landsplan for Nasjonalparker.

Departementet viser til tilrådningsen under objekt 071/1 Dyrdalselvi, og tilrår at Nærøyelva ikke tas med i verneplanen.

SOGN OG FJORDANE

Sogn og fjordane Turlag støtter alle flertallsforslagene om vern i Sogn og fjordane. I tillegg ønsker de vern av bl.a. Strynevassdraget, Loenvassdraget og Gjengedalsvassdraget.

Naturvernforbundet støtter tilrådningsene om vern fra flertallet i utvalget, og krever i tillegg å få med Stryneelva og Gjengedalsvassdraget på verneplanen.

Fylkeslandbruksstyret er utfra tidligere utsagn og en samlet vurdering, enig i at enkelte vassdrag i fylket blir holdt fri for de inngrep en kraftutbygging medfører. Men styret vil re-severe seg mot at vernet mot kraftutbygging automatisk blir utvidet til også å gjelde andre former for inngrep i hele nedbørfeltet. Fylkeslandbruksstyret viser til innstillingen fra Mellquistutvalget om vern av 14 vassdrag i fylket og er enig i forslaget. Utfra en landbruksfaglig vurdering vil fylkeslandbruksstyret tilrå at Henjeelva i Leikanger også blir tatt med på verneplanen. Videre vil styret, både utfra sterke landbruksinteresser og hensynet til andre bygdenæringer tilrå at også Nausta, Solheimsvassdraget og Gaularvassdraget blir vernet mot kraftutbygging. Styret forutsetter at et eventuelt utvidet vern blir nærmere utredet og gjenstand for høring.

Fylkeskommunen er enig i at vern av vassdrag bør nyttes som et av flere virkemidler for å sikre et utvalg av verdifull natur. Fylkeskommunen har gjennom mange år brukt store ressurser på å medvirke til at alle hovedhensyn på verne og utbyggingssiden blir ivaretatt. Den nåværende tidsplan for verneplanarbeidet umuliggjør en reell medvirkning fra

fylkeskommunalt og kommunalt hold, og fylkeskommunen forutsetter at en får anledning til en konstruktiv dialog mellom sentrale og regionale myndigheter før regjering og Storting behandler planen. Fylkeskommunen peker på de økonomiske fordelene ved kraftutbygging, og etterlyser økonomiske analyser som viser virkningene av et eventuelt vern av de billigste kraftprosjektene i fylket før det blir gjort vedtak. Fylkeskommunen savner videre en faglig begrunnelse for det store vernebehovet i fylket, som er svært stort i forhold til andre fylker og som vil redusere vår valgfrihet med hensyn på fremtidige energikilder. Det er positivt at verneplanen legger opp til å verne områder bedre også mot andre typer inngrep, men det store omfanget av verneplanen vil uten tvil gjøre dette vanskelig. Sogn og Fjordane fylkeskommune støtter utvalgets forslag om vern når det gjelder Dingja, Sleipo (innenfor landskapsvernområdet), Dyrdalselvi, Nisedalselvi, Kolarselvi, Tenndalselvi, Engeviksvassdraget, Storelva (Storaker), Gudalsvassdraget, Vingeelva, Ryggelva, Rimstadvassdraget og Dalsbøvassdraget. Fylkeskommunen slutter seg også til utvalgets innstilling om ikke vern av Hageelva, Sageelva (Langesjøen), Gjølangerelva, Steindøla, Tvinna og Revvikvassdraget.

Fylkesmannen mener at naturfaglige og vernehensyn synes å være godt utredet i verneplanen, mens en sakner bedre gjennomgang av økonomiske forhold. Tall fra Sogn og Fjordane viser tydelig den store økonomiske virkningen som kraftutbygging har hatt for utbyggingskommunene. En del av disse spørsmålene blir best vurdert gjennom konsesjonsbehandling. Fylkesmannen viser ellers til det pågående arbeidet med rullering av Samlet plan for vassdrag, og ser det som viktig at Verneplan IV og Samlet plan blir vurdert i sammenheng. Videre er det viktig å koordinere arbeidet med disse vassdragene. En ser med interesse på utvalgets forslag til forvaltningsstrategi for vernete vassdrag. Når samfunnet pga. store verneverdier og brukerinteresser har vernet vassdrag mot kraftutbygging, er det naturlig at en også ved andre inngrep i disse vassdragene tar spesielt hensyn. Fylkesmannen vil i denne sammenheng peke på at miljøhensyn i sterkere grad også må trekkes inn i forbygnings- og flomsikringsarbeid som NVEs vassdrags avdeling selv er ansvarlig for planleggingen av.

068/1 Dingja

Kommune: Gulen
Nedbørfelt: 28 km²
Kraftpotensial:-
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på at objektet representerer den lavlandspregede kyststypen i regionen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Sogn og fjordene energiverk (SFE) støtter vern av vassdraget.

Fylkeskommunen støtter utvalgets forslag om vern av Dingja.

Departementet tilrår at Dingja tas med i verneplanen.

070/1 Sleipo

Kommune: Vik
Nedbørfelt: 23 km²
Kraftpotensial: 160 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at de øvre deler av vassdraget ligger innenfor Stølsheimen landskapsvernområde, og at verneverdiene her er mange og varierte. Nedre del av Sleipo har enkelte inngrep, bl.a. veger, inntak for settefiskanlegg og forbygninger. Utvalget legger imidlertid vekt på vassdragets typeverdi for de midtre fjordstrøk i Sogn, samt de uberørte øvre deler som er en del av Stølsheimen, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Sleipo.

Vik kommune kan ikke akseptere at nedre del av Sleipo blir vernet med de bånd på bruken som er nevnt i NOU 1991, 12A, s. 48.

SFE ser vassdraget helst ikke vernet.

Fylkesmannens miljøvernavdeling mener at de største verneverdiene ligger innenfor det vedtatte Stølsheimen landskapsvernområde, og at de nedre deler med større inngrep og planer om ytterligere inngrep i forbindelse med mulig foredlingsanlegg for talc-drift er mindre interessante i vernesammenheng.

Fylkeskommunen tilrår vern av den delen av vassdraget som ligger innenfor Stølsheimen landskapsvernområde.

Departementet er inneforstått med at verneverdiene i Sleipo hovedsakelig knytter seg til den delen av vassdraget som ligger innenfor Stølsheimen landskapsvernområde. Siden vernereglene for landskapsvernområder og nasjonalparker i alminnelighet er strengere enn de som knytter seg til Verneplan for vassdrag, betrakter departementet vassdrag i slike områder som vernet også i forhold til Verneplan for vassdrag. Departementet ser derfor ikke behov for å tilrå ytterligere vernevedtak for Sleipo.

071/1 Dyrdalselvi

Kommuner: Aurland og Leikanger
Nedbørfelt: 51 km²
Kraftpotensial: 21 GWh
Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker særlig på vassdragets uberørthet og dermed referanseverdien, men mener at det også er egnet som typevassdrag for områdene ved Nærøyfjorden. Deler av nedbørfeltet ligger innenfor det foreslåtte landskapsvernområdet Undredal/Raundal/Flåmsdal og Nærøyfjord, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om å ta vassdraget med i verneplanen.

Fylkeskommunen tilrår vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Dyrdalselvi tas med i verneplanen.

071/3 Nisedalselvi

Kommune: Aurland

Nedbørfelt: 16 km²

Kraftpotensial: 18 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på vassdragets uberørthet og de botaniske verdier, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Aurland kommune signaliserer positiv holdning til vern, men knytter spørsmålet til beskatning av kraftverk.

SFE støtter forslaget om vern.

Fylkeskommunen tilrår vern av Nisedalselvi.

Departementet tilrår at Nisedalselvi tas med i verneplanen.

073/2 Kolarselvi

Kommuner: Lærdal og Aurland

Nedbørfelt: 58 km²

Kraftpotensial: 148 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker på store natur- og kulturfaglige verdier, bl.a. de urskogpregede skogsliene, og vil særlig fremheve type- og referanseverdien. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Kolarselvi.

Aurland kommune er positiv til vern, men vil ikke ta stilling før spørsmålet om kraftverksbeskatning er ferdigbehandlet.

Lærdal kommune mener at vassdraget bør med på verneplanen.

SFE går imot vern.

Fylkeskommunen tilrår vern av Kolarselvi.

Departementet tilrår at Kolarselvi tas med i verneplanen.

072/4 Sagelvi

Kommuner: Lærdal og Leikanger

Nedbørfelt: 31 km²

Kraftpotensial: 20 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er preget av skogsdrift, og at de fleste kulturminner fra nyere tid er knyttet til dette. Utvalget peker på at de naturlige verdiene knyttet til gammel skog best kan ivaretas gjennom et skogreservat (Bleia), og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Lærdal kommune mener at vassdraget bør med på verneplanen.

Leikanger kommune går inn for at vassdraget blir tatt med på verneplanen.

Riksantikvaren understreker de store verdiene i Sagelvi knyttet til skogs- og sagbruksdrift.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Sagelvi.

Departementet er klar over de verneverdiene som finnes i Sagelvi, men støtter kontaktutvalgets syn om at verneverdiene bør vurderes ivare tatt gjennom Bleia skogreservat. *Departementet* tilrår at Sagelvi ikke tas med i verneplanen.

073/1 Erdalselvi

Kommuner: Lærdal og Aurland

Nedbørfelt: 138 km²

Kraftpotensial: 313 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget er klar over de store natur- og kulturfaglige kvalitetene og type- og referanseverdien, men mener at disse dekkes gjennom et vern av Kolarselvi. Utvalget viser også til de store kraftressursene i Erdalselvi, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Aurland kommune signaliserer positiv holdning til vern, men vil ikke ta stilling før spørsmålet om kraftverksbeskatning er ferdigbehandlet.

Lærdal kommune tilrår med 16 mot 4 stemmer at vassdraget av hensyn til de store kraftressursene ikke kommer med på verneplanen.

Riksantikvaren peker på vesentlige kulturhistoriske verdier i Erdalselvi sett i sammenheng med Kolarselvi.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Erdalselvi.

Departementet tilrår at Erdalselvi ikke tas med i verneplanen.

077/1 Sogndalselvi

Kommuner: Sogndal og Balestrand
Nedbørfelt: 175 km²
Kraftpotensial: 111 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på de store natur- og kulturfaglige verdiene og vassdragets betydning som utfartsområde for lokalbefolkningen. Sogndalselvi er dessuten representativ for indre fjordstrøk i Sogn. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Sogndalselvi.

Sogndal kommune slutter seg til forslaget om vern.

SFE mener vassdraget helst ikke bør vernes.

Fylkeskommunen viser til dagens påvirkning og den kommende Fjærlandsveien, og mener verneverdiene er dekket i andre vassdrag. Fylkeskommunen går imot vern.

Fylkesmannen ser ut fra vassdragets spennvidde i naturtyper og som et viktig utfartsområde, samt kommunens holdning, et vern som lite konfliktfylt.

Departementet er klar over de planer for videreføring av Fjærlandsveien som foreligger, men mener at de viktigste verneverdiene bør kunne ivaretas også ved en veifremføring. *Departementet* tilrår at Sogndalselvi tas med i verneplanen.

077/2 Henjeelvi

Kommuner: Leikanger og Sogndal
Nedbørfelt: 65 km²
Kraftpotensial: 162 GWh
Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget er klar over verneverdiene i vassdraget, særlig de rike kulturminnene, men mener at verneverdiene er redusert ved påvirkning i de nedre deler. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Sogndal kommune tilrår vern av Henjeelvi.

Leikanger kommune går inn for at vassdraget blir tatt med på verneplanen.

Fylkeslandbruksstyret tilrår vern av vassdraget.

Fylkeskommunen støtter utvalgets forslag.

Riksantikvaren går inn for vern.

Departementet mener at verneverdiene i vassdraget vil kunne ivaretas gjennom en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår at Henjeelvi ikke tas med i verneplanen.

079/1 TENNDALSELVI

Kommune: Balestrand
Nedbørfelt: 23 km²
Kraftpotensial: 18 GWh
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på objektets store type- og referanseverdi ved siden av natur-, kultur- og friluftslivsverdiene og mener det representerer regionen. Utvalget trekker også frem opplevelsesverdien som ligger i Tenn-dalsfossen, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Balestrand kommune er enig i vern av vassdraget.

SFE mener også at Tenndalselvi kan vernes.

Fylkeskommunen støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Tenndalselvi.

Departementet tilrår at Tenndalselvi tas med i verneplanen.

079/2 Nesselvi

Kommune: Balestrand
Nedbørfelt: 37 km²
Kraftpotensial: 40 GWh
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at nedbørfeltet er relativt berørt, og at Tenndalselvi representerer verneverdiene i regionen bedre med unntak for kulturminner. Utvalget tilrår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Balestrand kommune er enig med utvalget i at dette vassdraget ikke trengs vernes.

Riksantikvaren ønsker vern av vassdraget av hensyn til de store kulturhistoriske verneverdiene.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke å ta Nesselvi med i verneplanen.

Departementet tilrår at Nesselvi ikke tas med i verneplanen.

079/3 Mårdalselva

Kommune: Høyanger
Nedbørfelt: 23 km²
Kraftpotensial: 58 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at verneverdiene i nedbørfeltet er relativt små, samt at type- og referanseverdien ivaretas av Tenndalselvi som ligger noe lenger øst i samme region. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkeskommunen slutter seg til utvalgets forslag om ikke å ta Mårdalselva med i verneplanen.

Departementet tilrår at Mårdalselva ikke tas med i verneplanen.

081/1 Engevikvassdraget

Kommune: Solund

Nedbørfelt: 10 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på at vassdraget representerer det særpregede landskapet ute på Sula, og har større naturfaglige verdier enn Hagelva. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

SFE er enig i vern av vassdraget.

Fylkeskommunen støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Engevikvassdraget.

Departementet tilrår at Engevikvassdraget tas med i verneplanen.

081/2 Hagelva

Kommune: Solund

Nedbørfelt: 8 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på at Engevikvassdraget i øst har større verneverdier og representerer vassdragstypen ute på Sula. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke å ta Hageelva med i verneplanen.

Departementet tilrår at Hageelva ikke tas med i verneplanen.

082/1 Storelva (Storaker)

Kommune: Hyllestad

Nedbørfelt: 11 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget legger vekt på de store verdiene knyttet til botanikk og ornitologi, lokal bruk av området til friluftsliv og at nedbørfeltet med unntak av noe bosetting og restene av et sagbruk er omtrent uten tekniske inngrep. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

SFE er enig i vern av vassdraget.

Fylkeskommunen støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Storelva.

Departementet tilrår at Storelva (Storaker) tas med i verneplanen.

082/2 Sagelva (Langesjøen)

Kommuner: Fjaler, Askvoll og Hyllestad

Nedbørfelt: 12 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har middels betydning i natur- og kulturfaglig og i friluftssammenheng, og at nedbørfeltet har en rekke inngrep. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke å ta Sagelva med i verneplanen.

Departementet tilrår at Sagelva (Langesjøen) ikke tas med i verneplanen.

082/3 Gjølangerelva

Kommune: Fjaler

Nedbørfelt: 18 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har middels betydning i natur- og kulturfaglig og i friluftssammenheng, og at nedbørfeltet har en rekke inngrep. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke å ta Gjølangerelva med i verneplanen.

Departementet tilrår at Gjølangerelva ikke tas med i verneplanen.

082/4 Guddalsvassdraget

Kommuner: Fjaler, Høyanger, Hyllestad

Nedbørfelt: 258 km²

Kraftpotensial: 125 GWh

Samlet plan-kategori: II/III

Kontaktutvalget peker på Guddalsvassdraget som et typisk lavvannsvassdrag med mange større vann og myrområder med lokal verneverdi. Vassdraget har funksjon som turområde for lokalbefolkningen hele året, og kulturminnene dekker et langt tidsrom. Det er få tekniske inngrep i vassdraget, og type- og referanseverdien er stor. Utvalget viser til at en overføring av et 24 km² stort felt i øvre del til Dyrneslielva kan gi ca.100 GWh billig kraft fra

kategori II i Samlet plan. Utvalget peker på de store verneverdiene, men mener at en overføring av de øvre feltene til Dyrnesli gir en svært god utnyttelse av kraftressursene i forhold til inngrepets omfang, og foreslår at objektet, med unntak av Søreboelva over kote 340, tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern med adgang til å utnytte deler av kraftressursen.

Fjaler kommune mener at et vern av vassdraget vil gi usikre fremtidsutsikter for jord- og skogbruk langs vassdraget, og går imot vern på det nåværende tidspunkt - idet en ser kraftutbygging i Guddals vassdraget som uaktuell. Kommunen mener at flerbruksplanen som er under utvikling og de eksisterende lover, vil ivareta alle interesser.

SFE mener vassdraget helst ikke bør vernes, men utbyggingsinteressene er klart lavere enn for Gaular og Nausta.

Departementet er klar over at det er store verneverdier i Guddalsvassdraget, men mener at også kraftinteressene bør vektlegges. Ved et verneforslag som foreslått av kontaktutvalget mener departementet at verneinteressene blir ivaretatt under rimelig hensynstagen til kraftressursene. Departementet tilrår at Guddalsvassdraget med unntak av Søreboelva over kote 340 tas med i verneplanen.

083/2 Gaularvassdraget

Kommuner: Jølster, Førde, Gaular, Fjaler, Høyanger og Balestrand

Nedbørsfelt: 627 km²

Kraftpotensial: 1043 GWh

Samlet plan-kategori: II/III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er stort, nesten 70 km langt og strekker seg fra fjord til fjell. Jostedalsbreen nasjonalpark med landskapsvernområde inngår i øvre deler. Stor spennvidde gir varierte friluftsmuligheter, og nedbørfeltet har regional betydning som turområde. Gaularvassdraget har vært gjenstand for en rekke undersøkelser de siste 20 år, og ble i 1984 med i det norske overvåkingsprosjektet for sur nedbør. Kulturminnene er svært nær knyttet til vann og elver, og spenner fra forhistorisk tid til nåtid. Som helhet er landskapet preget av tidligere og nåværende jordbruk, men med et fint samspill mellom tilnærmet naturlig landskap og høgt utviklet kulturlandskap. Objektet har stor typeverdi, deler har også referanseverdi. Medlemmene Kielland, Hillestad og Mellquist peker på vassdragets betydelige kraftpotensial og foreslår at objektet tas med i verneplanen med unntak av Eldalsgreina oppstrøms Eldal-

sofen. De mener at både verne- og utbyggingsinteressene på denne måten blir ivare tatt i rimelig grad. Medlemmene Gaukstad, Gausemel, Hauge, Moen og Wikholm mener det er av stor betydning å ta vare på type- og referanseverdien. En utbygging av Eldalsgreina forutsetter at deler av nedbørfeltet overføres til Sværefjorden. En slik utbygging vil derfor også påvirke vassdraget nedenfor samløpet av de to delfeltene. Disse medlemmene ser det også som vesentlig å bevare Eldalsgreina av hensyn til friluftslivet. Videre er deres forslag sett i lys av at Gjengedalsprosjektet og Samlet plan ble ført fra kategori III til I, at Jølstra som var foreslått vernet i verneplan III, ikke ble gitt varig vern, og at Vettefjordvassdraget, opprinnelig en del av Gaularprosjektet, nå er bygget ut. Disse medlemmer foreslår at hele nedbørfeltet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk viser til de betydelige verneinteressene som er knyttet til vassdraget både naturfaglig, innen friluftsliv og for kulturminner. NVE har også lagt vekt på den betydning vassdraget har som landskapselement gjennom hele dalen og hvordan hovedveiene følger vassdraget og gjør kulturlandskapet opplevelsesrikt. Vassdraget er av betydelig størrelse og betyr mye for mange mennesker. Deler av vassdraget har også referanseverdi. En står her overfor en meget vanskelig avveining mellom verne- og potensielle kraftinteresser. Sett i sammenheng med de relativt omfattende vernetilrådsninger som NVE ellers fremmer for denne delen av landet (Guddalsvassdraget, Nausta, Solheim-, Loen- og Strynevassdraget m.fl.) tilrår vern av vassdraget med unntak av Eldalsgreina.

Gaular kommune går med 14 mot 6 stemmer imot at vassdraget vernes. De viser til avtalen med fylkeskommunen angående en utbygging, og mener at avtalen i rimelig grad tar hensyn til naturverdiene og brukerinteressene. En viser også til avtalen med Førde og Balestrand om fordeling av inntekter. Kommunen avviser sammenligningen med Vettefjordutbyggingen som irrelevant i spørsmålet om vern av Gaularvassdraget. Kommunen mener at Gaularvassdraget må regnes som en del av et kulturlandskap som har vært påvirket av bosetting gjennom lang tid. Vassdraget kan således ikke regnes blandt de urørte vassdragene (referansevassdrag), og mange andre vassdrag kan representere de samme naturtyper (typevassdrag). Det er således ikke nødvendig å verne dette vassdraget for å ha type- og referansevassdrag å vise til. Kommunen mener forøvrig at verneforslaget undervurderer den evne og vilje til å ta vare på vassdraget som bosetningen selv viser. Kontaktutvalgets

signal om fremtidig båndlegging på hele nedbør feltet dersom vassdraget blir vernet mot kraftutbygging, virker uheldig på næringsliv og bosetning i kommunen.

Førde kommune tilrår utbygging av hele vassdraget, subsidiært med prioritering av Sværefjordvassdraget, og forutsetter at det blir lagt betydelig vekt på å sikre miljøverdiene og naturkvalitetene i vassdraget.

Balestrand kommune er enig i at Eldalsgreina, Sværefjordprosjektet, kan bygges ut. Kommunen viser til de konsekvenser et vern av Gaularvassdraget vil innebære og frarår at resten av vassdraget vernes.

Jølster kommune ser det som viktig at Kinneklypvatnet (Femtevatnet) i Haukedalsgreinen fortsatt kan være med i utbyggingsplanene for Kjøsnesfjordprosjektet.

Sogn og Fjordane Energiverk går sterkt imot vern av Gaularvassdraget.

Informasjonskomiteen for Gaularvassdraget viser til det brede spekter av godt dokumenterte verneinteresser og støtter forslaget om vern fra flertallet i utvalget.

Fylkeskommunen mener at verneinteressene kan ivaretas av andre vassdrag i regionen og at særlig Sværefjordprosjektet er godt. Fylkeskommunen går imot vern.

Den Norske Turistforening og andre naturvern- og friluftslivsorganisasjoner viser til at Gaularvassdraget opp gjennom årene har blitt vurdert mot andre vassdrag. Bl.a. ble Breheimen holdt utenfor Samlet plan, og i dag er Jostedalen bygd ut. Videre ble Jølstravassdraget «ofret» i Verneplan III for at Gaularvassdraget skulle vernes. Også Vetlefjordvassdraget ble frigitt for utbygging av samme grunn. Samtidig ble Gjengedalsvassdraget flyttet til SP-kategori I for å kunne beholde Gaular i kategori III. Det er derfor overraskende at det ikke er foreslått enstemmig vern av Gaularvassdraget i Verneplan IV. Verneverdiene er velkjente og godt dokumenterte, og er svært store for alle fagfelt.

Fylkeskommunen mener at verneinteressene kan ivaretas av andre vassdrag i regionen og at særlig Sværefjordprosjektet er godt. Fylkeskommunen går imot vern.

Fylkesmannen viser til at Gaularvassdraget inneholder et stort kraftpotensiale, og at utbygging i vassdraget, da spesielt alternativet med overføring av Eldalsgrenen til Sværefjorden, er et etter måten rimelig prosjekt. Vesentlig er også den flomreduserende virkningen utbygging vil kunne få. Fylkesmannen er likevel klar over konfliktene med andre brukerinteresser, og at selv en utbygging av f.eks. Eldalsgrenen vil redusere vassdraget sin referanseverdi. Fylkesmannen har også registrert at kraftutbyggingsprosjektet i denne delen av

vassdraget er plassert i kat. III i Samlet plan på tross av tidligere tilrådninger fra kommunene, fylkeskommunen og fylkesmannen. I forbindelse med arbeidet med Jostedalsbreen nasjonalpark og videreføringen av Samlet planprosjektet Kjøsnesfjorden, har fylkesmannen pekt på at Femtevatn i Haukedalsgrenen burde kunne nyttes som senkningsmagasin innenfor en eventuell nasjonalpark i området. Ut fra ovenstående vil fylkesmannen gå imot vern av Gaularvassdraget.

Direktoratet for Naturforvaltning mener Gaularvassdraget bør gis varig vern. Det er av stor betydning å ta vare på type- og referanseverdien. En utbygging av Eldalsgreina forutsetter at deler av nedbørfeltet overføres til Sværefjorden. En slik utbygging vil derfor også påvirke vassdraget nedenfor samløpet av de to delfeltene. Det er også viktig å bevare Eldalsgreina av hensyn til friluftslivet. Forøvrig har både de øvre delene av vassdraget som inngår i Jostedalsbreen nasjonalpark og de nedre delene regional betydning som turområde.

Statens Naturforvaltningsråd støtter kontaktutvalgets flertall om varig vern også av Eldalsgreina, og understreker at vassdraget er verneverdig i nordisk sammenheng og er et stort brevassdrag.

Riksantikvaren støtter den del av kontaktutvalget som går inn for vern av hele vassdraget.

Statens forurensningstilsyn viser til at Gaularvassdraget har verdi som referansevassdrag i forbindelse med overvåkning av forurensningsvirkning. SFT vil understreke betydningen av å kunne følge utviklings tendensene med hensyn på virkningen av nedfall av forurede komponenter via luft og nedbør i uregulerte vassdrag.

Landbruksdepartementet viser til at landbruksnemdene i kommunene enten er delt eller går inn for vern. Av hensyn til friluftslivet og bygdeturismepotensialet tilrår landbruksdepartementet at hele Gaularvassdraget vernes.

Olje- og energidepartementet er klar over de betydelige verneverdier som knytter seg til Gaularvassdraget. På den annen side rommer vassdraget også store og billige utnyttbare kraftressurser. I en helhetsvurdering både for fylket og på landsbasis tilrår departementet at Gaularvassdraget tas med i i verneplanen.

084/1 Nausta

Kommuner: Naustdal, Gloppen og Førde

Nedbørfelt: 277 km²

Kraftpotensial: 482 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til meget store verneverdier for både naturfag, kulturhistorie og friluftsliv. Særlig er de urørte delene ovenfor Vonavatn verdifulle, men hele nedbørfeltet er viktig i vernesammenheng. Utvalget, med unntak av Kielland prioriterer verneverdiene i hele nedbørfeltet, og peker på at Nausta er velegnet som type- og referansevassdrag. Disse medlemmene foreslår at hele objektet tas med i verneplanen. Kielland viser til at de største verneverdiene ligger i vassdragets øvre deler, mens det er betydelige kraftressurser i de nedre, berørte delene. Kielland foreslår vern av Nausta ovenfor Vonavatn.

Norges vassdrags- og energiverk viser til de store verneverdiene knyttet til vassdraget og fremhever særlig det vakre kulturlandskapet hvor vassdraget inngår som naturlig del. Det vises også til de betydelige lakseinteressene i vassdraget. NVE viser til det nærmest urørte preget som områdene ovenfor Vonavatn har, og planene som foreligger om opprettelse av nasjonalpark. NVE mener at hele vassdraget bør vernes.

Jølster kommune slutter seg til mindretallet i utvalget som går inn for vern av vassdraget ovenfor Vonavatn.

Naustdal kommune er tilhenger av en forsiktig utnyttning av vannkraften i elva, og ønsker å holde Nausta utenfor verneplanen. Deres stor samfunnet likevel vil verne hele eller deler av vassdraget, vil kommunen kreve fullt økonomisk vederlag for alle fremtidige tap.

SFE mener Nausta ikke må vernes.

Den Norske Turistforening og andre friluftsliv- og naturvernorganisasjoner peker på at hele Naustas nedbørfelt er viktig for friluftslivet, men området rundt Vonavatn er mest brukt. En regulering av Vonavatn vil derfor ramme den mest verneverdige delen av vassdraget. Det bør også nevnes at det ligger et stort, verneverdig område ved elvas utløp. Disse organisasjoner mener at hele vassdraget må vernes.

Fylkeskommunen tilrår vern av Nausta ovenfor Vonavatn.

Fylkesmannen mener at en redusert utbygging i Nausta bør kunne plasseres i kategori I i Samlet plan, og er således ikke enig i at Nausta bør vernes.

Riksantikvaren går inn for vern.

Olje- og energidepartementet er klar over de betydelige verneverdiene i Nausta. Særlig er områdene ovenfor Vonavatn viktige i vernesammenheng, mens det nedenfor i større grad er snakk om konflikt med ulike brukerinteresser selv om kulturlandskapet også har klare verne kvaliteter. Departementet viser til de forslag og vurderinger som er omtalt i Landsplan for nasjonalparker, og mener at verne-

verdiene i Nausta bør ivaretas gjennom arbeidet med Fjordane nasjonalpark og tilliggende landskapsområde. Departementet tilrår at Nausta ikke tas med i verneplanen.

085/1 Solheimsvassdraget

Kommuner: Flora, Bremanger, Gloppen

Nedbørfelt: 119 km²

Kraftpotensial: 138 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til landskapets helt spesielle og svært karakteristiske storformer med skråttstilte lag av harde, devonske bergarter som gir markerte trappetrinnsformasjoner. Området har regional betydning for turer inn mot Ålfotbreen, og tilgjengeligheten er god. Selv om de nedre deler av vassdraget er noe påvirket av menneskelig aktivitet er vannstrengen uten tekniske inngrep. Medlemmene Gaukstad, Gausemel, Hauge, Moen og Wikholm peker på de markerte geologiske formene, de store botaniske verdiene og vassdragets typeverdi, og foreslår at objektet tas med i verneplanen. Medlemmene Hillestad, Kielland og Mellquist viser til de betydelige kraftressursene og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Flora kommune viser til at Solheimsvassdraget er det eneste vassdraget i området av noe størrelse som er uberørt av utbygging. Det er et brepåvirket kystnært vassdrag som det er vernet få av tidligere. Geologisk er området unikt og er av stor betydning for friluftslivet. Et nylig utarbeidet turkart vil, sammen med turishyttene åpne for større bruk av området både for folk i Flora og folk utenfra. Kommunen tilrår vern av Solheimsvassdraget.

SFE mener vassdraget ikke må vernes.

Fylkeskommunen tilrår vern av Solheimsvassdraget.

Fylkesmannen viser til vassdragets typeverdi, friluftslivinteressene og forslaget om landskapsvernområde i Ålfotbreområdet samt kommunens ønske om vern, og foreslår vassdraget vernet.

Direktoratet for naturforvaltning går inn for vern.

Olje- og energidepartementet viser til de betydelige verneverdiene i og omkring vassdraget, og tilrår at Solheimsvassdraget tas med i verneplanen.

086/1 Vingelva

Kommune: Bremanger

Nedbørfelt: 11 km²

Kraftpotensial: 13 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på de store verdiene knyttet til kulturminner, bl.a. helleristninger, botanikk, ferskvannsbiologi og betydning for friluftsliv, samt at Vingelva egner seg som typevassdrag for ytre kyststrøk. Det vises også til det urørte preget området har. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Vingelva.

Bremanger kommune tilrår vern av Vingeelva. Kommunen peker likevel på at vern ikke må hindre grunneier i å fortsette med gårdsdrift, selv om det vil føre til mindre endringer i landskapet i nedbørfeltet.

SFE mener vassdraget kan vernes.

Elkem Energi viser til en meget billig opprustingsmulighet for Svelgen I kraftstasjon, som kan gi 13 GWh ny kraft, og ber om at vassdraget ikke blir vernet.

Departementet viser til de betydelige verneinteressene i vassdraget og de store utbygginger i området, og tilrår at Vingelva tas med i verneplanen.

087/1 Ryggelva

Kommune: Gloppen

Nedbørfelt: 60 km²

Kraftpotensial: 94 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at øvre del av vassdraget ligger innenfor det i Landsplan for nasjonalparker foreslåtte Fjordane nasjonalpark/ landskapsvernområde. Utvalget peker på varierte landskapsformer, de store kulturminnene i området og objektets verdi som type- og referansevassdrag, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Ryggelva.

Fylkeskommunen tilrår vern av Ryggelva.

Departementet tilrår at Ryggelva tas med i verneplanen.

088/2 Steindøla

Kommune: Stryn

Nedbørfelt: 10 km²

Kraftpotensial: 12 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at typeverdien dekkes ved et vern av Ryggelva, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Stryn Energiverk er enig i at vassdraget ikke tas med på verneplanen.

Stryn kommune er enig med energiverket.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Steindøla.

Departementet tilrår at Steindøla ikke tas med i verneplanen.

89/1 Tvinna

Kommune: Stryn

Nedbørfelt: 18 km²

Kraftpotensial: 22 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at type- og referanseverdien i Tvinna dekkes bedre av Ryggelva, og at verneverdien der er større. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Stryn Energiverk er enig i at Tvinna ikke tas med på verneplanen.

Stryn kommune er enig med energiverket.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Tvinna.

Departementet tilrår at Tvinna ikke tas med i verneplanen.

089/2 Rimstadvassdraget

Kommuner: Selje og Vågsøy

Nedbørfelt: 26 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på store natur- og kulturfaglige verdier for dette vassdraget i Nordfjords ytre fjordstrøk. Særlig er nedbørfeltet rikt biologisk. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om vern av Rimstadvassdraget.

Departementet tilrår at Rimstadvassdraget tas med i verneplanen.

091/1 Revvikvassdraget;

Kommune: Vågsøy

Nedbørfelt: 5 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har middels verneverdi for de fleste fagfelt og er preget av inngrep. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Revvikvassdraget.

Departementet tilrår at Revviksvassdraget ikke tas med i verneplanen.

091/2 Dalsbøvassdraget

Kommune: Selje

Nedbørfelt: 32 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget er klar over at vassdraget har endel inngrep i nedre del, bl.a. er Erviksvatnet senket 1,2 m og elveløpet kanalisert. Utvalget har likevel særlig lagt vekt på de store kulturhistoriske verdiene samt spesielt sanddynelandskapet ved utløpet og de botaniske verdiene. Utvalget viser til at vassdraget er det vestligste på fastlandet og er sterkt preget av den nære tilknytningen til havet. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om vern av Dalsbøvassdraget.

Departementet tilrår at Dalsbøvassdraget tas med i verneplanen.

MØRE OG ROMSDAL

Fylkesmannen mener at NOU 1991:12A Verneplan for vassdrag ikke er tilfredstillende grunnlag for høring i en så viktig sak som denne. Selv om noen av de separate fagrapportene er kommet til etter hvert, burde det være et krav at del 12B, som det vises til, lå ved som grunnlag. Dette så mye mer som det kan påvises mangler og feil som må påvirke vurderinger og konklusjoner i den tilsendte rapporten. Når det gjelder de aktuelle objektene i Møre og Romsdal, så har ikke fylkesmannen vesentlige merknader til de objektene som det er forslag om å ta med i Verneplan IV. Disse vassdragene er ikke et representativt utvalg av vassdragsnaturen i distriktet. Flere av de mest karakteristiske vassdragstypene er lite eller ikke representert. Fylkesmannen ser seg derfor nødt til å holde fast på forslaget om å ta med Vågselva, Geirangerelva og Måna i verneplanen, og at Tennfjordelva, Stavikselva og Sagelva blir nøye vurdert å ta med, særlig av hensyn til en forsvarlig type-dekning. For Rauma viser fylkesmannen til forslaget om landskapsvern og finner det rimelig at den endelige konklusjon om dette vassdragets plassering i verneplan IV vil bli i samsvar med Nasjonalparkplanen.

Fylkeskommunen registrerer at denne verneplanen i tillegg til de tidligere verneplanene vil føre til at en vesentlig del av fylkets vannkraftressurser blir vernet, og at vernedelen vil

komme til å bli vesentlig større for Møre og Romsdal enn for landet som helhet. Fylket har idag minimalt med vannkraftbehandling. En vesentlig del av fylkets vannkraftressurser er knyttet til Raumavassdraget. En minner om at fylket ble stilt i utsikt å få overta staten sine fallrettigheter i Raumavassdraget som kompensasjon for at fylket ikke alt har fått medeierandeler ved utbygging av andre av staten sine fallrettigheter i Møre og Romsdal, jfr. St.prp. nr. 157 (1981-82). Dersom styremaktene gjennom vern av vassdraget likevel ikke tillater bruk av denne kompensasjonen, forutsetter fylkeskommunen at slike medeierandeler blir ordnet nå. Fylkeskommunen slutter seg til utvalgets tilrådninger med få endringer. Fylkeskommunen slutter seg til tanken om at vassdrag som ut fra sine natur- og kulturverdier blir vernet mot vannkraftutbygging, også må forvaltes slik at disse verdiene ikke blir ødelagt av andre typer inngrep. Etter fylkeskommunens vurdering er ikke verneplanen konkret nok når det gjelder å komme med forslag til hvordan dette i praksis kan skje. Dette er en sak det nå på sentralt hold bør arbeides videre med. En ber i den sammenheng om at det blir vurdert endringer i lovverket slik at plan- og bygningsloven i sterkere grad kan fungere som en overordnet arealforvaltningslov, og m.a. nyttes til å styre landskapsinngrep.

Fylkeslandbruksstyret har vurdert verneplanforslaget utfra de jord- og skogbruksinteresser som er knyttet til de ulike vassdragene. Med bakgrunn i at utbygging av vassdragene for kraftproduksjon vil være mer i konflikt med landbruksinteressene enn vern av vassdragene, er fylkeslandbruksstyret tilfreds med at de vassdragene som det er knyttet størst landbruksinteresser til er foreslått vernet. Når det gjelder forvaltning av de vernet vassdragene må det legges opp til et differensiert vern utfra lokale forhold. Restriksjoner i vernet vassdrag må ikke gjøres mer omfattende enn nødvendig ut fra hensynet til å ivareta verneinteressene.

094/1 Stigedalselva

Kommuner: Volda og Eid

Nedbørfelt: 124 km²

Kraftpotensial: 54 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på de store natur- og kulturfaglige verdiene og nedbørfeltets betydning for friluftsliv. Vassdraget representerer typeverdien for søndre Sunnmøres midtre fjordstrøk.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Volda kommune slutter seg til forslaget om vern.

Tussa Kraft støtter også forslaget om vern.

Fylkeskommunen slutter seg til tilrådnin-
gen i Verneplan IV.

Departementet tilrår at Stigedalselva tas med i verneplanen.

096/1 Vågselva

Kommune: Sande

Nedbørfelt: 11 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på at nedbørfeltet ikke har stor verneverdi for noe fagfelt, og dessuten er relativt sterkt berørt. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Sande kommune slutter seg til forslaget om ikke vern.

Fylkesmannen mener vassdraget er mangelfullt kartlagt og beskrevet, og verneverdiene er nedvurdert, mens inngrepsnivået er overvurdert. Vassdraget bør med på verneplanen, ikke minst for å få bedre representativitet på de typiske kystvassdragene.

Fylkeskommunen mener vern av vassdraget kan være aktuelt, men finner det ikke rett å gå inn for vern nå.

Departementet tilrår at Vågselva ikke tas med i verneplanen.

098/1 Bygdaelva

Kommuner: Stranda, Stryn

Nedbørfelt: 152 km²

Kraftpotensial: 270 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget er klar over de store verneverdiene i Bygdaelva, men viser til at nedre del har en god del tekniske inngrep. Deltaområdet ved utløpet er delvis utfyllt og elva er forbygd flere steder. Bygdaelva forgreiner seg ved Frøysa, og utvalget peker på at den østre greina er mest verdifull for friluftslivet. Utvalget legger vekt på at vestre del kan utnyttes til kraftproduksjon uten at friluftinteressene i denne delen blir skadelidende i særlig grad. Utvalget foreslår at Holedalselva oppstrøms samløpet med Frøysadalselva tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av deler av Bygdaelva.

Stranda kommune støtter utvalgets forslag

om at Frøysa-delen av vassdraget holdes utenfor verneplanen.

Tussa kraft er enig i forslaget om delvis vern av Bygdaelva.

Riksantikvaren ønsker primært vern av hele vassdraget.

Fylkeskommunen slutter seg til tilrådnin-
gen om vern slik den er definert av kontaktutvalget.

Departementet tilrår at Bygdaelva oppstrøms samløpet med Frøysadalselva tas med i verneplanen.

098/2 Geirangerelva

Kommuner: Stranda og Norddal

Nedbørfelt: 60 km²

Kraftpotensial: 141 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget er klar over den store verdi vassdraget har i turistsammenheng, og ser en omfattende utbygging som usannsynlig. Utvalget vil imidlertid peke på den kraft som billig kan vinnes ved en opprusting i nedre del. Utvalget viser også til at vassdragets verneverdi er redusert av tekniske inngrep, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke å ta Geirangerelva med i verneplanen.

Stranda kommune er enig i forslaget om ikke vern av vassdraget, men går imot overføring av vann til andre kraftverk.

Møre og Romsdal Bonde og Småbrukarlag mener vassdraget bør med i verneplanen.

Fylkesmannen viser til planer om landskapsvern i deler av nedbørfeltet og Geiranger som et sentralt turistmål. Etter fylkesmannens oppfatning bør en opprusting av småkraftverket i Storfossen kunne gjennomføres selv om vassdraget blir tatt med på verneplanen.

Fylkeskommunen foreslår vassdraget tatt med på verneplanen m.a. av hensyn til de kvalitetene det representerer for reiselivet. En opprusting av tidligere kraftverk, jfr. pågående konsesjonsbehandling, bør kunne gjennomføres selv om vassdraget blir vernet.

Departementet er klar over de betydelige turist- og friluftsin-
teressene i Geirangerelva. Kontaktutvalget synes å legge vekt på at det skal la seg gjøre å ruste opp et småkraftverk i nedre del av vassdraget. Etter departementets forslag til endringer i forvaltningspraksis for vernet vassdrag, vil dette være mulig, og departementet tilrår med denne forutsetning at Geirangerelva tas med i verneplanen.

099/1 Norddalsvassdraget

Kommuner: Norddal og Stranda

Nedbørfelt: 104 km²

Kraftpotensial: 124 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på de store natur- og kulturfaglige verdiene, spesielt i Herdalen men også i Dyrdaalen. Området har stor betydning for friluftsliv og turisme spesielt knyttet til Herdalssetra, og vassdraget har stor typeverdi. Utvalget foreslår at Norddalsvassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Norddal kommune tilrår vern av vassdraget.

Møre og Romsdal Bonde- og småbrukarlag er svært tilfreds med at vassdraget er foreslått tatt med på verneplanen.

Tafjord Kraftselskap mener at Norddalsvassdraget bør tas ut av verneplan IV.

Aksjon Varig vern av Norddalsvassdraget mener det er mange grunner til å ta Norddalsvassdraget med på verneplanen, og er derfor fornøyd med utvalgets innstilling.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets tilrådning om varig vern av Norddalsvassdraget.

Departementet tilrår at Norddalsvassdraget tas med i verneplanen.

101/1 Solnørelva

Kommuner: Skodje, Vestnes og Ørskog

Nedbørfelt: 42 km²

Kraftpotensial: 39 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på store naturfaglige verdier, områdets betydning for friluftsliv samt kulturminner og kulturlandskap, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Solnørelva.

Skodje kommune tilrår at innstillingen fra verneplanutvalget blir vedtatt, slik at Solnørvassdraget blir vernet.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets tilrådning om varig vern av Solnørelva.

Departementet tilrår at Solnørelva tas med i verneplanen.

101/2 Tennfjordelva

Kommuner: Haram og Skodje

Nedbørfelt: 41 km²

Kraftpotensial: 7 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at verneverdiene i Tennfjordelva ikke er spesielt store, og at

nedbørfeltet dessuten har en god del inngrep. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets tilrådning om ikke vern av Tennfjordvassdraget.

Departementet tilrår at Tennfjordvassdraget ikke tas med i verneplanen.

102/1 Hildreelva

Kommune: Haram

Nedbørfelt: 16 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på at objektet ikke har særlig store verne verdier og dessuten er preget av inngrep, og foreslår at Hildreelva ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets tilrådning om ikke vern av Hildreelva.

Departementet tilrår at Hildreelva ikke tas med i verneplanen.

102/2 Hjelsteinelva

Kommuner: Vestnes og Haram

Nedbørfelt: 15 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på store verneverdier og fremhever særlig type og referanseverdien. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Hjelsteinelva.

Vestnes kommune har ingen innvendinger mot at vassdraget blir fredet.

Fylkesmannen er enig i vern av dette vassdraget, men påpeker at det faktiske registreringsmaterialet for enkelte fagfelt er svært spinkelt.

Fylkeskommunen slutter seg til tilrådnin-gen om vern av Hjelsteinelva.

Departementet tilrår at Hjelsteinelva tas med i verneplanen.

103/1 Måna

Kommuner: Rauma, Vestnes og Stordal

Nedbørfelt: 109 km²

Kraftpotensial: 101 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget er klar over de store verneverdiene, men peker på at regionen er godt representert gjennom den vernede Stordalsel-

va, som grenser til Måna i sør, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Rauma kommune tilrår at Måna tas med i verneplanen.

Rauma kommunale Kraftverk har ingen merknader til forslaget om ikke vern av Måna.

Fylkesmannen går inn for vern av de øvre deler av vassdraget som er mindre berørt.

Fylkeskommunen mener vern kan være aktuelt, men går ikke inn for det nå.

Departementet tilrår at Måna ikke tas med i verneplanen.

103/3 Rauma

Fylker: Møre og Romsdal og Oppland

Kommuner: Rauma, Norddal, Lesja og Skjåk

Nedbørfelt: 1136 km²

Kraftpotensial: 1220 GWh

Samlet plan-kategori: II og III

Kontaktutvalget viser til at Rauma har godt dokumenterte verneverdier innenfor alle naturfagene. Den store spennvidden i naturtyper gjør det velegnet som typevassdrag, og særlig de øvre deler har referanseverdi. Den store naturvariasjonen gir rike muligheter for friluftsliv året rundt. Kulturminnene er rike og varierte, og dekker et langt tidsrom. Kraftinteressene knytter seg i første rekke til en redusert utnyttelse av Ulvåa/Verma med en nettoproduksjon på 515 GWh billig kraft selv om totalpotensialet i vassdraget er betydelig større. Utvalgsmedlemmene Gaukstad, Gausemel, Moen og Wikholm peker på at Rauma dekker tre naturgeografiske regioner og et spekter av verdier. Det er egnet både som type- og referansevassdrag. Verneverdiene er knyttet til såvel sidevassdragene i fjellområdene som til hovedvassdraget gjennom Romsdalen. E 69, en utpreget turistveg, følger delvis vassdraget. Ingen andre vassdrag i Møre og Romsdal utgjør noe alternativ til Rauma i verneplansammenheng. Det foreligger forslag til nasjonalpark/ landskapsvernområde som forutsetter at Rauma blir vernet som et sentralt element i landskapet. De større nabovassdragene Aura og Tafjordvassdraget er allerede utbygget. Selv om Raumas nedbørfelt er noe berørt, mener disse medlemmene at såvel hoved- som sidevassdrag representerer så store verneverdier at de foreslår at hele vassdraget tas med i verneplanen. Hillestad, Kielland og Mellquist peker på de betydelige kraftressursene, og mener at verneverdiene i rimelig grad blir ivaretatt om en redusert utbygging etter det alternativ som nå behandles i videreføringen av Samlet plan skulle bli aktuelt.

Disse medlemmer foreslår vern av Rauma oppstrøms samløp med Ulvåa, videre vern av arealene sør for Ulvåa opp til samløp med Tverråa og Ulvåa oppstrøms med Tverråa.

Norges vassdrags- og energiverk viser til at deler av Rauma allerede er knyttet til kraftproduksjon og ellers er noe influert av tekniske inngrep, noe som gjør den mindre egnet som referanseobjekt. NVE mener referanseverdien hovedsaklig er knyttet til Ulvåa og Asbjørnåi. I tillegg er det knyttet store naturfaglige verdier og kultuminneverdier til disse sidevassdragene. Friluftinteressene er også meget store. NVE legger vekt på de store landskapsverdier som er knyttet til Romsdalen og den betydning dette har for turisme. NVE er kjent med planene om nasjonalpark og landskapsvernområde og den tilpasning mellom vern og kraftutbygging som synes mulig. NVE støtter mindretallet i kontaktutvalget.

Rauma kommune viser til vassdragets ubestridte verneverdier og betydning for reiselivet, samt at alle de store utbyggingsalternativene sterkt vil redusere vannføringen i øvre del av vassdraget. Kommunen går med 29 mot 13 stemmer inn for tilrådsningen fra flertallet i Mellquistutvalget om at hele vassdraget må tas med i verneplanen. Dette må imidlertid ikke være til hinder for at Rauma kommunale kraftselskap kan videreføre og effektivisere sin kraftproduksjon i Vermåa. Kommunen forutsetter også at forvaltningsreglene overfor andre typer inngrep ikke vanskeliggjør driftsforholdene for jord- og skogbruk.

Molde kommune slutter seg til flertallsinnstillingen om vern av hele Rauma.

Lesja kommune ønsker vern av de delene av Rauma som ligger i kommunen.

Møre og Romsdal Kraftselskap viser til de moderate planene som nå er til vurdering i Samlet plan og den store andel av vernet kraftpotensiale i Møre og Romsdal og kan på denne bakgrunn ikke godta vern utover det utvalget er enig om.

Rauma komm. Kraftverk og Istad Kraftselskap støtter utvalgets mindretallsforslag.

Møre og Romsdal Bonde- og småbrukarlag viser til at Rauma dekker et stort spekter av verneverdier, og er velegnet som type og referansevassdrag.

De politiske ungdomsorganisasjoner i Møre og Romsdal mener Rauma bør tas med på verneplanen.

Fellesutvalget for bevaring av Rauma/Ulvåa mener det er klok og framsynt politikk for Rauma kommune å slutte seg til flertallsinnstillingen om vern av hele vassdraget.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker viser til at Rauma dekker tre naturgeografiske re-

gioner, har både vestlige og østlige flora- og faunaelementer og stor type- og referanseverdi. Nedbørfeltet utgjør en naturlig overgang til Reinheimen i sørvest, som er foreslått som nasjonalpark/landskapsområde. Rauma har nasjonal verneverdi, og er også med i en rapport over de mest verneverdige vassdrag i Norden. En stor del av disse kvalitetene er knyttet til vassdragets nedre del gjennom Romsdal. Norge har nå en unik mulighet til å få vernet et stort og verneverdig vassdrag i en region som fra før er kraftig berørt av vannkraftutbygging, og SRN-organisasjonene mener at hele nedbørfeltet bør gis vern.

Fylkesmannen har tidligere tilrådd landskapsvern/nasjonalpark for store deler av nedbørfeltet, og mener at spørsmålet om vern må vurderes på dette grunnlag.

Fylkeskommunen mener vern av Rauma bør avgrenses til de øvre deler av vassdraget i samsvar med mindretallets tilrådning. De ulike ressursene i vassdragsområdet bør bli vurdert i sammenheng i en felles behandling av forslag om opprettelse av Reinheimen nasjonalpark med fire tilhørende landsskapsvernområder, Verneplan IV og Samlet plan for vassdrag.

Riksantikvaren slutter seg til den del av kontaktutvalget som går inn for vern av Rauma med sideelver. De store og varierte kulturminneverdiene i dette vassdraget finnes fra fjell til fjord.

Statens naturforvaltningsråd understreker at Verneplanen mangler store vassdrag fra kildene til havet, viser til at vassdraget er verneverdig i nordisk sammenheng og at det berører Reinheimen i nasjonalparkplanen. Rådet tilrår varig vern av hele vassdraget.

Direktoratet for naturforvaltning mener Rauma bør vernes i sin helhet. I denne regionen er ingen større vassdrag vernet mot kraftutbygging. Rauma har meget store faglige verdier både i fjellet og i lavlandet, og til å være et så stort vassdrag er det uvanlig lite berørt. Hele vassdraget vurderes å ha stor type- og referanseverdi. På tross av at Gyrodactylus salaris er påvist er det en meget viktig lakseelv, og laksestammen vil bli restaurert.

Landbruksdepartementet mener at en ren landbruksfaglig vurdering av konsekvensene ved en eventuell utbygging er avhengig av hvilke utbyggingsalternativer som velges og kompensasjonstiltakene. Vern eller utbygging av Rauma vil gi både fordeler og ulemper for landbruket. LD vil peke på den utviklingsmuligheten som ligger innenfor bygdeturisme og som innebærer at landskapskvalitetene opprettholdes slik de er nå. Landbruksdepartementet tilrår vern av hele Rauma.

Olje- og energidepartementet viser til de store verneverdiene som er i Rauma, og tilrår at vassdraget tas med i Verneplanen.

104/1 Visa

Kommuner: Nesset og Rauma

Nedbørfelt: 126 km²

Kraftpotensial: 14 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget legger vekt på de store natur- og kulturfaglige verdiene og nedbørfeltets betydning for friluftslivet, og peker også på Visas verdi som typevassdrag for regionen. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om å ta Visa med i verneplanen.

Nesset kommune støtter forslaget om vern av Visa.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om vern av Visa.

Departementet tilrår at Visa tas med i verneplanen.

105/1 Osvassdraget

Kommuner: Gjemnes, Molde og Nesset

Nedbørfelt: 138 km²

Kraftpotensial: 17 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget legger vekt på de meget store verneverdiene for alle fagfelt, og regional typeverdi med både vestlige og østlige innslag, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Molde kommune og Nesset kommune støtter utvalgets forslag om vern av vassdraget.

Gjemnes kommune går sterkt imot utbygging av vassdraget, og foreslår at vassdraget tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om varig vern.

Departementet tilrår at vassdraget tas med i verneplanen.

107/1 Stavikelva

Kommune: Fræna

Nedbørfelt: 13 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at de største verneverdiene er knyttet til de intakte myrområdene, men mener at disse best kan ivaretas gjennom et naturreservat. Vassdraget er ellers så

påvirket at det er lite egnet på en verneplan. Utvalget tilrår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Fylkesmannen finner det lite logisk at konkrete verneinteresser ikke skal tale til fordel for vern i verneplanen og viser dessuten til den svake representasjonen av typiske strandflatevassdrag på verneplanen. Vassdraget tilrås tatt med på verneplanen.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Stavikelva.

Departementet tilrår at Stavikelva ikke tas med i verneplanen.

108/1 Sagelva

Kommuner: Eide og Fræna

Nedbørfelt: 55 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at verneverdien for en stor del er knyttet til våtmarksområdene, som delvis er sikret som naturreservat. Utvalget peker også på at inngrepene er meget omfattende og gjør vassdraget lite egnet på en verneplan. Utvalget tilrår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Fylkesmannen viser til at deler av vassdraget er fredet etter naturvernloven og at det er store naturfaglige og friluftsmessige interesser i vassdraget, og foreslår vern.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Sagelva.

Departementet tilrår at Sagelva ikke tas med i verneplanen.

113/1 Todalselva

Kommune: Aure

Nedbørfelt: 47 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget legger særlig vekt på de store botaniske verdiene ved siden av Todalselvas egenhet som type- og referansevassdrag, og foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Aure kommune har ingen merknader til forslaget om vern.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om vern av Todalselva.

Departementet tilrår at Todalselva tas med i verneplanen.

115/1 Fuglevågvassdraget

Kommune: Smøla

Nedbørfelt: 27 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker særlig på de klassiske myrområdene med stor botanisk, ornitologisk og limnologisk verdi samt at vassdraget representerer strandflatetypen i Møre og Trøndelags kystområder. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Fuglevågvassdraget.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om varig vern.

Departementet tilrår at Fuglevågvassdraget tas med i verneplanen.

116/1 Gjelavassdraget

Kommuner: Aure og Hemne

Nedbørfelt: 41 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget legger særlig vekt på typeverdien ved siden av betydningen for natur- og kulturfag og friluftsliv, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Gjelavassdraget.

Aure kommune har ingen merknader til forslaget om vern.

Fylkeskommunen slutter seg til kontaktutvalgets forslag om varig vern av Gjelavassdraget.

Departementet tilrår at Gjelavassdraget tas med i verneplanen.

SØR-TRØNDELAG

Fylkesmannen vil hevde at metodikken og grunnlaget for å få vernet norsk vassdragsnatur ikke er tilfredstillende. Gjennom Verneplan IV burde dette vært fulgt opp slik at vassdrag med enkeltstående verneobjekter kunne vært tillagt større vekt. *Fylkesmannen* deler utvalgets oppfatning av at det er meget viktig å sikre varig vernete vassdrag også mot andre typer inngrep enn kraftutbygging. *Fylkesmannen* finner ut fra energisituasjonen at det fortsatt bør kunne vernes flere vassdrag i Sør-Trøndelag mot kraftutbygging enn det som er foreslått i verneplan IV. Såvel ENØK-potensialet som en forsiktig gasskraft utnyttelse basert på ressurser fra Haltenbanken, bør kunne realiseres før ytterligere vannkraft-

utbygging skjer i Sør-Trøndelag. Fylkesmannen viser til at alle vurderte verneobjekter i Verneplan IV for vassdrag har store verneverdier knyttet til sine områder. Til endel av objektene som Homla og Hena er verneinteressene i stor grad knyttet til enkeltobjekter som fossefall med omkringliggende områder, som Øvre Glomma, Garbergelva og Rotla har store verneverdige arealer som også er foreslått som nasjonalparker. De vassdrag som er foreslått medtatt i Verneplan IV utgjør alle viktige elementet av Sør-Trøndelags varierte natur og kultur. Fylkesmannen vil således gå inn for at samtlige vurderte vassdrag i Sør-Trøndelag unntatt Svorka i sin helhet blir vernet mot kraftutbygging. For Svorka ønsker fylkesmannen at de øvre deler av vassdraget senere eventuelt kan konsesjonssøkes, mens de nedre deler av vassdraget kan vernes. Fylkesmannen vil ellers støtte de bemerkninger som utvalget har kommet med angående behovet for å styrke vern av vassdragsnatur mot andre inngrep enn kraftutbygging. Fylkeskommunen går inn for vern av Garbergelva, Hitterelva, Håelva, Rotla, Svorka og Åsteelva. De resterende vassdrag vurdert i verneplanen, Hena, Homla og Øvre Glomma bør etter plan- og næringsstyrets mening ha lavere prioritet i vernesammenheng, men ingen ting tilsier utbyggingsbehov i overskuelig fremtid. Et eventuelt økt kraftbehov i Sør-Trøndelag bør dekkes gjennom ENØK, regional samkjøring, utbygging av Samlet plans kategori I, direkte bruk av naturgass og eventuelt bygging av gasskraftverk, forutsatt at miljøvernhen-syn kan ivaretas.

002/26 Hitterelva

Kommune: Røros
Nedbørfelt: 156 km²
Kraftpotensial: 7 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget mener det er en nasjonal oppgave å ta vare på kulturminnene knyttet til virksomheten på Røros og at denne må løses gjennom andre former for vern enn mot kraftutbygging. Utvalget peker på de relativt omfattende inngrepene i nedbørfeltet, særlig i forbindelse med reguleringer. Vannkvaliteten er også redusert pga. avrenning fra nedlagte gruver. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk bør vernes idet det legges avgjørende vekt på de kulturhistoriske verdier.

Røros kommune viser til det store arbeidet som er nedlagt for å få igang restaurering av damsystemene i vassdraget av hensyn til anti-

kvariske verdier, naturfaglige og landskapsmessige verdier, forurensningsvern og vassdragets betydning som livsnerve i Hitterdalen. Kommunen går inn for vern av vassdraget, noe som vil styrke muligheten for å ivareta verneinteressene i forhold til andre typer inngrep.

Norske Reindriftssamers Landsforbund går inn for vern.

Fylkeslandbrukskontoret har ingen merknader til forslaget om ikke vern.

Fylkesmannen går inn for varig vern av vassdraget.

Fylkeskommunen går inn for at Hitterelva går inn i planene for varig vern.

Departementet oppfatter det slik at både kontaktutvalget og høringsinstansene er enige om verneverdiene i Hitterelva, men at utvalget setter spørsmåltegn ved hensiktsmessigheten av denne verneformen. Departementet legger vekt på distriktets entydige ønske om å ta vare på vassdraget gjennom denne type vern, og tilrår at Hitterelva tas med i verneplanen.

002/27 Håelva

Kommune: Røros
Nedbørfelt: 439 km²
Kraftpotensial: 57 GWh
Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til de store kulturhistoriske verdier særlig med funksjonell tilknytning til vassdraget. Området er lett tilgjengelig og gir mulighet for et allsidig friluftsliv både som natur- og rekreasjonsområde. Vassdraget er vurdert som egnet typevassdrag, og reindriftsinteressene er store i området. Alle i utvalget er opptatt av at kulturminnene knyttet til vann må restaureres og tas vare på i fremtiden. Det er noe uenighet om hvordan det best kan gjøres. Utvalget peker på at et vern her ikke nødvendigvis er noe hensiktsmessig virkemiddel og at det vil kunne begrense et økonomisk grunnlag for å ivareta kulturminnene. Utvalgsmedlemmene med unntak av Gausemel foreslår med disse forutsetninger at objektet ikke tas med i verneplanen. Gausemel viser imidlertid til de svært store reindriftsinteresser knyttet til området og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk viser til de store reindriftsinteressene i området og de store naturfaglige verdier, foruten den betydning vassdraget har for friluftinteressene. NVE går inn for vern av Håelva.

Røros kommune peker på store friluft- og rekreasjonsinteresser i vassdraget, som er satsingsområde for naturbasert reiseliv. Kommu-

nen anser restaurering av kulturminner som meget realistisk uten noen form for kraftutbygging, blant annet finansiert gjennom Handlingsplan for Glomma. Kommunen går inn for vern av vassdraget.

Norske Reindriftsamers Landsforbund går inn for vern.

Fylkeslandbrukskontoret tilrår vern av Håelva.

Direktoratet for naturforvaltning fremhever de store friluftslivsverdiene i Håelva. Landskapet er svært variert, og vassdraget er mye brukt både lokalt og regionalt. DN mener Håelva bør gis varig vern.

Fylkesmannen og fylkeskommunen går inn for vern av Håelva.

Landbruksdepartementet viser til at en utbygging vil føre til ytterligere tap av vinterbeiter for reindriften. Av denne grunn frarår landbruksdepartementet utbygging og tilrår vern av Håelva.

Olje- og energidepartementet viser til de betydelige natur- og kulturfaglige interessene samt verdi for friluftsliv og reindrift, og tilrår at Håelva tas med i verneplanen.

002/28 Øvre Glomma

Kommuner: Røros, Tydal, Holtålen

Nedbørfelt: 385 km²

Kraftpotensial: 109 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget har lagt vekt på de store naturfaglige verdiene og betydningen for friluftslivet knyttet til de uberørte områdene. Utvalget peker på vassdragets meget store type- og referanseverdi og viser til at området er foreslått vernet i Landsplanen for nasjonalparker. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Øvre Glomma.

Røros kommune går med 15 mot 12 stemmer inn for at vassdraget må unntas fra verneplanen.

Norske Reindriftsamers Landsforbund går inn for vern.

Røros E-verk mener vassdraget bør unntas fra verneplanen.

Fylkeslandbrukskontoret har ingen særlige merknader til å ta vassdraget med på verneplanen.

Norges naturvernforbund og andre naturvern og friluftslivsorganisasjoner er tilfreds med at Øvre Glomma er foreslått tatt med i verneplanen.

Direktoratet for naturforvaltning støtter kontaktutvalgets tilrådning om vern av Øvre Glomma.

Fylkesmannen viser til vassdragets type- og referanseverdi, store naturfaglige interesser og meget store regionale friluftslivsinteresser. Området er foreslått vernet som nasjonalpark, og fylkesmannen tilrår at vassdraget gis varig vern.

Fylkeskommunen mener Øvre Glomma bør ha lavere prioritet i vernesammenheng, men det er ingen ting som tilsier at det er behov for utbygging i overskuelig fremtid.

Departementet tilrår at Øvre Glomma tas med i verneplanen.

119/2 Åstelva

Kommuner: Snillfjord og Agdenes

Nedbørfelt: 60 km²

Kraftpotensial: 35 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker på at vassdraget dekker kysttypen i området. Utvalget legger videre vekt på at det er av de viktigste områder for friluftsliv i regionen. Nabovassdraget Grytedalelva er vernet og disse to vassdragene vil supplere hverandre og kunne representere naturtypen i regionen. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Åstelva.

Snillfjord kommune er positiv til utbygging av Remma-prosjektet og går derfor imot vern av Åstelva. Dersom vassdraget allikevel skulle bli vernet ber en om at vernet ikke er til hinder for bygging av laksetrapper. Dette anses som nødvendig for å utnytte vassdragets potensiale som fiskeelv.

Fylkesmannen tilrår at vassdraget gis varig vern selv om dette vil redusere utbyggingspotensialet for nabovassdraget Remma.

Fylkeskommunen går inn for at Åstelva går inn i planene for varig vern.

Departementet tilrår at Åstelva tas med i verneplanen.

121/1 Svorka

Kommuner: Orkdal, Meldal, Midtre Gausdal, Rennebu og Melhus

Nedbørfelt: 321 km²

Kraftpotensial: 67 GWh (119 GWh)

Samlet plan-kategori: I (III)

Kontaktutvalget er klar over verdiene knyttet til vannfaunaen og vassdragets betydning for friluftslivet, men peker på at Svorka grenser til Gaula som er vernet og dekker mye av regionens variasjon. Utvalget viser også til prosjekt i Samlet plans kategori I i Svorka, og tilrår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Svorka.

Meldal kommune gir sin tilslutning til utvalgets vurdering om ikke å foreslå Svorka på verneplanen.

Melhus kommune går imot en utbygging av Svorka som medfører regulering av Svorkasjøen.

Rennebu kommune har ingen meknader til saken.

Trondheimsregionens Friluftsråd foreslår at Svorka tas inn i verneplanen.

Fylkeslandbrukskontoret har ingen merknader til utvalgets forslag.

Fylkesmannen er uenig med kontaktutvalget i at nabovassdraget Gaula dekker mye av regionens variasjon. Gaula har etter fylkesmannens mening ikke sidevassdrag som kan dekke de forekomster som finnes i Svorkas nedbørfelt. Fylkesmannen ønsker å verne de nedre deler av Svorka, dog slik at kraftressursene fra Holsjøen til Orkla (kat.I, SP) kan konsesjonssøkes.

Fylkeskommunen går inn for at Svorka går inn i planene for varig vern.

Departementet er klar over at det er verneverdier i Svorkas nedbørfelt, men mener som fylkesmannen at disse kan ivaretas gjennom en eventuell konsesjonssøknad. Departementet tilrår at Svorka ikke tas med i verneplanen.

123/2 Homla

Kommuner: Selbu, Stjørdal og Malvik

Nedbørfelt: 157 km²

Kraftpotensial: 28 GWh (18)

Samlet plan-kategori: - (I)

Kontaktutvalget viser til at vassdraget jevnt over har middels naturfaglige kvaliteter. Selv om vassdraget er typisk for Trøndelags lavlandsregion mener utvalget at de vernede vassdragene Vikelva, Ognå og nedre deler av Gaula langt på vei kan ivareta typeverdiene i regionen. Utvalget viser også til at vassdraget ble plassert i kategori I i Samlet plan, og foreslår at Homla ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Malvik kommune viser til uttalelsen fra Trondheimsregionens friluftsråd, og foreslår at Homla tas inn i verneplanen.

Meraker Brug viser til sin konsesjonssøknad som er stilt i bero og de investeringer som er gjort, og støtter utvalgets forslag om ikke å ta Homla med på verneplanen.

Trondheimsregionens friluftsråd viser til at regionen ikke har andre vassdrag tilsvarende Homla, og at kontaktutvalgets vurdering opp-

leves som direkte misvisende. Homla har mange forskjellige verneverdier og stor betydning for friluftsliv i en tett befolket region. Rådet foreslår vassdraget tatt med på verneplanen.

Grunneiere ved Lille Foldsjø viser til den positive effekten av konstant vannstand i og med istandsettelsen av dammen ved Foldsjøen. Man ønsker ingen regulering av Foldsjøen, men vern av vassdraget slik det er nå.

Fylkeslandbrukskontoret har ingen merknader til at Homla ikke tas med på verneplanen.

Fylkesmannen mener at fossene i Homla er verneverdige og at vassdraget er mer verneverdig enn det plasseringen i Samlet plan tilsier. Fylkesmannen er uenig med kontaktutvalget i at Vikelva kan erstatte Homla.

Fylkeskommunen mener at Homla bør ha lavere prioritet i vernesammenheng selv om det ikke er noe som tilsier at det er behov for utbygging i overskuelig fremtid.

Departementet mener at verneverdiene i Homla kan ivaretas ved en eventuell konsesjonsbehandling og tilrår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

123/3 Garbergelva

Kommuner: Selbu, Meråker og Stjørdal

Nedbørfelt: 158 km²

Kraftpotensial: 200 GWh (felles med Rotla)

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på de meget store natur- og kulturfaglige verdiene, særlig knyttet til området rundt Kvern fjellvatna og Stråsjøen/Prestøyan. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Garbergelva.

Selbu kommune viser til at det er utbyggingsalternativer som langt på vei vil kunne verne kulturminner og naturlandskap, og mener på bakgrunn av den uklare energipolitiske situasjonen at sluttbehandlingen av verneplan IV bør utstå.

Trondheim Elektrisitetsverk viser til behandlingen av verneplan III der vassdraget ble holdt opp mot Gaula som den gang ble vernet, samt at det i Garbergelva er mulig å forene vern og utbygging.

Fylkeslandbrukskontoret er enig i utvalgets vurdering.

Riksantikvaren er spesielt tilfreds med forslaget om vern av Garbergelva som dekker kjerneområdet for de store kvernsteinsbrudene.

Fylkesmannen viser til at Garbergelva er et av de få uregulerte sidevassdragene til Nea-

vassdraget som også har betydelige verneverdier. Øvre deler av vassdraget inngår i forslaget om opprettelse av Roltdalen nasjonalpark.

Fylkeskommunen går inn for at Garbergelva går inn i planene for varig vern.

Departementet viser til at Garbergelva var til vurdering i forbindelse med verneplan III. Stortinget vedtok dengang ikke vern av vassdraget. Av nye forhold siden den gang kan særlig nevnes forslaget om nasjonalpark i de øvre delene av vassdraget. Departementet er enig i at det er store verneverdier i dette området. På den annen side er det utbyggingsplaner i Garbergelva som ikke berører disse områdene, og andre alternativer kan også tenkes. Departementet mener at verneinteressene bør avklares gjennom Roltdalen nasjonalpark og at en kraftutbygging utenfor dette området bør vurderes gjennom en eventuell konsekjonsbehandling. På denne bakgrunn tilrår departementet at Garbergelva ikke tas med i verneplanen.

123/4 Rotla

Kommuner: Selbu, Meråker, Tydal

Nedbørfelt: 257 km²

Kraftpotensial: Se Garbergelva

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget har lagt vekt på de store naturfaglige og kulturfaglige verdier og betydningen for friluftslivet særlig knyttet til sentrale og øvre deler av vassdraget. Rotla har dessuten stor type- og referanseverdi. Objektet defineres til å gå ned til inntakene i Krossåa og Rotla. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Rotla.

Tydal kommune støtter utvalgets forslag om vern av Rotla.

Norske Reindriftsamers Landsforbund går inn for vern.

Fylkeslandbrukskontoret har ingen merknader.

Fylkesmannen viser til at Rotla har stor type- og referanseverdi og utgjør en sentral del av den foreslåtte Roltdalen nasjonalpark. Fylkesmannen tilrår at den gjenværende uberørte delen av Roltdalen gis varig vern.

Fylkeskommunen går inn for at Rotla går inn i planene for varig vern.

Departementet viser til de vurderinger som er gjort under obj. 123/3 Garbergelva. Disse to vassdragene utgjør ett planleggingsområde både for vern og utbygging og bør vurderes på samme måte. Med de samme forutsetninger som for Garbergelva tilrår departementet at Rotla ikke tas med i verneplanen.

123/5 Hena

Kommuner: Tydal, Holtålen

Nedbørfelt: 94 km²

Kraftpotensial: 154 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at Hena ikke gir noe vesentlig bidrag når det gjelder type- og referanseverdi. Utvalget mener at vern av Rotla og Garbergelva dekker behovet for å ta vare på et sidevassdrag til Nea og at Gaula som grenser til objektet i sør kan ivareta mange av vassdragets kvaliteter. Utvalget peker også på at de har prioritert Øvre Glomma som har betydelig større verneverdi. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke vern av Hena.

Tydal kommune viser til at Hena er kommunens eneste større uregulerte vassdrag og at området har meget stor verdi for friluftslivet. Tydal har vært gjennom en meget omfattende kraftutbygging som også har store naturinngrep. Det er derfor rimelig at Tydal kommune nå gjør krav på å få ha noen urørte områder varig vernet. Tydal kommune foreslår at kommunens eneste større uregulerte vassdrag tas med på verneplanen.

Norske Reindriftsamers Landsforbund går inn for vern.

Fylkeslandbrukskontoret vil se positivt på at Hena blir vernet.

Den Norske Turistforening viser til at Hena med fylkets høyeste foss har stor verdi for friluftslivet, og foreslår vern.

Fylkesmannen peker på at Henfallet er det høyeste frie fossefallet i Sør-Trøndelag og at området er av meget stor verdi for friluftslivet. Fylkesmannen mener vassdraget bør vernes gjennom verneplanen.

Fylkeskommunen mener Hena bør ha lavere prioritet i vernesammenheng, men at det ikke er noe som tilsier behov for utbygging i overskuelig fremtid.

Departementet ser Hena i sammenheng med de andre vassdragene i regionen. Departementet prioriterer verneverdiene i Garbergelva/Rotla og Øvre Glomma, og tilrår at Hena ikke tas med i verneplanen.

Nord-Trøndelag

Fylkesmannen støtter i store trekk innholdet og premissene i utvalgets innstilling, og påpeker betydningen av at denne sees i sammenheng med Samlet plan, vurdering av gaskraft kontra andre energiformer, etablering av ny kraftkrevende industri, spørsmålet om eksport av elektrisitet og ENØK. Fylkesmannen støtter også utvalget når det gjelder å sik-

re de vernet vassdragene mot andre typer inngrep som kan forringe verneverdiene. Når det gjelder den fremtidige forvaltning av vassdrag, vil fylkesmannen påpeke at en mangler virkemidler for å kunne håndtere brukerkonflikter som oppstår ved små inngrep i vassdrag. Det er registrert store reduksjoner av verneverdier i vernet vassdrag forårsaket av mange små inngrep, og ikke bare av store. For Verdalselva og Sanddøla, der det er et stort utbyggingspotensiale, vil fylkesmannen ikke ta standpunkt uten å se dette i sammenheng med fremtidig energidekning. *Fylkeskommunen* påpeker at endelig stortingsvedtak om Verneplan IV må bygge på en målsetting om langsiktig energioppdekning for en bærekraftig samfunnsutvikling. For Verdalselva og Sanddøla ønsker fylkeskommunen at vassdragene blir stående i Samlet plan-systemet.

127/2 Verdalsvassdraget

Kommuner: Verdal, Levanger og Meråker
Nedbørfelt: 1229 km²
Kraftpotensial: 680 GWh
Samlet plan-kategori: II/III

Kontaktutvalget viser til at sidevassdraget Skjækra ble vernet i Verneplan III og at flere av de mest verneverdige botaniske objektene allerede er vernet som reservater. Utvalget har lagt vekt på at man i Trøndelag har vernet Gaula som representerer et stort vassdrag. Utvalget viser til at de har gått inn for vern av Rotla og Garbergelva. Verdalsvassdraget representerer et betydelig kraftpotensial og utvalget viser til at deler av vassdraget er betydelig påvirket av tekniske inngrep, bl.a. forbygninger. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Verdalsvassdraget.

Verdal kommune har ingen merknader til forslaget om at Verdalsvassdraget ikke tas med i verneplanen.

Reindriftskontoret i Nord-Trøndelag foreslår at den del av Inna som eventuelt berøres av kraftutbygging og trekkveier for rein, gis varig vern.

Nord-Trøndelag elektrisitetsverk slutter seg til utvalgets innstilling.

Direktoratet for naturforvaltning mener at deler av Helgaa/Veragrenen bør vernes. Denne er biologisk særlig verdifull, og de øvre deler inngår i planene for nasjonalpark. Vassdraget er ellers av stor verdi for laks.

Riksantikvaren understreker de meget store og varierte kulturminneverdiene fra alle tidsperioder som finnes i Verdalsvassdraget.

Fylkesmannen ser liten aktualitet i utbygging av Verdalsvassdraget, og har ikke betydelige reservasjoner til at dette vassdraget vernes.

Fylkeskommunen gir sin tilslutning til utvalgets innstilling, og konstaterer at Verdalsvassdraget blir stående i Samlet plansystemet.

Landbruksdepartementet peker på områdets betydning som vinterbeite for rein, og at vassdraget er et viktig friluftsområde som bør ses i sammenheng med Gressåmoen nasjonalpark og Fjellplanområdet. Landbruksdepartementet vil unnta fra kraftutbygging de arealene som berører reindriften vesentlig, dvs. Innagrenen i Verdalsvassdraget.

Olje- og energidepartementet er klar over at det er store verneverdier i de øvre deler av Verdalsvassdraget, men mener at disse bør ivaretas gjennom arbeidet med nasjoanpark/landskapsvernområde. Forøvrig vises til en helhetsvurdering av området der Sanddøla prioriteres i vernesammenheng. Departementet tilrår at Verdalsvassdraget ikke tas med i verneplanen.

138/2 Årgårdsvassdraget

Kommuner: Namsos, Flatanger, Osen, Roan, Steinkjer, Namdalseid og Verran
Nedbørfelt: 543 km²
Kraftpotensial: 154 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget legger vekt på områdets egenhet som typevassdrag og de tildels store naturfaglige verdier, de meget store kulturminneverdiene og friluftinteressene i området. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Årgårdsvassdraget.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk mener at det i dagens usikre energipolitiske situasjon er viktig at en ikke foretar en for omfattende verving av vassdrag, og går inn for at Årgårdsvassdraget forblir i Samlet plan.

Fylkesmannen støtter vern av vassdraget.

Fylkeskommunen er enig i kontaktutvalgets innstilling for vern av Årgårdsvassdraget.

Departementet tilrår at Årgårdsvassdraget tas med i verneplanen.

139/4 Sanddøla

Kommuner: Grong, Snåsa, Namsskogan, Røyrvik og Lierne
Nedbørfelt: 1582 km²
Kraftpotensial: 810 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til områdets egenhet som type- og referanseobjekt og til de store natur- og kulturverdiene samt friluftsinnteressene. Utvalget vil også peke på de store reindriftsinnteressene som særlig knytter seg til Lurudalen som vår- og kalvingsland. Med unntak av Kielland, som viser til de meget store kraftinteressene i området, foreslår utvalget at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk viser til at et magasin i Lurudalen vil skape betydelige problemer for reindriften i området og de konsekvenser en neddemming av store arealer vil ha. Slike store inngrep er lite ønskelig nær grensen til Gressåmoen nasjonalpark. NVE har også lagt betydelig vekt på de verdiene som er knyttet til innsjøene i Lierne og de negative følger en eventuell senkning vil få for områdene omkring. NVE mener Sanddøla bør vernes til tross for vesentlige kraftinteresser, idet det legges avgjørende vekt på at vassdraget er egnet som type- og referansevassdrag, at det har store natur-, kultur- og friluftslivsinnteresser, at det er knyttet store reindriftsinnteresser til området, at det er et stort vassdrag og at det ikke er tidligere vernede vassdrag innen regionen.

Lierne kommune tilrår med 13 mot 8 stemmer at Sanddøla ikke tas inn i verneplanen.

Grong kommune ønsker at vassdraget skal behandles etter Samlet plan, og der plasseres i kategori II.

Overhalla kommune henstiller om at Sanddøla blir vernet.

Snåsa kommune mener at Sanddøla bør plasseres i Samlet plan i henhold til tidligere vurderinger.

Reindriftskontoret i Nord-Trøndelag foreslår at vassdraget gis varig vern.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk viser til at Sanddøla/Luru er det største utbyggingspotensialet i fylket samtidig som prosjektet har en tilfredstillende økonomisk avkastning. En viser også til at det i en usikker energipolitisk situasjon er viktig at en ikke foretar en for omfattende vern av vassdrag. NTE gir ikke sin tilslutning til flertallsinnstillingen om vern.

Samarbeidsrådet for naturvernsaker ser det som positivt at NVE har gått inn for vern av Sanddøla.

Direktoratet for naturforvaltning mener Sanddøla med Luru bør gis varig vern. En utbygging av Sanddøla vil i det alt vesentlige ødelegge muligheten for lakseproduksjon. Vassdraget har store faglige kvaliteter, og er i tillegg svært viktig for reindriften. Lurugreinen omfattes av foreslått nasjonalpark. Ved en eventuell prioritering bør Sanddøla/Luru prioriteres foran Verdalsvassdraget.

Statens forurensningstilsyn peker på at det i Sanddøla nedbørfelt er store interesser knyttet til vannforsyning. På grunn av mulig økt forurensningsvirkning i innsjøene i Lierne ved regulering av disse, vil SFT anse det sterkt ønskelig at disse unntas fra regulering.

Riksantikvaren støtter flertallet i kontaktutvalget som går inn for vern av Sanddøla. Her er vesentlige kulturminneverdier knyttet både til norsk og samisk kultur, mange av dem er nært knyttet til vassdraget.

Statens naturforvaltningsråd viser til at Sanddøla berører Hartkjølen og Verdal-Lierne i nasjonalparkplanen. Da det ikke tidligere er vernet vassdrag i denne regionen og Sanddøla delvis ligger innenfor verneverdige områder, støtter Rådet kontaktutvalgets flertall og går inn for varig vern.

Fylkesmannen viser til det store energipotensialet, og vil avvente vern inntil det er avklart om det finnes utbyggingsløsninger med mindre negative konsekvenser.

Fylkeskommunen gir ikke utvalgets flertallsinnstilling sin tilslutning, og forutsetter at Sanddøla blir stående i Samla plan.

Landbruksdepartementet viser til at et magasin i Lurudalen og andre inngrep vil skape betydelige problemer for reindriften. Slike store inngrep er dessuten uheldig i nærheten av Gressåmoen nasjonalpark. Utifra de store reindriftsinnteressene samt friluftsinnteressene støtter landbruksdepartementet flertallsforslaget fra kontaktutvalget om vern av Sanddøla.

Olje- og energidepartementet viser til at kraftutbyggingsplanleggingen i Sanddøla/Luru har vært gjennom to rullinger i Samlet plan uten at man har kommet frem til mindre konfliktfylte planløsninger. Samtidig er verneverdiene for alle fagfeltene store. I en totalvurdering med tanke på vern av vassdrag i denne regionen vil departementet derfor prioritere vern av Sanddøla/Luru og på den måten få en avklaring av utbyggingsspørsmålet nå i forbindelse med Verneplanen. Departementet tilrår at Sanddøla tas med i verneplanen.

139/6 Rekarvasselva

Kommune: Røyrvik

Nedbørfelt: 31 km²

Kraftpotensial: 6 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på de store friluftsinnteressene i området og ser området i sammenheng med Børgefjell nasjonalpark. Innen denne regionen er det ellers ikke vernede vassdrag i fylket. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrag- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Rekarvasselva.

Røyrvik kommune støtter forslaget om vern.

Norges vassdrags- og energiverk slutter seg til utvalgets forslag om vern.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen støtter forslaget om vern av Rekarvasselva.

Departementet tilrår at Rekarvasselva tas med i verneplanen.

140/1 Salsvassdraget (Moelva)

Kommuner: Fosnes, Namsos, Overhalla, Høylandet og Nærøy

Nedbørfelt: 432 km²

Kraftpotensial: 63 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på store natur- og kulturfaglige verdier og områdets betydning for friluftsliv, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Salsvassdraget.

Fosnes kommune ønsker helt entydig at vassdraget vernes.

Nærøy kommune har ingen merknader til forslaget om vern

Høylandet kommune har ingen merknader til forslaget om vern.

Nord-Trøndelags Elektrisitetsverk har ingen innvendinger mot at vassdraget vernes.

Fylkesmannen og Fylkeskommunen er enig i forslaget om vern.

Departementet tilrår at Salsvassdraget (Moelva) tas med i verneplanen.

144/1 Saglielva

Kommuner: Bindal og Nærøy

Nedbørfelt: 32 km²

Kraftpotensial: 6 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har relativt små verneverdier for alle fag, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Nærøy kommune har ingen merknader til forslaget om ikke vern av vassdraget.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsvesen slutter seg til utvalgets forslag.

Fylkesmannen peker på Saglielva som et kystvassdrag, og anbefaler at vassdraget vernes mot kraftutbygging.

Fylkeskommunen har ingen merknader til utvalgets innstilling.

Departementet mener at verneverdier i vassdraget kan ivaretas ved en eventuell konsesjonsbehandling, og tilrår at Saglielva ikke tas med i verneplanen.

307/1 Rennselelva

Kommune: Røyrvik

Nedbørfelt: 75 km²

Kraftpotensial: 7 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget legger vekt på det særpregete karstlandskapet og de store natur- og kulturfaglige verdier, og viser til vassdragets nærhet til Børgefjell nasjonalpark og de store friluftsinteressene knyttet til området. Utvalget er også klar over at områdene sør for Børgefjell er sterkt utnyttet til kraftutbygging og at det ikke er vernete vassdrag i denne delen av fylket.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Rennselelva.

Røyrvik kommune går inn for vern av vassdraget.

Nord-Trøndelag Elektrisitetsverk Fylkesmannen og Fylkeskommunen støtter forslaget om vern av Rennselelva.

Departementet tilrår at Rennselelva tas med i verneplanen.

NORDLAND

Fylkeslandbrukskontoret viser til de plikter og ansvar landbruket har til å ivareta forhold til natur og miljø, jfr. jordlov og skogbrukslov. Det vises også til den veiledning og forvaltning av tilskuddsordninger som jord- og skogsbruksetaten utøver. I dette arbeidet legges det i dag stor vekt på å ta hensyn til elementer som randsoner, landskap og dyreliv. Dette er etter fylkeslandbrukskontorets oppfatning tilstrekkelig for å ivareta og forvalte verdiene i og rundt de vassdragene som foreslås vernet. Skulle det være aktuelt med et vern som legger begrensninger på mulighetene for å drive et regningsssvarende jord- og skogbruk må dette i tilfelle tas opp i egne planer.

Fylkesmannen støtter utvalgets forslag om differensiert vern og at Miljøverndepartementet bør tillegges ansvaret for det videre arbeidet på dette feltet. Elementer i dette arbeidet bør være fremskaffelse av ytterligere dokumentasjon på verneverdiene der det er nødvendig, gjennomgang og utsortering av vassdrag som ikke lenger forsvarer en plass på verneplanen, eventuelt ta inn nye vassdrag der det er påkrevd og etablere klare forvaltningsregler for vernete vassdrag. I en rekke av de vernete vassdragene er det til tross for vernestatus og Stortingets gjentatte henstillinger om å unngå andre inngrep som kan skade verneverdiene, foretatt inngrep som har medført at verneverdiene helt eller delvis har gått tapt. Dersom verneplanarbeidet kun

blir intensjoner som ikke følges av handling, vil verneplanenes betydning for vern av norsk vassdragsnatur være så liten at vi sannsynligvis kunne ha spart oss strevet med å lage den. Fylkesmannen er enig i vern av endel vassdrag uten kraftpotensiale av betydning. Dette er også en del av vår vassdragsnatur, og med tanke på det videre arbeid med vernete vassdrag og vern mot andre typer inngrep er det viktig at også disse vassdragstypene er representert på verneplanen. Fylkesmannen savner et klarere skille mellom type- og referansevassdrag. Antall referansevassdrag bør ikke gjøres større enn strengt nødvendig med tanke på at disse vassdragene bør forvaltes svært restriktivt med hensyn på inngrep. Spørsmålet om klassifisering av de enkelte vassdrag er noe en bør gå nærmere inn på i det videre arbeid. Den dårlige dekning av vernete vassdrag i Nordland har vært spesielt fremhevet i forutsetningene for verneplan IV. Det er derfor positivt at utvalget har foreslått vern av nærmere 30 vassdrag i Nordland. Verdien av større urørte naturområder er blitt stadig klarere de siste årene og dette er en knapphetsressurs som er under stadig press. Selv i Nordland er det et fåtall slike igjen.

Fylkeskommunen påpeker at det dokumentariske element i Verneplan IV har blitt dårlig ivarettatt fordi Fylkeskommunen som regional planleggingsinstans i henhold til plan- og bygningsloven, er redusert til et høringsorgan med knappe tidsfrister. Når det gjelder de konkrete vassdrag støtter fylkeskommunen utvalgets forslag med unntak av Silavassdraget, Lakselva (Misvær), Forsåelva, Sneiselva og Bresjaelva som alle ønskes vernet. Fylkeskommunen ønsker også vern av hele vassdrag til indre Hellemofjord og Vefsna med unntak av Eiteråga, øvre Jordbruvatn og øvre deler av Holmelva som forutsettes vurdert separat gjennom en konsesjonsbehandling. Fylkeskommunen mener at Lomsdalsvassdraget bør kunne konsesjonsbehandles. Fylkeskommunen mener videre det er beklagelig at ikke Åbjøra i Bindal, Langvatnet i Sørfold og Sundsfjord-Langvatn i Gildeskål og Beiarn ikke er vurdert slik som fylkeskommunen foreslo. Fylkeskommunen mener det er uheldig at de vernete vassdrag i Verneplan IV bare er vernet mot kraftutbygging og mener at det er viktig å sikre de vernete vassdragene også mot andre typer inngrep. Fylkeskommunen vil derfor anmode Olje- og energidepartementet og Miljøverndepartementet om at begrepet vassdragsvern defineres nærmere og at det blir utarbeidet generelle retningslinjer som omtaler inngrep direkte relatert til verne-mål. Videre bør det utarbeides lokalt tilpasset regler for hvilke tiltak som kan tillates i de enkelte vassdrag.

144/2 Urvollelva

Kommuner: Bindal
Nedbørfelt: 63 km²
Kraftpotensial: 19 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget har lagt vekt på at områdene lenger nord, Visten, Lomsdal og dels Vefsnaregionen er prioritert høyere i vernesammenheng, og foreslår at Urvollelva ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen går inn for at Urvollelva ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Urvollelva ikke tas med i verneplanen.

149/1 Vassdrag i Indre Visten

Kommuner: Vevelstad, Grane, Vefsn og Brønnøy
Nedbørfelt: 252 km²
Kraftpotensial: 236 GWh
Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget har lagt spesiell vekt på at objektet inneholder flere vassdrag som renner upåvirket fra fjell til fjord og er godt egnet som type- og referanseområde. Det pekes også på de særegne ferskvanns- og marinbiologiske kvaliteter ved bl.a. Lakselvvatn som har et ca. 10 m tykt «lokk» av ferskvann over sjøvann. Dette medfører at innsjøen har både marin- og ferskvannsfauna. Utvalget viser også til områdets urørthet og mulighet for opplevelse av tilnærmet villmark. Utvalget tilrår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Vassdrag i Indre Visten.

Vevelstad kommune er imot vern av Indre Visten og forutsetter at området kan utbygges.

Helgeland Kraftlag mener Indre Visten kan vernes hvis Lomsdalsvassdraget fortsatt tillates konsesjonsbehandlet.

Brønnøysund og omegn Turistforening er fornøyd med utvalgets innstilling om vern.

Fylkesmannen støtter utvalgets anbefaling om vern av Vassdrag i Indre Visten.

Fylkeskommunen går inn for at Vassdrag i Indre Visten tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Vassdrag i Indre Visten tas med i verneplanen.

151/2 Vefsna

Kommuner: Vefsn, Grane, Hattfjelldal, Brønnøy og Bindal
Nedbørfelt: 3310 km²
Kraftpotensial: 2152 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til at Vefsna naturfaglig er et meget godt typevassdrag og at flere sidevassdrag har referanseverdi. Det er svært store opplevels- og kunnskapsverdier på kulturminnesiden. Flere delområder er ikke berørt av tekniske inngrep og er av meget stor verdi for friluftslivet. Nedbørfeltet ligger inntil andre store naturområder og de sørligste deler inngår i Børgefjell nasjonalpark. Området er i stor utstrekning benyttet til friluftsmål. Vassdraget er i noen grad berørt av kraftutbygging ved at mindre felt er overført til Røssvatn.

Medlemmene Mellquist, Hillestad, Kieland, Gaukstad, Gausemel og Wikholm viser til de store verneverdiene og foreslår følgende: Vern av Svenningsdalselva oppstrøms samløpet med Vefsna ved Trofors. I Troforsgrenen (Hattfjelldalgrenen) foreslås vern av Store Fiplingdalselv oppstrøms ca. kote 360. Dette vil hindre inngrep i Fiplingvatna, men åpner for at elva eventuelt kan overføres til Trofors lenger ned. I Susna er det forskjellige utbyggingsmuligheter og disse medlemmer ønsker å holde alle eventualiteter åpne slik at man skal ha muligheten til å legge frem en så skånsom planløsning som mulig ved en eventuell konsesjonsbehandling. Ved dette forslaget vil det kunne opprettholdes en «korridor» iberegnet Børgefjell nasjonalpark som strekker seg fra svenskegrensen over til Lomsdal/Visten området.

Medlemmene Hauge og Moen er inneforstått med at et vern av Visten og Lomsdalen omfatter betydelige kraftmengder. Hensett til Vefsnas store verneverdier foreslår disse medlemmene vern av Vefsna oppstrøms Trofors. Nedenfor Trofors er vassdraget mer berørt. En utbygging av potensialet nedenfor Trofors er etter disse medlemmers syn økonomisk sett meget fordelaktig.

Kontaktutvalget mener et vern av Lomsdalen og Visten (jfr. omtalen under obj. 148/4 Lomsdalsvassdraget) båndlegger så vidt stort kraftpotensiale at man for Vefsnas vedkommende bør begrense sitt forslag om vern.

Norges vassdrags- og energiverk viser til at Vefsna er et stort og variert vassdrag med til dels betydelig bosetting. Deler er også tidligere nyttet til kraftproduksjon. Vassdraget er delt i flere markerte sidegrener. NVE er klar over verneverdiene og de store kraftinteressene og mener en eventuell konsesjonsbehandling vil kunne ivareta både verne- og kraftinteressene slik som flertallet i utvalget har påpekt. NVE tilrår at Vefsna vernes i samsvar med flertallets forslag i utvalget.

Vefsn kommune støtter flertallsforslaget om vern av Svenningsdalselva ovenfor Trofors og store Fiplingdalselv ovenfor ca. kote 360. Kommunen anser forslaget om utbygging ne-

denfor Trofors som helt urealistisk. Kommunen mener at også sidevassdraget Eitreåga burde vurderes i verneplanen.

Grane kommune støtter forslaget fra utvalgets flertall om vern av Svenningdalselva oppstrøms Trofors og store Fiplingdalselv over ca. kote 360. Kommunen har i en senere uttalelse gitt sin støtte til Helgeland kraftlags planer om overføring av Holmaelva til Kolsvik kr.v. og Øvre Jordbruvatn til en eventuell Stor-Langfjord - (Lomsdal) utbygging.

Hattfjelldal kommune mener vassdraget bør undergis vanlig konsesjons behandling, og anbefaler ikke vern.

Helgeland Kraftlag ønsker frigitt for konsesjonsbehandling Vefsnas østre del i samsvar med flertallsinnstillingen, deler av Holmelva og Øvre Jordbruvatn i Svenningsdalselva for overføring til Kolsvik kr.v. og Stor-Langfjord (Lomsdal), samt sidevassdraget Eitreåga.

Statkraft mener i utgangspunktet at Vefsna i sin helhet bør konsesjonsbehandles. Eventuelle konflikter med andre interesser kan derved bli belyst og gi grunnlag for en helhetsløsning. Skal imidlertid deler av vassdraget vernes, støtter de forslaget fra flertallet i utvalget. Derved holder man muligheten åpen for en eventuell utbygging av betydelige kraftmengder, samtidig som man sikrer et område på mer enn 1500 km² mot kraftutbygging.

Samarbeidsrådet for Naturvernsaker er ikke fornøyd med forslaget for Vefsna, der de prinsipielt ønsker vern av hele nedbørfeltet. Sett i sammenheng med Visten/Lomsdal, kan de imidlertid akseptere vern oppstrøms Trofors.

Direktoratet for naturforvaltning mener at kontaktutvalgets forslag er problematisk. Direktoratet mener at et «vern» av Vefsna selv i tråd med utvalgets mindretall vanskelig lar seg forene med de store verneverdiene i Vefsna. Det har stor verdi som laksevassdrag, og laksestammen vil også her bli restaurert. Direktoratet er særlig betenkt over en utbygging av fossene i hovedvassdraget. Som et prinsipp vil vi hevde at hele vassdraget bør vernes. Som et kompromiss kan vi likevel se at en utbygging av sidevassdraget Eitreåga kan skje uten for store konsekvenser for hovedvassdraget. Dersom flertallsinnstillingen følges, vil det i realiteten bety at Vefsna ikke vernes.

Riksantikvaren er av den oppfatning at Vefsna omfatter særlig store og varierte kulturhistoriske verdier knyttet til norsk og samisk kultur. Vi ønsker derfor at mest mulig av dette området blir vernet mot kraftutbygging.

Statens naturforvaltningsråd viser til at vassdraget er verneverdig i nordisk sammen-

heng og berører områder med meget store interesser for naturforvaltning inkl. reindrift. Rådet har forståelse for at kontaktutvalget har sett seg nødt til å vurdere Vefsna og Lomsdal/Visten i sammenheng og at også mindretallet har tatt hensyn til vassdragets store kraftpotensiale (det største i verneplanen). Rådet viser til at utvalget har vurdert vassdrag i Nordland og at vassdraget er fylkets største. Rådet gir sin tilslutning til flertallets innstilling.

Fylkesmannen støtter utvalgets mindretall i forslaget om vern av hele vassdraget ovenfor Trofors og derved åpne for konsesjonsbehandling av fossene nedenfor samt Eiteråga.

Fylkeskommunen går inn for vern av Vefsna, men forutsetter at Eiteråga, Øvre Jordbruvatn og øvre deler av Holmelva, de to siste i Svenningsdalselva, vurderes separat gjennom en konsesjonsbehandling.

Landbruksdepartementet viser til at nedbørfeltet omfatter store jord- og skogbruksarealer, og at Vefsnavassdraget er et kjerneområde for reindrifta. Landbruksdepartementet støtter flertallsforslaget fra kontaktutvalget og viser til de store negative konsekvenser en utbygging vil føre til for reindriftsinteressene.

Olje- og energidepartementet er klar over at det er store verneinteresser i Vefsna, samtidig som kraftinteressene er meget store også sett i landssammenheng. Som en del av en helhetsvurdering for Helgelandsområdet slik Stortinget ba om i behandlingen av Verneplan III, tilrår departementet at Svenningsdalsgrenen i Vefsna ovenfor Trofors tas med i verneplanen. Dette vil muliggjøre en eventuell konsesjonsbehandling av Eiteråga og Hattfjelldalsgrenen, noe som etter departementets mening bør kunne skje når kraftbehovet tilsier det. En eventuell utbyggingsløsning som omfatter store Fiplingdalselv bør etter departementets mening skje nedenfor nedre Fiplingdalsvatn.

154/1 Hestadelva

Kommune: Dønna

Nedbørfelt: 11 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at Hestadelva er et godt egnet typevassdrag for de små kystvassdragene på Helgeland. Kulturminnene har lokalhistorisk verdi, og området har meget stor verdi som friluftsområde. Utvalget har lagt vekt på disse vernekviteter og på de store reindriftsinteressene i området, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Hestadelva tas med i verneplanen.

157/1 Helgåga

Kommuner: Rana, Rødøy

Nedbørfelt: 98 km²

Kraftpotensial: 43 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget har lagt vekt på Helgåga som type- og referansevassdrag og på store natur og kulturfaglige verdier, og områdets egenhet og bruk som friluftsområde. Utvalget tilrår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Rana kommune støtter forslaget om vern.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Helgåga tas med i verneplanen.

157/2 Flostrandvassdraget

Kommuner: Rana, Lurøy, Rødøy

Nedbørfelt: 33 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget har lagt vekt på å få representert både rike og næringsfattige vassdrag i denne regionen, og Flostrandvassdraget representerer den næringsfattige type. Utvalget viser også til de store friluftinteressene særlig knyttet til fiske, og foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Rana kommune støtter forslaget om vern.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Flostrandvassdraget tas med i verneplanen.

157/3 Silavassdraget

Kommuner: Rana, Lurøy

Nedbørfelt: 17 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:

Kontaktutvalget viser til at de naturfaglige verneverdiene er større i andre nærliggende vassdrag som utvalget har foreslått vernet. Disse vassdragene vil ivareta type- og referan-

seaspektet. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Lurøy kommune peker på Silavassdragets store verne kvaliteter og dets betydning som rekreasjonsområde og prioriterer dette vassdraget klart høyest som verneobjekt i kommunen.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet viser til den faglige prioriteringen kontaktutvalget har gjort, men ser ikke at det er til hinder for at kommunen kan forvalte vassdraget etter sin prioritering. *Departementet* tilrår at Silavassdraget ikke tas med i verneplanen.

157/4 Stuvlandselva

Kommune: Lurøy

Nedbørfelt: 7 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget legger særlig vekt på de store naturfaglige verdiene og at objektet fremstår som et typisk kystvassdrag hvor det også er stor referanseverdi. Det vises også til friluftsinteressene, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Lurøy kommune prioriterer dette vassdraget klart etter Silavassdraget.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Stuvlandselva tas med i verneplanen.

157/5 Kjerringåga

Kommuner: Lurøy, Rødøy

Nedbørfelt: 23 km²

Kraftpotensial: 29 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget har lagt vekt på at vassdraget er endel berørt og at de frodige vegetasjonstyper også forekommer i nærliggende vassdrag som i tillegg kan ivareta type- og referanseverdiene bedre. Utvalget foreslår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke å ta Kjerringåga i verneplanen.

Lurøy kommune støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen støtter forslaget om ikke vern.

Departementet tilrår at Kjerringåga ikke tas med i verneplanen.

158/1 Tomsvikelva

Kommune: Nesna

Nedbørfelt: 7 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget har lagt vekt på at verneverdiene er middels og at særlig de nedre deler av nedbørfeltet er påvirket av bosetting, oppdyrking og plantefelt. Verneverdiene synes å være større i Hestadelva og Stuvlandselva, og utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Tomsvikelva ikke tas med i verneplanen.

159/1 Gjervalelva

Kommuner: Rødøy, Rana

Nedbørfelt: 36 km²

Kraftpotensial: 30 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget har lagt vekt på objektets urørte preg og egnethet som referanse vassdrag, de naturfaglige verdier og betydning for reindriften. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Gjervalelva.

Salten Kraftsamband viser til betydningen av øvre del av Gjervalelva for det forhåndsmelte Sleågaprosjektet, og ber om at øvre del av vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Gjervalelva tas med i verneplanen, men forutsetter at øvre del av vassdraget kan vurderes med tanke på utbygging sammen med Sleågavassdraget.

159/2 Østerdalselva

Kommune: Rødøy

Nedbørfelt: 68 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget legger vekt på at verneverdiene er moderate og at andre nærliggende vassdrag bedre kan ivareta både type- og referanseverdien og ellers har større verneverdi. Utvalget tilrår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen slutter seg til forslaget om ikke vern.

Departementet tilrår at Østerdalselva ikke tas med i verneplanen.

160/1 Reipåga

Kommuner: Meløy og Gildeskål

Nedbørfelt: 33 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget mener at verneverdiene bortsett fra for kulturminnene er middels og ivaretatt gjennom andre vassdrag som er foreslått tatt med på verneplanen. Kulturminneverdiene bør sikres på annen måte, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Meløy kommune har ingen innvendinger til at vassdraget ikke er foreslått på verneplanen.

Fylkeskommunen slutter seg til forslaget om ikke vern.

Departementet tilrår at Reipåga ikke tas med i verneplanen.

160/2 Skauvollselva

Kommune: Gildeskål

Nedbørfelt: 26 km²

Kraftpotensial: 40 GWh

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til objektets uberørthet og egnethet som referansevassdrag, det særegne landskapet og de store verdiene knyttet til naturfagene og friluftsliv. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Skauvollselva.

Gildeskål kommune har ingen merknader til forslaget om vern av Skauvollselva.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Skauvollselva tas med i verneplanen.

162/2 Lakselva (Misvær)

Kommuner: Skjerstad, Beiarn, Saltdal

Nedbørfelt: 186 km²

Kraftpotensial: 55 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget er klar over de store natur- og kulturfaglige verdiene, men mener at disse må sees i sammenheng med at store områder allerede er vernet gjennom Saltfjellet nasjonalpark og Gåsvatn landskapsvernområde. Utvalget viser til sin prioritering av nabovassdraget Saltdalselva, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet er inneforstått med at det er store verneverdier i vassdraget, men mener at de største er ivaretatt gjennom Saltfjellet nasjonalpark og Gåsvatn landskapsvernområde, og at verneverdier forøvrig kan ivaretas gjennom en eventuell konsesjonsbehandling. Departementet tilrår at Lakselva ikke tas med i verneplanen.

163/1 Saltdalsvassdraget

Kommuner: Saltdal, Skjerstad, Beiarn og Rana

Nedbørfelt: 1544 km²

Kraftpotensial: 292 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til de meget store verneverdier knyttet til naturfagene, kulturminner og friluftslivet og objektets egnethet som typevassdrag. Det vises også til nedbørfeltets betydning for reindriften. Utvalget viser også til at Stortinget ved behandlingen av konsesjonssøknaden for Saltfjell- Svartisen avsto prosjektene i Saltdalselva og deler ble innlemmet i Saltfjellet nasjonalpark og tilstøtende landskapsvernområder.

Utvalget viser også til at man her har mulighet for å bevare store sammenhengende områder og at arealene både nord og sør for vassdraget er sterkt influert av vannkraftutbygging. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk slutter seg til kontaktutvalgets forslag om vern av Saltdalsvassdraget.

Saltdal kommune ønsker ikke at Saltdalsvassdraget kommer med i verneplanen, men ønsker å verne vassdraget ved hjelp av plan- og bygningsloven og annet lovgrunnlag kommunen er herre over.

Salten Kraftsamband viser til at en ved overføring av de øvre deler av østsideelvene til Balvatn kan innvinne ca. 300 GWh rimelig og godt regulert kraft med små terrenginngrep, og mener at området bør unntas fra vern slik at det kan konsesjonssøkes ved en senere anledning.

Fylkesmannen og *Fylkeskommunen* går inn for at Saltdalsvassdraget tas med i verneplanen.

Departementet viser til at store deler av Saltdalsvassdraget er vernet gjennom vedtak om nasjonalpark og landskapsvernområde. Departementet ser ingen motsetning mellom et vernevedtak i verneplan for vassdrag og kommunens ønske. Tvert imot er det positivt at kommunen vil ta vare på verneverdiene også gjennom bruk av plan- bygningsloven. De-

partementet tilrår at Saltdalsvassdraget tas med i verneplanen.

163/2 Botnelva

Kommune: Saltdal

Nedbørfelt: 99 km²

Kraftpotensial: 160 GWh (felles med Saksenvikelva)

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til de store naturfaglige verdiene særlig ved Botnavatn, egnetheten som type- og referansevassdrag, kulturminneverdiene og friluftsinteressene med Ingeborgfoss. Videre peker utvalget på at øvre del av Knallerdalselva kan overføres til Rosni/Balvatn og nyttes i eksisterende kraftverk der. Dette prosjektet berører viktige ornitologiske verneverdier, men utvalget mener disse kan avklares gjennom Samlet plan, og utvalget foreslår derfor at objektet med unntak av Knallerdalselva oppstrøms kote 700 tas med i verneplanen.

Saltdal kommune ønsker ikke at Botnelva kommer med i verneplanen, men ønsker å verne vassdraget ved hjelp av plan- og bygningsloven og annet lovgrunnlag kommunen er herre over.

Salten Kraftsamband peker på viktigheten av at øvre del av Knallerdalselva unntas fra verneplanen.

Fauske kommune slutter seg til utvalgets innstilling.

Direktoratet for naturforvaltning mener at kontaktutvalget har gjort et merkelig forslag om vern med unntak av Knallerdalselva oppstrøms kote 700. Dette er begrunnet med at det er mulig å få til en billig overføring til Rosni/Balvatn med utnytting i eksisterende kraftverk. Denne type argumentasjon har etter Direktoratets oppfatning lite i en verneplan å gjøre. Det har vært bred enighet i Norge om å søke å verne mest mulig hele vassdrag framfor å klatteverne rundt omkring. Dette prinsipp bør gjelde også for Verneplan IV, og Direktoratet mener derfor at hele Botnelva bør gis varig vern.

Statens Skoger og Fylkesmannen peker på skadene ved at den røyeførende Knallerdalselva eventuelt overføres til det rene ørretvassdraget Sulitjelmavassdraget. Fylkesmannen peker også på det uheldige i å «skjære toppen av» referansevassdraget Botnelva, og mener vassdraget bør vernes i sin helhet.

Fylkeskommunen går inn for at Botnelva med unntak av Knallerdalselva ovenfor kote 700 tas med i verneplanen.

Departementet viser til at det er store verneverdier i Botnelva inklusive Knallerdalselva. Departementet er klar over at en overføring

av de øverste deler av Knallerdalselva kan overføres til Rosni/Balvatn og gi ca. 30 GWh meget billig kraft i eksisterende og planlagte kraftverk i Sulitjelmavassdraget, men mener at prinsippet om at Verneplanen i størst mulig grad bør inneholde hele vassdrag bør veie tungt. Departementet tilrår derfor at Botnelva i sin helhet tas med i verneplanen. Når det gjelder kommunens ønske ser departementet det som positivt at de ønsker å ta vare på verneverdiene også ved bruk av plan- og bygningsloven.

163/3 Saksenvikelva

Kommuner: Saltdal, Fauske

Nedbørfelt: 67 km²

Kraftpotensial: (Se Botnelva)

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at vassdraget har middels til store verneverdier, men at nabo-vassdraget Botnelva har større verneverdier og på en bedre måte kan ivareta type- og referanseaspektet. Utvalget fore slår at Saksenvikelva ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Saltdal kommune ønsker ikke at Saksenvikelva kommer med i verneplanen, men ønsker å verne vassdraget ved hjelp av plan- og bygningsloven og annet lovgrunnlag kommunen er herre over.

Fauske kommune slutter seg til utvalgets innstilling.

Riksantikvaren ønsker vern av vassdraget.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Saksenvikelva ikke tas med i verneplanen.

167/1 Bonåa

Kommune: Sørfold

Nedbørfelt: 74 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til prioriteringen av Groelva, Sagelva og Lappvasselva som er mindre berørt og som er bedre egnet til å ivareta type- og referanseverdiene innen naturfagene. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Sørfold kommune har ingen merknader til utvalgets innstilling.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Bonåa ikke tas med i verneplanen.

167/2 Groelva

Kommuner: Steigen, Sørfold

Nedbørfelt: 54 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at området har stor verdi for friluftslivet og er i generalplanen for kommunen og i fylkeskommunale planer utpekt som et viktig friluftsområde. Utvalget legger også vekt på områdets egnethet som typeområde for de naturfaglige disiplinene og stor verneverdi for kulturminnene. Det pekes videre på interessene knyttet til reindriften. Utvalget mener at området må ses i sammenheng med Sagelva og Lappvassselva. Tilsammen danner disse objektene et større og variert område praktisk talt uten tekniske inngrep. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Groelva.

Sørfold kommune er positiv til utbygging av Groelva, og går derfor imot vern av vassdraget.

Fylkeskommunen går inn for vern av Groelva.

Departementet tilrår at Groelva tas med i verneplanen.

167/3 Sagelva

Kommune: Sørfold

Nedbørfelt: 17 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget legger vekt på områdets uberørthet og dermed egnetheten som type- og referansevassdrag. Området er forholdsvis lite og utvalget mener vassdraget må ses i sammenheng med Groelva og Lappvassselva. Tilsammen danner disse en større og mer variert enhet. De sentrale delene av området er kjerneområde for reindriften i distriktet. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Sørfold kommune støtter forslaget om vern av Sagelva, dersom dette ikke er til hinder for utbygging av Groelva.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Sagelva tas med i verneplanen.

167/4 Trollelva

Kommune: Sørfold

Nedbørfelt: 12 km²

Kraftpotensial: (Se Groelva)

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til de små faglige verdiene og mener andre vassdrag i det samme området har betydelig større verneverdier.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Sørfold kommune støtter forslaget om ikke vern av Trollelva fordi denne er med i utbyggingsplanene for Groelva.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Trollelva ikke tas med i verneplanen.

168/1 Lappvassselva

Kommune: Steigen, Sørfold

Nedbørfelt: 24 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til områdets uberørthet og at vassdraget sammen med Groelva og Sagelva er egnet som type- og referansevassdrag. Tilsammen ivaretar disse vassdragene en stor del av variasjonen i regionen. Utvalget viser også til områdets betydning for reindriften, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Lappvassselva.

Sørfold kommune går inn for at Lappvassselva tas med i Verneplanen dersom dette ikke er til hinder for utbygging av Groelva.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Lappvassselva tas med i verneplanen.

168/2 Lommerelva

Kommune: Steigen

Nedbørfelt: 78 km²

Kraftpotensial: 10 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget legger vekt på nedbørfeltets uberørthet og egnethet som type- og referansevassdrag sammen med de store interessene knyttet til naturfagene og friluftsliv.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Lommerelva.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Lommerelva tas med i verneplanen.

169/1 Mellomelva

Kommune: Steigen

Nedbørfelt: 18 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til prioriteringene av vassdragene lenger sør i Steigen og til Hasselbakkelva og mener at disse vil kunne ivareta noe av verneverdiene i regionen. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen går inn for ikke vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Mellomelva ikke tas med i verneplanen.

169/2 Hasselbakkelva

Kommune: Steigen

Nedbørfelt: 9 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til de tildels store naturfaglige verdiene og at området sammen med de vassdragene som er foreslått vernet ellers i området vil dekke noe av variasjonsbredden i kystområdene i regionen. Utvalget foreslår at vassdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Hasselbakkelva.

Fylkesmannen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Hasselbakkelva tas med i verneplanen.

170/1 Varpavassdraget

Kommuner: Tysfjord, Hamarøy

Nedbørfelt: 93 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:

Kontaktutvalget legger vekt på vassdragets egnethet som typeområde for de lavereliggende områder i Hamarøy/Tysfjord og verdiene knyttet til friluftsliv, kulturminner og naturfagene. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen. *Norges vassdrags- og energiverk* støtter utvalgets forslag om varig vern av Varpavassdraget.

Tysfjord kommune er enig med utvalget i at vassdraget tas med i verneplanen.

Hamarøy kommune er tilfreds med at Varpavassdraget er foreslått vernet.

Fylkeskommunen går inn for at Varpavassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Varpavassdraget tas med i verneplanen.

170/2 Brennvikvassdraget

Kommune: Hamarøy

Nedbørfelt: 9 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at verneverdiene for de fleste fagfelt ikke er av de aller største og at verneverdiene knyttet til denne regionen delvis kan være representert ved vern av Varpavassdraget. Den typiske og storslåtte Hamarøynaturen bør eventuelt sikres gjennom et områdevern. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Hamarøy kommune mener utvalget har lagt for liten vekt på verneverdiene, og ber om at vassdraget tas med på Verneplanen.

Fylkeskommunen går inn for ikke vern av Brennvikvassdraget.

Departementet viser til kontaktutvalgets forslag om eventuelt områdevern, og tilrår at Brennvikvassdraget ikke tas med i verneplanen.

171/1 Forsåelva

Kommuner: Tysfjord, Hamarøy

Nedbørfelt: 33 km²

Kraftpotensial: 6 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til middels verneverdier og mener at Varpavassdraget til en viss grad bedre kan ivareta typeverdien i området. Utvalget peker også på at vassdraget er noe påvirket av tekniske inngrep, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Tafjord kommune mener at Forsåelva bør gis varig vern.

Hamarøy kommune mener at utvalget har lagt for liten vekt på verneverdiene, og ber om at vassdraget tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen går inn for at Forsåelva vernes.

Departementet viser til den prioritering som kontaktutvalget har gjort, men peker samtidig på de muligheter kommunene har til å ta vare på verneverdiene i vassdraget gjennom plan- og bygningsloven. *Departementet* tilrår at Forsåelva ikke tas med i verneplanen.

171/2 Vassdrag til Hellemofjord

Kommuner: Tysfjord og Hamarøy

Nedbørfelt: 250 km²

Kraftpotensial: 265 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget legger vekt på områdets uberørthet og egnethet som type- og referanseområde sammen med de natur- og kulturfaglige verneverdiene. Utvalget vil også peke

på at det her er mulig å etablere et verneområde som strekker seg fra Nordlands fjordnatur og høyfjell til skogsområdene på svensk side. Utvalget legger vekt på at man utnytter deler av Vasjavassdraget og får ca. 60 GWh svært rimelig kraft, og foreslår at objektet tas med i verneplanen med unntak av Vasjaelv nedenfor nedre Rombovatn.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om å unnta Vasjaelv nedfor nedre Rombovatn fra vern.

Tysfjord kommune mener at vassdragene til Hellemofjorden ikke bør gis vern, da dette fratar styringsretten over lokale ressurser, og viser spesielt til de positive nyttevirksomheter som kan ligge i en skånsom utbygging av Vasjavassdraget.

Hammarøy kommune ber om at objektet som helhet tas med i verneplanen.

Salten Kraftsamband viser til viktigheten av at deler av Vasjaelv holdes utenfor verneplanen. Disse feltene kan overføres til Rekvatn i nabovassdraget og utnyttes i eksisterende kraftverk der. Salten Kraftsamband mener at også avløpet fra Huitagjavrre bør holdes utenfor verneplanen.

Naturvern- og friluftslivsorganisasjonene viser til at hele området stort sett er uberørt villmark og vurderes som nasjonalpark. Sammen med Padjelanta nasjonalpark på svensk side kan dette gi et nordisk verneområde med stor variasjon.

Fylkesmannen mener ut fra prinsippet om vern av hele vassdrag at hele Vasjaelv bør vernes. Etter en helhetsvurdering finner fylkesmannen allikevel ikke å ville gå imot utvalgets forslag slik det er formulert.

Riksantikvaren går inn for vern av hele området inkludert Vasja. Dette er et samisk kjerneområde med et stort mangfold av samiske kulturminner i en region som ellers er sterkt preget av kraftutbygging.

Fylkeskommunen går inn for at Vassdrag i Indre Hellemofjorden tas med i verneplanen.

Departementet mener at de største verneverdiene knytter seg til vassdragene i Hellemobotn, og at en derfor bør holde muligheten åpen for å vurdere Vasjaelv i en konsesjons-sammenheng. Departementet tilrår at Staburselva og Draugelva i Hellemobotn tas med i verneplanen, og at Vasjaelv ikke tas med i verneplanen.

171/3 Mannfjordelva

Kommuner: Tysfjord

Nedbørfelt: 18 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget viser til at det foreligger forslag om nasjonalpark som vil innkludere et

betydelig større areal enn Mannfjordelva. Utvalget vil peke på at vassdraget ut fra sin urørthet og faglige interesser er verneverdig, men man ser det som mest naturlig at et eventuelt vern ses i en større sammenheng og avklares gjennom vern etter naturvernloven. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om ikke vern.

Tysfjord kommune mener at Mannfjordelva bør gis varig vern.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet viser til vassdragets verneverdi og ønsket om å sikre hele vassdraget, og tilrår at Mannfjordelva tas med i verneplanen.

173/1 Kjeldelva

Kommune: Ballangen

Nedbørfelt: 53 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget har lagt vekt på de store naturfaglige verdiene og objektets egnethet som typevassdrag. Man viser også til de store kulturfaglige verdier og betydning som friluftsområde. Man har også lagt vekt på at nedbørfeltet nyttes i reindriftssammenheng. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Kjeldelva.

Ballangen kommunale Elutvalg finner ingen grunn til å gå imot verneforslaget, men mener at verneplanen ikke må være til hinder for å bygge ut små, lokale elektriske anlegg der dette er interessant.

Fylkeskommunen går inn for at Kjeldelva tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Kjeldelva tas med i verneplanen.

173/2 Rånaelva

Kommuner: Narvik og Ballangen

Nedbørfelt: 94 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget legger vekt på de store naturfaglige verdier i området og objektets egnethet som referansevassdrag. Det vises også til de betydelige friluftssinteressene. Utvalget viser også til at denne delen av Nordland ikke tidligere er representert på verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter

kontaktutvalgets forslag om vern av vassdraget.

Narvik kommune krever vern av Rånaelv, slik utvalget foreslår.

Ballangen kommunale Elutvalg finner ingen grunn til gå imot vern, men mener at verneplanen ikke må være til hinder for å bygge ut små, lokale elektriske anlegg der dette er interessant.

Fylkeskommunen går inn for vern av Rånaelv.

Departementet tilrår at Rånaelv tas med i verneplanen.

177/4 Sneiselva

Kommune: Lødingen

Nedbørfelt: 30 km²

Kraftpotensial: 40 GWh (felles med Bresjeelva)

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget viser til prioriteringene av Heggedalselva og Vestpollvassdragene som bedre kan ivareta type- og referanseverdien og som også har større verneverdier. Utvalget viser også til kraftpotensialet i vassdraget. Dette er en av de meget få økonomisk utnyttbare vannkraftressurser i Lofoten/Vesterålen-området. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Lødingen kommune ber om at Sneiselva tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget gis varig vern.

Departementet viser til kontaktutvalgets prioriteringer og tilrår at Sneiselva ikke tas med på verneplanen.

177/5 Heggedalselva

Fylker: Nordland og Troms

Kommuner: Lødingen og Kvæfjord

Nedbørfelt: 52 km²

Kraftpotensial: 17 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til at objektet er nesten upåvirket av tekniske inngrep og er egnet som type- og referansevassdrag for de fleste naturfagene. Utvalget viser også til de store verneverdiene knyttet til kulturminner og friluftsliv og har også lagt vekt på områdets betydning for reindriften. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Heggedalselva.

Lødingen kommune ber om at Heggedalselva tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen går inn for varig vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Heggedalselva tas med i verneplanen.

177/6 Bresjeelva

Kommune: Lødingen

Nedbørfelt: 21 km²

Kraftpotensial: (kan nyttes sammen med Sneiselva)

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at verneverdien for alle fag er middels og at andre vassdrag bedre kan ivareta type- og referanseverdiene. Nabovassdragene Sneiselva og Bresjeelva er dessuten vurdert i sammenheng ved en eventuell kraftutbygging. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Lødingen kommune ber om at Bresjeelva tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Bresjeelv ikke tas med i verneplanen.

178/1 Vassdrag til Vestpollen/Innerfjorden

Kommuner: Lødingen, Sortland

Nedbørfelt: 71 km²

Kraftpotensial: 6 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget har lagt vekt på at objektet er av de få større urørte områder og svært godt egnet som type- og referanseområde for indre deler av Lofoten. Man viser også til de store landskapsmessige kvaliteter og friluftsinteressene knyttet til området. Utvalget er også kjent med at området er foreslått som nasjonalpark, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern.

Lødingen kommune ber om at objektet tas med på verneplanen.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdragene.

Departementet tilrår vern av Vassdrag til Vestpollen/Innerfjorden slik som kontaktutvalget har definert objektet, men understreker at det ikke må være til hinder for en eventuell utnyttelse av kraftressursene i Sneiselva/Bresjeelva.

178/2 Gardselva

Kommuner: Andøy og Kvæfjord

Nedbørfelt: 36 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at verneverdiene samlet sett er middels og at nabovassdraget i nord for en stor del er lagt ut som verneområde. Utvalget mener verneverdiene, særlig type- og referanseverdiene, er ivaretatt gjennom vernet i nabovassdraget, og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen går inn for at Gardselva ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Gardselva ikke tas med i verneplanen.

179/1 Fiskebølvassdraget

Kommune: Hadsel

Nedbørfelt: 10 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget mener det er viktig å få representert Lofotens vassdragsnatur på verneplanen og selv om Fiskebølvassdraget er relativt lite er det blant de minst påvirkede på Austvågøy. Utvalget viser også til de naturfaglige verneverdiene, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Fiskebølvassdraget.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Fiskebølvassdraget tas med i verneplanen.

180/1 Farstadvassdraget

Kommune: Vestvågøy

Nedbørfelt: 45 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at vassdraget ligger sentralt i et av Nordlands største jordbruksområder med de betydelige aktiviteter dette medfører. Selv om det er store verneverdier knyttet til de næringsrike innsjøene mener man at disse verneverdiene eventuelt må ivaretas gjennom opprettelse av reservater etter naturvernloven. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag.

Fylkesmannen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Farstadvassdraget ikke tas med i verneplanen.

180/2 Urdvassdraget

Kommune: Vestvågøy

Nedbørfelt: 9 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Urdvassdraget.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Urdvassdraget tas med i verneplanen.

180/3 Bøvassdraget

Kommune: Vestvågøy

Nedbørfelt: 9 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at vassdraget er en representant for de små kystvassdragene i midtre strøk av Lofoten og som sådan typisk. Det har middels naturfaglige verdier og betydning som nært friluftsområde særlig for lokalbefolkningen. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Bøvassdraget.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Bøvassdraget tas med i verneplanen.

181/1 Åvassdraget

Kommune: Moskenes

Nedbørfelt: 7 km²

Kraftpotensial: (se Sørsvågassdraget)

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til at objektet sammen med Sørsvågassdraget er typisk for de ytre strøk av Lofoten, og har et ualminnelig vakkert og særpreget landskapsbilde som sammen med de store kulturminneverdiene framhever storslagenheten i landskapet. Utvalget peker også på at området inngår i et større friluftsområde med meget store verdier, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Åvassdraget.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Åvassdraget tas med i verneplanen.

181/2 Sørvågvasdraget

Kommune: Moskenes

Nedbørfelt: 16 km²

Kraftpotensial: 12 GWh (felles med Åvassdraget)

Samlet-plan-kategori: II

Kontaktutvalget viser til at området bortsett fra de nedre deler er lite berørt av tekniske inngrep og er typisk for de ytre deler av Lofoten. Man vil også fremheve de store kulturminneverdiene og friluftssinteressene. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Sørvågvasdraget.

Fylkeskommunen går inn for vern av vassdraget.

Departementet tilrår at Sørvågvasdraget tas med i verneplanen.

185/1 Alsvågvasdraget

Kommune: Øksnes

Nedbørfelt: 22 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til friluftssinteressene og de store naturfaglige verdiene. Selv om vassdraget er noe påvirket av ulike menneskelige aktiviteter representerer vassdraget et av de mindre påvirkede vassdrag i Vesterålen. Utvalget legger vekt på å få representert denne vassdragstypen i verneplanen, og foreslår at Alsvågvasdraget tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Øksnes kommune støtter utvalgets forslag om vern.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Alsvågvasdraget tas med i verneplanen.

185/2 Nordsandvassdraget

Kommune: Øksnes

Nedbørfelt: 10 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til de store faglige verdiene og til områdets egnethet som typevassdrag for de ytre kyststrøk av Vesterålen. Det pekes også på referanseverdien, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Nordsandvassdraget.

Øksnes kommune støtter utvalgets forslag om vern.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Nordsandvassdraget tas med i verneplanen.

185/3 Nykvågvasdraget

Kommune: Bø

Nedbørfelt: 11 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget er klar over de store verneverdiene og områdets egnethet som typevassdrag, men viser til den forsøksvirksomhet som foregår og som legger restriksjoner på bruken av området, og som vil virke sterkt inn på vannsystemene. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanene.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Nykvågvasdraget ikke tas med i verneplanen.

186/1 Åelva

Kommuner: Andøy

Nedbørfelt: 51 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til de store naturfaglige verdier og objektets egnethet som typevassdrag. Man vil også peke på de kulturfaglige og ikke minst de store friluftssinteressene knyttet til objektet. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter utvalgets forslag om vern av Åelva.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Åelva tas med i verneplanen.

186/2 Melaelva

Kommune: Andøy

Nedbørfelt: 17 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget viser til områdets egnethet som typevassdrag og de natur- og kulturfaglige interesser. Området har imidlertid store likheter med Åelva og utvalget mener dette kan representere den spesielle naturtypen på Andøya. Utvalget foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern av Melaelva.

Fylkeskommunen går inn for at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Melaelva ikke tas med i verneplanen.

TROMS

Troms kraftforsyning har ingen merknader til forslagene om vern innenfor sitt forsyningsområde.

Fylkeslandbrukskontoret ser det som positivt at vassdragene får et vern mot kraftutbygging, men er opptatt av at et eventuelt vern ikke skal legge begrensninger på landbrukets interesser og bruk av området.

Fylkesmannen har ingen merknader til de 6 vassdragene som er foreslått vernet. Når det gjelder Rakkfjordelva viser fylkesmannen til det vernete våtmarksområdet og at man har et forholdsvis uberørt bynært vassdrag, og foreslår vassdraget vernet. For Lakselva i Aursfjorden viser fylkesmannen til at vassdraget på tross av nærheten til Blåtind militære øvings- og skytefelt er et viktig friluftsområde, og foreslår vassdraget vernet.

196/2 Lakselva

Kommune: Balsfjord
Nedbørfelt: 89 km²
Kraftpotensial: 17 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget er klar over de store verneverdiene, særlig når det gjelder fisk, friluftsliv og kulturminner. Utvalget peker imidlertid på at skytefeltet dekker en så vesentlig del av nedbørfeltet at vassdraget ikke er egnet på en verneplan og foreslår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Balsfjord kommune viser til vassdragets betydning som rekreasjonsområde og de unike kulturminnene knyttet til elva ved munningen. Kommunen påpeker at denne delen av skytefeltet er svært lite brukt, og har således ubetydelig negativ innvirkning på vassdraget. Kommunen anbefaler sterkt at vassdraget vernes.

Riksantikvaren ønsker vern av vassdraget.

Fylkesmannen viser til de store friluftsliv-, fiske- og kulturminneinteressene som er knyttet til Lakselva, og mener at det forhold at deler av vassdragets nedbørfelt ligger innenfor et militært øvings- og skytefelt ikke bør ha avgjørende betydning når det gjelder vernevurderingen. Fylkesmannen foreslår vern av vassdraget.

Fylkesfriluftsnemnda vurderer Lakselva som et svært viktig område for friluftsliv og opplevelser, og mener at disse kvalitetene i liten grad påvirkes av skytefeltet, som ikke representerer noe varig inngrep i naturområdet.

Fylkesfriluftsnemnda vil sterkt anbefale at Lakselva tas med i verneplanen.

Departementet viser til kontaktutvalgets vurderinger og tilrår at Lakselva til Aursfjorden ikke tas med i verneplanen.

196/3 Sjørdalselva

Kommune: Bardu
Nedbørfelt: 271 km² -
Kraftpotensial: -
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på store natur- og kulturfaglige verdier samt områdets betydning for friluftslivet regionalt. Vassdraget har også stor type- og referanseverdi, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Sjørdalselva.

Fylkesmannen har ingen merknader til forslaget om vern.

Departementet tilrår at Sjørdalselva tas med i verneplanen.

197/1 Rakkfjordelva

Kommune: Tromsø
Nedbørfelt: 23 km²
Kraftpotensial: -
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på at de største verdiene er knyttet til våtmarksområdet som er sikret som naturreservat, og tilrår at vassdraget ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Fylkesmannen mener at en ved vurdering av vern bør legge vekt på at dette er et forholdsvis uberørt bynært vassdrag, og at det at deler av vassdraget er vernet som naturreservat vil gjøre det enklere å forsvare vern av hele vassdraget. Fylkesmannen mener at Rakkfjordelva bør tas med på verneplanen.

Departementet viser til kontaktutvalgets vurdering og tilrår at Rakkfjordvassdraget ikke tas med i verneplanen.

203/3 Jægerelva

Kommune: Lyngen
Nedbørfelt: 95 km²
Kraftpotensial: -
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på store naturfaglige verdier og områdets betydning for friluftsliv og reindrift. Utvalget legger videre vekt på Jægerelvas egnethet som type- og referansevassdrag, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Jægerelva.

Fylkesmannen har ingen merknader til forslaget om vern.

Departementet tilrår at Jægerelva tas med i verneplanen.

203/4 Botnelva (Strupskadelva)

Kommune: Lyngen

Nedbørfelt: 27 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på store naturfaglige verdier og områdets betydning for friluftsliv og reindrift. Utvalget legger videre vekt på Botnelvas egnethet som type- og referanse-vassdrag, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern.

Fylkeskommunen har ingen merknader til forslaget om vern.

Departementet tilrår at Botnelva (Strupskadelva) tas med i verneplanen.

204/1 Kvalvikelva

Kommune: Lyngen, Tromsø

Nedbørfelt: 44 km²

Kraftpotensial: 31 GWh

Samlet plan-kategori: II

Kontaktutvalget peker på verneverdiene særlig i vassdragets øvre del som tenkes å inngå i en fremtidig Lyngsalpene nasjonalpark. Kvalvikelva er egnet som type- og referanse-vassdrag, og utvalget tilrår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Kvalvikelva.

Fylkesmannen har ingen merknader til forslaget om vern.

Departementet tilrår at Kvalvikelva tas med i verneplanen.

207/1 Nord-Rekvikelva

Kommune: Skjervøy

Nedbørfelt: 41 km²

Kraftpotensial: 9 GWh

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker spesielt på at Nord-Rekvikelva representerer Troms' ytre kyststrøk, og at referanseverdien er stor pga. nedbørfeltets uberørthet. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Nord-Rekvikelva.

Skjervøy kommune har ingen innvendinger til at vassdraget blir vernet.

Fylkesmannen har ingen merknader til forslaget om vern.

Departementet tilrår at Nord-Rekvikelva tas med i verneplanen.

210/1 Skalsaelva

Kommune: Kvænangen

Nedbørfelt: 29 km²

Kraftpotensial: 20 GWh

Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på kulturminnene og vassdragets store verdi for reindrift. Utvalget legger videre vekt på Skalsaelvas typeverdi som brevassdrag i Troms' kyststrøk, og uberørtheten som gir stor referanseverdi. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Skalsaelv.

Fylkesmannen har ingen merknader til forslaget om vern.

Departementet tilrår at Skalsaelv tas med i verneplanen.

FINNMARK

Fylkesmannen støtter utvalgets konklusjoner angående lovverk og forvaltningsstrategier for vernete vassdrag. Fylkesmannen er enig i forslaget om differensiert vern, og mener det må arbeides videre med konkretiseringen av dette. Han etterlyser en gjennomgang av verneplan- II, og støtter utvalgets forslag om at dette arbeidet igangsettes. Til de konkrete forslagene om vern er fylkesmannen enig i utvalgets konklusjoner, selv om Skillefjordelva som en av Finnmarks beste sjørretelver kunne forsvart en plass på verneplanen.

211/1 Fjorddalsvassdraget

Kommune: Loppa

Nedbørfelt: 19 km²

Kraftpotensial: -

Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på de geofaglige verdiene, særlig de glasifluviale prosessene, men også på uberørtheten, som gir stor referanseverdi. Fjorddalsvassdraget utfyller samtidig Skalsaelva i sør ettersom de drenerer deler av Øksfjordjøkelen fra hver sin kant, og utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Fjorddalsvassdraget.

Fylkesmannen er enig i forslaget om vern.
Departementet tilrår at Fjorddalsvassdraget tas med i verneplanen.

212/1 Mattiselva

Kommune: Alta
Nedbørfelt: 325 km²
Kraftpotensial: 283 GWh (25 GWh)
Samlet plan-kategori: I/III (I)

Kontaktutvalget peker på store natur- og kulturfaglige verdier, områdets betydning for friluftsliv og reindrift samt typeverdien. Utvalget peker samtidig på at en utvidelse av det eksisterende kraftverk i Mattisfossen er plassert i kategori I i Samlet plan, og ikke synes å redusere verneverdiene i vassdraget som helhet. Utvalget foreslår at objektet ovenfor Mattisfossen tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag til vern.

Alta kommune har ingen innvendinger til forslaget om vern.

Fylkesmannen er enig i verneforslaget.

Departementet tilrår at Mattiselva tas med i verneplanen, men forutsetter at det ikke skal være til hinder for en opprustning/utvidelse av Mattisfossen kraftverk.

213/2 Skillefjordelva

Kommuner: Alta og Kvalsund
Nedbørfelt: 94 km²
Kraftpotensial: 26 GWh
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget er klar over at det er store verneverdier i Skillefjordvassdraget, og at vassdraget regnes som en av Finnmarks beste sjøørretelver, men utvalget peker på at regionen er godt representert på tidligere verneplaner.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Alta kommune har ingen innvendinger til forslaget om ikke vern.

Fylkesmannen mener at fordi Skillefjordelva er en av Finnmarks beste sjøørretelver kunne den blitt foreslått vernet. *Fylkesmannen* er like vel enig i at regionen er godt representert i tidligere verneplaner, og at objektet ikke tas med i verneplanen.

Departementet tilrår at Skillefjordelva ikke tas med i verneplanen.

213/3 Store Lerresfjordelva

Kommuner: Alta og Kvalsund
Nedbørfelt: 30 km²
Kraftpotensial: 23 GWh
Samlet plan-kategori: -

Kontaktutvalget peker på at de faglige verdiene jevnt over er middels, og at regionen er godt representert på tidligere verneplaner.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om ikke vern.

Alta kommune har ingen innvendinger til forslaget om ikke vern.

Fylkesmannen er enig i forslaget om ikke vern.

Departementet tilrår at Store Lerresfjordelva ikke tas med i verneplanen.

215/1 Melkeelva

Kommune: Alta
Nedbørfelt: 42 km²
Kraftpotensial: 22 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at Melkeelva er et urørt brevassdrag med stor type- og referanseverdi. Vassdraget er et kjerneområde for reindriften, og ligger i sin helhet innenfor det foreslåtte nasjonalpark området på Seiland. Utvalget foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Melkeelva.

Alta kommune har ingen innvendinger til forslaget om vern.

Fylkesmannen er enig i forslaget om vern.

Departementet tilrår at Melkeelva tas med i verneplanen.

229/1 Ifjordelva

Kommune: Lebesby
Nedbørfelt: 100 km²
Kraftpotensial: 16 GWh
Samlet plan-kategori: III

Kontaktutvalget peker på at regionen er godt representert gjennom tidligere verneplaner, og tilrår at objektet ikke tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om ikke vern.

Fylkesmannen er enig i forslaget om ikke vern.

Departementet tilrår at Ifjordelva ikke tas med i verneplanen.

231/1 Risfjordelva

Kommune: Gamvik
Nedbørfelt: 98 km²
Kraftpotensial: 5 GWh
Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på nedbørfeltets store betydning for friluftsliv og reindrift og eg-

nethet som type- og referansevassdrag, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter forslaget om vern av Risfjordvassdraget.

Fylkesmannen er enig i forslaget om vern.

Departementet tilrår at Risfjordvassdraget tas med i verneplanen.

235/1 Trollfjorden

Kommuner: Berlevåg og Tana

Nedbørfelt: 102 km²

Kraftpotensial:-

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget peker på store naturfaglige og kulturfaglige verdier, og Trollfjordelvas egnethet som type- og referansevassdrag, og foreslår at objektet tas med i verneplanen.

Norges vassdrags- og energiverk støtter kontaktutvalgets forslag om vern av Trollfjordelva.

Tana kommune har intet å innvende mot vern av Trollfjordelva.

Fylkesmannen er enig i forslaget om vern.

Departementet tilrår at Trollfjordelva tas med i verneplanen.

8.6. OBJEKTER SOM IKKE ER BEHANDLET ORDINÆRT AV KONTAKTUTVALGET

I løpet av Verneplan IV -prosessen er tre objekter trukket inn i vurderingene enten av kontaktutvalget eller av Norges vassdrags- og energiverk.

086/2 Gjengedalsvassdraget

Kommune: Gloppen

Nedbørfelt: 168 km²

Kraftpotensial: 215 GWh

Samlet plan-kategori: I

Kontaktutvalget har ikke vurdert Gjengedalsvassdraget i verneplansammenheng.

Norges vassdrags- og energiverk viser til kontaktutvalgets mandat og de begrensninger som ligger i det. Etter NVEs mening burde det vært anledning til å vurdere et bredere spekter av vassdrag enn bare de som etter den forutsatte videreføring av Samlet plan hadde store verneverdier, som det heter i mandatet. I den forbindelse vil NVE peke på Gjengedalsvassdraget. Vassdraget har store verneverdier både når det gjelder naturvern/friluftsliv og kulturminner. Det er særlig områdene ovenfor Dalheim som har stor verdi for tradisjonelt friluftsliv, og de øvre deler av vassdraget er med i vurderingene om Fjordane nasjonalpark/landskapsverneområde.

Vassdraget er lakseførende i 9 km lengde, og det settes ubetydelig mengde lakse- og sjøørret yngel ovenfor. Sogn og Fjordane Energi- verk har søkt om konsesjon for utbygging av vassdraget. NVE viser til den konsesjonsbehandlingen som finner sted for vassdraget og mener at denne vil avklare de verdier som er knyttet til lakseinteressene og verne verdiene ellers. NVE tilrår derfor ikke vern.

Miljøvern avdelingen hos fylkesmannen viser til at vassdraget har store og veldokumenterte verne- og friluftsinnteresser som burde vært vurdert i verneplansammenheng. En peker spesielt på at deler av vassdraget har «kvalifisert villmark» og at deler av området er foreslått vernet i NOU 1986:13 om Landsplan for nasjonalparker.

Fylkesmannen viser for sin del til konsesjonssøknaden om utbygging av kategori I-prosjektet i Samlet plan, og mener at spørsmålet om utbygging eller vern best kan avgjøres ved at konsesjonsbehandlingen fullføres.

Statens Naturforvaltningsråd tilrår at minimum de deler av vassdraget som inngår i et foreslått verneområde ikke gis konsesjon.

Olje- og energidepartementet viser til den pågående konsesjonsbehandlingen og mener at den og vurderingene i Landsplan for nasjonalparker vil kunne ta vare på verneverdiene i Gjengedalsvassdraget. Departementet tilrår at Gjengedalselva ikke tas med i verneplanen.

088/3 Stryne-/Loenvassdragene

Fylker: Sogn og Fjordane og Oppland

Kommuner: Stryn og Skjåk

Nedbørfelt: 806 km²

Kraftpotensial: 960 GWh

Samlet plan-kategori:-

Kontaktutvalget har ikke vurdert Stryne- vassdraget i verneplansammenheng.

Norges vassdrags- og energiverk viser til kontaktutvalgets mandat og de begrensninger som ligger i det. Etter NVEs mening burde det være anledning til å vurdere et bredere spekter av vassdrag enn bare de som etter den forutsatte videreføring av Samlet plan hadde store verneverdier, som det heter i mandatet. Etter NVEs mening burde også andre vassdrag ha blitt trukket inn, og rådet vil i den forbindelse vise til de store verneverdier som finnes i Stryne- og Loenvassdragene. Det vil etter NVEs mening ikke være mulig å finne frem til tilfredstillende løsninger uten at disse trekkes inn i helhetsvurderingen. NVE viser til at naturfaglig er området langs Stryne- og Loenvassdragene blant de rikeste og mest varierte på hele vestlandet. Stort arts mangfold, stor spennvidde av naturtyper og med relativt moderate tekniske inngrep gjør at vassdrage-

ne, særlig sidevassdragene i Glomsdalen, Sunndalen og Erdalen har stor referanseverdi. Det særmerkte fosselandskapet, brefallene og de steile fjellene i kontrast til den grønne og frodige vegetasjonen og de irrg grønne innsjøene og elvene gir området store opplevelsesverdier både for fotturister og andre tilreisende. Området er rikt på kulturminner, og noen av fylkets fineste stølsdaler finnes her sammen med unike kulturminner knyttet til ferdsel. For alle fagfeltene er verneverdien meget stor. NVE viser til at Jostedalsbreen nasjonalpark er opprettet, men at grensene i Sunndalen, Erdalen og Bødalen i Stryn kommune ikke er endelig fastlagt. Dette har sammenheng med kraftutbyggingsplanene i området som Stortinget foreløpig ikke har tatt stilling til. NVE er kjent med de nye utbyggingsplanene til Statkraft for utnyttelse av Stryne- og Loenvassdraget. NVE vil spesielt fremheve områdets store landskaps kvaliteter og den store betydning disse har for turisme og friluftsliv. Dette er med på å gjøre vassdragene enestående, og NVE tilrår at Stryne- og Loenvassdragene vernes.

Stryn kommune er tilfreds med at Stryne- og Loenvassdraget ikke er med i forslaget til verneplan IV. Kommunen støtter de foreliggende utbyggingsplaner for vassdraget.

Berg Breheimen viser til Nordisk Ministerråds Miljørapports konklusjon om Strynevassdraget som et av de mest verneverdiege i landet, og NVE-hovedstyrets innstilling fra 1986 der Strynevassdraget ut fra en nasjonalekonomisk vurdering bør være et av de siste vassdrag til utbygging, og ber om at NVE tar Strynevassdraget med i verneplan IV-vurderingene.

Sogn og Fjordane Energiverk bemerker i sin uttalelse at Strynevassdraget, der staten har utbyggingsinteresser ikke er til vurdering i verneplanen, og mener det er urimelig at Gaularvassdraget blir vernet og Strynevassdraget frigjort for utbygging.

Norges naturvernforbund, Den Norske Turistforening og andre friluftsliv- og naturvernorganisasjoner mener at Norge har et internasjonalt ansvar for å verne vassdrag rundt Jostedalsbreen, fastlands-Europas største isbre. Elvene på østsiden av breen er for en stor del knyttet til kraftutbygging, og en utbygging på vestsiden vil få drastiske konsekvenser for friluftsliv, turisme, laksefiske osv. På tross av at kontaktutvalget valgte å holde Stryne- og Loenvassdragene utenfor verneplanen, har NVE tilrådd vern av vassdragene, og organisasjonene mener at Stryne- og Loenvassdragene må inn i verneplanen nå, slik at også nasjonalparken kan kompletteres med Bødalen, Erdalen og Sunndalen.

Miljøvern avdelingen hos fylkesmannen peker på at verneplanen mangler typiske representative brevassdrag fra Jostedalsbreen - den største breen på fastlandet i Europa. Stryne- og Loenvassdragene er gode type- og referansevassdrag, inneholder store naturvitenskapelige kvaliteter, er etter måten lite påvirket av tekniske inngrep og har spesielt stor verdi for friluftsliv og turisme. Miljøvern avdelingen oppfordrer sterkt til at Stryne- og Loenvassdragene blir tatt med i verneplanen.

Fylkesmannen viser for sin del til at Stryne- og Loenvassdragene har godt dokumenterte naturvern- og friluftslivinteresser. Han har i forbindelse med tilrådsningen om Jostedalsbreen nasjonalpark vist til de store verneverdiene i Bødalen, Erdalen og Sunndalen, og mener fremdeles at fylkeskommunens prosjekter, ut fra utbyggingskostnad, bør bygges ut før Statkrafts prosjekt i Stryn.

Direktoratet for naturforvaltning viser til at Strynevassdraget av formelle grunner ikke er behandlet av kontaktutvalget og at vassdraget aldri har vært vurdert i verneplansammenheng eller i Samlet plan. Det ble holdt utenfor Samlet plan for å være med på å dekke kraftmangelen til Samlet plan var klar, et argument som har liten relevans idag. Strynevassdraget har utvilsomt meget store faglige verdier, og det er også svært viktige områder for friluftsliv og reiseliv. Direktoratet mener at Strynevassdraget bør gis varig vern.

Statens Naturforvaltningsråd viser til at verneplanen mangler store urørte brevassdrag som kan sikres fra bre til fjord, til vassdragets meget store vernekvaliteter også internasjonalt, og Jostedalen nasjonalpark, der Bødalen, Erdalen og Sunndalen i Stryn blir holdt utenfor på grunn av manglende avklaring av utbyggingsspørsmålet. På bakgrunn av verneverdiene, den gode kraftoppdekkingen i landet og anførselene fra Rådet i uttalelsens generelle del, ber Rådet om at Strynevassdraget blir varig vernet i forbindelse med Stortingets behandling av Verneplan IV.

Landbruksdepartementet slutter seg til fylkeslandbruksstyret som påpeker at vern eller utbygging får både positive og negative følger for landbruket avhengig av hvordan anleggsvirksomheten planlegges og hvordan manøvreringsreglementet utformes.

Olje- og energidepartementet viser i denne forbindelse til den spesielle forhistorie Strynevassdraget har i utbyggingsammenheng, jfr. St. meld. nr. 22 (1987-88). Departementet er klar over de store verneverdiene i Stryne- og Loenvassdragene og kanskje særlig i sidedalene til hovedelva. Departementet har vurdert vassdraget i en helhetssammenheng, og prioriterer i denne sammenheng vern i Gau-

larvassdraget. Departementet har også lagt vekt på at Statkrafts nye planer for utbygging synes mindre konfliktfylte og har bedre økonomi. På dette grunnlag tilrår departementet at Strynevassdraget ikke tas med i verneplanen.

148/4 Lomsdalsvassdraget

Fylke: Nordland

Kommuner: Brønnøy, Grane, Vevelstad, Vefsn

Nedbørfelt: 240 km²

Kraftpotensial: 440 GWh

Samlet plan-kategori: I

Kontaktutvalget viser til at man ved behandlingen av Verneplan III ønsket å trekke inn Vefsna, vassdrag til Indre Visten og vassdrag til Hellemofjord. Stortinget tok ikke stilling til disse, men overførte dem til behandling i Verneplan IV. Lomsdalen ble vurdert spesielt i Stortingets behandling av Samlet plan og vassdraget ble plassert i kategori I.

Hele utvalget har ønsket å se disse vassdragene i Helgeland i en større sammenheng, og viser til de meget store verneverdier som er knyttet til områdene og at dette er et av de få steder i Norge hvor store relativt uberørte områder fortsatt kan holdes slik i fremtiden om dette prioriteres. Utvalget har i sitt arbeid lagt stor vekt på å foreslå vern av det uberørte bl.a. med henblikk på referanseverdiene, og det hersker ingen tvil i utvalget om at de nevnte vassdrag i så måte er særdeles godt egnet.

Utvalget er kjent med at det foreligger et nasjonalparkforslag for Lomsdalen og tar til etterretning at man i den stortingsbehandling som plasserte vassdraget i kategori I i Samlet plan uttrykkelig tok forbehold om at vassdraget måtte vurderes i denne sammenheng og at Stortinget ikke hadde bundet seg til en aksept for utbygging ved en eventuell konsekvensbehandling.

Utvalget finner det naturlig å vurdere Lomsdalen i et større verneperspektiv enn det rent regionale. Utvalget ser det videre som ønskelig at Lomsdalsvassdraget blir vernet, og i sin vurdering av de andre vassdragene i området har man lagt opp til løsninger som gjør dette mulig.

Norges vassdrags- og energiverk viser til at vassdraget er et av de få helt uberørte vassdrag og som det også i fremtiden bør være mulig å holde uten tekniske inngrep. Kontrasten mellom det karrige fjellandskapet og den relativt frodige dalbunnen med sine mange våtmarkområder fremheves. NVE viser også til at det her er mulig å få til en nasjonalpark som spenner fra fjell til fjord. NVE tilrår at Lomsdalsvassdraget vernes.

Brønnøy kommune motsetter seg sterkt at hele vassdraget tas med i verneplanen, og viser til de nye utbyggingsplanene i forbindelse med Stor-Langfjord som lar store deler av dalføret ligge urørt, og som derved sikrer en sammenhengende korridor fra havet og inn mot Børgefjell Nasjonalpark.

Grane kommune viser til tidligere behandling av saken, og går mot vern av vassdrag.

Vefsn kommune mener at en redusert utbygging som kan spare selve Lomsdalen bør kunne tillates.

Helgeland Kraftlag viser til de nye planene for Stor-Langfjord som sparer selve Lomsdalen, og mener de må kunne tillates konsekvensbehandlet.

Samarbeidsrådet for Naturvernsaker viser til at Lomsdalsvassdraget ble gitt positiv omtale av kontaktutvalget, selv om det ble tolket som utenom mandatet. NVE tok skrittet fullt ut og foreslo vern, og dette er SRN-organisasjonene tilfreds med. Lomsdalsvassdraget representerer sammen med vassdrag i Indre Visten et større område med urørt natur og en variasjon som spenner fra skrinne, fattige fjellområder til rikere utforminger i dalene. Sammen med øvre deler av Vefsna kan vi her få et sammenhengende verneområde fra Børgefjell ved svenskegrensen og helt ut til kysten. SRN-organisasjonene støtter NVEs forslag om vern av Lomsdalsvassdraget, Nord-Europas mest uberørte vassdrag av en viss størrelse.

Direktoratet for naturforvaltning støtter et vern av Lomsdalsvassdraget.

Riksantikvaren er av den oppfatning at Lomsdalsvassdraget omfatter særlig store verdier knyttet til norsk og samisk kultur. Institusjonen vil derfor gå inn for at vassdrag tas med i verneplanen.

Statens naturforvaltningsråd viser til den betydelige oppmerksomhet kontaktutvalget har viet vassdraget som inngår i det høyt prioriterte Visten- Lomsdal i nasjonalparkplanen, til vassdragets store verdier for interesser knyttet til naturforvaltning inkl. reindrift, og at objektet er tatt med i den nordiske verneplanen for vassdrag. Rådet går derfor inn for at vassdraget gis varig vern.

Fylkesmannen gir full støtte til utvalgets forslag om vern av Lomsdalsvassdraget.

Fylkeskommunen mener at Lomsdalsvassdraget bør konsesjonsbehandles, for best å kunne avklare verne- og kraftinteressene.

Direktoratet for naturforvaltning Statens Naturforvaltningsråd og Riksantikvaren går inn for vern.

Olje- og energidepartementet viser til kontaktutvalgets enstemmige ønske om å se alle de større vassdragene i Helgeland sområdet i

sammenheng. Samtidig er det nødvendig å se Verneplan IV i sammenheng med Samlet plan og Landsplan for nasjonalparker. I en slik samlet vurdering av verneinteresser og realistiske utbyggingsmuligheter finner departementet det nødvendig også å trekke inn Lomsdalsvassdraget. Både verneinteresser og kraftressurser i dette vassdraget er klarlagt i minst like stor grad som de øvrige objektene som er til vurdering, og høringsinstansene har tatt Lomsdalsvassdraget med i sine vurderinger.

På denne bakgrunn vil departementet legge vekt på de store verneinteressene i Lomsdalsvassdraget ikke minst som et uberørt referansevassdrag. Mulighetene synes også svært gode for å forvalte det på en slik måte at det forblir uberørt av tekniske inngrep i fremtiden. Her vises det også til forslaget om nasjonalpark. Departementet tilrår derfor at Lomsdalsvassdraget tas med i verneplanen.

Departementet ser betenkeligheter ved å foreslå vern av Lomsdalsvassdraget idet et aktuelt og realistisk utbyggingsalternativ er plassert i kategori I i Samlet plan. En mener imidlertid å ha funnet en rimelig balansert løsning ved å se vassdraget i sammenheng med de prioriteringer som ble gjort vedrørende Vefsna og realistiske muligheter for konsesjonsbehandling av vannkraftprosjekter her. Regjeringen har videre foretatt en ny vurdering av endel Samlet plan-prosjekter i Helgelandsområdet med tanke på konsesjonsbehandling.

8.7 AVGRENSING AV TIDLIGERE VERNEDE OBJEKTER

I St.prp. nr. 89 (1984-85) om Verneplan III for vassdrag tok departementet opp spørsmålet om presisering av grensene for endel objekter vernet i Verneplan I og II.

Etter den tid er det reist tvil om avgrensningen av ytterligere tre objekter. To av disse er vurdert av kontaktutvalget i forbindelse med Verneplan IV og kommentert av de berørte kommuner.

015/9 Dagali

Kontaktutvalget tar til etterretning at Dagali ble behandlet av Stortinget ved opprettelsen av Hardangervidda nasjonalpark (Forh.i St.nr.279, 1979) og at Stortinget under behandlingen av Samlet plan (St.meld. nr.53 (1986-87), plasserte et av prosjektene i Dagali i kategori I. Ut fra dette forstår utvalget det slik at Dagali er vernet ned til toppen av Godfarfoss, hvor inntaket til kategori I-prosjektet er planlagt.

Hol kommune kan ikke tilrår at vernegren-

sen for dette objektet trekkkes ned til toppen av Godfarfoss, men kan akseptere at den settes til avgrensinga for bruks- og verneplan for Seterdalen.

Fylkeslandbrukskontoret viser til at på den strekningen som Hol kommune ønsker unntatt fra vern, vil det måtte påregnes tekniske tiltak for at landbruksarealene skal kunne drives forsvarlig. Sikring mot flom ved isgang er hovedproblemet. Dersom strekningen skal inngå i vern av Dagali må slike nødvendige tiltak kunne gjennomføres uavhengig av vernet.

Etter *Fylkesmannens* syn er det mest logisk å anse vassdraget som vernet helt ned til Pålsbufjorden.

Landbruksdepartementet tilrår unntak fra vern for den strekningen nedenfor Dagali bru som fylkeslandbrukskontoret har angitt.

Departementet viser til Stortingets behandling av konsesjonssøknaden for Dagali-utbyggingen (Innst.S.nr. 360,(1978-79)) og nasjonalpark på Hardangervidda (Innst.S.nr. 361, (1978-79)) samt behandlingen av Verneplan II for vassdrag (Innst. S. nr.10, (1980-81)). Departementet vil peke på at Stortinget ikke har knyttet Dagali til Verneplan for Vassdrag, men at vernet er skjedd i forbindelse med opprettelse av nasjonalparken. På bakgrunn av det videre arbeid som er gjort i forbindelse med Samlet plan antar departementet likevel at et vern i samsvar med kontaktutvalgets forslag vil dekke de intensjoner Stortinget hadde med avslaget på Buskerud Energiverks konsesjonssøknad og forslaget om nasjonalpark og Landskapsvernområde i Dagaliområdet. Departementet anser Dagali som vernet ned til toppen av Godfarfossen, d.v.s. slik at kategori I-prosjektet eventuelt vil kunne realiseres. Departementet vil også presisere at dette vernet ikke vil være til hinder for en eventuell utvidelse av Dagali flyplass eller for de tiltak som må iverksettes for å sikre landbruksarealer i området.

050/4 Veig

Kontaktutvalget tar til etterretning at Veig ble behandlet av Stortinget ved opprettelsen Hardangervidda nasjonalpark (Forh.i St.nr. 279,1979) og at Kommunal- og miljøvernkomitéen ikke fant grunn til å ta vassdraget med i Verneplan II fordi Stortinget allerede hadde sluttet seg til Regjeringens forslag om vern av Veig.

Utvalget tolker dette slik at objektet helt ned til utløp i Eidfjordvatn er med i Verneplanen.

Eidfjord kommune anbefaler at Veigvassdraget med sideelver fra nasjonalparkgrensen til utløpet i Eidfjordvatn blir stadfestet ikke vernet.

Departementet viser til omtalen av Dagali. I Veig-området er det ikke foreslått Landskapsvernområde utenfor nasjonalparken, men departementet har lagt vekt på omtalen i St.meld.nr. 43 (1978-79) om Hardagervidda der det heter at «Nedre Veigdalen har også store verneverdier, og ville derfor ha vært foreslått som en del av nasjonalparken hvis det ikke hadde vært for den faste bosettingen på Viveli». Departementet antar at Stortinget har ønsket å ta vare på verneverdiene i hele Veigdalen og oppfatter Veig som vernet ned til Eidfjordvatn.

062/1 Vosso

Vossovassdraget ble unntatt fra kraftutbygging i 10 år i Verneplan I (jfr. Innst.S.nr. 207, 1972-73) og senere vernet i Verneplan III (Innst.S.nr. 243, 1985-86). I ettertid er det reist tvil om omfanget av dette vernet. Enkelte har oppfattet vassdraget vernet ned til Vangsvatn, mens andre mener at vernet gjelder helt ned til Bolstadfjorden.

Det er særlig i forbindelse med regjeringens fokusering på opprustning og utvidelse av eksisterende kraftverk at spørsmålet om avgrensing av vernevedtaket er aktualisert. Evanger Kraftverk nedstrøms Vangsvatn, og kraftverk i nabovassdraget Bergsdalsvassdraget kan utvides med ca. 0,3 TWh ved overføring av mindre sideelver til Vangsvatn; utvidelse som etter en foreløpig Samlet plan-vurdering synes ukontroversiell. Stortingets vedtak er formulert som vern av «hele» Vossovassdraget, og

departementet har derfor gått tilbake i forarbeidene til vedtaket for å finne ut hva som ble ment med begrepet «hele vassdraget».

Etter departementets mening synes det klart at problemstillingen rundt Vossovassdraget og kraftutbygging dreide seg om de tre grenene ovenfor Vangsvatn, Strondavassdraget, Raundalsvassdraget og Bordalselv, med et samlet kraftpotensiale på 1530 GWh.

Kontaktutvalget var den gang delt i sitt syn på vern idet et flertall gikk inn for vern av Strondavassdraget og Bordalselv, mens et mindretall også ville verne Raundalsvassdraget. Når Regjeringen i St.prp. nr. 89 (1984-85) tilrådte varig vern av Vossovassdraget la en i dette Strondavassdraget, Bordalselv og Raundalsvassdraget, dvs. Vossovassdraget ovenfor Vangsvatnet. Stortinget (jfr. Innst.S.nr. 243, (1985-86)) sluttet seg til Regjeringens forslag. Departementet tolker dette slik at Stortinget har ment det samme som Regjeringen.

På denne bakgrunn anser departementet Vossovassdraget som vernet ned til Vangsvatn.

Olje- og energidepartementet

tilrår:

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et fremlagt utkast til proposisjon til Stortinget om vedtagelse av en plan for vern av vassdrag (Verneplan IV).

Vi HARALD, Norges Konge,

gjør vitterlig:

Stortinget vedtar en plan for vern av vassdrag (Verneplan IV) i samsvar med Olje- og energidepartementets tilråding.

Tilråding fra fra Olje- og energidepartementet ligger ved i avtrykk.

Vedlegg 1

Verneplan for vassdrag
Samlet oversikt over vassdrag vernet i verneplan I, II og III og
forslag til Verneplan IV

(I enkelte av vassdragene er deler unntatt fra vern, eller en begrenset kraftutbygging er tillatt)

Nr	Navn	VERNEPLAN
ØSTFOLD FYLKE		
001/1	Enningdalselva	Forslag IV
001/2	Haldenvassdraget (Tista)	I
003/1	Mossevassdraget	I
AKERSHUS FYLKE		
002/1	Hurdalsvassdragene og Leira	III
006/1	Oslomarkvassdragene	I
HEDMARK FYLKE		
002/16	Auståa	Forslag IV
002/17	Kynna	III
002/19	Mistra	II
002/20	Unsetåa	Forslag IV
002/22	Tegninga	Forslag IV
002/23	Veslesølva	II
002/24	Grimsa	III
002/25	Vangrøfta	Forslag IV
310/1	Ljøra	I
311/1	Trysilelva	I
312/1	Rotna	Forslag IV
313/1	Skjervangen	I
OPPLAND FYLKE		
002/2	Moelva	I
002/4	Gausa	II
002/5	Tromsa	Forslag IV
002/6	Frya	II
002/7	Espedalsvatnet/Breisjøen	I
002/9	Finna	Forslag IV
002/10	Bøvri	Forslag IV
002/11	Skjøli	Forslag IV
002/12	Ostri med Tundra	Forslag IV
002/15	Lora	I
002/18	Åsta	I
002/21	Atna	III
012/17	Lomsdalselv, Buvassselva og Tørrsjøelva	I
012/18	Etna	Forslag IV
012/19	Urula, Hølera, Muggedøla	I
012/21	Heggefjorden	I
012/24	Nordre Syndin/Helin	I
012/25	Vassdrag i Vang (Otrøelvi, Skakadalsåni, Rødøla)	II
BUSKERUD FYLKE		
002/8	Sjoa	I
011/1	Drammen Nordmark	I
012/2	Simoa og Vergja	I
012/3	Norefjellområdet	I
012/5	Liaåni	I
012/6	Logga	I

Nr	Navn	VERNEPLAN
012/7	Vola	I
012/8	Dyrgja	III
012/9	Åbjøra	III
012/10	Grøndøla	III
012/11	Hivjuåni	Forslag IV
012/12	Skarvåi	I
012/13	Grytå	Forslag IV
012/14	T yrifjorden	I
012/15	Holleia	I
012/16	Sokna	Forslag IV
015/2	Skrimfjellområdet	I
015/4	Sørkjeåi	Forslag IV
015/7	Rolv	Forslag IV
015/8	Gvetaåi	Forslag IV
015/9	Dagali	
VESTFOLD FYLKE		
015/1	Siljanvassdraget	I
TELEMARK FYLKE		
016/1	Herreelva	I
016/2	Området mellom Seljordvatnet og Flåvatnet	III
016/3	Dalåi, Rukkeåi	I
016/4	Rusåi	Forslag IV
016/5	Klevastølåi	Forslag IV
016/6	Lifjellområdet	III
016/10	Skjerva	Forslag IV
016/13	Austbygdåi	II
016/14	Kvenna	II
017/1	Bamble/Solum/Drangedal	I
017/2	Kjølbørnnselva	Forslag IV
017/3	Rørholtfjorden	I
017/4	Gautefallelva	Forslag IV
019/3	Kilåi	Forslag IV
019/4	Området vest for Fyresvatnet	III
019/5	Songedalsåi	Forslag IV
019/6	Åmdalsvassdraget ovenfor Borsæ og Folurdvatn	I
AUST-AGDER FYLKE		
018/2	Gjerstadvassdraget	I
018/3	Gjevingelv	Forslag IV
018/4	Molandsvassdraget	Forslag IV
018/ 5	Vegardsvassdraget	III
019/2	Lilleelva	Forslag IV
020/1	Grimeelva	Forslag IV
020/2	Ånavassdraget	Forslag IV
020/3	Tovdalsvassdraget	Forslag IV
021/1	Njardarheim	I
021/2	Bykil	I
VEST-AGDER FYLKE		
022/1	Søgneelva	Forslag IV
022/3	Lona	Forslag IV
024/1	Nesheimvassdraget	Forslag IV
024/2	Lyngdalselva	III
026/2	Taumeelva	II

Nr	Navn	VERNEPLAN
ROGALAND FYLKE		
027/1	Fuglestadåna	I
028/1	Håelva	I
028/2	Orrelva	I
028/3	Figgjo	I
029/1	Imselva	II
030/1	Frafjordelva	Forslag IV
035/1	Vormo	II
035/2	Norddalsåna	Forslag IV
035/3	Hålandselva	Forslag IV
036/1	Hamrabøåna	Forslag IV
037/3	Hustveitelva	Forslag IV
038/1	Vikedalselva	III
039/1	Haugevassdraget	Forslag IV
HORDALAND FYLKE		
041/1	Etnevassdraget	Forslag IV
042/1	Vaulaelva m/Langfoss	II
042/2	Mosneselva	Forslag IV
044/1	Røydlandselva	Forslag IV
045/1	Hattebergvassdraget	Forslag IV
046/1	Æneselvi	Forslag IV
046/2	Furebergselvi	Forslag IV
048/2	Opo m/Låtefoss	I
050/1	Kinso/Opo	I
050/2	Bjotveitelvi	Forslag IV
050/3	Erdalsvassdraget	Forslag IV
050/4	Veig	
051/1	Døgro	Forslag IV
052/1	Granvinvassdraget	III
052/2	Fosselvi	III
053/1	Femangerelva	Forslag IV
055/1	Frølandselvi (Eikjedalselv)	III
055/2	Oselva	I
062/1	Vossovassdraget	III
064/1	Eikefetelvi	II
067/1	Yndesdalsvassdraget	III
SOGN OG FJORDANE FYLKE		
068/1	Dingja	Forslag IV
071/1	Dyrdalselvi	Forslag IV
071/3	Nisedalselvi	Forslag IV
072/1	Underdalselvi	III
072/2	Flåmselvi	III
072/3	Kolarselvi	Forslag IV
073/2	Smeddøla i Lærdalsvassdraget	I
074/1	Utlå	III
075/1	Feigedalselvi	III
075/2	Mørkrisdalselvi	III
077/1	Sogndalselvi	Forslag IV
077/3	Kvinna	I
079/1	Tenndalselvi	Forslag IV
081/1	Engevikvassdraget	Forslag IV
082/1	Storelva (Storaker)	Forslag IV
082/4	Guddalsvassdraget	Forslag IV
083/1	Storelva (Laukeland)	III
083/2	Gaularvassdraget	Forslag IV
085/1	Solheimsvassdraget	Forslag IV

Nr	Navn	VERNEPLAN
086/1	Vingelva	Forslag IV
087/1	Ryggelva	Forslag IV
088/1	Oldenvassdraget	I
089/2	Rimstadvassdraget	Forslag IV
089/3	Hornindalsvassdraget	I
091/2	Dalsbøvassdraget	Forslag IV
MØRE OG ROMSDAL FYLKE		
094/1	Stigedalselva	Forslag IV
097/1	Bondalselva	I
097/2	Norangselva	I
098/1	Bygdaelva	Forslag IV
098/2	Geirangelva	Forslag IV
098/3	Vesteråselv	III
099/1	Norddalsvassdraget	Forslag IV
100/1	Valldøla	I
100/2	Stordalselva	III
101/1	Solnørelva	Forslag IV
102 /2	Hjelsteinelva	Forslag IV
103/2	Istra	III
103/3	Rauma	Forslag IV
104/1	Visa	Forslag IV
105/1	Osvassdraget	Forslag IV
109/2	Driva	III
111/1	Ulvåa til Ålvund	I
111/2	Toåa	III
111/3	Søya	I
113/1	Todalselva	Forslag IV
115/1	Fuglevågsvassdraget	Forslag IV
116/1	Gjelavassdraget	Forslag IV
SØR-TRØNDELAG FYLKE		
002/26	Hitterelva	Forslag IV
002/27	Håelva	Forslag IV
002/28	Øvre Glomma	Forslag IV
109/1	Kongsvoll-Hjerkinn	I
117/1	Grytelvassdraget	II
119/1	Bergselva (Grytdalselv)	I
119/2	Åstelva	Forslag IV
122/1	Gaula	III
123/1	Vikelva	II
135/1	Oldelva	II
135/2	Norddalselva	I
136/1	Hofstadelva	II
137/1	Steinselva	II
NORD-TRØNDELAG FYLKE		
124/1	Forra	III
124/2	Sona	III
127/1	Skjækra	III
128/1	Ogna	III
138/1	Aursunda	I
138/2	Årgårdsvassdraget	Forslag IV
139/1	Børgefjell	I
139/2	Bjøra (Høylandsvassdraget)	III
139/3	Gressåmoen/Øvre Luru	I
139/4	Sanddøla	Forslag IV
139/5	Lindseta	II

Nr	Navn	VERNEPLAN
139/6	Rekarvasselve	Forslag IV
140/1	Salsvassdraget (Moelva)	Forslag IV
307/1	Rennselelva	Forslag IV
308/1	Sørlivassdraget	III
308/2	Holderen, Jævsjø, Grønningen og Langvatn	II
NORDLAND FYLKE		
145/1	Brusjøvassdraget	I
145/2	Navavatnvassdraget	I
148/1	Sausvassdraget	I
148/2	Børjedalsvassdraget	I
148/4	Lomsdalsvassdraget	Forslag IV
149/1	Vassdrag i Indre Visten	Forslag IV
151/1	Sørvassdalselva	I
151/2	Vefsna	Forslag IV
152/1	Fusta	II
152/2	Drevja	I
154/1	Hestadelva	Forslag IV
156/1	Straumdalselva	I
157/1	Helgåga	Forslag IV
157/2	Flostrandvassdraget	Forslag IV
157/4	Stuvlandselva	Forslag IV
159/1	Gjervalelva	Forslag IV
160/2	Skauvollelva	Forslag IV
162/1	Valnesvassdraget	
163/1	Saltdalsvassdraget	Forslag IV
163/2	Botnelva	Forslag IV
164/1	Store Tverråga, Villumelva	II
164/2	Valnesfjordvassdraget	III
166/1	Laksåga i og ovenfor Rago	I
167/2	Groelva	Forslag IV
167/3	Sagelva	Forslag IV
168/1	Lappvasselve	Forslag IV
168/2	Lommerelva	Forslag IV
169/2	Hasselbakkelve	Forslag IV
170/1	Varpavassdraget	Forslag IV
171/2	Vassdrag til Hellemofjord	Forslag IV
171/3	Mannfjordelva	Forslag IV
173/1	Kjeldelva	Forslag IV
173/2	Rånaelva	Forslag IV
174/1	Elvegårdselva	III
175/1	Laksåga (Evenes)	I
177/5	Heggedalselva	Forslag IV
178/1	Vassdrag til Vestpollen/Innerfjorden	Forslag IV
179/1	Fiskebølvassdraget	Forslag IV
180/2	Urdvassdraget	Forslag IV
180/3	Bøvassdraget	Forslag IV
181/1	Åvassdraget	Forslag IV
181/2	Sørvågvassdraget	Forslag IV
185/1	Alsvågvassdraget	Forslag IV
185/2	Nordsandvassdraget	Forslag IV
186/1	Åelva	Forslag IV
TROMS FYLKE		
175/2	Kvitforsvassdraget	II
177/1	Melåa	I
177/2	Botnelva	II
177/3	Gausvikelve, Storelva	II

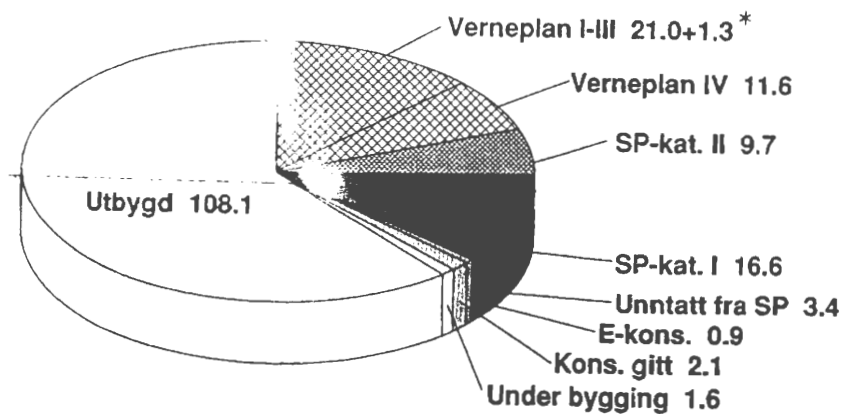
Nr	Navn	VERNEPLAN
189/1	Tennevikelva	II
189/2	Rensåelva	I
190/1	Spanselva	III
191/1	Håkavikelva	II
191/2	Sommersætelva	II
191/3	Sagelva	II
191/4	Salangselva	I
194/1	Lakselva til Kvannåsbukta	I
194/2	Lakselva fra Trollbuvatnet	I
194/3	Ånderelva	I
196/1	Rossfjordvassdraget	I
196/3	Sørdalselva	Forslag IV
196/4	Barduelva ovenfor Altevattn	III
196/5	Målselvassdraget	I
198/1	Sagelva	I
198/2	Nordkjoselva	III
200/1	Skogsfjordelva	I
203/1	Breidvikelva	I
203/2	Fauldalselva	II
203/3	Jægerelva	Forslag IV
203/4	Botnelva (Strupskardelva)	Forslag IV
204/1	Kvalvikelva	Forslag IV
204/2	Lyngsdalselva	I
206/1	Manndalselva	I
207/1	Nord-Rekvikelva	Forslag IV
208/1	Reisavassdraget	III
208/2	Fiskelva (Oksfjordvassdraget)	III
209/1	Navitelva	II
209/2	Badderelva, Kvænangsvassdraget, Nordbotnelva	II
210/1	Skalsaelva	Forslag IV
210/2	Storelva (Burfjorden)	II
211/2	Bognelva, Vassbotnelva	II
FINNMARK FYLKE		
211/1	Fjorddalsvassdraget	Forslag IV
212/1	Mattiselva	Forslag IV
212/2	Kautokeinovassdraget med deler av Altavassdraget	II
212/3	Tverrelva	I
212/4	Transfarelva	I
213/1	Leirbotnelva (LakselvaB)	II
213/4	Repparfjordvassdraget	III
213/5	Skaidi	II
215/1	Melkeelva	Forslag IV
218/1	Kokelva	I
218/2	Russelvvassdraget (Ruossajåkka)	II
220/1	Snøfjordvassdraget	III
220/2	Hamnelva	II
222/1	Smørfjordelva	II
222/2	Billefjordelva	II
223/1	Stabburselva	I
224/1	Lakselva	III
224/2	Brennelva	II
225/1	Børselva	I
227/1	Lille Porsangelva	II
227/2	Veinodelva	II
228/1	Storelva	I
231/1	Risfjordelva	Forslag IV

Nr	Navn	VERNEPLAN
233/1	Langfjordelva	II
234/1	Tana	II
234/2	Julelva	III
235/1	Trollfjordelva	Forslag IV
237/1	Syltefjordelva	III
238/1	Sandfjordelva	I
238/2	Austerelva/Tverrelva	I
239/1	Komagelva	I
239/2	Skallelvassdraget	II
240/1	Vestre Jakobselv	I
241/1	Bergebyelva	I
241/2	Meskelva	I
241/3	Nyborgelva (Bruelva)	I
241/4	Vesterelva til Meskfjorden	I
242/1	Nyelva, Reppenelva	II
243/1	Klokkerelvassdraget	I
244/1	Neidenvassdraget	I
244/2	Munkelva	I
246/1	Langfjordelva	I
246/2	Ellenelva, Ødevassbekken	I
247/1	Karpelva	III
247/2	Grense Jakobselv, Tårnelva	II

Vedlegg 2

Vannkraftpotensialet pr. 15.6.92
Midlere årsproduksjon: 176,3 TWh

[TWh/år]

* Saltfjellet.